



ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1951

Aperçu de la situation économique en 1951

UTGITT AV

STATISTISK SENTRALBYRÅ

OSLO

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1952

Norges Offisielle Statistikk, rekke XI. (Statistique Officielle de la Norvège, série XI.)

Rekke XI.

Trykt 1950.

- Nr. 25. Norges industri 1948. (*Statistique industrielle.*)
- 26. Lønnstillingen 1949. (*Recensement des salaires.*)
- 27. Norges postverk 1949. (*Statistique postale.*)
- 28. Industriarbeidertrygden 1947. (*Assurances de l'Etat contre les accidents pour les ouvriers industriels etc.*)
- 29. Syketrygden 1947. (*Assurance-maladie nationale.*)
- 30. Skolestatistikk 1946—47. (*Instruction publique.*)
- 31. Folketellingen i Norge 3. desember 1946. II. Trossamfunn. (*Recensement du 3 décembre 1946. II. Population de droit classée par confession.*)
- 32. Norges fiskerier 1947. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 33. Norges kommunale finanser 1945—46. (*Finances des communes.*)
- 34. Folkemengdens bevegelse 1948. (*Mouvement de la population.*)
- 35. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1948. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 36. Statistisk årbok 1950. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
- 37. Telegrafverket 1948—49. (*Télégraphes et téléphones de l'Etat.*)
- 38. Sinnssykehusenes virksomhet 1948. (*Statistique des hospices d'aliénés.*)
- 39. Norges Brannkasse 1947—49. (*Statistique de l'office national d'assurances contre l'incendie.*)
- 40. Jordbrukstellingen i Norge 20. juni 1949. I. Arealet, husdyrholdet m. v., herredsvise oppgaver. (*Recensement du 20 juin 1949. I. La superficie, animaux domestiques etc.*)
- 41. Folketellingen i Norge 3. desember 1946. III. Folkemengde etter kjønn, alder etc. (*Recensement du 3 décembre 1946. III. Population par sexe, âge etc.*)
- 42. Skogavvirking 1936/37—1945/46. (*Bois abattu.*)
- 43. Trafikkulykker 1948. (*Accidents de circulation.*)

Rekke XI.

Trykt 1951.

- Nr. 44. Jordbruksstatistikk 1949. (*Superficies agricoles et élevage du bétail. Récoltes etc.*)
- 45. Meieribruket i Norge 1949. (*L'industrie laitière de la Norvège.*)
- 46. Representativ bedriftstelling i varehandelen 13. oktober 1948. (*Recensement représentatif d'établissements dans le commerce de marchandises.*)
- 47. Økonomisk utsyn over året 1950. (*Aperçu de la situation économique.*)
- 48. Skattestatistikken 1948—49. (*Répartition d'impôts.*)
- 49. Norges sivile, geistlige, rettslige og militære inndeling 1. januar 1951. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques, judiciaires et militaires du royaume de Norvège le 1. janvier 1951.*)
- 50. Folketellingen i Norge 3. desember 1946. IV. Folkemengde etter kjønn, alder etc. Fremmede statsborgere. (*Recensement du 3 décembre 1946. IV. Population par sexe, âge etc. Sujets étrangers.*)
- 51. Norges private aksjebanker og sparebanker 1949. (*Statistique des banques privées par actions et des caisses d'épargne.*)
- 52. Forsikringsselskaper 1949. (*Sociétés d'assurances.*)
- 53. Veterinærvesenet 1949. (*Service vétérinaire.*)
- 54. Arbeidslønninger 1949. (*Salaires des ouvriers.*)
- 55. Norges bergverksdrift 1949. (*Mines et usines.*)
- 56. Norges jernbaner 1947—48. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 57. Syketrygden 1948. (*Assurance-maladie nationale.*)
- 58. Norges fiskerier 1948. (*Grandes pêches maritimes.*)



ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1951

Aperçu de la situation économique en 1951

UTGITT AV

STATISTISK SENTRALBYRÅ

OSLO

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1952

Forord.

Statistisk Sentralbyrå sender med dette ut «Økonomisk utsyn over året 1951» som er utarbeidd i samband med framleggingen av statsbudsjettet i Stortinget. Avsnittet om fiske er skrevet i samarbeid med Fiskeridirektoratet.

Næringsavsnittene er av om lag samme omfang som i fjor. De andre avsnitt er forkortet, og to av dem, privat konsum og investeringer, er sløyfet. Disse endringer tar bl. a. sikte på å nå fram til en mer rasjonell deling av stoffet mellom Økonomisk utsyn og Nasjonalbudsjettet. Dessuten vil endringene gjøre det mulig å få sendt ut Økonomisk utsyn tidligere enn i de senere år.

Tabellverket i Økonomisk utsyn er lagt om, slik at det nå er inndelt i svar med tekstavsnittene. Samtidig er det blitt vesentlig forenklet. Alle månedstall er sløyfet, fordi de fleste slike tall offentliggjøres hver måned i Statistiske Meldinger.

Byrået har søkt å legge stadig større vekt på analysen av den generelle økonomiske utvikling. En håper å kunne gå videre i denne retning i en publikasjon om konjunkturutviklingen i Norge og i utlandet som vil bli sendt ut våren 1952.

Oslo 2. januar 1952.

Petter Jakob Bjerve.

Stein Rossen.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Produksjon	5
Verdenshandel	6
Konjunkturtendenser	8
Storbritannia	9
Sambandsstatene	10
Norge	11
Vareomsetningen med utlandet	11
Betalingsbalansen overfor utlandet	20
Sysselsetting	22
Jordbruk	25
Skogbruk	30
Fiske	33
Hvalfangst	38
Gruvedrift, industri og kraftforsyning	41
Bygge- og anleggsvirksomhet	48
Skipsfart	50
Annen samferdsel	56
Offentlige finanser	57
Penge- og kredittmarkedet	64
Priser og leviekostnader	69
Lønninger	78
Sluttord	83
Tabellverk	89
Register	90
Tabeller	91

Table des Matières.

	Page
Situation économique mondiale	5
Production	5
Commerce mondial	6
Tendance des conjonctures	8
Grande-Bretagne	9
Etats-Unis	10
Norvège	11
Commerce extérieur	11
Balance internationale des paiements	20
Marché ouvrier	22
Agriculture	25
Sylviculture	30
Pêches maritimes	33
Pêches à la baleine	38
Mines, industrie et production d'énergie..	41
Bâtiment et construction	48
Navigation	50
Autres communications	56
Finances publiques	57
Monnaies et crédit	64
Prix et coût de la vie	69
Salaires des ouvriers	78
Conclusion	83
Tableaux	89
Index	90
Tableaux	91

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

- = null eller mindre enn $\frac{1}{2}$
- .. = oppgave mangler
- . = logisk umulig
- * = foreløpig tall; beregnet tall
- = horisontal strek markerer brudd i en serie

Økonomisk utsyn over året 1951.

Verdensøkonomien.

Likesom siste halvår 1950 var året 1951 på de aller fleste områder preget av en kraftig høykonjunktur, med opprustning og høy sivil etterspørsel som de viktigste drivende krefter. Produksjon og sysselsetting har over alt ligget på et høyt nivå. Den sterke prisstigning som satte inn da Korea-krigen brøt ut i juni 1950, fortsatte til en stund over nyttår 1951. Fra februar kom det et tilbakeslag i råvareprisene, som falt langsomt til utpå sommeren; deretter begynte de å vise tendenser til ny stigning. Engros- og detaljprisene fortsatte å stige en stund som følge av den tidligere stigning i råvareprisene, men i en del land stabiliserte engrospriser og delvis også levekostnader seg etter hvert utover våren og sommeren. En viss avslapping i etterspørselspresset var allerede fra tidlig på våren blitt merkbar i mange land. Dette skyldtes i første rekke at økingen i rustningsutgiftene ble motvirket av en nedgang i den sivile etterspørsel som en reaksjon på de store kjøpebølger i annet halvår 1950 og i begynnelsen av 1951. Det er imidlertid sannsynlig at dette har vært et forbigående fenomen. Den øking i rustningsutgiftene som en må regne med, vil derfor trolig føre til at inflasjonstendensene igjen tiltar i styrke. Flere tegn tyder på at en utvikling i denne retning allerede har begynt.

Produksjon.

Jordbruksproduksjonen lå i 1951 på et enda høyere nivå enn året før. Produksjonen av matvarer var noe større enn før krigen, men jordens befolkning er også steget siden den gang, slik at forbruket pr. menneske gjennomsnittlig ligger under førkrignivået. Det er dessuten store ulikheter mellom forskjellige områder.

Når det gjelder kornproduksjon, ligger særlig Nord-Amerika langt over førkrignivået. Høstutbyttet av korn var i 1951 noe større enn året før, spesielt i Nord-Amerika, mens det i Europa lå på omtrent samme nivå som i 1950. Værforholdene gjorde at et visst tilbakeslag i Vest-Europa ble motvirket av en bedre høst i Øst-Europa.

Bestanden av storfe i verden var om lag 8 % større enn før krigen i begynnelsen av 1951, og økte ytterligere i løpet av året. Det kan nevnes at bestanden ved årets begynnelse var 22 % større enn før krigen i Nord- og Sør-Amerika. I Europa og Sovjet-Samveldet nærmet den seg førkrignivået, mens den i Afrika lå litt over og i Asia litt under dette nivå. Stigningen i bestanden er nå langsom, da tilgangen på får mange steder er begrenset.

Jordbrukets produksjon av råvarer for industri har vært stigende. Bomullshøsten var betydelig større i 1951 enn i 1950. Også saueholdet har vist stigning. Allerede ved begynnelsen av 1951 var tallet på sauer i verden noe større enn før krigen. De store ull-lagrene fra krigstiden er nå tømt, og forbruket er avhengig av den løpende produksjon.

Generelt kan det sies at landbruksproduksjonen verden over er blitt stimulert ved høye priser, men at mulighetene for å utvide produksjonen på kort sikt er temmelig begrenset. Produksjonen av industrielle erstatningsstoffer som cellul og syntetisk gummi har derfor vist en betydelig øking.

Råvareproduksjonen i sin alminnelighet, like som energiproduksjonen, er blitt kraftig stimulert i året som gikk. Produksjonen av kull i verden steg ifølge F.N.s månedsstatistikk fra om lag 104 millioner tonn i månedlig gjennomsnitt i første halvår 1950 til om lag 111 millioner tonn i første halvår 1951. Produksjonen av råolje steg i samme tidsrom fra om lag 38 til 45 millioner tonn pr. måned. Rujernsproduksjonen i verden steg fra om lag 9 til vel 10 millioner tonn. Framstillingen av elektrisk kraft i verden steg fra 67 milliarder kilowattimer til 76 milliarder kilowattimer pr. måned. De tilsvarende tall for U.S.A. alene var: månedlig kullproduksjon om lag 39 millioner tonn i første halvår 1950 og 43 millioner tonn i første halvår 1951, produksjon av råolje om lag 21 og 25 millioner tonn, av rujern 4,8 og 5,3 millioner tonn, og av elektrisk kraft 31 og 35 milliarder kilowattimer.

Produksjonen av industrielle ferdigvarer lå allerede ved begynnelsen av 1951 på et svært høyt nivå verden over, og i årets løp steg den ytterligere, bortsett fra enkelte mindre tilbakeslag.

Ifølge F.N.s månedsstatistikk var indeksen for verdens totale industriproduksjon oppe i 170 (basis 1937=100) i første kvartal og 175 i annet kvartal 1951. I annet kvartal 1950 var tallet 152. I Sambandsstatene lå industriproduksjonen på 192 i første og 197 i annet kvartal 1951, mot 172 i annet kvartal 1950. Også europeiske land viste stigende tall. I Storbritannia lå produksjonen på 130 i første og 133 i annet kvartal 1951, mot 126 i annet kvartal 1950. I Vest-Tyskland steg indeksen fra 106 i annet kvartal 1950 til 132 i første og 138 i annet kvartal 1951, men stigningen stanset opp i løpet av annet kvartal og ble avløst av en viss tilbakegang. Denne skyldtes først og fremst mangel på råstoffer, særlig kull, foruten en avslapping i den innenlandske etterterspørsel etter konsumvarer. Også i Storbritannia har produksjonen i det siste delvis vært hemmet av mangel på enkelte råstoffer. Det gjelder blant annet stålproduksjonen. Utenfor Europa og Nord-Amerika har industriproduksjonen til dels steget ganske sterkt i 1951. Særlig kan det være grunn til å peke på produksjonsøkningen i Japan, som kom senere i gang etter den annen verdenskrig enn i Vest-Tyskland, men som stadig fortsetter for full kraft. Indekstallet for den japanske industriproduksjon var i annet kvartal 1951 kommet opp i 105. I første kvartal 1951 var tallet 93, mens det et år tidligere ennå bare lå på 68 (1937=100).

Framstillingen av konsumvarer viste i mange land en fallende tendens fra våren 1951, delvis som følge av begrenset tilgang på råvarer. Markedsforholdene har også i noen grad virket hemmende på den sivile produksjon. Det er blitt gjennomført strammere kredittvilkår i en rekke land, noe som får virkning på boligbyggingen og salget av varige forbruksgoder; fra og med årets annet kvartal var også en minsket kjøpelyst merkbar, først og fremst overfor det en kan kalle halvveis varige goder, som tekstilvarer og skotøy.

Praktisk talt over alt er utviklingen mer og mer blitt preget av den stigende rustningsproduksjon; dette kan også sies å gjelde land som ikke direkte framstiller militært utstyr. Typisk er det at månedsproduksjonen av råstål i Vest-Tyskland steg fra 950 000 tonn i annet kvartal 1950 til 1 141 000 tonn i samme kvartal 1951. I U.S.A. steg den i samme tidsrom fra 7 528 000 til 8 041 000 tonn.

Verdenshandel.

Verdenshandelen lå på et høyt nivå i 1951. Den var sterkt påvirket av opprustningen verden over. I de første par måneder av året fulgte utviklingen samme spor som i de siste seks månedene av 1950. Hele denne perioden

var framfor alt preget av store amerikanske råvarekjøp, både militære og sivile, fra resten av verden. Importen til U.S.A. av varer som ull, gummi og kakao, foruten tinn og en rekke andre metaller, økte kraftig. Dette førte til et betydelig underskott på Sambandsstatenes driftsbalanse. Riktignok fortsatte eksportverdien av varer og tjenester fra U.S.A. nesten hele tiden å ligge høyere enn importverdien til U.S.A., men amerikansk hjelp til andre land hadde i denne periode langt større omfang enn overskottet på Statenes vare- og tjenestebalanse. Resten av verden økte derfor sine beholdninger av gull og dollar betraktelig. Særlig fikk sterlingområdet, som omfatter så mange viktige råvareproduserende land i Australia, Afrika og Sørøst-Asia, en langt bedre posisjon overfor dollarområdet enn tidligere i etterkrigstiden. Men fra og med annet kvartal 1951 forandret bildet seg igjen. Importlandene hadde nå dekket en stor del av sine behov, etterterspørselen gikk tilbake og prisene falt. I juni 1951 var verdien av U.S.A.s import fra råvareproduserende land for første gang siden før Korea-krigen mindre enn eksporten til dem (hvis vi regner alle land utenom Europa og Japan med i kategorien råvareproduserende). Med sine store inntekter økte disse landene naturlig nok sine innkjøp i U.S.A. kraftig i første halvår 1951, og det samme gjorde industrilandene, som hadde et stigende varebehov i forbindelse med opprustningen. Dollarmangelen ble da på ny et problem.

Varer dette ved, må det føre til en minsking av verdenshandelen, fordi en rekke land blir nødt til å skjære ned på sin dollarimport. Men også en annen omstendighet, kanskje vel så betydningsfull, vil virke inn på dollartilgangen og på den mellomfolkelige handel. Etter hvert som farten i opprustningen stiger i de viktigste industriland, først og fremst U.S.A. og Storbritannia, vil det bli stadig vanskeligere for dem å fortsette med eksport i samme grad som før. Skipninger av militært utstyr kan komme til å få et stort omfang, men det er kanskje riktig å regne med en direkte tilbakegang i sivile leveranser. Dette kan igjen få uheldige virkninger spesielt for råvarelandene, som trenger import av kapitalvarer til utvikling av sitt delvis sterkt tilbakeliggende næringsliv. Det kan bli vanskelig for dem å få utnyttet på en rasjonell måte de store inntekter som de for tiden har av sin råvareproduksjon.

Prisutviklingen siden juni 1950 har påvirket bytteforholdet mellom import- og eksportvarer på en uheldig måte for de europeiske land, bortsett fra slike som har en betydelig eksport av råvarer og halvfabrikata, i første rekke Sverige, Norge og Belgia. Da de store skipninger har drevet fraktratene i været, er utvik-

lingen også blitt til fordel for land som har en stor del av sin handelsflåte i fart mellom andre stater.

Rustningene har utvilsomt i året som gikk vært den viktigste drivende kraft i det mellomfolkelige varebytte. Men også det arbeidet som i tidligere år ble satt i gang for å gjennomføre en utvidelse av handelen, har hatt sine virkninger. Særlig må her nevnes frigjøringen av det europeiske varebytte. Landene i Vest-Europa har i prinsippet forpliktet seg til å frigjøre 75 % av handelen seg imellom. For å utlikne midlertidige underskott og overskott som oppstår landene imellom, er Den europeiske betalingsunion blitt opprettet. Det kan være grunn til å understreke at den omfatter ikke bare Vest-Europa, men også europeiske kolonier og de selvstendige landene i sterlingområdet. Varebyttet innenfor Betalingsunionen har hatt et stort omfang, men utlikningen av gjeld og tilgodehavender har ikke gått knirkefritt. Blant annet gjelder dette for alle de tre største statene i Unionen. Vanskene skyldes nok for en stor del at Unionen har måttet arbeide under ekstraordinære forhold som følge av rustningskonjunkturen. I siste halvdel av 1950 og begynnelsen av 1951 hadde Storbritannia og Frankrike store overskott overfor resten av medlemmene, mens Vest-Tyskland hadde stadig stigende underskott. Tyskerne måtte derfor stramme sin importregulering og til sist, i februar 1951, også midlertidig stoppe frilisteimporten fra de andre medlemsstatene. Utviklingen skyldtes for en stor del den forserte importen av råvarer fra sterlingområdet og Frankrikes kolonier til Vest-Tyskland med dets store industrielle behov. Fra våren 1951 kom det imidlertid et omslag. Samtidig med at de tyske myndigheters importrestriksjoner fikk sin fulle virkning, ble importørene mer tilbakeholdne, fordi råvareprisene begynte å falle. I mellomtiden fortsatte utførselen av industrivarer å stige, blant annet som følge av at inntektsnivået i råvarelandene var steget. Dermed bedret Vest-Tyskland sin stilling betydelig og kunne etter hvert lempe på importrestriksjonene, mens Storbritannia og Frankrike med sine oversjøiske valutaområder ble dårligere stilt overfor Unionen. Delvis henger det britiske og franske underskottet også på en mer direkte måte sammen med opprustningen, som har hemmet eksporten samtidig som importen er steget betydelig. For eksempel har Storbritannia i løpet av året opptatt kreditter til omfattende kjøp av belgisk stål. Belgia, som lenge hadde hatt betydelige overskott overfor Unionen, var høsten 1951 kommet til et punkt hvor landet hadde så store kreditter utestående at ekstraordinære tiltak måtte treffes for å bremse den belgiske eksporten til de andre

medlemslandene og øke importen derfra. En midlertidig ordning ble truffet for resten av året. Hvordan det skal gå i 1952, er ennå på det uvisse.

Det kan nok sies at mange av vanskene innenfor Betalingsunionen skyldes ekstraordinære forhold under rustningskonjunkturen, men det er ikke utenkelig at påkjenninger av denne art kan bli enda verre i tiden som kommer. Dessuten har det vist seg at en virkelig frigjøring av handelen ikke er lett å foreta mellom land som fører forskjellig indre økonomisk politikk. Det har for eksempel vært pekt på at Belgia har hatt et lavere aktivitetsnivå enn mange andre vest-europeiske land, blant annet som følge av stram pengepolitikk og små investeringer, og at dette har vært en av grunnene til det stadige belgiske betalingsoverskottet i etterkrigstiden.

De største problemer for Den europeiske betalingsunion reiser seg i forbindelse med opprustningen, og det er derfor fare for at de kan tilta ettersom denne øker i omfang. Avtalen om Betalingsunionen må fornyes fra 1. juli 1952. Skulle Unionen og systemet med flersidige betalinger da gå i stykker, slik at f. eks. skandinaviske innkjøp i Tyskland ikke lenger kan betales med våre tilgodehavender i Storbritannia, vil resultatet bli en følelig tilbakegang i samhandelen mellom medlemslandene. De vil bli tvunget tilbake til et tosidig varebytte. Betalingsunionen, den nødvendige forutsetning for frilisteordningen i Europa, har overhodet vært ett av de viktigste tiltak som har stimulert den mellomfolkelige handel i etterkrigstiden. Virksomhet har også vært drevet på andre fronter, og særlig er det blitt gjort store anstrengelser for å blåse mer liv i handelen ved senking av tollmurene verden over; men dette arbeidet synes nå å være gått i stå. Forhandlingene i Torquay i England fra høsten 1950 til våren 1951 mellom representanter for 36 forskjellige land førte ikke til store resultater. Tvert om har det vist seg tendenser til å forhøye tollmurene, særlig i europeiske land som på den måten har villet minske enkelte ulemper ved en opphevelse av importreguleringen overfor resten av Vest-Europa.

Fra slutten av 1950 har også råvareknappheten på mange måter påvirket varebyttet mellom landene og gitt støtet til innføring av visse reguleringer. I desember 1950 ble det besluttet å opprette en internasjonal råvarekonferanse i Washington, som skulle ta opp arbeidet for en bedre fordeling av en rekke viktige råvarer. Her er 28 industri- og råvareproduserende land representert. Det er blitt nedsatt syv spesielle komitéer for følgende vareslag: ull; bomull; svovel; tremasse og papir; kopper, sink og bly; mangan, nikkel og ko-

bolt; wolfram og molybdén. Da den amerikanske bomullshøsten ble større enn ventet, bortfalt spørsmålet om allokering av bomull. Det er heller ikke gjort noe vedtak om fordeling av ull, tremasse eller bly. Derimot ble det utarbeidd et system til fordeling av andre metaller og svovel høsten 1951, og det ble også gjort vedtak om visse tildelinger av avis-papir til enkelte avtakerland.

I hele etterkrigstiden har den amerikanske regjering store hjelpeprogrammer i form av gaver og lån til andre land vært av største betydning for verdenshandelen. Fra sommeren 1945 til sommeren 1951 hadde U.S.A. gitt lån og gaver på tilsammen om lag 32 milliarder dollar. Også for budsjettåret 1951/52 har Kongressen vedtatt å yte store beløp, i alt ikke langt fra 8 milliarder dollar eller mer enn i noe annet år bortsett fra 1946/47. I motsetning til tidligere år vil imidlertid det meste av dette omfatte militært utstyr og altså ikke bidra til å dekke sivile behov.

Konjunkturtendenser.

Likesom i begynnelsen av året er det økonomiske verdensbilde også ved utgangen av 1951 sterkt preget av inflasjonstendenser. Dette betyr imidlertid ikke at en uten videre kan ta en inflatorisk utvikling i tiden framover for gitt. Vår- og sommermånedene viste hvor vanskelig det er å forutberegne utviklingen, selv i en periode da statsmyndighetene i de viktigste land ved sine budsjettvedtak fastlegger meget vesentlige trekk i det økonomiske liv. Det vil alltid være et ganske stort spillerom til overs for faktorer som ikke er lette å anslå, for eksempel svingninger i reaksjonene både hos publikum og hos offentlige tjenestemenn. Dette blir av særlig betydning i en tid da forventninger om den framtidige utvikling raskt kan påvirkes av et minskende eller økende internasjonalt spenningsforhold.

Den kraftige oppgangen i prisene på en del råvarer utover sommeren og høsten 1950 og senere igjen rundt årsskiftet var i høy grad bestemt av forventninger om framtiden. Frykten for at de nye opprustningsprogrammer skulle føre til knapphet og fordyring av varene var sterk, både hos private kjøpere og i stats-innkjøpskontorene; dertil kom muligheten for at krigshandlinger skulle avskjære industrilandene fra noen av verdens viktigste råvareområder, dersom krigen i Korea spredte seg til Sør-Asia. Det kom til en stans i prisoppgangen utover høsten, for en stor del på grunn av F.N.-styrkenes framgang i Korea, men etter kinesernes intervensjon i slutten av 1950 gikk råvareprisene på ny i været, og de falt først for alvor fra februar 1951, etterat

frontene i Korea påny var blitt stabilisert. Nå begynte det å gjøre seg gjeldende en frykt i forretningsverdenen for å bli liggende med altfor store lagre av dyrt innkjøpte råvarer.

Pristigningen hadde ikke vært særlig markert for råvarer som for en stor del produseres i nettopp de industriland hvor forbruket av dem er høyt. Her oppstod det ikke noe behov for forsert import til opplegg av lagre for krigstilfelle, og dessuten anstrengte regjeringene seg for å holde prisene nede ved allokeringssordninger og liknende. Prisene steg da heller ikke noe vesentlig for så viktige råvarer til rustningsindustri som kull, jern og stål. Av en helt annen størrelsesorden ble prisstigningen for varer som tinn, gummi og ull. Av slike råvarer blir bare en ganske liten del forbrukt i selve produksjonslandene, og regjeringene her hadde liten interesse av tiltak for å holde prisene nede. Samtidig rådde det i importlandene, både hos private kjøpere og i stats-innkjøpskontorene, sterk frykt for en kommende knapphet og fordyring av varene. Men i februar 1951 var prisene drevet så høyt opp at kjøperne ble tilbakeholdne, og det viste seg snart at den nye situasjon på råvaremarkedet skulle bli av varighet. Det skyldtes delvis at de amerikanske myndighetene la om sin innkjøpspolitikk, og delvis utviklingen på konsumvaremarkedet i en rekke land.

Konsumentene var blitt påvirket på liknende måte som forretningsverdenen. Særlig gjorde dette seg gjeldende i Sambandsstatene, der det kom til to markerte kjøpebølger, den ene sommeren 1950 etterat Korea-krigen brøt ut, den andre ved nyttårstid 1951 etter kinesernes intervensjon. Kjøpebølgene ebbet ut både fordi folk ville vente og se om ikke prisene falt igjen, og fordi mange konsumenter etter hvert hadde brukt opp en stor del av sine likvide midler, eller satt seg i gjeld.

Avslappingen i konsumentenes etterspørsel førte i enkelte tilfelle til prisnedsettelse fra forhandlernes side, men stort sett fortsatte både engros- og detaljpriser å stige lenge etterat tilbakegangen hadde satt inn på råvaremarkedene, fordi tidligere dyrt kjøpte råvarer nå ble innkalkulert i fabrikkasjonsprisene. Moody's råvareindeks, som lå på 398 da Korea-krigen brøt ut, nådde toppen i februar 1951 med 532 og sank deretter jamt til 461 i august. Engrosprisene derimot steg i de fleste land til et stykke utpå våren, og levekostnadsindeksene til utpå sommeren. Da begynte de å stabilisere seg, samtidig som råvareprisene viste visse tendenser til ny oppgang.

Hvor sterke inflasjonstendensene skal bli i tiden framover, avhenger av en rekke faktorer. Likesom tidligere vil folks forventninger om framtiden spille en stor rolle. En internasjonala-

avspenning kunne utvilsomt minske presset. Imidlertid ville de økonomiske virkningene i hvert fall i første omgang sannsynligvis bli nokså begrenset, fordi opprustningen nå er kommet i gang, og det er vanskelig å tenke seg en utvikling som kan føre til noen vesentlig nedgang i rustningsutgiftene i løpet av det første året.

Skulle derimot den internasjonale situasjon bli tilspisset ytterligere, kan det tenkes å komme en ny kraftig prisoppgang på råvaremarkedene, med mindre allokeringssystemet etter hvert blir bedre utbygd enn det er nå.

Går en ut fra at det ikke skjer noen avgjørende endringer i den internasjonale situasjon, og at opprustningen blir gjennomført omtrent slik som den er planlagt, vil rustningsutgiftene i en rekke viktige land komme til å stige sterkere enn produksjonen. Vare- og tjenestetilgangen til andre formål vil da bli redusert, og myndighetene i de forskjellige land vil søke å påvirke formene for denne reduksjon ved hjelp av gamle og nye mengdereguleringer og tiltak av penge- og finanspolitisk art. Omfordelingen av ressursene kan også komme til å medføre pris- og lønnsoppgang på enkelte områder. I land med relativt stor utenrikshandel vil dessuten prisene på verdensmarkedet spille en stor rolle for det interne pris- og kostnadsnivå. Utviklingen hittil har vist at faren for prisoppgang er størst i de tilfelle hvor produsentlandene selv bare forbruker en forholdsvis liten del av sin produksjon av viktige råvarer.

Hvis tendensene til prisstigning skulle slå igjennom og føre til en oppgang i levekostnadene, må man også regne med en alminnelig lønnsoppgang. En øking i levekostnadene kan dessuten finne sted som følge av et kjøpepress på konsumvaremarkedet. For en rekke land gjelder det at konsumentenes inntekter etter skatt sannsynligvis vil stige sterkere enn tilgangen på konsumvarer, og at dette kan komme til å skape en inflasjonistisk situasjon. I første omgang kan et kjøpepress på konsumvaremarkedet elimineres ved at prisene stiger sterkere enn lønningene, slik at inntektsfordelingen blir endret til fordel for bedrifter og næringsdrivende. Men dette vil føre til en videre øking både i priser og lønninger, fordi lønns-takerne vil kreve kompensasjon for en oppgang i levekostnadene. Pris- og lønnsstigningen vil i dette tilfelle bl. a. avhenge av hvor sterke de forskjellige maktgrupper er i forhold til hverandre: arbeidere, arbeidsgivere, bønder, funksjonærer osv. Erfaringen under den annen verdenskrig og i etterkrigsperioden har imidlertid vist at myndighetene gjennom en rekke former for offentlige påbud og reguleringer kan hindre et kjøpepress på konsumvaremarkedet i å slå ut i stigende priser og lønninger. Det

er ikke mulig å si noe bestemt om hvor langt myndighetene vil finne det nødvendig og hensiktsmessig å gå i denne retning i den nåværende situasjon.

Storbritannia.

Da Parlamentet høsten 1950 godkjente den britiske regjeringens plan om en kraftig forsering av rustningene i løpet av en tre-års periode, var det klart at landet ville bli utsatt for store økonomiske påkjenninger. Storbritannia hadde praktisk talt ingen ledige reserver av arbeidskraft eller produksjonsmidler, som uten videre kunne settes inn i opprustningen. Det viste seg derfor allerede mot slutten av 1950 tegn til knapphet på viktige varer, først og fremst kull. Dette betydde at kravene om import ble større, mens en samtidig måtte regne med at det kunne bli vanskelig å holde eksporten oppe etter hvert som rustningene kom i gang.

I løpet av 1951 har det ganske riktig vist seg at Storbritannias økonomiske posisjon overfor resten av verden er blitt alvorlig svekket. Dette skyldes imidlertid ikke bare den direkte virkning av opprustningen i Storbritannia selv, men vel så meget hele den internasjonale utvikling i pris- og etterspørselsforhold, som har fått sine følger for hele sterlingområdet økonomi. Mens sterlingblokken i 1950 hadde et stadig stigende overskott overfor dollarområdet, viste 1951 en rask tilbakegang, som slo ut i et stort underskott fra sommeren av. I tredje kvartal 1951 var underskottet blitt større enn før devalueringen i 1949. Den viktigste årsak til omslaget var at Amerikas svære innkjøp av råvarer til høye priser fra det oversjøiske sterlingsområdet stoppet opp i begynnelsen av 1951, mens derimot eksporten fra U.S.A. til sterlinglandene fortsatte å holde seg på et høyt nivå. Tabellen nedenfor viser kvartalsvis sterlingområdets løpende overskott og underskott av gull og dollar (etter Financial Times):

	1949	1950	1951
Kvartaler:	Millioner dollar		
Første	÷ 330	+ 40	+ 360
Annet.....	÷ 632	+ 180	+ 54
Tredje	÷ 539	+ 187	÷ 638
Fjerde	÷ 31	+ 398	

Tallene er delvis påvirket av kapitalbevegelser og sesongmessige faktorer, men de gir et inntrykk av hovedtrekkene i utviklingen siden 1949.

For Storbritannia selv, som importerer råvarer fra resten av sterlingområdet, medførte stigningen i råvareprisene fra utbrottet av Korea-krigen til begynnelsen av 1951 store

vansker. Deretter sank riktignok råvarene i pris overfor industriprodukter i løpet av våren og sommeren, men samtidig ble avsetningsforholdene for britiske eksportvarer mindre lette. Kjøperne i oversjøiske land viste seg delvis tilbakeholdne på grunn av de usikre prisutsikter. I de første 9 månedene av 1950 var verdien av Storbritannias eksport og import henholdsvis 1625 og 1909 millioner pund. I de første 9 månedene av 1951 var eksportverdien steget til om lag 2000 millioner pund, men samtidig var importverdien steget til over 2900 millioner. I tiden framover må britisk eksport regne med skjerpet tysk og japansk konkurranse, mens opprustningen vil begrense britenes leveringsdyktighet.

To år etter devalueringen i september 1949 var det klart at Storbritannia på ny sto overfor en økonomisk krise, og regjeringen besluttet å gjennomføre en rekke nye importrestriksjoner, blant annet på matvarer, for en stor del slike som kjøpes fra andre europeiske land. Overfor de oversjøiske sterlingland står Storbritannia i en vanskelig stilling, fordi det nå under opprustningen ikke som i 1949 kan garantere dem at de vil få britiske eksportvarer, dersom de er villige til å skjære ned sin import fra dollarområdet. Sterlinglandene har store og stigende tilgodehavender i pund. En del av disse land er britiske kolonier, som kontrolleres fra London og derfor kan bli nødt til å fortsette å selge sine produkter til Storbritannia på kreditt så lenge opprustningen varer. Vanskeligere kan det bli å få selvstendige land i sterlingområdet til å følge samme linje.

Sambandsstatene.

Da Korea-krigen brøt ut i juni 1950, lå den økonomiske aktivitet i U.S.A. på et høyt nivå, med større produksjon og sysselsetting enn noen gang før i etterkrigstiden. Det fantes imidlertid ennå ledige reserver av arbeidskraft og produksjonskapasitet, og det var derfor mulig fortsatt å utvide den økonomiske virksomhet i rask tempo. Regnet i faste priser steg nasjonalinntekten med om lag 10 prosent fra første halvår 1950 til samme tidsrom 1951. Fra første til annet halvår 1950 gikk nesten hele produksjonsøkningen til privat konsum og private investeringer eksklusive lager. I første halvår 1951 derimot svarte forsvarsutgifter og lagerøking for mesteparten av stigningen i nasjonalproduktet, og i årets tredje kvartal økte forsvarsutgiftene med et større beløp enn den samlede tilgang på varer og tjenester. Regner en med den militære hjelpen til andre land, er de løpende forsvarsutgifter blitt ikke langt fra tredoblet fra første halvår 1950 til tredje

kvartal 1951. De er fremdeles sterkt stigende, og det regnes med at de skal fortsette å stige i omtrent halvannet år til.

Tabell 1. *Brutto nasjonalinntekt i U.S.A. fordelt på viktigere utgiftsposter. Milliarder dollar i løpende priser.¹*

	1950		1951	
	1. halv-år	2. halv-år	1. halv-år	3. kvartal
1. Privat konsum	186,7	200,5	205,0	204,0
2. Privat investering ² ..	44,0	53,8	61,6	57,0
3. Forsvarsutgifter . . .	16,3	20,2	31,6	40,7
4. Andre offentlige utgifter til kjøp av varer og tjenester ³	24,4	24,2	24,9	25,3
5. Overskott på driftsbalansen overfor utlandet ⁴	÷ 1,7	÷ 3,0	÷ 0,9	1,0
Brutto nasjonalinntekt	269,7	295,7	322,2	328,0

Kilde: Economic Indicators, October 1951, U.S. Government Printing Office.

¹ Omregnet til årlige rater, med sesongbevegelser eliminert.

² Inklusive lagerøking.

³ Inklusive utgifter til sivil og militær hjelp til andre land.

⁴ Eksklusive utgifter til sivil og militær hjelp til andre land.

Det private konsum, regnet i faste priser, nådde toppen i tredje kvartal 1950. En ny kjøpebølge satte inn omkring nyttår, men den ebbet ut i begynnelsen av 1951, og dermed kom et kraftig tilbakeslag i etterspørselen, som brakte konsumet i annet kvartal 1951 ned under nivået fra før Korea-krigen. Senere har det holdt seg noenlunde stabilt. Det er svingningene i etterspørselen etter varige konsumgoder som har vært størst, men også amerikanske forbrukeres innkjøp av ikke-varige goder viser utslag av kjøpepanikk og etterfølgende reaksjon.

Etter hvert har kredittinnskrenkninger og tildels rasjonering av strategiske varer virket med til å nedsette produksjonen av varige forbruksgoder. Kredittstramningen har spesielt ført til en tydelig tilbakegang i byggingen av boliger. Virksomheten nådde her toppen i tredje kvartal 1950 og gikk sterkt tilbake fra midten av 1951. I august 1950 ble det påbegynt om lag 142 000 nye boliger, i samme måned året etter bare 85 000.

Den private investering i næringslivet har vært stadig økende i de to siste årene. Særlig har investeringene innenfor industrien vist en sterk øking. I slutten av 1950, og enda mer i første halvår 1951, steg også lagerholdet kraftig.

Dermed kulminerte bevegelsen, og i tredje kvartal 1951 ser det ut til at lagerøkingen var svært liten.

På flere hold hadde en regnet med at det ville utvikle seg et ganske sterkt inflasjonspress i løpet av 1951, trass i skatteforhøyelsene som ble vedtatt året før. Men det tok lengre tid enn beregnet å få rustningsproduksjonen i gang i stor stil. Det offentlige forbruk av varer og tjenester økte lite i annet halvår 1950, spesielt når en sammenlikner med den kraftige stigningen i det private konsum. Det samme kan sies om de første par måneder av 1951. Deretter gikk det private forbruk ned, mens det offentlige forbruk fortsatte å øke. Økingen var imidlertid forholdsvis langsom i første halvdel av året. Blant annet som følge av skatteforhøyelsene viste de offentlige regnskaper et betydelig overskott i første halvår 1951, og rustningsuttellingene førte ennå i tredje kvartal bare så vidt til et underskott for det offentlige. En kan imidlertid ikke regne med at denne situasjon vil vedvare. De skatteforhøyelser som ble vedtatt i høst, er neppe tilstrekkelige til å hindre et stigende underskott i tiden framover.

Trass i knapphet på råvarer o. l. på en rekke områder, vil U.S.A.s produksjon kunne stige forholdsvis sterkt i det kommende år. Arbeidsmarkedet har hittil vært vesentlig mindre stramt enn ventet, og det gjennomsnittlige timetall pr. arbeider pr. uke i amerikansk industri gikk noe ned fra slutten av 1950. I den utstrekning rustningsprogrammet gjennomføres, er det imidlertid sannsynlig at selv en forholdsvis sterk produksjonsøking ikke vil kunne hindre en nedgang i vare- og tjenestetilgangen for private formål. Samtidig vil en slik produksjonsøking trolig føre til en stigning i de samlede private inntekter etter skatt. Konjunktursituasjonen i U.S.A. er derfor utvilsomt inflasjonsbetont. Likevel er det vanskelig å si noe bestemt om den sannsynlige utvikling i de nærmeste måneder. Dette gjelder selv om en ser bort fra slike ting som f. eks. endringer i den internasjonale situasjon.

Den amerikanske levekostnadsindeks var om lag konstant fra mars 1951 til august samme år. Selv om priskontrollen har vært virksom i dette tidsrommet, skyldes stabiliteten kanskje først og fremst fallet i konsumentenes etterspørsel. Ut fra dette synspunkt vil utviklingen på konsumvaremarkedet være av stor betydning for lønns- og prisutviklingen i de kommende måneder. Dersom det skulle oppstå et kjøpepress på dette området, er det ikke utelukket at konsumprisene igjen vil stige. Etter de avtaler som nå gjelder for en stor del av lønningene, ville dette utløse en lønnsøking som igjen ville medføre en alminnelig oppgang

i landets kostnadsnivå. Det er heller ikke sikkert at en eventuell lønnsøking vil bli holdt innenfor rammen av de avtaler og bestemmelser som gjaldt høsten 1951.

Avslappingen på konsumvaremarkedet i 1951 ga seg uttrykk i en sterk øking av konsumentenes sparing. I 1949 sparte konsumentene noe over 3 prosent og i 1950 noe over 5 prosent av sin disponible inntekt. I annet og tredje kvartal 1951 derimot var sparekvoten på mellom 9 og 10 prosent. Denne økte sparing kan være et kortvarig fenomen i den utstrekning den bare betegner en reaksjon etter de store kjøpebølgene, men det kan også tenkes at den i noen grad gir uttrykk for en underliggende tendens i de siste to-tre års utvikling på dette området. Selv i dette siste tilfelle er det imidlertid lite trolig at konsumentenes sparing vil bli så stor at konsumerterespørselen vil holde seg på det nåværende nivå. På den annen side regner man med at den løpende konsumproduksjon ikke vil kunne økes i tiden framover, til tross for at myndighetenes politikk vil føre til et fortsatt fall i boligbyggingen og i lavt prioriterte investeringer i næringslivet. På grunnlag av en total analyse er det derfor nærliggende å slutte at det vil oppstå et kjøpepress på konsumvaremarkedet. Utviklingen vil imidlertid bli forskjellig på de enkelte områder. Dessuten vil den på kortere sikt kunne bli preget av endringer i lagerholdet. I en rekke bransjer er lagrene uvanlig store, slik at konsumvaretilgangen i den nærmeste tid framover kan bli til dels betydelig større enn den løpende produksjon av konsumvarer.

Norge.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikk.

De internasjonale tollforhandlinger i Torquay ble avsluttet i april 1951 etter å ha pågått siden september 1950. I tillegg til de land som på forhånd var tilsluttet Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT) deltok 7 nye land i forhandlingene, blant disse Tyrkia, Vest-Tyskland og Østerrike. Hvis de nye land tiltrer GATT, vil tallet på kontraherende parter bli 38.

Blant de viktigste resultater for Norge var avtalene med Sverige, Vest-Tyskland, Østerrike, Canada og Sambandsstatene.

Forhandlingene med Sambandsstatene fikk et langt mer begrenset omfang enn det opprinnelig var forutsatt fra norsk side, da de amerikanske myndigheter bare gikk med på å forhandle om 9 av de 52 poster som var ført på den norske ønskeliste. De viktigste

innrømmelser som ble oppnådd var nedsettingen av tollen for sardiner og kippers.

I tillegg til de fordeler Norge oppnådde ved direkte avtaler, kommer de indirekte fordeler som på grunn av bestevilkårsprinsippet ble oppnådd gjennom de avtaler som ble sluttet mellom andre land.

De norske tollinnrømmelser omfatter i alt 121 poster i tolltariffen, men 45 av disse gjelder innrømmelser som Norge har gått med på under tidligere GATT-forhandlinger, og som nå har blitt bundet overfor et eller flere nye land. De øvrige 76 poster gjelder dels nedsetting av satsene og dels binding av nåværende satser eller av gjeldende tollfrihet. På grunnlag av innførselen i 1948 er tolltapet ved satsreduksjonene beregnet til vel 1 mill. kr. Tollinnrømmelsene er gjort gjeldende fra 1. august 1951.

Arbeidet med frigjøringen av den europeiske handel har også fortsatt i 1951. I oktober 1950 gjorde rådet i Den europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjon vedtak om frigjøring av 75 % av medlemmenes totale private innførsel og minst 60 % av hver av de tre grupper matvarer og fôrstoffer, råvarer og ferdigvarer. Dette vedtak skulle gjennomføres fra 1. februar 1951.

Vareområdet for de norske frilistene ble utvidd 3. februar og 1. mai 1951. Dessuten ble det landområdet frilisten gjelder for utvidd med Spania og de spanske besittelser fra 1. april og med Israel fra 6. april. På visse vilkår om kreditt og betalingsmåte ble tørrlastskip frigjort fra 12. mai og inntil videre. Det er ennå ikke endelig avgjort om det vil bli godkjent at den betingede frigjøring av tørrlastskip tas med ved beregning av frilisteprosentene. Etter utvidelsen 1. mai er de norske frilisteprosenter: Total 51, matvarer og fôrstoffer 75, råvarer 84 og ferdigvarer 38. Regnes tørrlastskip med, blir frilisteprosenten for ferdigvarer 58 og totalprosenten 65.

Fra 1. januar 1952 vil en rekke nye varer bli satt på friliste. For en del spesielle varer vil tidspunktet bli satt noe senere. Spørsmålet om frilisting av maskiner og skip må ses i sammenheng med beredskapsspørsmålet, da det sivile investeringsnivå vil være avhengig av hvor omfattende beredskapsprogrammet blir.

Det har til en viss grad redusert betydningen av frilistesystemet at enkelte land har søkt å begrense importen av frilistevarer ved å sette opp tollsatsene eller ved hjelp av andre regulerende tiltak. I samme retning har det også virket at de europeiske land bare i begrenset utstrekning har gitt slipp på reguleringene for eksportens vedkommende. Knappheten på en rekke råvarer og halvfabrikata har gjort eksportlandene påholdne når det gjelder å gi lisenser. Land som vil sikre seg innførsel av

viktige varer må derfor ty til tosidige varebytteavtaler, som forplikter eksportlandet til å lisensiere opp til et visst beløp. Norge har også i 1951 hatt varebytte- og betalingsavtaler med de fleste europeiske land. Derimot har samhandelen med oversjøiske land stort sett foregått uten spesielle varebytteordninger. Vi har imidlertid hatt slike avtaler med Argentina, Ecuador, Indonesia, Israel og Pakistan. En norsk eksportfriliste er for tiden under utarbeiding.

Norges medlemskap i Den europeiske betalingsunion (EPU) har ført til visse forskyvninger i utenrikshandelens fordeling på de forskjellige land. Dette skal en komme nærmere tilbake til nedenfor.

Den samlede vareomsetning med utlandet.

Både innførsels- og utførselsverdien har steget sterkt i årene etter krigen. Av tabell A, side 91, framgår det at verdien av innførselen (med skip) har steget fra 2 193 mill. kr. i 1946 til 4 846 mill. kr. i 1950. Verdien av utførselen (med skip) var 1 201 mill. kr. i 1946 og 2 788 mill. kr. i 1950. Denne stigende tendensen gjorde seg også sterkt gjeldende fra 1950 til 1951.¹

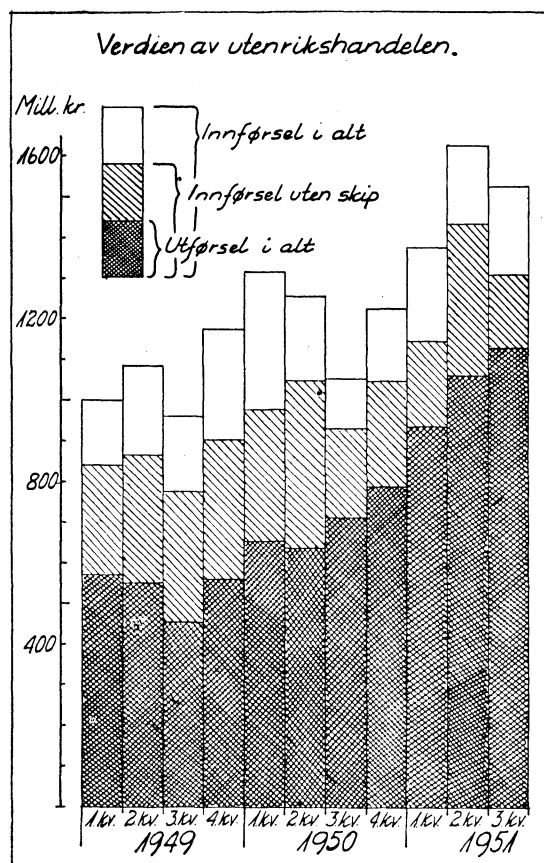
Tabell 1. *Den samlede utenrikshandel. Mill. kr.*

	Jan.— sept. 1949	Jan.— sept. 1950	Jan.— sept. 1951
Vareimport	2 483	2 956	3 882
Forsvarsimport	32	35	44
Skipsimport	563	666	641
Totalimport	3 078	3 657	4 567
Vareeksport	1 539	1 918	2 853
Eksport av hvalolje direkte fra feltet..	33	120	143
Skipseksport	37	83	268
Totaleksport	1 609	2 121	3 264
Importoverskott	1 469	1 536	1 303

Tabell 1 viser således en stigning i verdien av vareimport + skipsimport på ca. 25 %, fra 3 622 mill. kr. i januar—september 1950 til 4 523 mill. kr. i samme tidsrom i 1951. Den alt overveiende del av forsvarsimporten kommer ikke med i Byråets handelsstatistikk. I

¹ Svalbard regnes etter 1. januar 1951 i handelsstatistikken som en del av Norge.

tabell 1 er den delen av forsvarsimporten som skal betales oppført med 44 mill. kr. pr. ut-



gangen av september i 1951 mot 35 mill. kr. for samme tidsrom i 1950. Verdien av utførte

varer og skip (utenom hvalolje fra feltet) steg i de tre første kvartalene med 56 %, fra 2 001 mill. kr. i fjor til 3 121 mill. kr. i år. Verdien av direkte solgt hvalolje var 143 mill. kr. i år mot 120 mill. kr. i fjor (januar—september).

Innførselsoverskottet i de tre første kvartalene av 1951 var 1 303 mill. kr., eller 233 mill. kr. mindre enn i 1950, trass i at innførselen gikk opp med 910 mill. kr. Holder en skip utenfor, var innførselsoverskottet i 1951 930 mill. kr., dvs. 23 mill. kr. mindre enn i 1950. Av den totale bedring i varebalansen skriver således hele 210 mill. kr. seg fra mindre innførselsoverskott for skip, eller i realiteten, større salg av skip. Den store verdiøkningen for skipseksporten skyldes først og fremst at rederne selger eldre fartøyer for å kunne finansiere nye kjøp eller kontraheringer, og dessuten prisstigningen for eldre tonnasje.

Verdistigningen for innførselen og utførselen skyldes både volumøking og prisstigning. I tabell 2 har en satt opp volum- og pristall for innførselen og utførselen uten skip med 1949 = 100. Tabellen viser også bytteforholdet overfor utlandet, dvs. forholdet mellom pristallene for utførsel og innførsel. Ved bedømmelsen av volum- og pristallene må en være merksam på svakhetene ved beregningene, og da især at pristallene kan vise «prisendring» også som følge av endringer i vareslag eller kvalitet innen de enkelte postene i beregningsgrunnlaget for tallene. Tallene fra måned til måned blir særlig lett påvirket av slike endringer. En bør derfor nytte tall for lengre perioder enn en måned. Også kvartalstallene i tabell 2 må imidlertid nyttes med forsiktighet.

Tabell 2. Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1949 = 100.

	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1. halvår 1949	101	106	101	102	100,9
2. » 1949	99	94	100	98	98,0
1. » 1950	109	125	111	99	89,1
3. kvartal 1950	97	125	114	108	94,7
4. » 1950	107	131	116	112	96,5
1. » 1951	113	138	126	124	98,4
2. » 1951	129	128	140	142	101,4
3. » 1951	115	127	144	150	104,1

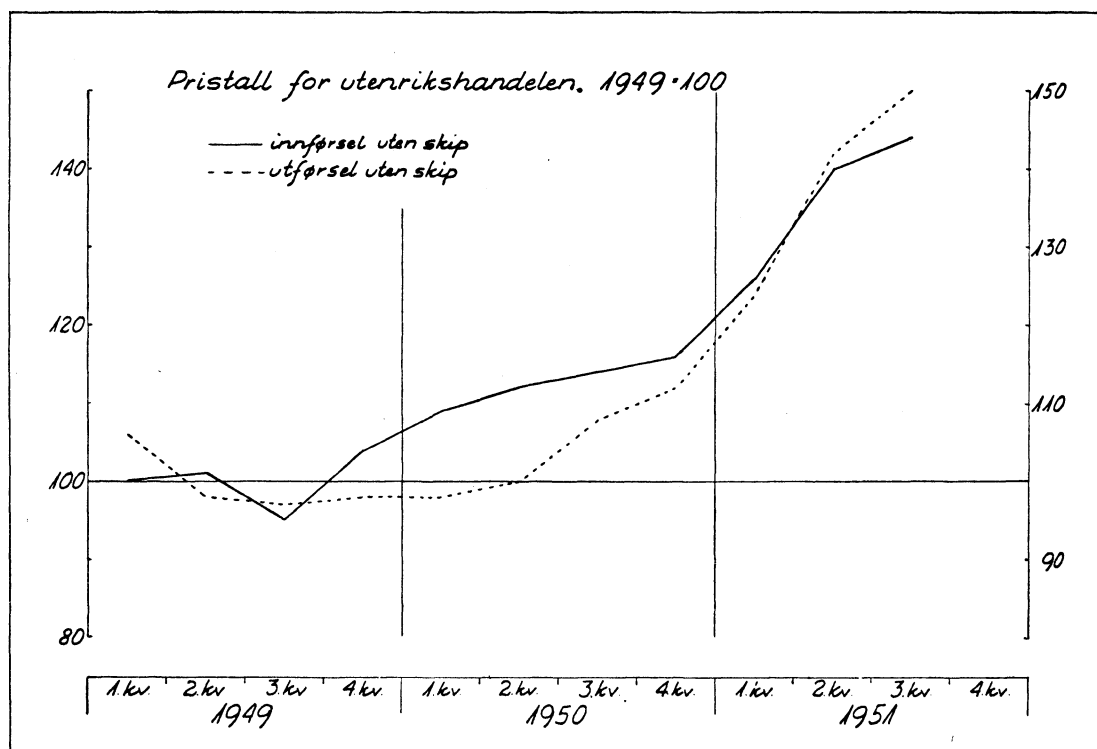
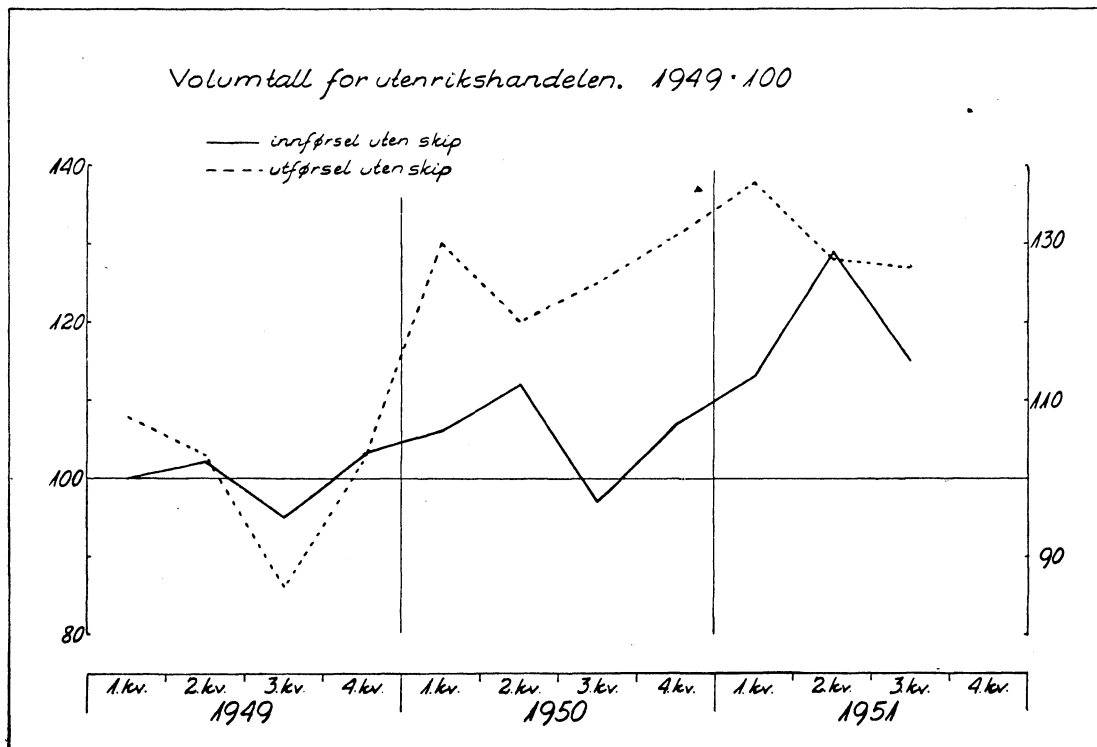
¹ Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

Tabell 2 viser en stigning i volumtallene både for innførselen og utførselen. Innførselsvolumet i de tre første kvartaler av 1951 var vel 13 pst. større enn i samme periode i 1950. Særlig stor var innførselen i 2. kvartal, da volumet var 29 pst. større enn gjennomsnittlig

i 1949. Volumtallet for utførselen som gikk betydelig opp i 1950, viste fortsatt stigning i 1. kvartal 1951 og var i mars helt oppe i 148. I de to neste kvartalene gikk volumet ned igjen, slik at for de tre første kvartaler av 1951 var volumtallet 131 mot 125 for samme periode

i 1950. Spesielle undersøkelser har imidlertid vist at Byråets volumtall for utførselen ligger en del for lavt. Årsaken til dette er at en del nye eksportprodukter som ikke er med i be-

regningsgrunnlaget, har vist langt større volum-
øking enn gjennomsnittlig for varene som er
med i utvalget.



Den prisstigningen som satte inn i 2. halvår 1950 som følge av den generelle prisstigningen på verdensmarkedet, har fortsatt i 1951 og var særlig stor i første halvår. Pristallene for innførselen og utførselen lå således i 2. kvartal 1951 henholdsvis 20 pst. og 27 pst. høyere enn i 4. kvartal 1950. Mens prisstigningen på verdensmarkedet stort sett kulminerte i februar 1951, har pristallene for utenrikshandelen vist stigende tendens også i 3. kvartal selv om stigningshastigheten er betydelig mindre. Gjennomsnittlig for de tre første kvartalene av 1951 var pristallet for innførselen 137 og for utførselen 138 mot henholdsvis 112 og 102 i samme periode 1950. På grunnlag av disse tallene kan en anta at prisoppgangen svarer

for vel 2/3 av verdistigningen både for innførselen og utførselen.

Pristallet for utførselen viser større stigning enn for innførselen. Dette har gjort at bytteforholdet overfor utlandet (terms of trade) har utviklet seg gunstig for Norge sett i relasjon til prisforholdene i 1950. Det er denne bedring i bytteforholdet som forklarer at innførselsoverskottet uten skip ikke har økt fra januar—september 1950 til januar—september 1951, trass i at innførselen har steget noe sterkere mengdemessig sett enn utførselen i løpet av dette tidsrom.

Tabell 3 viser verdien av innførselen og utførselen prosentvis fordelt etter varenes bruk og bearbeidingsgrad.

Tabell 3. *Innførsel og utførsel (unntatt forsvarsimport og eksport av hvalolje direkte fra feltet) delt etter varenes bruk og bearbeidingsgrad.*

	Innførsel				Utførsel			
	Prosent av totalverdien		Volumtall 9/12 av 1949 = 100		Prosent av totalverdien		Volumtall 9/12 av 1949 = 100	
	Jan.—sept. 1950	Jan.—sept. 1951	Jan.—sept. 1950	Jan.—sept. 1951	Jan.—sept. 1950	Jan.—sept. 1951	Jan.—sept. 1950	Jan.—sept. 1951
1—6. Råstoff og halvfabrikata til jordbruk, industri, handel og transport	59	63	103	109	75	74	130	136
7. Kapitalgjenstander til jordbruk, industri, handel og transport	33	29	98	121	5	10	340	722
8—10. Forbruksvarer	8	8	128	115	20	16	105	113
1—10. I alt	100	100	103	116	100	100	130	148
Av dette:								
a) Råvarer og andre ubearbeidde varer	24	25	115	113	17	15	93	107
b) Mindre bearbeidde varer	27	29	96	104	55	51	141	141
c) Mer bearbeidde varer	49	46	105	120	28	34	151	196

Produksjonsmidlenes andel av totalinnførselen var den samme i januar—september 1951 som i 1950. Innen produksjonsmidlene har det imidlertid foregått en forskyvning fra kapitalgjenstander til råstoff og halvfabrikata. Den samme forskyvning kan en finne igjen i fordelingen etter bearbeidingsgrad, hvor råvarer og mindre bearbeidde varer viser stigning mens mer bearbeidde varer viser nedgang. Disse endringer må ses i sammenheng med prisutviklingen. Råvarer og mindre bearbeidde varer har steget langt sterkere i pris enn bearbeidde varer. Når det gjelder produksjonsmidler er det også grunn til å nevne at skipsinnførselen har vært nesten uendret, mens totalimporten har steget.

Den store utførselen av skip her medført en betydelig øking i kapitalgjenstandenes andel av totaleksporten, mens andelen for forbruks-

varer har gått ned. Utførselen av råstoffer har derimot steget omtrent like mye som totaleksporten.

Innførselen av viktigere varer.

Verdien av vareimporten var 926 mill. kr. større i de tre første kvartalene av 1951 enn for samme tidsrom i 1950. Dette er en stigning på 31 pst. Av tabell B, side 91, framgår det at verdiøkningen har vært forskjellig for de ulike varegrupper.

For malmer og uedle metaller var det en verdiøkning på 36 pst., som for det meste skyldtes prisstigning, idet volumtallet for gruppen bare viser en stigning på om lag 10 pst. Mengdeøkningen falt vesentlig på jern og stål, som det var liten import av i 1950, og videre på mangnalm og nikkelkoppermatte.

Tabell 4. *Innførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.— sept. 1950	Jan.— sept. 1951
Malmer, uedle metaller og ar- beider herav	18	19
Tekstilvarer	16	16
Maskiner, apparater, transport- midler (uten skip)	16	16
Brenselstoffer	12	13
Korn og kornvarer	9	6
Andre vegetabiliske matvarer (kolonialvarer)	6	6
Oljefrø og fete oljer	4	4
Kjemikalier m. v.	4	6
Andre varer	15	14
I alt (uten skip)	100	100

Innførselsverdien av tekstilvarer gikk opp med 37 pst., vesentlig på grunn av prisstigningen. For råull var således den gjennomsnittlige importprisen i januar—september 1951 131 pst. høyere enn gjennomsnittsprisen for samme periode i 1950. For spinnestoffene under ett gikk pristallet opp med 45 pst. mens volumet viste en liten nedgang. Innførselen av bomullstøyer har vært betydelig større i 1951 enn i de foregående årene.

Gruppen maskiner, apparater og transportmidler viser en verdistigning på 31 pst. som i alt vesentlig skyldes økt innførsel av biler og traktorer. Av laste- og varebiler ble det således i de tre første kvartalene innført 6 128 stykker mot 1 410 året før. Tallet på innførte personbiler var 2 396, dvs. nesten 1 000 biler mer enn i samme periode i 1950. Volumtallet for transportmidler kom i januar—september 1951 helt opp i 362 (1949 = 100). Verdien av brenselstoffer økte med 39 pst. Omtrent halvparten av økingen skyldes prisstigningen. Pristallet viser en stigning fra de tre første kvartalene av 1950 til samme periode i 1951 på 25 pst., mens volumtallet gikk opp med 20 pst. Prisstigningen har særlig vært stor for kull.

For korn og kornvarer gikk verdien ned med 6 pst. som følge av en volumnedgang på 8 pst. Denne nedgangen må ses på bakgrunn av den særlig store innførsel i 1950. En annen gruppe hvor innførselen er gått betydelig ned er fôrstoffer. I de tre første kvartaler av 1951 var verdien her 2 mill. kr. mot 44 mill. kr. i 1950.

Av endringene ellers nevnes at de innførte mengdene av kubb og cellulosestømmer var dobbelt så store i de tre første kvartaler av 1951 som i samme periode i 1950. Innførselen av skåret last økte også betraktelig. Sammen

med prisstigningen for disse varene førte mengdeøkningen til en stigning i verdien på hele 162 pst. Innførselsverdien av gummi har økt med 112 pst. vesentlig på grunn av prisstigningen.

Når en ser bort fra kopper, som det var betydelig mindre import av i 1951 enn i 1950, ser det ikke ut til at råvareknappheten på verdensmarkedet har ført til noen reduksjon av tilførselen til Norge. Riktignok gikk innførselen av ull ned til omtrent halvparten av innførselen i 1950, men det skyldes vesentlig at fabrikkene har vært tilbakeholdne når det gjaldt innkjøp. Det har ikke vært noen mangel på råvarer til den norske tekstilindustrien. Forøvrig har det vært vanskelig å dekke behovet for koks og fortinnede blikkplater.

I avsnittet om handelspolitikken er det gjort rede for frilisteordningen og de utvidelser som har funnet sted i løpet av 1951. Det er vanskelig å få helt pålitelige tall for frilisteimporten, men etter de oppgavene som Byrådet har, ble det i de tre første kvartalene av 1951 innført varer på friliste for 1,6 milliarder kr., eller om lag 41 pst. av totalimporten uten skip og 36 pst. med skip. Disse tallene kan imidlertid ikke sammenliknes med de frigjøringsprosentene som er nevnt foran, og som er beregnet på grunnlag av den private innførsel fra land innen frilisteområdet i 1948. Tilsvarende beregninger for de tre første kvartaler 1951 gir en frilisteprosent på 62 uten skip og om lag 50 med skip.

Utførsel av viktigere varer.

Verdien av Norges utførsel uten skip var i januar—september 1951 nesten 50 pst. større enn i samme tidsrom 1950. Verdiøkningen har vært svært ulik for de enkelte varegrupper med hovedtyngden på våre viktigste eksportvarer, treforedlingsprodukter, malmer, metaller, sild, fisk, olje og fett. I tabell 5 har en satt opp den relative fordeling av utførselsverdien i de tre første kvartaler av 1950 og 1951.

Tabell 5. *Utførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.— sept. 1950	Jan.— sept. 1951
Papirmasse og papir	24	33
Malmer, uedle metaller og ar- beider herav	20	17
Fisk og fiskevarer	17	14
Olje- og fettprodukter	15	14
Kjemikalier, gjødning o. l.	10	8
Førstoffer	3	3
Tekstilvarer	2	2
Trevarer	2	2
Andre varer	7	7
I alt (uten skip)	100	100

Verdiøkingen for papirmasse og papir var hele 105 pst. slik at denne gruppes relative andel av totaleksporten gikk opp fra 24 pst. i 1950 til 33 pst. i 1951. Størst prosentvis stigning i verdien viser ellers gruppen førstoffer med 84 pst., tre og kork, tekstilvarer og ikke-metalliske mineraler med 60 pst. hver og maskiner og transportmidler (uten skip) med 53 pst. Trass i denne verdiøkingen har imidlertid den relative andelen av totaleksporten for disse gruppene gått ned. Dette viser tydelig hvor sterkt treforedlingsproduktene har dominert utviklingen av vår eksport i 1951.

Under avsnittet om den samlede utenriks-handel ble det nevnt at om lag to tredeler av verdiøkingen for eksporten skyldtes pris-

stigningen mens resten var volumøking. Også på dette området har imidlertid utviklingen vært forskjellig for de enkelte gruppene. Av de viktigere indeksgruppene viser bare sild og fisk, huder og skinn og gjødning noen nevneverdig stigning i volumtallet, med henholdsvis 33 pst., 10 pst. og 4 pst. øking fra de tre første kvartaler i 1950 til samme periode 1951. Volumtallene for matvarer fra landbruket, olje og fett og hermetikk viser betydelig nedgang.

For papirmasse og papir viser volumtallene en stigning på bare 1 pst., mens derimot pristallene er gått opp med vel 100 pst. I tabell 6 har en satt opp mengde og verdi for utførselen av de viktigste varene under papirmasse og papir i januar—september 1950 og 1951.

Tabell 6. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	Januar—september 1950			Januar—september 1951		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse ¹	225,8	74,5	330	233,3	136,1	583
Kjemisk masse ¹	172,7	140,4	813	173,8	303,2	1 745
Papp og kartong	19,5	20,3	1 041	21,3	43,6	2 047
Avispapir	105,2	71,2	677	102,6	146,2	1 425
Pakkpapir	54,3	65,2	1 201	54,7	125,8	2 300
Trykkpapir og skrivpapir	60,5	68,2	1 127	63,8	149,9	2 350
Trefiberplater	10,1	6,7	663	18,3	15,3	836
Annet papir og papp og arbeider herav	4,6	6,9	1 500	6,0	11,0	1 833
I alt....	652,7	453,4	..	673,8	931,1	..

¹ Beregnet tørrvekt.

Tallene viser tydelig at verdiøkingen for treforedlingsproduktene vesentlig skyldes prisstigningen. Bortsett fra trefiberplater, hvor utførselsmengden økte med 81 pst., var det ubetydelig øking i mengdene. For avispapir var det til og med en liten nedgang. At gjennomsnittsprisene for januar—september 1951 ikke ligger enda høyere, skyldes i stor utstrekning at en vesentlig del av leveransene i de første månedene av året var bundet gjennom tidligere kontrakter. Mens prisnoteringen f. eks. for cellulose var på det høyeste så tidlig som i februar, var gjennomsnittsprisen for vår eksport stigende helt til juli/august, da den kom opp i vel 2 100 kr. pr. tonn. Noe tilsvarende vil en finne for de andre produktene.

Hvis en sammenlikner pristallene for 3. kvartal 1951 med tallene for 2. kvartal 1950, dvs. før prisstigningen satte inn, finner en at for papirmasse har pristallet steget med 129 pst. og for papir og papp med 142 pst.

Av de andre gruppene er det som nevnt bare sild og fisk som viser noen nevneverdig

volumøking fra de tre første kvartaler av 1950 til 1951. Det bør imidlertid nevnes at restgruppen «andre varer» viser en betydelig volumøking på grunn av den store stigningen i utførselen av sild- og fiskemjøl. For sildmjøl var således volumøkingen hele 132 pst. I tabell 7 har en satt opp utførselen av fisk og fiskeprodukter fordelt på de viktigste vareslagene.

Tallene viser en betydelig stigning i de eksporterte mengder for de fleste postene som er av noen betydning, bortsett fra hermetikk hvor det er en nedgang på 5 pst. Prisene for sild og fisk har vært lite påvirket av den alminnelige prisoppgangen. Pristallet for januar—september 1951 viser ubetydelig endring fra 1950. For fiskehermetikk har derimot pristallet i den samme perioden gått opp med 13 pst.

Verdiøkingen for de andre hovedgruppene skyldes vesentlig prisstigning. For malmer, metaller, olje og fett har således pristallet steget med 25—30 pst. fra de tre første kvartaler av 1950 til samme periode i 1951. For de øvrige gruppene er prisene stort sett uforandret.

Tabell 7. *Utførsel av fisk og fiskeprodukter.*

	Jan.—sept. 1950		Jan.—sept. 1951	
	Meng- de 1000 t.	Verdi mill. kr.	Meng- de 1000 t.	Verdi mill. kr.
Fersk og frossen sild	60,9	24,6	80,8	35,8
Fersk og frossen fisk	24,2	40,2	34,5	63,0
Tørrfisk	8,4	26,7	11,2	39,8
Klippfisk	25,8	82,6	30,5	106,5
Saltet sild	45,9	29,0	54,3	44,3
Saltet fisk	3,3	4,2	2,4	3,4
Røykt sild og fisk	2,0	2,9	1,8	2,6
Hummer og reker	1,7	10,1	1,4	9,1
Hermetikk	27,8	100,6	26,4	107,3
Sild- og fiskemjøl	53,9	50,0	112,2	92,4
Dampmedisintran	4,1	10,3	4,7	15,6
Annen tran	17,3	36,1	17,3	55,1
Fett og olje ellers ¹	0,7	1,3	0,2	0,6
Saltet torskerogn	4,3	4,6	3,5	3,3
Andre produkter ¹	..	2,6	..	1,0
I alt	..	425,8	..	579,8

¹ Omfatter ikke raffinert sildolje.*Utenrikshandelens fordeling på land.*

I årene 1946—50 var det et gjennomgående trekk i utviklingen at handelens geografiske fordeling etter hvert stort sett nærmet seg fordelingen i årene før krigen. I 1951 er denne utvikling til dels blitt brutt bl. a. som følge av den internasjonale vareknapphet og prisstigningen.

Verdien av vår vareinnførsel fra dollarområdet (jamfør tabell 8) viser en stigning på 221 mill. kr. eller 40 pst. fra januar—september 1950 til samme tidsrom i 1951. Innførselen fra Sambandsstatene økte litt mindre enn totalinnførselen, mens innførselen fra Canada gikk opp hele 134 pst. Importen fra de andre landene som er regnet med til dollarområdet viser også betydelig stigning. Således gikk innførselen fra Venezuela opp med 207 pst. og fra Filippinene med 80 pst. Mens dollarområdets andel av vår samlede innførsel har vært stadig synkende i perioden 1947 til 1950, gikk derfor andelen opp igjen fra 15,1 pst. i de tre første kvartaler av 1950 til 16,9 pst. i samme periode i 1951. Denne utviklingen skyldes først og fremst større leveranse fra dollarlandene utenom Sambandsstatene, som igjen henger sammen med den alminnelige vareknappheten på andre markeder og prisstigningen.

Tabell 8. *Verdien av utenrikshandelen fordelt på land- og valutaområder. Mill. kr.*

	Januar—september 1950			Januar—september 1951		
	Innførsel	Utførsel	Inn- førsels- overskott	Innførsel	Utførsel	Inn- førsels- overskott
Medlemmer av Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid ¹	2 215,4	1 275,2	940,2	2 801,0	1 952,8	848,2
Andre europeiske land ²	273,4	203,6	69,8	277,6	253,9	23,7
Dollarområdet ³	546,0	220,0	326,0	763,4	283,1	480,3
Andre oversjøiske land	587,5	302,1	285,4	681,0	631,0	50,0
I alt	3 622,3	2 000,9	1 621,4	4 523,0	3 120,8	1 402,2

¹ Medlemslandenes besittelser i andre verdensdeler er ikke tatt med.² Finnland, Spania og de østeuropeiske land.³ Canada, Sambandsstatene og deres besittelser, Filippinene og de latinsk-amerikanske land unntatt Argentina, Brasil, Chile, Ecuador, Paraguay og Uruguay. Britiske, franske og nederlandske besittelser på det amerikanske kontinent er ikke tatt med.

Fra de tre første kvartaler av 1950 til samme tidsrom i 1951 økte vår utførsel til dollarområdet mindre enn den samlede utførsel. Mens dollarområdet tok 11,0 pst. av vår eksport i januar—september 1950, var andelen i samme tidsrom 1951 gått ned til 9,1 pst. Denne utviklingen førte til at innførselsoverskottet overfor dollarområdet gikk opp med 154 mill. kr. i samme periode. Etter foreløpige tall mottok Norge i de ni første måneder av 1951 varer for

243 mill. kr. under Det europeiske gjenreisingsprogram. Dette er 142 mill. kr. mindre enn i samme periode i 1950. I alt har Norge, etter foreløpige oppgaver, tatt i mot varer under Det europeiske gjenreisingsprogram for om lag 1 380 mill. kr. i tiden fra sommeren 1948 til utgangen av september 1951. Dollarverdien er da regnet om etter en kurs på 4,96 til og med september 1949, og senere etter kursen 7,15.

Tabell 9. Inn- og utførselsverdien prosentvis fordelt på land.

Land (produksjonsland/ forbruksland)	Innførsel jan.—sept.			Utførsel jan.—sept.		
	1938 ¹	1950	1951	1938 ¹	1950	1951
Europa	71,4	68,6	68,0	79,5	73,4	70,5
Afrika	1,9	3,2	3,6	3,2	4,0	4,1
N.-Amerika, Mellom- Amerika og Vest-India	16,1	17,2	18,0	8,9	11,4	11,8
Sør-Amerika	3,1	3,6	3,6	2,6	4,8	5,4
Asia	7,2	5,9	5,2	4,1	4,1	4,7
Oseania	0,3	1,5	1,6	0,8	2,3	3,5
For ordre ..	—	—	—	0,9	—	—
Belgia og Lux- embourg	3,3	1,8	4,8	2,9	2,1	3,5
Danmark ..	3,7	3,3	3,1	4,4	7,8	5,4
Finnland ...	0,5	0,8	1,9	1,5	1,4	1,3
Frankrike ..	2,7	6,7	4,9	7,1	3,9	4,9
Italia	1,9	1,9	1,8	3,2	3,1	4,8
Nederland ..	3,3	4,6	4,1	2,7	4,7	4,6
Polen	1,9	1,4	0,7	1,3	2,0	1,0
Portugal ...	0,5	0,3	0,4	2,1	0,5	0,5
Sovjet-Samv.	1,7	1,4	1,2	1,0	1,9	2,0
Spania	0,4	1,1	1,0	1,1	2,0	1,1
Storbrit. og N.-Irland	16,2	23,1	23,2	23,7	18,4	20,0
Sveits	1,0	0,9	0,8	0,7	0,9	0,9
Sverige	11,1	14,0	11,8	8,9	7,6	8,1
Tsjekkoslov.	2,0	1,4	0,5	1,1	1,8	1,0
Tyskland ..	18,8	4,6	7,1	15,8	12,8	9,5
Sør-Afrika- Sambandet	0,1	0,1	0,4	0,7	0,8	1,0
Canada	3,7	1,7	3,2	0,3	0,3	0,5
Sambands- statene ..	10,2	12,7	12,5	7,9	9,9	7,9
Argentina ..	1,9	1,2	0,9	1,3	1,0	1,3
Brasil	0,4	2,0	1,9	0,7	3,2	3,3
China og Hong Kong	0,6	0,3	0,3	0,4	0,7	0,8
India, Pakis- tan, Burma	1,1	0,6	0,6	0,8	1,1	1,7
Indonesia ..	2,0	0,4	0,6	0,2	0,1	0,2
Austral-Sam- bandet ..	0,2	1,1	1,3	0,7	1,9	3,2
Andre land.	10,8	12,6	11,0	9,5	10,1	11,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Januar—oktober.

Fra andre oversjøiske land fikk vi i januar—september 1951 16,2 pst. av vår innførsel, mens 20,2 pst. av vår utførsel gikk til disse landene. Innførselsverdien viste litt mindre stigning enn totalimporten, mens utførselsverdien økte med

hele 329 mill. kr. eller 109 pst. Økingen skyldes først og fremst prisstigningen for treforedlingsprodukter, som er våre viktigste eksportvarer til disse landene, men større leveranser av tørrfisk og klippfisk har også spilt en betydelig rolle. Vårt innførselsoverskott overfor de oversjøiske land utenom dollarområdet gikk ned fra 285 mill. kr. i januar—september 1950 til 50 mill. kr. i de samme måneder i 1951.

Innførselen fra de østeuropeiske landene utgjorde bare 3,3 pst. av den samlede innførsel i de tre første kvartaler av 1951 mot 5,7 pst. i samme tidsrom i 1950. For utførselen var det en stigning i verdien fra 136 mill. kr. til 178 mill. kr., men andelen av totaleksporten gikk ned fra 6,8 pst. i 1950 til 5,7 pst. i 1951. Mens vi i 1950 hadde et innførselsoverskott overfor de østeuropeiske landene på 58 mill. kr., var det i 1951 et utførselsoverskott på 30 mill. kroner.

Verdien av vår vareinnførsel fra medlemslandene i Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid økte fra de ni første måneder av 1950 til samme periode i 1951 praktisk talt i samme takt som totalinnførselen, slik at den relative andelen for innførselen fra disse landene bare økte fra 61,1 pst. i 1950 til 61,9 pst. i 1951. Utførselen viser derimot mindre øking til medlemslandene enn totalt. Mens vi i de tre første kvartaler av 1950 leverte 63,8 pst. av vår samlede utførsel til disse landene, var andelen i samme tidsrom i 1951 gått ned til 62,6 pst.

Ser en på de enkelte medlemslandene i samarbeidsorganisasjonen, finner en at vareinnførselen fra Belgia og Vest-Tyskland viste størst stigning i de ni første måneder av 1951. Sammenliknet med januar—september 1950 steg innførselen fra Belgia med 232 pst. og fra Vest-Tyskland med 93 pst. Denne sterke økingen skyldes først og fremst at de to land kom inn under frilisteordningen først fra august 1950 etter at Betalingsunionen hadde trådt i kraft. Økingen i innførselen fra Belgia må dessuten ses på bakgrunn av den ekstraordinært lave innførselen derfra i 1950. Over halvparten av verdistigningen kan føres tilbake til større leveranser av jern og stål. Stigningen i innførselen fra Vest-Tyskland skyldes også at landet etter hvert er blitt mer leveringsdyktig. Etter Storbritannia, Sambandsstatene og Sverige er Vest-Tyskland nå vår viktigste vareleverandør og har i januar—september 1951 levert 6,4 pst. av vår samlede innførsel mot 3,9 pst. i 1950. Det var ellers oppgang i innførselsverdien fra de andre medlemslandene bortsett fra Frankrike.

Skipsleveransene fra medlemslandene var den samme i 1951 som i 1950. I de tre første kvartaler av 1951 var leveransene fra Storbritannia 126 mill. kr. større enn i samme periode i 1950,

mens det var en tilsvarende nedgang i leve-
ransene fra Sverige, Nederland, Danmark og
Italia.

Verdien av utførselen til alle medlemslandene
økte fra januar—september 1950 til samme
tidsrom i 1951. Belgia og Italia viser den
største relative stigning med henholdsvis 165
pst. og 159 pst. Økingen i utførselen til disse
landene må til en viss grad ses i sammenheng
med Belgias og Italias sterke kreditorposisjon
i Den europeiske betalingsunion, selv om en
vesentlig del av eksportøkningen til Italia skyldes
skipsleveranser. For å redusere sitt store over-
skott overfor Betalingsunionen har Belgia og
Italia i 1951 gått inn for å øke importen fra
de andre E.P.U.-landene.

Vi har fortsatt underskott i vår handels-
balanse med de fleste medlemslandene i sam-
arbeidsorganisasjonen, men vår utførsel dekket
i januar—september 1951 jamt over en rela-
tivt større del av innførselen enn i 1950. På
grunn av de store skipssalg har vi et over-
skott overfor Italia. Samhandelen med Dan-
mark viser også et mindre utførselsoverskott.

Betalingsbalansen overfor utlandet.

Betalingsbalansen er en oppstilling over alle
økonomiske transaksjoner mellom Norge og ut-
landet i løpet av året. Den faller i to hoved-
deler: 1. driftsbalansen, som igjen kan deles i
a) vare- og tjenestebalansen og b) rente- og
stønadsbalansen; 2. kapitalbalansen.

Vare- og tjenestebalansen omfatter verdien
av all utførsel og innførsel av varer og tje-
nester, ikke bare om de betales kontant, men
også når de leveres på kreditt eller som gave.
Under rente- og stønadsbalansen tas med alle
forfalne renter og utbytter, uansett om be-
løpene er overført eller ikke; beløp som ikke
overføres blir til gjengjeld ført opp som gjeld
eller tilgodehavender på kapitalbalansen. En
tar i år også med i rente- og stønadsbalansen
stønader mottatt under Det europeiske gjen-
reisningsprogram. Disse ble tidligere ført på
kapitalbalansen.

Oppstillingen over betalingsbalansen i dette
avsnittet omfatter de tre første kvartaler av
1951. Den er noe forenklet i forhold til tid-
ligere år, dels fordi oppgavene for 1951 er
rent foreløpige, og dels fordi det ikke foreligger
kvartalsoppgaver for alle poster.

Av den foreløpige oppstilling over driftsba-
lansen (inkl. stønader) som er gitt i tabell 1
framgår det at driftsbalansen i de tre første
kvartaler 1951 viste et overskott på 380 mill.
kr., mens det i samme tidsrom 1950 var et
underskott på 14 mill. kr. Overskottet på
rente- og stønadsbalansen gikk ned fra 688
til 273 mill. kr., i det alt vesentlige som følge

Tabell 1. *Driftsbalansen overfor utlandet 1. jan.
—30. sept. 1950 og 1. jan.—30. sept. 1951.*
Millioner kroner.

	1. jan.— 30. sept. 1950	1. jan.— 30. sept. 1951
A. Vare- og tjeneste- balansen.		
1. Inntekter.		
Utførsel uten skip fob. ..	1 918	2 853
Utførsel av skip	83	268
Hvalolje levert direkte fra feltet	120	143
Netto fraktinntekter ¹	800	1 435
I alt inntekter....	2 921	4 699
2. Utgifter.		
Innførsel uten skip cif. ..	2 938	3 882
Innførsel av skip	666	641
Hvalfangstens utgifter...	32	38
Andre utgifter/inntekter netto	÷ 13	31
I alt utgifter....	3 623	4 592
3. Overskott på vare- og tjenestebalansen	÷ 702	107
B. Rente- og stønads- balansen.		
1. Inntekter.		
Gaver under Det europeiske gjenreisningsprogram netto	731	330
Andre stønader fra utlandet netto	7	—
I alt....	738	330
2. Utgifter.		
Renter og utbytte netto.	50	57
3. Overskott på rente- og stønadsbalansen	688	273
C. Overskott på driftsbalan- sen (A 3 + B 3)	÷ 14	380

¹ Se note 1 neste side.

av mindre stønader under Det europeiske gjen-
reisningsprogram. På den annen side hadde vi
i januar—september 1951 et overskott på vare-
og tjenestebalansen på 107 mill. kr., mot et
underskott på 702 mill. kr. i de samme måne-
dene 1950.

Bedringen i vare- og tjenestebalansen utgjør
således i alt 809 mill. kr. Som det framgår av
tabell 2, kan dette i det alt vesentlige betraktes

som et uttrykk for økingen i nettofrakttinntektene¹, som svarer til noe under tre fjerdeparter av nedgangen i underskottet på vare- og tjenestebalansen, og for nedgangen i innførselsoverskottet av skip, som svarer til nær en fjerdepart av nedgangen i underskottet. Når vi hadde en så betydelig nedgang i innførselsoverskottet av skip, henger dette i første rekke sammen med økingen i skipsutførselen. Innførselen av skip viste bare en mindre verdimelessig nedgang.

Tabell 2. *Endringen i vare- og tjenestebalansen fra de tre første kvartaler 1950 til de tre første kvartaler 1951. Millioner kroner.*

1. Øking i vareutførselen uten skip fob. 958 ²	
2. Øking i vareinnførselen uten skip cif. 944	
3. Nedgang i vareinnførselsoverskott uten skip (1 ÷ 2)	14
4. Øking i utførselen av skip	185
5. Nedgang i innførselen av skip	25
6. Nedgang i innførselsoverskottet av skip (4 + 5)	210
7. Øking i skipsfartens nettofrakttinntekter	635
8. Øking i andre utgifter netto	50
9. Nedgang i underskottet på vare- og tjenestebalansen (3 + 6 + 7 ÷ 8)	809

Vareinnførselsoverskottet var praktisk talt det samme i de to år. Men en må ikke av den grunn undervurdere vareutførselens betydning. Verdien av vareeksporten økte fra januar—september 1950 til samme tidsrom 1951 med 958 mill. kr. eller 47 pst., og dette muliggjorde en øking i innførselsverdien på 944 mill. kr. eller 32 pst., uten øking i vareimportoverskottet. I de tre første kvartalene av 1951 dekket vareutførselen uten skip 77 pst. av vareinnførselen uten skip, mens denne dekningsprosenten i samme tidsrom 1950 var vel 69 pst. Netto frakttinntektene dekket i de to perioder henholdsvis 37 og 27 pst. av vareinnførselen uten skip.

Det er ikke mulig å gi noe nøyaktig tallmessig uttrykk for den rolle som pris- og mengdeendringene hver for seg har spilt for den store bedring i vare- og tjenestebalansen fra de tre første kvartaler i 1950 til det tilsvarende tidsrom i 1951. Visse hovedtrekk lar seg imidlertid påpeke, spesielt når det gjelder de tre viktigste poster på vare- og tjenestebalansen.

Som nevnt i avsnittet om utenrikshandelen,

¹ Opptjente bruttofrakter av norske skip i utenriksfart minus drifts- og reparasjonsutgifter i utlandet.

² Inkl. hvalolje levert direkte fra feltet.

må en kunne slutte at vareinnførselsoverskottet uten skip var noe større mengdemessig sett i januar—september 1951 enn i januar—september 1950. På dette område har altså prisendringene vært store nok til å motvirke utviklingen i volumet. Derimot må nedgangen i innførselsoverskottet av skip vesentlig betraktes som et uttrykk for mengdeendringene. Det har også vært en mengdemessig øking i eksporten av skipsfartstjenester, både som følge av en oppgang på 6—8 pst. i tonnassen i utenriksfart, og fordi linjeskipene har hatt større tilgang på last i 1951 enn i den første del av 1950. Økingen i nettofrakttinntektene med om lag 80 pst. fra januar—september 1950 til januar—september 1951 skyldes likevel i første rekke at fraktratene i gjennomsnitt har steget sterkere i løpet av dette tidsrom enn prisene på de varer og tjenester som skipene kjøper i utlandet.

Ser en vareinnførselsoverskottet uten skip, innførselsoverskottet av skip og eksporten av skipsfartstjenester under ett, må man kunne anta at mesteparten av bedringen i vare- og tjenestebalansen skyldes prisendringer, dvs. den gunstige utvikling av vårt samlede bytteforhold overfor utlandet. En må imidlertid være merksam på at dette bytteforhold var forholdsvis dårlig i den første del av 1950. Mengdeendringene har hatt vesentlig større betydning for bedringen i vare- og tjenestebalansen fra 1949 til 1951 enn fra 1950 til 1951. Likevel er det grunn til å understreke at bedringen i vare- og tjenestebalansen bl. a. henger sammen med høykonjunkturen i skipsfarten og treforedlingsindustrien.

I tabell 3 er det på grunnlag av oppgaver fra Handelsdepartementet gitt en oppstilling over vår kapitalbalanse overfor utlandet. Det understrekes igjen at tallene er foreløpige.

Posten avdrag på valutagjeld i Den europeiske betalingsunion (E.P.U.) gjelder den kort-siktige valutagjeld som Norge hadde til de andre deltakerland da Betalingsunionen trådte i virksomhet 1. juli 1950. Norge var tildelt 60 mill. dollar som utgangsstilling i Betalingsunionen, hvorav 50 mill. som gave og resten som lån. Vi har nå brukt både gave- og låneandelen fullt ut, og låneandelen er ført som inntektspost på kapitalbalansen med 71 mill. kr. Gaveandelen er ført på driftsbalansen. Posten for andre opp-tak av lån gjelder statslånet i Storbritannia på 5 mill. pund sterling. Netto-opplåning på skipsinnførselen viser forskjellen mellom verdien av innførte skip og betalinger i vedkommende år i forbindelse med skipsimport og kontraheringer. Nedgangen i denne posten skyldes økte betalinger på skip, og dette henger igjen sammen med større glideskalatillegg og «ekstras» på leverte kontrakter, og med den meget betydelige nykontrahering i 1951. Posten «netto av diverse kapi-

Tabell 3. *Kapitalbalansen overfor utlandet 1. januar—30. september 1950 og 1. januar—30. september 1951. Millioner kroner.*

	1. jan.— 30. sept. 1950	1. jan.— 30. sept. 1951
1. Kapitalutgifter.		
Avdrag på valutagjeld i EPU	25	73
Avdrag på annen gjeld	90	82
Øking av valutabeholdningen	36	566
I alt kapitalutgifter	151	721
2. Kapitalinntekter.		
Overskott på driftsbalansen.	÷ 14	380
Trekk på utgangsstilling i EPU (låneandelen)	—	71
Opptak av lån	—	93
Nettoopplåning på skipsinnførsel	178	101
Tilbakebetaling av lån	6	6
Netto av diverse kapitaloverføringer (saldo)	÷ 19	70
I alt kapitalinntekter	151	721

taloverføringer» er en saldo som en får fram indirekte ved å avstemme kapitalregnskapet mot driftsregnskapet. Når denne posten viser en såvidt stor inntekt, kan dette bl. a. skyldes en noe hurtigere nettoinnngang av betalingsmidler enn leveringstallene skulle tilsi.

Valutabeholdningen er definert som summen av Norges Banks, andre bankers, Nortraships og redernes kontotilgodehavender (medregnet valutagull og utenlandske verdipapirer) minus kontogjeld. Kontogjeld omfatter også det vi har trukket på vår alminnelige kredittkvote i Betalingsunionen. Av en kvote på i alt 200 mill. dollar kan vi trekke opp til 20 pst. (ca. 285 mill. kr.) uten å betale gull, og pr. 30. september var det bokførte trekk ca. 115 mill. kroner.

Alt i 1950 økte valutabeholdningene litt, men for alvor kom omslaget først i 1951, med en øking i valutabeholdningene fra januar til september på ikke mindre enn 566 mill. kr. Dette var 530 mill. kr. mer enn økingen i de tre første kvartaler av 1950. Det meste av dette beløpet, 394 mill. kr., svarer til bedringen i vår driftsbalanse fra de tre første kvartaler av 1950 til samme periode 1951. Resten, 136 mill. kr., svarer til forskjellen mellom på den ene side trekk på utgangsstillingen i Betalingsunionen, netto-opplåning og inntektsøkningen under posten diverse kapitaloverføringer, og på den annen side økingen i avdrag på gjeld.

Sysselsetting.

Etter krigen har det funnet sted viktige endringer i fordelingen av sysselsatte på de enkelte næringer. De dominerende trekk i utviklingen har vært nedgang i sysselsettingen i jordbruk og skogbruk, og økt sysselsetting i industri og bygge- og anleggsvirksomhet. Den samme utviklingen gjorde seg stort sett gjeldende også siste år. Et uttrykk for de relative endringer fra vinteren 1949/50 til vinteren 1950/51 gir tabell 1, som er stilt opp på grunnlag av Arbeidsdirektoratets oppgaver over den samlede sysselsetting i de enkelte næringer.

Tabell 1. *Sysselsatte prosentvis fordelt på næringer.*

	Vinteren	
	1949/50	1950/51
Jordbruk og skogbruk	26,5	24,3
Fiske og fangst	5,0	6,0
Industri	23,9	26,3
Bygge- og anleggsvirksomhet.	7,6	8,5
Varehandel	9,7	9,3
Annen forretningsvirksomhet.	3,5	3,3
Sjøfart, fyr- og losvesen	2,9	3,1
Land- og lufttransport	5,6	5,7
Husarbeid og rengjøring	4,9	4,9
Immateriell virksomhet	5,4	5,7
Offentlig administrasjon	2,8	2,9
Forsvar	2,2	..
	100	100

Lønnsgrensen for pliktig sykestrygd ble den 2. april 1951 hevet til 15 000 kr. pr. år. Tallene for sysselsatte pliktig sykestrygdde vil derfor fra 1950 til 1951 vise en større stigning enn vanlig. Holder en imidlertid utenfor den del av økingen som skyldes heving av inntektsgrensen, i alt vel 27 000, var det fra 3. kvartal 1950 til 3. kvartal 1951 en øking i tallet på sykestrygdpliktige sysselsatte på om lag 9 700.

Tabell 2 viser sysselsatte pliktig sykestrygdde fordelt på viktigere næringer i 3. kvartal de to år, eksklusive den stigning som skyldes heving av inntektsgrensen. Forskyvningen mellom næringene går stort sett i samme retning som i tidligere etterkrigsår.

Ved utgangen av september i år var det ca. 1 400 færre lønnsarbeidere i jordbruk og skogbruk enn på samme tid i 1950. Jordbruk og gartneri viste en nedgang på 5 400, mens det var 4 050 flere personer i skogbruket enn for ett år siden. Det er imidlertid vanskelig etter statistikken å dra et sikkert skille mellom sysselsatte i jordbruk og skogbruk.

Tabell 2. *Sysselsatte pliktig syketrygdede arbeidere og funksjonærer.*

	3. kv. 1950	3. kv. 1951	Endrin- ger
Jordbruk og skogbruk	93 575	92 752	÷ 823
Fiske og fangst.....	6 196	7 593	+1 397
Sjøfart.....	11 272	11 192	÷ 80
Annen transport	49 664	50 871	+1 207
Industri	309 136	319 000	+9 864
Bygge- og anleggsvirk- somhet	112 784	106 659	÷ 6 125
Varehandel	89 903	91 808	+1 905
Hotell- og kafédrift ..	20 032	20 766	+ 734
Off. adm. og annen im- materiell virksomhet	62 500	65 784	+3 284
Husarbeid og rengjøring	68 228	65 595	÷ 2 633
Annet	56 643	57 604	+ 961
I alt....	879 933	889 623	+9 689

Det er sannsynligvis den økte kubb-hogst som slår ut i sysselsettingstallene i skogbruket.

Sysselsettingstallene for gruppen fiske og fangst omfatter vesentlig lønnstakere i hvalfangst og fiskeriarbeid i land, mens fiskerne bare kommer med i liten utstrekning. Mens det var liten forandring fra 1949 til 1950 i tallet på sysselsatte i fiske og fangst, var det en oppgang på om lag 1 400 fra 3. kvartal 1950 til 3. kvartal 1951.

Tall for sysselsatte arbeidere, menn og kvinner, i de enkelte industrigrupper er gitt i tabell 3.

Fra 1950 til 1951 økte sysselsettingen mest i papirindustrien, hermetikkindustrien, metallindustrien, elektrometallurgisk industri og jord- og steinindustrien. Sagbruk og høvlerier og lær- og gummivareindustrien er de eneste grupper som viser nedgang. Mens bekledningsindustrien viste en stigning på 1 889 sysselsatte fra september 1949 til samme måned 1950, var økingen bare 32 i samme tidsrom fra 1950 til i år. I første halvår 1951 var det i denne

Tabell 3. *Sysselsatte pliktig syketrygdede i industrien pr. 30. september.*

Grupper	1949	1950	1951	Endringer	
				30/9 1949- 30/9 1950	30/9 1950- 30/9 1951
Bryting av malm	5 227	5 637	5 904	+ 410	+ 267
Elektrometallurgisk industri	6 525	6 909	7 526	+ 384	+ 617
Jord- og steinindustri.....	13 867	14 286	14 899	+ 419	+ 613
Hermetikkindustri	9 351	8 619	9 716	÷ 732	+1 097
Annen nærings- og nytelsesmiddelind.	31 031	31 278	31 419	+ 247	+ 141
Olje- og fettindustri	4 502	4 728	5 513	+ 226	+ 785
Kjemisk og elektrokjemisk industri.	12 840	13 878	14 125	+1 038	+ 247
Elektrisitets- og gassverk	9 137	9 575	9 622	+ 438	+ 47
Sagbruk og høvlerier	11 064	10 889	10 416	÷ 175	÷ 473
Annen trevareindustri	20 499	20 149	20 430	÷ 350	+ 281
Papirindustri.....	22 391	22 462	23 871	+ 71	+1 409
Grafisk industri	12 907	13 308	13 314	+ 401	+ 6
Lær- og gummivareindustri	7 282	7 376	7 282	+ 94	÷ 94
Tekstilindustri	20 706	23 165	23 525	+2 459	+ 360
Bekledningsindustri	26 598	28 487	28 519	+1 889	+ 32
Vaskerier, renserier, fargerier	2 450	2 644	2 747	+ 194	+ 103
Skipsbyggerier	20 548	19 569	19 979	÷ 979	+ 410
Mekaniske verksteder	13 513	13 636	14 206	+ 123	+ 570
Annen jern- og metallindustri	52 204	54 278	55 266	+2 074	+ 988
I alt....	302 642	310 873	318 279	+8 231	+7 406

industri ennå sysselsatt mellom 900 og 1 000 flere arbeidere enn i de tilsvarende månedene i 1950, men så begynte avsetningsvansker på enkelte områder, særlig i skotøyindustrien, å slå ut i sysselsettingstallene. Fra juli til september var det således sammenliknet med 1950 en nedgang i sysselsettingen i bekledningsindustrien på 800 personer. I denne forbindelse vil en understreke at sysselsettingstallene ikke

gir uttrykk for slike innskrenkninger som gjennomføres ved at den ukentlige arbeidstid blir redusert eller ved andre former for deltidarbeid. Ved skipsbyggeriene var det fra september 1950 til september i år en øking i tallet på sysselsatte, mens det i samme tidsrom ifjor var en nedgang på nesten 400. Det har i år vært god tilgang på reparasjonsarbeid.

Opgavene over ledige plasser for industrien under ett tyder på at det ikke var så stor mangel på arbeidere i 1951 som i 1950. Det var 4 056 ledige plasser for industriarbeidere ved utgangen av september i år, nemlig 3 125 for menn og 931 for kvinner. I 1950 var det i samme måned meldt ledig 6 128 plasser, fordelt med 4 295 på menn og 1 833 på kvinner. En tredjepart av nedgangen fra 1950 til 1951 skyldes færre ledige plasser i tekstil- og bekledningsindustriene. Av de ledige plasser i september 1951 var de fleste i metallindustrien, i alt 2 462. Av disse var 1 847 etterspurt som fagarbeidere. Av de ledige plasser for kvinner var 690 i tekstil- og bekledningsindustriene. Til sammenlikning kan nevnes at det i september 1950 var meldt ledig 1 260 plasser for kvinner i de samme to industriene.

Tabell 4. *Sysselsatte pliktig syketrygdede i bygge- og anleggsvirksomhet.*¹

1950	1. kvartal.....	90 800
	2. »	101 300
	3. »	112 800
	4. »	102 000
1951	1. kvartal.....	83 400
	2. »	93 400
	3. »	101 700

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned. Korrigert for endringer som skyldes heving av inntektsgrensen.

Tallene for de tre første kvartaler i år viser at den stigning en har hatt i sysselsettingen i bygge- og anleggssektoren etter krigen foreløpig er stanset. I byggevirksomheten var tallet på sysselsatte ved utgangen av september i år 1 650 lavere enn for et år siden, og i løpet av samme tidsrom var det en nedgang i sysselsettingen i anleggsvirksomheten på vel 3 800 personer. Det var særlig sysselsettingen ved statens anlegg og vedlikehold av veier og jernbaner som gikk ned.

Sysselsettingstallene for gruppen annen transport — landtransport og lufttrafikk — viser fra 3. kvartal 1950 til samme tid 1951 en del stigning.

I gruppen varehandel var det også i 1951 en stigning i tallet på sysselsatte, men ikke så stor som i fjor, da sysselsettingen økte usedvanlig sterkt, nemlig med 3 250 fra september 1949 til september 1950.

Sysselsettingen i husarbeid og rengjøring fortsatte å gå ned. Tallet på hushjelper i private hjem falt med om lag 3 450 fra september 1950 til september 1951. Tallet på sysselsatte rengjøringsarbeidere var derimot 850 høyere enn for et år siden. Så lenge behovet for kvinnelig arbeidskraft i andre næ-

ringer ikke er dekket, og tilgangen av kvinner til ervervslivet ikke er større enn nå, vil tallet på hushjelper hos private fortsatt gå ned.

Tabell 5. *Arbeidsløse søkere ved arbeidsformidlingen.*¹

	1950		1951	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
1. kvartal....	14 908	849	20 121	1 113
2. »	5 442	690	8 095	858
3. »	3 180	488	2 832	674
4. »	9 731	598	..	..

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Arbeidsløysa var også i 1951 svært lav. Ved utgangen av september var det ved arbeidsformidlingen registrert 4 617 helt arbeidsløse, eller nesten 200 færre enn ved utgangen av september 1950. Sammenliknet med 1950 var imidlertid tallet på vinterarbeidsløse større i år. Det er her arbeidsløysa i Nord-Norge som slår ut i tallene.

Mens det ved utgangen av september 1951 hadde meldt seg vel 7 000 arbeidssøkere, var det på samme tid ved arbeidsformidlingen meldt ledig i alt om lag 9 600 plasser. For landet under ett har derfor arbeidsmarkedet også i 1951 vært spent. Tallet på meldte ledige plasser for alle næringer var i september 1948 ca. 13 000, og i samme måned i senere år litt over 9 000 i 1949, vel 13 000 i 1950 og 9 600 i 1951. Tallene synes å tyde på en viss nedgang i etterspørselen etter arbeidskraft. Det er imidlertid flere faktorer som en må ta hensyn til ved vurderingen av tallene. Bl. a. kan det være sesongmessige forskyvninger fra det ene år til det andre. Tallene kan derfor vanskelig brukes til helt korrekt å uttrykke endringer i etterspørselen. En må dessuten være oppmerksom på at ikke alle ledige plasser blir meldt til arbeidsformidlingen.

En nedgang i etterspørselen etter arbeidskraft vil influere på arbeidernes muligheter til å skifte arbeidsplass. Et tallmessig uttrykk for arbeidsvekslingen har en i de sluttprosenter, som Byrået har regnet ut på grunnlag av den nye lønnsstatistikk for industrien.

Sluttprosenten er regnet ut som forholdet mellom tallet på arbeidere som har sluttet i kvartalet ved de forskjellige bedrifter og det gjennomsnittlige arbeiderantall i tellingskvartalet. Den beregnede prosent er deretter multiplisert med 4, og altså uttrykt pr. år. I tabell 6 har en gitt oppgaver over sluttprosenten for voksne menn og kvinner for de fleste grup-

per som er undersøkt i 2. kvartal 1951. Til sammenlikning er tall for 2. kvartal 1950 ført opp.

Tabell 6. *Sluttprosenten pr. år. Lønnstillingen 2. kvartal.*

Industrigrupper	Menn		Kvinner	
	1950	1951	1950	1951
Malmgruver	17	10	-	-
Tekstil- og trikotasjeind..	23			
Skotøyfabrikker	14	20	27	30
Sagbruk og høvlerier	30	25	-	-
Bygningsplatefabrikker ..	23	27	-	-
Diverse treindustri	27	20	-	-
Papir- og pappvareindustri	16	15	36	31
Grafisk industri	18	11	19	16
Sementfabrikker	11			
Sementvarefabrikker	36	31	-	-

For de fleste grupper som undersøkelsen omfatter, var sluttprosentene lavere i 2. kvartal 1951 enn til samme tid i 1950. Blant de industrigrupper som viser høyere sluttprosjenter er skotøyfabrikker. Dette må betraktes som en følge av de vansker denne industri har hatt i løpet av året, som bl. a. har ført til ganske omfattende oppsigelser.

En må likevel være varsom med å legge for mye i disse tallene. Den store forskjell mellom industrigruppene viser at sluttprosenten ikke bare er påvirket av de alminnelige økonomiske forhold, men også av en rekke spesielle faktorer, som er knyttet til den enkelte industri eller bedrift. En kan bl. a. nevne forhold som bedriftens tekniske og sosiale standard, arbeidernes boligforhold, geografiske forhold som f. eks. at industristedet ligger mer eller mindre isolert, og kommunikasjonsforholdene.

Tabell 7. *Arbeidskonflikter.*

Ar	Konflikter	Arbeidere	Tapte arbeidsdager
1948	58	5 919	92 000
1949	47	9 010	105 000
1950	30	4 399	42 000

I 1951 som i de øvrige etterkrigsår har det vært få tilfelle av arbeidsstans, og de fleste har vært meget kortvarige. Det er i statistikken ikke gjort noe skille mellom lovlige og ulovlige konflikter.

Den største konflikten i 1951 var streiken ved Askim Gummivarefabrikk. Streiken gjaldt

arbeidsledernes organisasjonsforhold, og medførte mellom 5 000 og 6 000 tapte arbeidsdager.

I Kristiansund var det på vårparten arbeidsstans i konfeksjonsindustrien på grunn av uenighet om arbeidernes lønnsforhold under den forskyvning i arbeidstida som strømrasjoneringen gjorde nødvendig.

Jordbruk.

Planteavl.

Kornarealet økte siste år med ca. 46 000 dekar. Arealet av høstsæd var i 1951 bare vel 1/3 av forrige års, og for vårhvete var arealet gått tilbake med ca. 20 pst. Byggarealet var derimot økt med ca. 30 pst. i forhold til 1950, en øking på nesten 130 000 dekar. Denne overgangen fra hvete til bygg gjorde seg gjeldende i alle korndistriktene. Havrearealet økte noe nordafjells, men gikk for det meste tilbake på Østlandet. Det var øking i kornarealet også forrige år, slik at arealet av korn og erter i alt i 1951 var vel 93 000 dekar større enn tellingen i 1949 viste.

Potetarealet viste en mindre nedgang. Det var noe øking i arealene i Møre og Romsdal og fylkene nordover, men ellers var arealet for det meste mindre enn i 1950. Arealet av rotvekster var i alt omtrent som forrige år, men med en del endringer for rotvekstslagene og for fylkene.

Grønnsakarealet økte ca. 5 000 dekar siste år og var dermed nesten 10 000 dekar større enn i 1949. Økingen var ikke jamn, og noen av østlandsfylkene viste nedgang i grønnsakarealet siste år.

Arealet av åker og hage var ca. 65 000 dekar større enn i 1950. Økingen skyldtes vesentlig de økte kornarealene.

Arealet av eng til slått har fortsatt gått tilbake. Reduksjonen var siste år ca. 220 000 dekar, hvorav over 70 000 dekar var seterløkker og utslåtter. Mye av enga er lagt ut til midlertidig og varig beite, og beitearealene på innmark økte med ca. 100 000 dekar fra 1950 til 1951. Det samlede jordbruksareal er gått noe tilbake ved at mye av utslåttene er gått ut av bruk. Arealet av dyrket jord i alt viste derimot noe øking.

Mens forbruket av kunstgjødsel var sterkt stigende i etterkrigsårene helt til 1950, viste siste år en nedgang på ca. 17 pst. for kvelstoff- og kaliumgjødsel og henved 8 pst. for fosforgjødsel. Forbruket var imidlertid fremdeles 2—3 ganger så stort som i 1939.

Været var meget skiftende i veksttiden. Våren kom sent, slik at vårarbeidene ble ca. 2 uker forsinket. Juni var for det meste tørr og kald, og veksten ble ytterligere hemmet.

Over Østlandet var det ikke nedbør av betydning før St. Hans, slik at nedbørsmengden, som i alt var over det normale for måneden, var mindre virkningsfull. I juli lå temperaturen også under det normale de første 3 uker, med frostnetter i noen av fjellbygdene. Etter 20. juli var det varmere og mer drivende vær. Nedbøren var bortimot middels. I august lå temperaturen igjen under det normale, og nedbøren var stor, med rekordmengder over det meste av Østlandet og Sørlandet. Også på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge var temperaturen gjennomgående lav i juli måned, og nedbøren var stor. Trøndelag var den eneste landsdel med mindre enn normal nedbør i august, og det var relativt varmt og drivende vær fra Trondheimsfjorden og nordover. Etter den sene og kalde våren var vekstbetingelsene noe bedre i juli og august, men det fuktige været satte ned kvaliteten av avlingen.

Over avlingsmengden foreligger det ennå bare foreløpige beregninger ved utgangen av september.

Enga var gjennomgående tynn og lite utviklet i juni måned. Førsteårs-enga var flere steder glissen etter legdeåker året før. Avlingsutsiktene bedret seg betydelig utover sommeren, men bare i enkelte fylker viste den foreløpige beregning et middelsårs avling. For hele landet under ett ble høyavlingen fra eng på dyrket jord 92 pst. av et middelsår og fra natureng 83 pst. For eng på dyrket jord var prosenten 100—97 i Møre og Romsdal, Trøndelag og Nord-Norge, mens prosenten ellers lå mellom 95 og 80. Høyet kom stort sett velberget i hus i sentrale bygder på Østlandet, men de som var sene med slåttene, fikk mye skjemt høy. Vestlandet og Sørlandet hadde det dårligste bergingsværet, mens det i Trøndelag og Nord-Norge hle høstet mye høy av god kvalitet. I alt er høyavlingen i 1951 anslått til ca. 2,6 millioner tonn eller 600 000 tonn mindre enn i 1950.

De svære nedbørsmengdene førte til en del legde i kornåkrene, og innhøstingen var vanskelig på de oppbløyttede åkrene. Også for korn viser beregningen ved utgangen av september måned bedre resultater enn en kunne ha ventet seg tidligere i vekståret. For bygg og havre viser den foreløpige beregning henholdsvis 100 og 99 pst. av et middelsår. Vårhveten ga bare 88 pst. av et middelsår og høstkornet 93—92 pst. Den samlede kornavling er foreløpig anslått til ca. 370 000 tonn eller omtrent som i 1950.

Potetene var mindre utsatt for tørken på forsommeren, og avlingsutsiktene var forholdsvis gode. Avlingene ble imidlertid redusert av tørråte mange steder på Østlandet og Sørlandet. Tørråten viste seg også på Vestlandet,

mens Trøndelag og Nord-Norge hadde lite angrep. For hele landet er potetavlingen anslått til 89 pst. av et middelsår. For de enkelte fylkene ligger prosenten på 80—85 nordafjells og noe høyere sønnafjells, men bare unntaksvis over 95. I alt er potetavlingen beregnet til vel 1,1 millioner tonn eller omtrent som i de to foregående år.

Rotvekstene tok seg opp utover sommeren og ga bortimot middelsårsavl med prosenter på 96—98, unntatt forbeiter, som fikk for lite varme og bare ga 93 pst. av middelsårsavl. Rotvekstavlingen er anslått til ca. 742 000 tonn, litt mer enn i 1950.

Engfrø-avlen ble forringet i det dårlige innhøstingsværet, og ga ikke de avlinger en hadde ventet.

Kultarbeitene vokste frodig hele ettersommeren, så det alt i alt ble en god beitesesong, og beitene varte lenger enn vanlig. Fjellbeitene var også bra, men det var svært regnfullt i fjellet til sine tider.

Den samlede avling i 1951 er foreløpig beregnet til 1855 millioner f.e. Dette er 228 millioner f.e. mindre enn i 1950 og 194 millioner f.e. mindre enn et middelsår. Begrepet middelsår betegner den avlingsmengde som en regner med å få i jamt gode år, når ikke noe uforutsett støter til. Beregningen omfatter ikke avkastingen av beitene, som årlig utgjør mellom 800 og 900 millioner f.e.

Også for hagebruket førte den tørre og kalde våren til sen utvikling, og utover sommeren var det for lite varme og for mye nedbør for mange av hagebruksvekstene.

Frukttreblomstringen kom sent i gang og varte lenge. Værforholdene var for øvrig gunstige under blomstringen. Frostnettene i juni gjorde ikke nevneverdig skade på frukthagene. Sommereplene ga ca. 90 pst. på Vestlandet og på Østlandet ca. 80—85 pst. av middelsårsavl. Vintereplene kom i de beste fruktdistrikter på Vestlandet opp i 100 pst. og på Østlandet fra 80 til 100 pst. av middelsårsavl. Ellers lå avlingene noe lavere. I Trøndelag var modningen sen. Pæreavlingen ble i de beste distrikter på Vestlandet ca. 90 pst. av middelsårsavl. På Østlandet varierte avlingene fra 50 til 80 pst. av et middelsår. Plommene ga bortimot middelsårsavl på Vestlandet, ellers lå avlingene omkring 70—80 pst., unntatt Trøndelag med 20—40 pst. av middelsårsavl. Kirsebær ga 90—100 pst. av middelsår på Østlandet og noe mindre på Vestlandet. Det var mye regn i modningstiden. Av hagebærene ga rips og stikkelsbær tilfredsstillende avlinger, mens solbær og bringebær varierte mer. Jordbærene sto svært pent, men avlingen ble sterkt forringet av regnet i modningstiden.

Grønnsakene ble satt sterkt tilbake fra våren

av, men tok seg opp etter hvert. De viktigste grønnsakene ga opp mot middelsårsavl. For gulrøtter lå imidlertid avlingen for det meste 10—15 pst. under middelsåret. For de varmekrevende vekster som bønner og frilandstomater var værforholdene i 1951 svært ugunstige. Frilandstomatene ble også angrepet av tørråte. Tomater i veksthus ga middelsårs avling.

Fruktavlingen i 1951 er beregnet til vel 62 000 tonn mot 87 000 tonn i 1950, bæravlingen til 24 000 tonn mot 26 000 tonn i 1950, og grønnsaker på friland til 85 000 tonn mot 99 000 tonn i 1950.

Maskiner og redskaper.

Også i 1951 var det store vansker med å skaffe arbeidskraft til jordbruket. Interessen for arbeidssparende maskiner er derfor fremdeles stor. En kan nevne at det i årets 9 første måneder ble innført 2 900 traktorer og tallet på skurtreskere har økt fra 175 i 1950 til nær 500 i 1951.

Etter oppgaver fra Driftskredittkassen for jordbruket var det pr. 1. juli 1951 i drift 1 789 maskinstasjoner med 1 746 traktorer, 1 926 ploger, 2 295 harver, foruten et betydelig maskinstyr ellers.

Husdyrhold.

Hesteholdet har fortsatt gått tilbake over hele landet. Nedgangen var siste år ca. 7000. Mens tallet på hest i den beste bruksalder — 5—16 år — hittil har økt, viste denne gruppen nedgang i 1951. Denne nedgangen vil nå fortsette en årrekke, mens tallet på eldre hest trolig vil øke.

I 1951 var det jamt over øking i tallet på okser og kviger, mens tallet på mjølkekyr gikk tilbake. Bare i enkelte fylker økte tallet på kyr. Forholdet mellom kviger og kyr har endret seg de siste årene, fra 17,7 kviger pr. 100 kyr i 1948 til 20,4 i 1951, omtrent samme forholdstall som i 1939.

Sauholdet er økt forholdsvis sterkt de siste årene. Fra 1950 til 1951 økte tallet med vel 117 000, omtrent jamt fordelt på voksne og lam. Det var en sterk øking i alle fylker unntatt Hordaland. Tallet på sau viste øking også forrige år, og da særlig for lam. Tallet på sau i alt i 1951 var vel 11 pst. større enn tellingen i 1949 viste.

Geitholdet er fortsatt gått tilbake over hele landet. Nedgangen siste år var vel 11 000. Nedgangen siden 1949 var ca. 19 pst.

Tallet på svin i alt var noe mindre pr. 20. juni 1951 enn på samme tid forrige år. Tallet på smågris var nesten 40 000 mindre, mens tallet på slaktegris var omtrent like stort som i 1950. Det var derimot en øking på knapt

3 000 purker siden 1950. Økingen falt særlig på noen av østlandsfylkene og Rogaland. Økingen var mindre enn den sterke nedgangen forrige år, og purketallet i 1951 var 18 pst. mindre enn i 1949.

Tallet på voksne høns gikk sterkt tilbake over hele landet. I alt var nedgangen nesten 600 000, derav ca. 170 000 bare i Rogaland. Tallet på kyllinger var svært lavt i 1950 og økte noe i 1951 — med knapt 300 000, men kyllingtallet var også i 1951 lavt i forhold til tallet på voksne høns.

Oppgavene fra Statens Kornforretning over omsetningen av kraftfôr til grossist viser for de 9 første månedene av 1951 i forhold til samme tid i 1950 en meget sterk nedgang både for eggehviterikt og kullhydratrikt kraftfôr, henholdsvis fra 168 000 tonn til 87 000 tonn og fra 244 000 tonn til 153 000 tonn, tilsammen fra 412 000 tonn til 240 000 tonn. Grossistene la i 1950 opp betydelige lagre, som en har tæret på i 1951. Den sterke prisoppgang på kraftfôr etter subsidieomleggingen i 1950 virket som en bremse på bruken av kraftfôr, samtidig som kraftfôrrasjonene var noe mindre i rasjoneringsperioden 1950/51 enn i 1949/50. Fra 1. oktober 1950 ble det rasjoneringsmessige skille mellom kullhydratkraftfôr og eggehvitekraftfôr opphevet. For 1951/52 er grunnrasjonen pr. beregnet ku økt til 54 kg for kyr og mjølkegeiter, men er ellers 45 kg pr. periode som forrige år. På grunn av de dårlige fôr-avlingene kan det bli aktuelt å øke rasjonene for visse distrikter senere i sesongen. Ekstrasasjonene for leverte slakt er som forrige år 1 kg kraftfôr pr. kg fleisk, okse- og kvigekjøtt og saukjøtt.

Den innveide mjølkemengden ved meieriene lå i januar 1951 på 137 pst. av mengden i januar 1937—1939. Siden økte prosenten stort sett fra måned til måned til 169 i juli. I september var en igjen nede i 140. Under ett for disse 9 månedene har den innveide mjølkemengden vært 50 pst. større enn tilsvarende tid i 1937—1939. I forhold til samme måned i 1950 har mjølkemengden vært mellom 9 pst. større (juli) og 3 pst. mindre (mars og september). Under ett for disse 9 månedene har den innveide mjølkemengden vært 2 pst. større enn samme tid i 1950.

En må imidlertid ikke ta den sterke stigning i innveid mjølkemengde ved meieriene i forhold til før krigen som uttrykk for en tilsvarende stigning i den totale mjølkeproduksjonen. Det er mange forhold som spiller inn her. Blant annet er tallet på leverandører økt sterkt, og meieriene har overtatt en stor del av det salg som tidligere foregikk direkte fra produsent til forbruker.

Smørproduksjonen har i de samme 9 må-

nedene vært 15 pst. mindre enn samme tid i 1937—1939 og 3 pst. mindre enn i 1950, produksjonen av hvit ost 64 pst. større enn i 1937—1939 og 10 pst. større enn i 1950, og produksjonen av brun ost 82 pst. større enn i 1937—1939 og 16 pst. større enn samme tid i 1950.

Tallet på kontrollerte slakt i de 9 månedene januar—september 1951 sammenliknet med samme tidsrom i 1950, er omtrent uforandret for geit (14—15 000) og for spekalv (ca. 138 000). Derimot er det en øking for storfe fra 100 000 til 150 000, for hest fra vel 2 000 til vel 3 000, for sau fra 94 000 til 127 000 og for gjøkav fra 7 000 til 14 000. Tallet på kontrollerte svine-slakt derimot er gått ned fra 366 000 til 215 000. Tallet for 1950 var imidlertid uvanlig høyt. En må være oppmerksom på at oppgavene over kontrollerte slakt også omfatter etterbesiktigelse, når slakt som er kontrollert ett sted sendes videre til et annet sted hvor det er kontrollstasjon. Nye oppgaver viser at denne etterbesiktigelse har et større omfang enn det før har vært regnet med. En har imidlertid ennå ikke materiale nok til å kunne si om forholdet endrer seg noe vesentlig fra tid til annen.

Ved den representative jordbrukstellingen i 1950 ble det hentet inn nye oppgaver over husdyrproduksjonen. Sammenliknet med tilsvarende beregninger for 1939/40 og 1948/49 var produksjonen i tonn:

	1939/40	1948/49	1949/50
Kumjolk	1 522 363	1 477 753	1 609 024
Geitmjolk	32 132	19 568	21 120
Kjøtt	64 226	51 287	54 066
Flesk	37 674	19 979	42 628
Egg	21 007	21 175	26 665
Ull	2 677	2 770	3 067

Beregningene gjelder perioden mellom to tellinger (20. juni—20. juni).

Produksjonen av kumjolk, egg og ull var større i 1949/50 enn i noe tidligere år. Bare ett tidligere år (1934/35) viser større beregnet produksjon av flesk. En foreløpig beregning for 1950/51 viser nedgang i produksjonen av flesk, egg og geitmjolk, men noe øking for kjøtt, kumjolk og ull.

Priser og lønninger.

I desember 1950 ble det oppnådd enighet mellom staten og jordbruksorganisasjonene om en kortvarig prisavtale for jordbruket for tidsrommet desember 1950 til 30. juni 1952. Denne avtalen forutsatte å øke jordbrukets årlige totalinntekt med ca. 70 millioner kroner. I avtalen ble det tatt inn reguleringsbestemmelser. Der- som den alminnelige tarifflønn og tarifflønnen

i jordbruket går opp eller ned i avtaleperioden, skal jordbruket ha krav på at det straks tas opp forhandlinger med sikte på å heve eller senke jordbrukets arbeidsinntekt tilsvarende. Som særregler ved forhandlinger om revisjon pr. 15. mars 1951, gjaldt med noen forbehold at utgangspunktet for beregningen av jordbrukets krav skulle være 4,25 millioner kroner i inntektsøkning pr. øre stigning i tarifflønnen pr. time.

Etter den helautomatiske lønnsregulering på 17 øre pr. time på grunnlag av indekstallet for leviekostnader pr. 15. mars 1951, la jordbrukets forhandlere fram forslag om heving av jordbrukets arbeidsinntekt med 72,25 millioner kroner. Det ble imidlertid ikke oppnådd enighet om dekkingsmåten for beløpet, og heller ikke om hvilke hensyn en skulle ta til at økingen av omsetningsavgiften rammet jordbruksbefolkningen med mindre tyngde enn befolkningen ellers.

Staten gjennomførte da pris- og noteringsforhøvelser, som i alt ble antatt å gi jordbruket en merinntekt på ca. 54 millioner kroner pr. år. På samme måte ble det senere gjennomført tillegg svarende til 6 millioner kroner, etter at det ble oppnådd enighet om å sette det eventuelle fradrag som følge av omsetningsavgiften til 12 millioner kroner pr. år. Prinsippspørsmålet om adgangen til å gjøre slikt fradrag ble brakt inn for domstolene til avgjørelse. Byrettens dom gikk i statens favør.

Etter at lønningene igjen er forhøyd ved Lønnsnemndas kjennelse av 7. desember, vil det bli tatt opp nye forhandlinger om jordbruksprisene.

Jordbrukets prisindeks, utarbeidd ved Norges Landbrukshøgskole, viste for driftsåret 1950/51 i forhold til foregående driftsår en stigning på 12 poeng for jordbruksprodukter i alt, mens stigningen for produksjonsmidlene var 69 poeng. Indekstallet for produktenes bytteverdi overfor produksjonsmidlene gikk dermed ned fra 133 for 1949/50 til 102 for 1950/51. (Basis 1938/39 = 100.) Beregnet som uveide kvartalstall, viser den løpende indeks- serie disse endringer:

	Jordbruksprodukter			Pro-duk-sjons-midler
	I alt	Plante-pro-dukter	Husdyr-pro-dukter	
1950:				
1. kvartal	251	240	253	198
2. »	250	257	248	257
3. »	256	247	257	257
4. »	263	249	266	256
1951:				
1. kvartal	277	274	278	259
2. »	272	280	271	263
3. »	280	291	277	267

Kornprisene for 1951-års avl ble økt i henhold til desemberavtalen 1950. Grunnprisene for statens kjøp av norsk korn var i kroner pr. 100 kg for:

	Hvete	Rug	Bygg	Havre
1950	65	65	56	49
1951	73	73	63	54

Korntrygden gjelder med de samme satsene som for avlingen i 1948, men med kvantumsgrænse for den ordinære trygd for hvete og rug på samme måte som forrige år. Importprisene for hvete har vært forholdsvis stabile som følge av den internasjonale hveteavtale. Som gjennomsnitt for tredje kvartal 1951 var importprisen 58 øre pr. kg mot 53,5 øre for året 1950.

Potetprisene lå gjennomgående høyere i 1951 enn året før. Priscentralens gjennomsnittspris for oktober var henholdsvis kr. 20,17 og kr. 17,92 pr. 100 kg. For fabrikkpoteter ble prisene i september satt til 16 øre pr. kg. Potettrygd gjelder for 1951-års avl med samme satser og tillegg som for fjorårets avl. Det samlede potettrygdbeløp for 1950/51 er etter foreløpig beregning noe lavere enn for 1949/50. Grønnsakprisene har vært noe vekslende i forhold til fjorårets priser. For gulrøtter har prisene vært forholdsvis høye. For frukt ble det gitt maksimalpriser fra 6. september med senere tillegg. For beste sorteringer er epleprisene 10—25 øre pr. kg høyere enn forrige år og prisene for pærer og plommer 5 øre høyere.

For storfekjøtt er det gjennomført en del endringer i kvalitetsbestemmelsene. For kalvekjøtt ble prisene økt for gjøkalkv i desember 1950 og for alt kalveslakt i juni 1951. For sau og lam ble prisene økt med 25 øre pr. kg ved desemberavtalen 1950. I 1951 er det innført en sterkere sesongvariasjon enn før. For svine-slakt ble prisene økt med i alt 30 øre pr. kg i mai—juni 1951. Tillegg og fradrag for lettfeit og overfeit gris ble da sløffet.

Pristillegg for fløte og ost etter desemberavtalen i 1950 ble gjort gjeldende fra 1. januar 1951, og i mai 1951 ble prisene økt med 2 øre pr. liter for mjølk, 40 øre pr. liter for kremfløte og 10—35 øre pr. kg for ost. Sammen med økingen i omsetningsavgiften i april kom utsalgsprisen for mjølk opp i 49 øre pr. liter og for kremfløte 550 øre pr. liter løst mål, sone I. Meierienes gjennomsnittlige nettoutbytte av meierimjølka var for hele landet i øre pr. kg:

1948	1949	1950
46,74	47,30	47,50

Likesom i 1950, var det en svikt i eggprisene ved årets begynnelse, men nedgangen var mindre og varte kortere enn forrige år. Eggprisene har for det meste ligget ca. kr. 1,00—kr. 1,60 høyere enn tilsvarende måned i 1950. Priscentralens middelpriis for oktober måned 1951 var kr. 5,18 mot kr. 4,33 i oktober 1950.

Prisene på norsk ull har i noen grad fulgt de voldsomme svingninger på verdensmarkedet. Ved noteringen i oktober 1950 ble prisen for klasse I A økt med ca. 3—4 kroner pr. kg til kr. 10,50. For samme kvalitet ble noteringen i desember 1950 og mai 1951 økt med kr. 4,00 og kr. 1,70 til kr. 16,20 pr. kg. Den gjennomsnittlige importpris var i annet kvartal 1950 kr. 14,51 pr. kg og steg til kr. 37,32 annet kvartal 1951, men har senere gått noe ned. Prisbevegelsen førte til stor forsiktighet hos kjøperne, og det har vært treg avgang også for norsk ull. Høsten 1951 ble noteringene satt ned til kr. 10,00 pr. kg for klasse I A. Noteringene for huder og skinn ble satt noe ned i august 1951.

For pelsskinnomsetningen var utsiktene de beste ved åpningen av sesongen 1950/51. Ved de første Oslo-auksjonene var salgsprosentene store og prisene gode. Senere ble markedet betydelig svakere, og en del skinn ble liggende usolgt til høstaauksjonene. Kompensasjonsordningen løp ut 1. juni 1951 og ble ikke fornyet. Gjennomsnittsprisene ved Oslo-auksjonene var i kroner pr. stk. for skinn av:

	Sølvrev	Platina-rev	Blårev	Standard mink
1949/50	179	217	100	91
1950/51	172	192	125	115
Desember 1951 .	132	170	93	113

Utførselsverdien for pelsskinn i alt var i januar—oktober 1951 17,7 millioner kroner mot 22,8 millioner kroner for samme tid i 1950.

	Utførsel av		
	Reve-skinn	Mink-skinn	Pelsskinn i alt
	1 000 stk.		Mill. kr.
1939	371	10	29,3
1949	161	37	18,2
1950	179	51	25,5
Jan.—okt. 1951 .	105	38	17,7

For jordbrukets produksjonsmidler har det som nevnt vært noe øking også i 1951. For kraftfôr og kunstgjødsel er prisene justert opp-

over for å holde statstilskottene innenfor den fastsatte rammen. For maskiner og en del andre varer har økingen i omsetningsavgiften virket på prisene. Landbrukshøgskolens indekstall for produksjonsmidler var for oktober 1951 270 mot 257 for oktober 1950.

Jordbrukslønningene etter Byråets statistikk lå i 1950/51 omkring 8—9 pst. høyere enn i 1949/50. For årslønn på arbeidsgiverens kost kan det gis følgende tall:

	Tjenestegutter		Tjenestejenter	
	Kr.	Relative tall	Kr.	Relative tall
1938/39	576	100	382	100
1949/50	2 783	483	1 678	439
1950/51	2 994	520	1 829	479

Tariffsatsene i jordbruket ble fra 15. april 1951 økt med 17 øre pr. time for den ledende sats, i samsvar med tariffrevisjonen i andre fag. I oktober 1951 ble det satt fram krav om indeksregulering og om ytterligere lønnstillegg, og den løpende overenskomst med arbeidsgiverne ble sagt opp. Ved Lønnsnemndas kjennelse av 7. desember ble lønningene forhøyd med 21 øre pr. time.

Prisene på jordbrukseiendommer, uttrykt ved den gjennomsnittlige skyldmarksverdi, lå i 1950 på samme nivå som i 1949 med vel 10 000 kr. pr. skyldmark. For 1938 var gjennomsnittsprisen kr. 5 617 pr. skyldmark.

Etter de gårdsregnskapene som blir bearbeidd ved Norges Landbruksøkonomiske Institutt, var det økonomiske utbytte av driftsåret 1949/50 bedre enn året før. Hovedresultatene var disse:

	Pro- duk- sjons- inn- tekter	Drifts- kost- nader	For- renting i		Lønns- evne
	kr. pr. dekar	kr. pr. dekar	kr. pr. dekar	pst.	kr. pr. dekar
1938/39 ..	90,81	81,09	9,72	2,8	32,05
1948/49 ..	172,70	163,48	9,22	2,0	92,81
1949/50 ..	197,96	183,48	14,48	2,9	104,63

Både inntekts- og kostnadsnivået har fortsatt steget siste driftsår, likeledes forrentingen og lønnsevnen. «Lønnsevnen» omfatter godtgjørelse både for eget og leid arbeid.

De beregninger som er utført i forbindelse med prisforhandlingene over totalregnskapet for jordbruksnæringen, viser disse beløp i millioner kroner:

	Inn- tekter	Kost- nader	Netto real- inntekt	Total arbeids- inntekt
1938/39	631,5	310,3	321,2	229,2
1948/49	1 488,6	509,6	979,0	914,9
1949/50	1 616,5	590,7	1 025,8	921,1
Foreløpig regn- skap 1950/51	1 700,2	669,4	1 030,8	950,3

Regnskapene omfatter bare selve jordbruket med hagebruk og gartneri. Pelsdyravl og skogbruk er holdt utenom. Kostnadene omfatter også kapitalslit, men ikke godtgjørelse for eget eller leid arbeid. Total arbeidsinntekt svarer således til lønnsevnen i driftsregnskapene ovenfor. I det budsjettet for 1951/52 som ble satt opp i april 1951, ble det regnet med en øking av den totale arbeidsinntekt på knapt 60 millioner kroner i forhold til et justert budsjett for 1950/51.

Skogbruk.

Skogdriften kom i 1950/51 relativt tidlig i gang, og det var gode driftsforhold i den første del av driftssesongen. Snøen kom ganske tidlig, og østafjells falt den på tien mark. På sine steder voldt dette ganske store ulemper for framdriften. Ut på vinteren kom det voldsomme snømengder over den søndre del av Østlandet og på Sørlandet. Her ble derfor skogdriften svært slitsom og kostbar. Lenger nord avtok snømengdene, og over nordre og vestre del av Østlandet var de omtrent som vanlig. I Trøndelagsområdet var snømengdene betydelig mindre enn vanlig, og driftsforholdene var her svært gunstige hele sesongen. Som mål for avvirkingen i 1950/51 var det satt opp 7 mill. m³ tømmer. Sluttresultatet for sesongen ble 6,55 mill. m³, et resultat som er meget godt sett i forhold til de vanskelige driftsforhold i mange distrikter.

Tabell 1. Samlet hogst. Millioner m³.

Driftsår	Til salgs		Hus- behovs- virke på gårdene	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1947/48	6,5	1,0	2,8	10,3
1948/49	8,1	0,8	2,8	11,7
1949/50	6,4	0,5	2,8	9,7
1950/51*	6,5	0,6	2,8	9,9

Skogdriften 1951/52 kom forholdsvis sent i gang, vesentlig på grunn av de vanskelige innhøstingsforhold for jordbruket. Hittil har forholdene for hogsten vært gode.

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. november 1951 viser at det til da var hogd 1.86 mill. m³. Det var 20 444 hoggere i arbeid.

Spørsmålet om arbeidskraften i skogbruket står i samme stilling som tidligere. Det har vært vanskelig å dekke etterspørselen. Sysselsettingen av leid arbeidshjelp sommeren 1950 og vinteren 1950/51 var beregnet til 15 000 og

44 000 mann. Det oppsatte arbeidskraftbudsjett (leid hjelp) for sommeren 1951 og vinteren 1951/52 var anslått til henholdsvis 17 000 og 44 000 mann. Som i tidligere år ble det i 1950/51 overført en del sesongledig arbeidskraft fra Nord-Norge til skogdistriktene i Trøndelag og på Østlandet.

Tabell 2. Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.

	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52
Pr. 15. november	21 573	20 732	..	20 583	20 444
» 15. desember	26 979	25 645	23 851	25 672	..
» 15. februar	28 880	28 747	27 209	23 975	..
» 15. mars	..	23 003	27 381	22 222	..
» 15. april	12 992	2 773	11 363	15 150	..

Ved fastsettingen av tømmerprisene for 1950/51 ble prisene for furu til skogeier, altså utenom investerings- og pensjonsavgift, senket en del i forhold til prisen på gran, sammenliknet med prisforholdene for disse to treslag i tidligere år. Denne prissenking for furu førte til at det senere i driftssesongen ble sterke tvil om en kunne få avvirket det furukvantum som det var gjort regning med. Særlig gjaldt dette furu til skur. Prisene på furutømmer ble derfor satt opp med kr. 2,00 pr. m³.

Foran er det nevnt at det var driftsvansker på grunn av store snømengder. Videre var det sterk stigning i prisene for treforedlingsprodukter på verdensmarkedet. For å få dekket de økte driftsomkostningene og samtidig gi skogeierne del i prisstigningen ble tømmerprisene i februar 1951 forhøyd med et vanskelighetstillegg på kr. 10,00 pr. m³. Senere ble dette endret til et alminnelig pristillegg på kr. 12,50 pr. m³, som ble gjort gjeldende for alt tømmer levert i driftssesongen. For rot-salg var det imidlertid satt særlige regler for tillegget. De fastsatte investerings- og pensjonsavgifter ble stående uforandret.

Forhandlingene om tømmerprisene for 1951/52 ble ført direkte mellom selgere og kjøpere, men det lyktes ikke å komme fram til noen overenskomst. Prisene for 1951/52 ble derfor fastsatt av staten. Basisprisen pr. m³ levert vassdrag på Østlandet og Sørlandet ble for midtmålt gran hevet fra kr. 64,50 til kr. 70,00, for midtmålt furu fra kr. 54,50 til kr. 65,00 og for skurslip fra kr. 58,00 til kr. 68,00. For toppmålt tømmer ble prisen hevet til ca. kr. 81,50 pr. m³ både for gran og furu, mot ca. kr. 73,00 for gran og ca. kr. 67,50 for furu i 1950/51. Pristillegget for skurtømmer er altså betydelig større enn for cellulosestømmer, og

det er større for furu enn for gran, men samtidig er investeringsavgiften for furu satt opp. Prisfradraget for spart barking ved levering av ubarket tømmer, men målt på bar ved, er satt til 6 % mot 7 % for 1950/51.

De fastsatte priser for 1951/52 inkluderer investeringsavgift med kr. 7,00 og pensjonsavgift med kr. 0,50. Pensjonsavgiften og investeringsavgiften for gran er uforandret fra 1950/51. Investeringsavgiften for furu er derimot hevet fra kr. 2,50 for midtmålt furu og fra kr. 1,00 for toppmålt furu.

Den 25. april 1951 ble det kunngjort nye vedpriser. Pr. favn 60 cm lang ved ble prisen for barved hevet fra kr. 55,00 til kr. 70,00 og for bjerk m. v. fra kr. 68,00 til kr. 90,00.

Overenskomsten om arbeidslønningene i skogbruket ble oppsagt av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund til utløp 31. august 1951. Forhandlinger om ny overenskomst ble straks opp-tatt, men førte ikke til noe resultat. Et forslag til overenskomst framsatt av Riksmeklingsmannen i august 1951 ble forkastet av arbeiderne, mens det var vedtatt av arbeidsgiverne. Tvisten gikk så til avgjørelse i Lønnsnemnda, og her ble det tidligere framsatte meklingsfor-slag fastsatt som overenskomst.

De viktigste endringer i overenskomsten utenom stigningen i satsene er bl. a. følgende:

Soneinndelingen og det spesielle Oslodistrikt blir sløyfet. Det er gjennomført samme betaling for kjøring pr. km for alle veilengder. For hogst av tømmer er det ved siden av fast lønn pr. m³ som før, nå gjennomført ett tillegg for rotstokk og et annet og mindre tillegg for midt- og toppstokk, mens det før var ens tillegg for alle stokker. Bestemmelsen fører til betydelig sterkere stigning i hogst-lønnen for skog med små dimensjoner enn for

skog med store dimensjoner. Trøndelag har beholdt sitt tidligere system med tretillegg. Av andre viktigere endringer skal nevnes at ved tvister om vanskelighetstilleggene skal repre-

sentanter fra hovedorganisasjonene ta seg av spørsmålet på stedet. Dette antas å føre til at vanskelighetstilleggene med tiden vil bli fastsatt mer ensartet enn hittil har vært tilfelle.

Tabell 3. Utdrag av tariffene for hogst. Inntil 1950/51 sone 1.

Driftsår	Vedhogst			Tømmerhogst					
	1-meters reis	Pr. meterfavn fra rot		Merkingsømmer			Ubarket skurtømmer		
		Bjørk	Barved	Pr. m³	Tillegg pr. stokk		Pr. m³	Tillegg pr. stokk	
					rot	midt og topp		rot	midt og topp
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Øre		Kr.	Øre	
1939/40 ¹	..	6,75	5,60	2,06	6		1,08	3	
1945/46	1,20	15,50	13,60	4,06	11,8		2,14	6,6	
1949/50 ³	1,45	18,90	16,60	5,50	20		3,30	12	
1950/51 ⁴	1,68	22,10	19,25	6,27	25		3,73	14	
1951/52	2,15	27,50	24,75	7,45	45	20	4,20	25	11

¹ + 12 % tillegg ved tømmerhogst. ² Inklusive øying. ³ + 2 % tillegg ved oppgjør. ⁴ Inklusive indekstillegg.

Tabel 4. Utdrag av tariffene for skogkjøring. Inntil 1950/51 sone 1. Kr. pr. m³.

Driftsår	Lunning	På- og avlesning	Kjøring pr. km		
			Inntil 2 km	2—4 km	Fra og med 4 km
1939/40	1,04	0,55	0,50	0,45	0,39
1945/46	1,85	0,99	0,92	0,81	0,74
1949/50 ¹	2,35	1,20	1,29	1,16	1,00
1950/51 ²	2,70	1,37	1,47	1,33	1,17
1951/52	3,45	1,75	1,75		

¹ + 2 % tillegg ved oppgjør. ² Inklusive indekstillegg.

Ved hjelp av oppgavene over tømmerpriser og tariffoverenskomster for skogarbeid er det utført beregninger over de gjennomsnittlige tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet. Forutsetningene for beregningene er nærmere omtalt i «Økonomisk utsyn over året 1949», side 43. En vil gjøre oppmerksom på at det ved beregning av driftsutgiftene er gått ut fra «vanlige» driftsforhold. Store snømengder o. a. forhold som øker driftsutgiftene utover det vanlige har det således ikke vært mulig å ta hensyn til. (Se tab. 5 neste side).

Det pristillegg for tømmer levert i vinter-sesongen 1950/51 som ble fastsatt i februar—mars 1951, endret forholdet mellom tømmerpris og driftsutgifter ganske betydelig. Mens driftsutgiftene i 1949/50 for cellulosestømmer av gran var 63,4 % av prisen for framdrevet tømmer, utgjorde de for 1950/51 bare 50,6 %. Som nevnt foran har en da ikke tatt hensyn til økte driftsutgifter på grunn av snømengdene vinteren 1950/51.

Beregningene for 1951/52 viser at driftsutgiftene igjen har steget i forhold til tømmerprisene sammenliknet med 1950/51, men ikke til samme relative høyde som i de andre etterkrigsår.

Sammenlikning mellom 1950/51 og 1951/52 viser at rotverdien for cellulosestømmer av gran har sunket fra kr. 29,88 til kr. 29,27. For skurtømmer er det derimot en stigning i rotverdien fra kr. 35,61 til kr. 37,26 for barket tømmer og fra kr. 33,74 til kr. 36,45 for ubarket tømmer. Dette vil altså si at for cellulosestømmer har driftsutgiftene steget sterkere enn tømmerprisene, men for skurtømmeret, som fikk et betydelig større pristillegg enn cellulosestømmeret, har tømmerprisen steget mest.

Med utgangspunkt i oppgavene over tømmerpriser og driftsutgifter, er bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for alt bartretømmer til salg satt opp i tabell 6. Forutsetningen for denne beregning er nevnt i «Økonomisk utsyn for året 1950», side 62.

Tabell 5. *Tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet for midtmålstømmer av gran og barket og ubarket toppmålstømmer. Beregnet i kroner pr. m³. Investerings- og pensjonsavgifter kommer i tillegg.*

	1939/40	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52*
Cellulose tømmer av gran:						
Pris for framdrevet tømmer	16,45	41,00	42,10	41,60	60,45	66,25
Driftsutgifter	9,12	25,66	26,39	26,36	30,57	36,98
Herav arbeidslønn ca.	7,05	20,40	21,00	21,00	24,00	29,10
Tømmerets rotverdi	7,33	15,34	15,71	15,24	29,88	29,27
Driftsutgifter i % av pris	56,4	62,6	62,7	63,4	50,6	55,9
Skurtømmer, barket:						
Pris for framdrevet tømmer	19,00	45,50	46,50	45,50	65,75	74,00
Driftsutgifter	8,60	25,39	26,12	26,06	30,14	36,74
Herav arbeidslønn ca.	6,50	20,00	20,70	20,70	23,40	28,50
Tømmerets rotverdi	10,40	20,11	20,38	19,44	35,61	37,26
Driftsutgifter i % av pris	45,3	55,8	56,2	57,3	45,8	49,6
Skurtømmer, ubarket:						
Pris for framdrevet tømmer	18,05	43,23	43,25	42,31	60,83	69,11
Driftsutgifter	8,16	22,76	23,36	23,30	27,09	32,66
Herav arbeidslønn ca.	5,80	16,50	17,50	17,50	19,80	23,80
Tømmerets rotverdi	9,89	20,47	19,89	19,01	33,74	36,45
Driftsutgifter i % av pris	45,2	52,6	54,0	55,1	44,3	47,3

Tabell 6. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg. Mill. kr.*

	1939/40	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51*
Bruttoverdi	88,9	270,5	348,0	270,2	400,1
Driftsutgifter	45,3	161,0	208,9	164,0	196,4
Herav arbeidslønn ca.	35,0	122,4	164,5	129,2	152,4
Rotverdi	43,6	109,5	139,1	106,2	203,7
Driftsutg. i % av bruttoverdi	50,9	59,5	60,0	60,7	49,1

Fiske.

Naturgrunnlag.

Årets skreifiskerier ga et betraktelig større utbytte enn i 1950. Dette skyldtes et større lofotfiske, og da i stor utstrekning fisket med not i Lofoten. Skreifisket i distriktene nordenfor Lofoten ga ikke så godt resultat. Det skyldtes antakelig at fiskeforholdene i den beste fisketiden — i januar og februar — var dårlige i disse distriktene.

Bestanden av vintersild er fortsatt meget stor. Også i 1951 søkte silda temmelig nær inn til land, men ikke inn i skjærgården i samme utstrekning som i 1950. Storsildfisket kunne foregå under forholdsvis gode værforhold. Vårsildfisket derimot foregikk under kjølige og ugunstige værforhold. Feitsild- og små-

sildfiskerierne tegner til å bli rike. Det som i denne sammenheng har hatt mest å si, er at feitsilda, gjerne i blanding med mindre sild, har søkt nærmere inn under land enn i flere tidligere år. Ved Island foregikk det i 1951 mer fiske på de vanlige felt ved Nord-Island enn i 1950. Mot slutten av sesongen foregikk fisket langt øst av Langenes. Ved Jan Mayen ble det fisket i visse perioder, men driften der ble ikke særlig vellykket. I de fjernere farvann ellers var forekomstene av torsk og kveite tilfredsstillende på de fleste felt.

Kapitalutstyr.

Både brutto- og nettoinvesteringene har vært noe større i 1951 enn i foregående år. Den samlede utlånsmasse i Statens Fiskarbank, som

ved utgangen av september 1950 var kommet opp i 76,1 mill. kr., utgjorde 78,2 mill. kr. ved utgangen av september 1951. Den samlede verdi av farkoster, redskaper, rorbuer og båtnaust er pr. 1. januar 1951 beregnet til om lag 680 mill. kroner.

Av registrerte farkoster var det pr. 15. august 1950 12 581 dekte motorfarkoster, 127 dampskip og 20 seilfarkoster.

Når det gjelder redskapene, finnes det for 1950 oppgaver for vintersildfisket og islandssildfisket. I 1950 var det under vintersildfisket i bruk 52 631 drivgarn, 61 163 settegarn, 946 snurpenøter, 428 landnøter og 11 tråler til en samlet verdi av 44,3 mill. kr. mot en tilsvarende verdi i 1949 på 28,5 mill. kr. Den norske islandssildflåte var i 1950 utstyrt med 13 296 drivgarn og 41 snurpenøter til en verdi av 3,7 mill. kroner.

Sysselsetting.

Fiskeritellingen 1. oktober 1948 ga høve til en revisjon av de årlige oppgaver over tallet på fiskere. Som antatt var disse oppgavene for høye. Ved Fiskeritellingen kom en fram til i alt 85 518 fiskere, mens det i fiskeristatistikken for 1948 ble oppgitt et tall på 114 108. I de senere år har den totale sysselsettingen i fiske vært noenlunde konstant, men det har funnet sted en viss forskyvning i deltakingen i de enkelte fiskerier. I 1948 var det største deltakingstallet både for fiske i Lofoten og for vintersildfisket ca. 20 000 mann. I 1950 gikk deltakingen i lofotfisket ned til ca. 18 800 mann, mens deltakingen i vintersildfisket økte til ca. 23 000 mann. I 1951 gikk deltakingen i lofotfisket igjen sterkt opp. Bortsett fra sildefisket ved Island og i Nordsjøen har det vært ganske stor øking i deltakingen i fisket i fjerne farvann.

Ifølge Fiskeritellingen deltok 44 300 mann i fisket i 4. kvartal 1947, 66 600 mann i 1. kvartal 1948, 68 200 mann i 2. kvartal 1948 og 50 400 mann i 3. kvartal 1948. De foreløpige tall for

den kvartalsvise deltaking i 1950 og 1951 går fram av følgende oppstilling:

	1950 antall mann	1951 antall mann
1. kvartal.....	73 900	73 900
2. »	74 400	71 900
3. »	48 970	49 400
4. »	41 800	41 800

Det totale fangstresultat.

Det regnes med en årsfangst i 1951 på ca. 1 595 000 tonn, dvs. 280 000 tonn mer enn i 1950. Førstehåndsverdien er beregnet til 450 mill. kr. Dette er 104 mill. kr. mer enn i 1950 og 137 mill. kr. mer enn i 1949.

Tabell 1. Samlet fangstutbytte.

	Mengde i tonn ¹	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1935—1939	950 670	89 316
Gj.snitt 1945—1949	993 797	271 022
1949	1 084 358	312 514
1950	1 278 668	346 039
1951*	1 595 000	450 000

¹ 1 hl sild = 93 kg, 1 skjeppes brisling = 17 kg.

Torskefiskeriene.

Lofotfisket. Oppsynet ble satt den 29. januar, men først en måned senere ble det noe fart over fisket. Fisket var best i de fire ukene fra 5. til 31. mars. Lofotfisket ble avsluttet 21. april. Den samlede fangstmengden ble på 115 339 tonn, dvs. 43 500 tonn mer enn i 1950. Fangsten fordelte seg med 21 887 tonn på garnbruk, 13 423 tonn på linebruk, 12 988 tonn på juksa og 67 041 tonn på notbruk. Det var størst deltaking i uken som endte 24. mars med tilsammen 5 236 fartøyer og 22 004 fiskere, mot 4 134 fartøyer og 17 591 fiskere ved største belegg i 1950. For garn- og linefiskefartøyer var deltakingen betydelig mindre enn i 1950, mens tallet på juksafartøyer var en del større.

Tabell 2. Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.

	Totalfangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	tonn	tonn	tonn	tonn	hl	hl	hl
Gj.sn. 1930—39	155 074	65 354	82 671	7 049	60 735	157 696	76 637
» 1940—49	138 436	31 352	58 447	48 637	61 526	132 699	61 752
1949.....	113 378	22 915	44 346	46 117	46 500	123 885	58 262
1950.....	131 166	48 638	65 507	17 021	59 926	160 740	77 862
1951.....	169 342	64 009	86 578	18 755	71 017	241 325	120 131

I nevnte uke deltok det 507 notlag med 1 014 fartøyer, mot 175 fartøyer året før. Det kan ikke være tvil om at det var notfisket som bevirket at lofotfisket ble så rikt.

Vinterfisket i Finnmark og vinterens skreifiske ellers ble noe mindre enn i 1950, unntatt i Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal. I Finnmark ga vinterfisket 10 819 tonn torsk mot 12 079 tonn i 1950, i Troms 5 452 tonn mot 8 038 tonn, i Lofoten ellers og Vesterålen 11 018 tonn mot 11 699 tonn, i Nord-Trøndelag 423 tonn mot 256 tonn, og i Møre og Romsdal 3 309 tonn mot 3 062 tonn.

Vårfisket i Finnmark ble avsluttet med et fangstutbytte på 22 352 tonn torsk. Dette var 201 tonn mindre enn i 1950. Deltakingen i fisket var størst i uken som endte 12. mai med 1 310 fartøyer og 5 224 mann. I 1950 var deltakingen størst i uken som endte 29. april med 1 597 fartøyer med 8 015 mann.

Stortrålernes fiske og fisket i fjerne farvann.

Ved årets begynnelse driftet storparten av trålerflåten på Finnmarksfeltene, men forla etter hvert driften i kortere og lengere perioder til Senjabankene og Vesterålsfeltene. I slutten av mars og begynnelsen av april ble det tatt bra fangster på Røstbanken. Senere har flåten driftet ved Bjørnøya, i Barentshavet og Kvitsjøen. En enkelt tråler tok en tur til Vest-Grønland på høstparten. Fiskeforholdene og fangstutbyttet har vært en del bedre enn de to foregående år. I slutten av oktober ble fangstutbyttet beregnet til ca. 14 200 tonn i ferskfiskvekt, men sluttoppgjøret vil antakelig vise betydelig større tall. I 1950 var fangsten 13 343 tonn.

Lovbestemmelsene om trålfisket ble endret ved lov av 20. april 1951, som trådte i kraft 1. juli. Bestemmelsen om forbyr fremdeles trålfiske innenfor den norske fiskerigrense. Mens den tidligere lov ga departementet adgang til å gi konsesjon for båter under 50 brt. til å drive trålfiske utenfor fiskerigrensen, er denne adgang etter de nye bestemmelser utvidd til å omfatte båter på til og med 300 brt. For et begrenset antall større fartøyer kan Kongen gi tillatelse til å drive trålfiske utenfor fiskerigrensen.

Av de 14 trålere over 50 brt. (sildetrålere ikke medregnet) som var i drift i 1951 hadde 10 en drektighet på over 300 brt., gjennomsnittlig 458 brt. De øvrige 4 hadde en gjennomsnittsstørrelse på 242 brt.

Vest-Grønland. Deltakingen av linefartøyer med leverings- og forsyningsbasis i Færingerhavn var betydelig større enn i de nærmest foregående år. Det deltok 62 fiskefartøyer, og deres fangst i beregnet ferskvekt utgjorde ca.

26 300 tonn mot 16 966, 10 716 og 587 tonn i de tre foregående år. Hovedtyngden av fangsten ble levert i Færingerhavn og ført hjem derfra med lastebåter.

Bjørnøyfisket. Driften på dette felt falt forholdsvis bra ut på forsommeren, men på ettersommeren var deltakingen liten og fisket temmelig variabelt. Ferskvekten kom opp i ca. 1 700 tonn. I 1950 var ferskvekten 1 957 tonn og tallet på båter 54.

Bankfisket ved Island ble omfattet med betydelig større interesse enn i de øvrige etterkrigsår. Driften er blitt omlagt i forhold til før krigen, da det for det meste deltok større dampbåter. Nå er det bankmotorkuttere som deltar, og driften baseres oftest på kombinert torsk- og kveitefiske. Av 53 fartøyer ble det utført 80 turer med beregnet utbytte på 3 386 tonn ferskvekt, til en verdi medregnet biprodukter av 3,2 mill. kr., mot 1 031 tonn i fjor delt på 13 turer.

Sildefiskeriene.

Vintersildfisket begynte for alvor 22. januar, og allerede i første døgnet ble det tatt fangster på hele strekningen fra Bjørnsund til Svinøy. På grunn av meldinger fra forskingsfartøyet «G. O. Sars» forsøkte imidlertid en del fiskere å ta fangster langt til havs før silda kom inn på de vanlige fiskefeltene. Den 15. januar ble det således tatt om lag 15 000 hl. 90 nautiske mil n.v. av Runde. Alt i alt ble det et meget rikt storsildfiske, og det ble nødvendig å fordele sildfangsten til de fjernest liggende sildoljefabrikker i Nord-Norge (Øksfjord). Storsildperioden løp ut den 15. februar kl. 24 med et fangstutbytte på 6 746 129 hl, som er rekord. Fisket i vårsildperioden foregikk til å begynne med i de samme distrikter som storsildfisket og dannet en naturlig fortsettelse av dette. På de vanlige settegarnsfeltene fra Bømmelfjorden til Egersund ble imidlertid fisket en skuffelse. Værforholdene var mindre gode, og det så ut til at kaldt vann hadde trengt silda bort fra de vanlige grunner til dypere vann. Utbyttet av vårsildfisket var 2 802 327 hl.

Det samlede vintersildutbytte utgjorde 9,5 mill. hl, mot 8,3 mill. hl i 1950 og 8,8 mill. hl i det tidligere rekordåret 1948. Førstehandsverdien av årets fangst beløper seg til 144,6 mill. kr., mot 113,5 mill. kr. i 1950 og 125,9 mill. kr. i 1948.

Snurpenotfisket og drivgarnfisket ga de beste økonomiske driftsresultater i 1950. For dem som drev bare settegarnfiske, ble sesongen i de fleste tilfelle dårlig. Landnotfisket ble lite. Trass i at silda sto forholdsvis nær land, kom den ikke nær nok oppunder kasteplassene.

Tabell 3. *Fangsten av vintersild fordelt etter redskapenes art. 1000 hl.*

	1949	1950	1951
Snurpenot	3 179	4 228	5 531
Garn	2 523	3 092	3 888
Landnot	400	974	129
I alt....	6 102	8 294	9 548

Trass i det rekordartede storsildfiske ble avsetningen ordnet på en tilfredsstillende måte sammenliknet med 1950. Leveransen kunne nok forsinkes på de største fangstdagene, og en del sild ble liggende over, men de forberedelser som var gjort for å avvikle førstegangsomsetningen virket stort sett tilfredsstillende. Av silda ble 79 % levert til mjøl og olje mot 82 % året før. Da det i 1951 ikke var nødvendig med noen stopp i fisket på grunn av svikt i avtakerapparatet, kunne det selges betydelig mer sild til salting og ising enn året før.

Tabell 4. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Totalfangst	Av dette brukt til:					
		Fersk eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1930—39	3 857	759	592	2 126	98	61	103
» 1940—49	4 293	757	832	2 350	156	67	131
1949.....	6 102	1 298	1 353	3 168	145	85	53
1950.....	8 294	608	644	6 820	108	74	40
1951.....	9 548	795	883	7 551	177	82	60

Feitsild- og småsildfisket var forholdsvis rikt. Det ble fisket betydelig mer i årets første kvartal enn vanlig de senere år. Dette fiske foregikk først og fremst i Finnmark, Troms og Nordland og ga betydelige fangster av fabrikkvare. Dessuten ble forfangstsildfisket bedre enn i de to foregående år. Småsildfisket i mai og juni var godt, og fra juli og utover var det et betydelig fiske av feitsild og småsild, særlig på strekningen fra Trøndelag til Helgeland. Den 20. oktober var det fisket 618 000 hl feit- og forfangstsild og 1 548 000 hl småsild, i alt 2 166 000 hl. Det kan regnes med en samlet fangstmengde for året på 2 750 000 hl, av dette 800 000 hl feitsild og 1 950 000 hl småsild. En viser ellers til tabell 5.

Tabell 5. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1950	1951	1950	1951
Fersk eksport...	3	38	17	20
Salting	73	50	16	10
Mjøl og olje	190	619	498	1 734
Hermetikk	3	7	208	150
Agn	41	75	40	25
Fersk innenlands	9	11	5	11
I alt....	319	800	784	1 950

Sildefisket ved Island. De dårlige resultater av fisket i sesongen 1950 la en demper på utrustningen i 1951. Salgsutsiktene var imidlertid gode. Årets fiske ga et forholdsvis normalt resultat. Av tønneutrustningen ble 77,5 % fylt mot 43,2 % i 1950 og 79,8 % i 1949. Selve fisket begynte allerede 7. juli med bra snurpefangster. Drivfisket var hele tiden ujamnt med best muligheter først de 3—4 siste ukene av sesongen. Snurpefisket var godt, men det var uvanlig få norske snurpere på feltet. Av 184 deltakende fartøyer var det 20 rene snurpere, 4 med både garn og snurpenot og 160 med bare garn. Totalfangsten utgjorde 146 269 tønner, mot 96 405 tønner i fjor og 223 700 tønner i 1949. En mindre del av fangstmengden ble tatt av drivere som fisket ved Jan Mayen en tid omkring månedsskiftet juli/august. Når det gjelder behandlingen av silda, ble det krydret og sukret langt mer enn andre år.

Brislingfisket begynte den 8. juni og slo best til i Rogaland, dernest i Sunnhordland. Det ble også fisket en del østpå. På Vestlandet var det meste av fisket unnagjort i løpet av 2—3 ukers tid, men i Oslofjorden var det en god fangstperiode fra de siste dager av juni til midten av juli. På høstparten var fisket vestpå spredt. I de indre deler av Oslofjorden hadde fisket gode perioder i tiden september—november. Her ble notfangstene mot sedvane hovedsakelig levert til hermetikk og ikke til ansjos. Årsaken var at fisken til en viss grad var for småfalle til ansjosvare. For øvrig ble det også i 1951

drevet trålfiske etter brisling på feltene utor Skagen. Deltakingen var på opptil 40 bruk, men avsetningen var noe treg på grunn av mindre god fiskekvalitet og konkurranse med samtidig importert svenskfanget brisling. Det regnes med at fangstmengden av brisling vil bli på i alt omlag 525 000 skjeeper, hvorav 35—40 000 skjeeper til ansjos og resten til sardinfabrikasjon. I 1950 var fangstmengden 330 196 skjeeper.

Trålsildfisket på Fladengrunn. Fisket foregikk under mindre gode værforhold og samlet ikke større deltaking. En regner med at det ikke var mer enn 12 trålere som deltok noenlunde sammenhengende. Fangstmengden utgjorde 14 253 hl fersksild, dvs. om lag tredjeparten av fjorårsutbyttet.

Andre fiskerier.

Makrellfisket i 1951 må betegnes som betydelig. Det begynte senere enn vanlig på grunn av den kjølige våren. Sesongen til utgangen av juni ga om lag 8 360 tonn eller ca. 1 300 tonn mer enn i 1950. Senere var notfisket til dels betydelig både på kysten og på Revet. Revfisket var i det hele langt mer omfattende enn i de nærmest foregående sesonger. På strekningen Stad—svenkegrensen ble det fisket 13 400 tonn makrell og 6 700 skjeeper «gyt».

Dessuten hadde en i sesongen 1951 et uvanlig stort fiske i Trøndelag, og litt fiske lengst sør i Nordland. Hovedtyngden av fangsten i disse distriktene ble levert til mjøl- og oljefabriker. Fangstmengden var her i alt 50 408 hl eller 4 033 tonn. Den samlede årsfangst av makrell og forskjellig småmakrell blir dermed 17 612 tonn mot 10 363 tonn i 1950.

Tabell 6. Makrell, pir og «gyt» i Norges Makrell-lags distrikt. Tonn.

	1950	1951
Fersk innenlands	4 977	5 369
Fersk eksport	1 185	777
Frysing	1 750	3 542
Salting	861	115
Hermetikk	784	785
Filetering	33	—
Agn	396	193
Förmjøl	194	2 826
Røyking	37	—
Diverse	91	5
I alt....	10 308	13 612

Seifisket var noe mindre enn i 1950. Årsaken synes å være dårlige værforhold både

under vintersesongen i Møre og Romsdal og på Vestlandet og ugunstige vær- og åteforhold under sommerens snurpefiske i Nord-Norge og andre distrikter. En kan regne med en årsfangst på ca. 55 000 tonn mot nærmere 68 000 tonn i 1950.

Bankfisket i Nordsjøen og Norskehavet må betegnes som godt, med et utbytte temmelig likt med utbyttet i 1950. Farkoster som brakte fangsten i land i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane har av lange, blålange, brosmme, kveite, skate og pigghå fisket rundt 16 000 tonn eller praktisk talt det samme som i 1950. Kveitefisket har imidlertid gitt vesentlig mindre utbytte enn i 1950, slik at det pengemessige resultat blir mindre. Dette skyldes for øvrig delvis en omlegging av driften til fjernere farvann (Island).

Håbrannfisket viser betydelig tilbakegang. Det er vanskelig å finne fisken, og mange av de vanlige håbrannkuttere har sluttet fisket eller bare forsøkt seg noen få turer. Det kan neppe regnes med fangstmengde på stort over 700 tonn mot 1 358 tonn i fjor.

Makrellstørjefisket var godt i enkelte distrikter, således f. eks. i Hordaland hvor 2 013 tonn av fangstmengden ble tatt. Samlet fangst var 4 821 tonn mot 1 712 tonn i 1950.

Rekefisket antas å ville gi omlag 2 000 tonn eller ca. 300 tonn mindre enn i 1950.

Hummerfisket antas å ville gi et liknende, eller kanskje litt bedre utbytte enn i 1950, da fangstmengden utgjorde 969 tonn. Fangstmengden av krabber antas å ville vise ytterligere nedgang i forhold til 1950 og 1949. Fisket var mindre bra i enkelte distrikter. Fangstmengden anslås til 2 300 tonn mot 2 744 tonn i 1950.

Priser.

Det ble under krigen innført en ordning med prisutjamning for fisk. De forskjellige fond som ble opprettet i den anledning, og som senere ble overført til Prisutjammingsfondet for fiske, var pr. 31. desember 1950 kommet opp i en formue på 133,8 mill. kr. Fra 27. april 1951 ble Prisutjammingsfondet for fiske oppløst og avløst av to særskilte fond, Prisreguleringsfondet for sild og Prisreguleringsfondet for fisk.

Av vedtektene framgår at midlene skal nyttes til prisreguleringstiltak i fiskerinæringen, og at hovedformålet er støtte av prisene for sild og fisk og produkter av sild og fisk hvis det oppstår avsetningsvansker.

Med omsyn til prisbestemmelsene i 1951 ble den ordning som forsøksvis var blitt innført i 1950 opprettholdt i år. Ordningen gikk ut på at Prisdirektoratet ikke fastsatte maksimalpriser for salg fra fisker av fisk som ble brakt

i land på strekningen fra Sogn og Fjordane til og med Finnmark, men at det i stedet ble fastlagt øverstegrenser for de minstepriser som fiskesalgslagene kunne vedta for sine medlemmer.

Fra 1. januar 1951 ble prisene til fisker ved ilandbringelse på strekningen Sogn og Fjordane til og med Finnmark satt en del opp i forhold til de øverstegrenser som gjaldt i 1950. Øverstegrensen for sløyd torsk uten hode ble satt til 46 øre pr. kg ved levering i Finnmark og 47 øre pr. kg ved levering i Lofoten uten omsyn til bruksmåten. For Finnmark er det i prisen inkludert 1 øre pr. kg som skytes til av Prisreguleringsfondet for fisk. Sammenliknet med de øverstegrenser som gjaldt i 1950 var øverstegrensen for levering til fersk bruk og til saltning og hending satt opp med 7 øre pr. kg i begge distrikter. Det tidligere pristillegg ved levering direkte til fryseri, som i 1950 utgjorde 10 øre pr. kg i Finnmark og 9 øre pr. kg i Lofoten, ble imidlertid denne gang sløyet, idet de merinntekter som fryseriene oppnådde på denne måten skulle trekkes inn ved prisutjammingsavgifter.

Under skrei- og vårtorskefisket i Finnmark ble det gjennomsnittlig betalt 47 øre pr. kg torsk og i Lofoten gjennomsnittlig 51 øre pr. kg. De faktiske betalte priser lå således i Finnmark ca. 1 øre pr. kg over minsteprisen og i Lofoten ca. 4 øre pr. kg over minsteprisen.

De nevnte øverstegrenser ble fra 18. juni tillatt satt opp med 5 %. Da det hadde vist seg vanskelig å sikre fryseriene en tilstrekkelig tilgang på råstoff, ble det samtidig gitt adgang for fiskesalgslagene til å forhøye minsteprisene til fisker for sløyd fisk uten hode, unntatt torsk, lange og brosme, med inntil 8 øre pr. kg ved levering direkte til fryseri.

For vintersilda ble på grunn av ekstraordinære prisforhold avregningsprisen til fisker ikke som tidligere fastsatt etter en glideskala. I stedet ble det satt en fast avregningspris for storsild på kr. 17,00 pr. hl og for vørsild på kr. 14,00 pr. hl uten omsyn til fangstkvantum. Netto-gjennomsnittsprisen til fisker for storsild ble kr. 15,98 pr. hl (1950: 13,98), for vørsild kr. 13,12 pr. hl (1950: 12,81) og for vinter-sild i alt kr. 15,14 pr. hl (1950: 13,68).

Også maksimalprisene ved salg av feitsild, småsild og nordsjøsild fra fisker ble satt noe opp. Da hovedmengden av årets fangst av småsild og feitsild gikk til framstilling av mjøl og olje, lå gjennomsnittsprisen til fisker betydelig lavere enn i 1950. Gjennomsnittsprisen i 1. halvår 1951 for feitsild var kr. 18,02 pr. hl og for småsild kr. 11,76 pr. hl, mens gjennomsnittsprisen i 1950 var kr. 22,82 pr. hl for feitsild og kr. 14,74 pr. hl for småsild.

De nye prisbestemmelser for brisling for 1951-

sesongen gikk ut på en prisforbedring ved salg fra fisker til hermetisk nedlegging på kr. 3,75 pr. skjepe for brisling av størrelse 9—11½ cm og med et fettinnhold på minst 7 %. Maksimalprisen ble satt til kr. 18,75 pr. skjepe. For brisling til ansjos ble det innført to prisklasser, nemlig en for brisling av størrelse 11—14 cm med en maksimalpris på kr. 20,00 pr. skjepe og en prisklasse for brisling over 14 cm med en maksimalpris på kr. 10,00 pr. skjepe. Den tidligere maksimalpris for ansjosbrisling lå på kr. 18,00 pr. skjepe. Gjennomsnittsprisen gikk dermed opp fra kr. 12,74 pr. skjepe i 1950 til ca. kr. 16,00 i 1951.

Gjennomsnittsprisen til fisker for makrell gikk i 1950 ned til 44 øre pr. kg fra 49 øre pr. kg i 1949. Fra 30. april 1951 ble maksimalprisen for makrell opphevet, og prisen gikk en del opp. For det kvantum som var fisket pr. 30. juni i Norges Makrellags distrikt, var gjennomsnittsprisen 51 øre pr. kg.

Med omsyn til prisbevegelsen for de forskjellige fiskeslag i de senere år vises ellers til tabell 7.

Tabell 7. Gjennomsnittspriser i kroner pr. tonn.

	1939	1948	1949	1950	1951*
Sild og brisling	54	175	184	163	173
Torsk	136	300	397	456	541
Sei	108	285	282	255	270
Hyse	145	485	494	506	540
Makrell	286	591	490	440	510
Kveite	965	2 081	2 080	2 209	2 400

Hvalfangst.

Den norske hvalfangstflåten var ved utgangen av 1951 på 10 flytende kokerier på i alt 145 000 bruttotonn og 145 hvalbåter på i alt 65 000 bruttotonn. Av kokeriene er 4 på i alt 67 000 bruttotonn og av hvalbåtene 66 på i alt 33 000 bruttotonn nybygd etter krigen. Dessuten er det etter krigen innkjøpt 45 eldre hvalbåter og korvetter. De fleste av disse ble imidlertid bygd under krigen.

Hvalbåtflåten består etter dette av en stor del nye eller forholdsvis nye båter, men en har ennå igjen en del eldre, små og lite effektive båter. Av disse har 19 en maskinkraft på under 1 200 i. hk. Til sammenlikning kan nevnes at de ovenfor nevnte 66 nybygde hvalbåtene har en maskinkraft på gjennomsnittlig ca. 2 000 i. hk. Økingen og forbedringen av hvalbåtflåten i de siste årene vil også framgå av følgende oppstilling (kokeriflåten uforandret):

Antarktis- sesong	Hvalbåter pr. flytende kokeri	Hvalbåtenes gj.snittlige i.hk.
1948—49	10,1	1 483
1949—50	11,9	1 576
1950—51	12,4	1 704

Det er likevel ennå et stykke igjen før det norske hvalbåtmateriell kommer på høyde med utlendingenes. For alle ekspedisjoner som tok del i den pelagiske fangst i Antarktis i sesongen 1950—51 var gjennomsnittstallet for hvalbåter pr. flytende kokeri 12,7 og for hvalbåtenes maskinstyrke 1 825 i. hk. Storbritannia hadde 15 hvalbåter pr. kokeri og en gjennomsnittlig maskinstyrke pr. båt på 1 933 i. hk. Den japanske og den nye panamaiske hvalbåtflåten i denne sesong var med hensyn til gjennomsnittlig maskinkraft oppe i henholdsvis 2 074 og 2 750 i. hk pr. båt.

Det norske fangstmateriellet som var satt inn i Antarktis i sesongen 1950—51 besto av de nevnte 10 flytende kokerier, landstasjonen i Husvik Harbour på Sør-Georgia og i alt 131 hvalbåter. De samme kokerier og samme landstasjon opererte i foregående sesong med 126 hvalbåter.

På de norske ekspedisjonene var det i sesongen 1950—51 beskjeftiget i alt 4 966 nordmenn og 12 utlendinger, og 2 523 nordmenn var dessuten ansatt på utenlandske ekspedisjoner. Av de norske mannskapene, på tilsammen 7 489, var 5 361 eller 72 % hjemmehørende i Vestfold. Norske og utenlandske ekspedisjoner beskjeftiget i sesongen 1950—51 i alt 11 670 mannskaper, og av disse utgjorde nordmennene 64 %.

Siden slutten av 1920-årene, da den pelagiske fangst i Antarktis tok til for alvor, har det vært fanget langt flere hval i disse farvann enn bestanden har kunnet tåle. Svikten i bestanden viser seg i hvalfangststatistikkens oppgaver over den gjennomsnittlige fangst av bardehval pr. hvalbåtdagsverk (pr. hvalbåt pr. dag) i de enkelte sesonger. Blåhval og finnhval utgjør hovedmassen av den bardehval som fanges i Antarktis. I etterkrigssesongene er det blitt fanget gjennomsnittlig mellom 1,31 og 1,49 bardehval pr. hvalbåtsverk. I 1950—51 lå tallet på 1,41. I sesongene 1933—34 til 1937—38 var de tilsvarende gjennomsnittall mellom 1,65 og 1,80. Denne sterke nedgang i tallet på fanget bardehval pr. hvalbåtdagsverk, som har funnet sted til tross for at hvalbåtenes effektivitet er langt større nå enn før krigen, må tas som et bevis på at bestanden er gått tilbake.

Svikten har særlig gjort seg gjeldende i tilgangen på den mest verdifulle av hvalartene, blåhvalen. Fra 1928—29 opp til og med 1933—34 utgjorde gjennomsnittlig blåhvalen

75 % og finnhvalen 22 % av totaltallet for fanget hval. I de tre siste sesongene før krigen var tallene henholdsvis 38 % og 51 %, og etter krigen har blåhvalens andel gått ytterligere tilbake. I de to siste sesongene har prosenttallene for blåhval vært lavere enn noen gang før, nemlig 21,3 % i 1949—50 og 22,3 % i 1950—51.

Siden 1932—33 har det vært søkt gjennomført en begrensning av den pelagiske fangst i Antarktis, først ved frivillig overenskomst, men fra 1937 ved internasjonale avtaler. I alle etterkrigssesongene har det foruten en begrensning av fangsttiden også vært gjennomført en maksimumsbegrensning av fangsten på 16 000 blåhvalenheter. I sesongen 1950—51 var fangsttiden, likesom i foregående sesong, begrenset til 3½ måned, fra og med 22. desember til og med 7. april. Fangsten i sesongen 1950—51 ble imidlertid avsluttet 9. mars 1951, da de 16 000 blåhvalenheter allerede var nådd. Fangsten varte bare 78 dager, og dette er den korteste sesong i Antarktis etter krigen. Hvalfangsten fra landstasjonene på Sør-Georgia begynte 16. oktober 1950 og sluttet 15. april 1951.

Maksimumskvoten på 16 000 blåhvalenheter er i de siste sesongene nådd på stadig kortere tid. Mens tallet på fangstdager som nevnt var 78 i siste sesong 1950—51, var det 84 i 1949—50, 102 i 1948—49 og 115 i 1947—48. Dette har først og fremst sin årsak i den utvidelse og forbedring av fangstapparatet som har funnet sted, dels ved at nye ekspedisjoner er kommet til og dels ved at de eldre har økt og sterkt forbedret sitt materiell, spesielt hvalbåtmateriellet. Mens det i den pelagiske fangst i sesongen 1947—48 deltok i alt 17 kokerier og 162 hvalbåter med en gjennomsnittlig størrelse av 347 bruttotonn og maskinkraft på 1 376 i. hk pr. båt, var deltakelsen i sesongen 1950—51 i alt 19 flytende kokerier og 241 hvalbåter, de siste med en gjennomsnittsstørrelse på 453 bruttotonn og en gjennomsnittlig maskinkraft på 1 825 i. hk. Til tross for at særlig blåhvalbestanden er gått sterkt tilbake, har fangsten i etterkrigssesongene likevel kunnet holdes oppe ved en sterkere beskatning av finnhvalen.

Fangstutbyttet for de norske ekspedisjonene ble i sesongen 1950—51 temmelig nær det samme som i foregående sesong. Det ble i alt fanget 16 844 hval og produsert 1 116 284 fat olje, mot i 1949—50-sesongen 16 799 hval og 1 106 487 fat olje. (Her er tatt med fangsten fra landstasjonen i Husvik Harbour på Sør-Georgia.) Til sammenlikning nevnes at den norske fangst i Antarktis i sesongen 1939—40 (med 10 flytende kokerier og 79 hvalbåter) utgjorde 11 040 hval med et oljeutbytte på 909 790 fat.

I tallene for oljeproduksjonen går spermolje-produksjonen inn. Da denne var atskillig større

i sesongen 1950—51 enn i foregående sesong (129 467 fat mot 63 306 fat) ble hvaloljeproduksjonen i 1950—51 noe mindre enn i foregående sesong, nemlig 986 817 fat mot 1 043 181 fat.

Av den norske hvaloljeproduksjonen i sesongen 1950—51 ble følgende kvanta levert til Norge og til utlandet:

	Long ton
Norge, til innenlandsk forbruk	141 338
Norge, til herdingsfabrikkene til foredling og senere eksport.....	66 041
Storbritannia	29 805
Tyskland	12 481
Sverige	7 424
Nederland.....	4 998
Danmark	2 996

I alt.... 165 083

For eksportoljen ble det i sesongen 1950—51 oppnådd en betydelig høyere pris enn i foregående sesong. Av eksportoljen i 1950—51 ble 59 805 long ton solgt til £ 100 pr. ton, 47 899 long ton til £ 115 pr. ton og 16 041 long ton til £ 150 pr. ton. I foregående sesong ble størstedelen av eksportoljeproduksjonen solgt til £ 80 pr. long ton. Som i de fire foregående sesonger ble det etter pålegg levert 42 000 metr. tonn hvalolje til innenlandsk forbruk, etter en pris av kr. 950 pr. tonn mot kr. 1 110 i foregående sesong. Basert på disse priser ble verdiutbyttet av hvaloljen 315 mill. kr.

Spermoljen ble solgt til en gjennomsnittspris av kr. 1 790 pr. long ton, og ga et verdiutbytte på i alt 38 mill. kr. I sesongen 1949—50 var verdien av spermoljeproduksjonen bare 9,5 mill. kr.

Av biprodukter ble det i 1950—51-sesongen framstilt:

3 500 long ton	kjøttmjøl.
300 —»—	saltet lever.
51 —»—	levermjøl.
86 —»—	leverolje.
1 024 —»—	limvann.
9 052 stk.	hvalhypofyser.

Verdien av disse biprodukter er foreløpig anslått til ca. 5 mill. kr.

Den samlede verdi av den norske produksjonen av hvalolje, spermolje og biprodukter i Antarktis-sesongen 1950—51 utgjorde etter dette ca. 358 mill. kr. Det tilsvarende verdiutbytte var i foregående sesong 285 mill. kr., i sesongen 1948—49 305 mill. kr. og i sesongen 1947—48 326 mill. kr.

¹ Svarer til 42 000 metr. tonn.

Foran er nevnt at 2 523 nordmenn var ansatt på utenlandske ekspedisjoner i sesongen 1950—51. I lønninger fikk disse utbetalt i alt ca. 26 mill. kr.

Foruten Norge drev også Storbritannia, Nederland, Japan, Sovjet-Samveldet, Panama og Argentina fangst i Antarktis i 1950—51. Tabell 1 viser fangstutbyttet og fangstmateriellet for de enkelte land i de to siste sesonger.

Tabell 1. Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.

Sesong og land	Hval fanget	Olje-produksjon fat	Landstasjoner	Kokerier	Fangstbåter
1950—51:					
Norge	16 844	1 116 284	1	10	131
Storbritannia	8 768	636 241	1	4	67
Nederland..	1 660	103 560	—	1	12
Japan	2 741	170 596	—	2	18
Sovj.-Samv.	1 691	109 894	—	1	15
Panama....	1 497	125 550	—	1	12
Argentina..	796	40 593	1	—	7
I alt	33 997	2 302 718	3	19	262
1949—50:					
Norge	16 799	1 106 487	1	10	126
Storbritannia	9 668	663 731	1	4	63
Nederland..	1 295	82 792	—	1	11
Japan	2 114	168 754	—	2	16
Sovj.-Samv.	1 574	103 393	—	1	14
Argentina..	946	41 348	1	—	7
I alt	32 396	2 166 505	3	18	237

I sesongen 1950—51 tok et nytt selskap, registrert i Panama, men med tysk kapital, opp pelagisk fangst i Antarktis med 1 flytende kokeri og 12 hvalbåter. Fangstflåten var derfor i alt på 19 flytende kokerier mot 18 i foregående sesong. Tallet på hvalbåter (herunder også landstasjonenes) var 262 mot 237 i foregående sesong.

Det totale fangstutbyttet i Antarktis ble i sesongen 1950—51 både når det gjelder tallet på fanget hval og produsert olje, noe større enn i foregående sesong. Dette skyldes den store spermfangst i 1950—51. I alt ble det fanget 4 968 spermhval, som ga et oljeutbytte på 252 802 fat. I foregående sesong var utbyttet av spermfangsten 2 727 hval og 138 308 fat olje. Av bardehval ble det i sesongen 1950—51 fanget et litt mindre antall enn foregående sesong. Hvaloljeproduksjonen ble like-

vel ca. 20 000 fat større, noe som skyldes at det ble fanget 360 blåhvalenheter mer i siste sesong. Oljeproduksjonen økte imidlertid ikke så sterkt av denne grunn som en kunne ha ventet, idet oljeutbyttet pr. beregnet blåhval ble mindre enn i foregående sesong, nemlig 117,2 fat mot 118,6 i 1949—50. Nedgangen skyldes at ekspedisjonene som følge av den tidligere avslutning av fangsten fikk noe mindre av den fete hval i sluttet av sesongen.

Av det totale fangstutbyttet i sesongen 1950—51 falt nær 50 pst. på Norge både når det gjelder tallet på fanget hval og produsert olje. På Storbritannia falt henholdsvis 26 pst. og 28 pst.

På Den internasjonale hvalfangstkommissjons møte i Cape Town i juli 1951 ble det bestemt at fangsttiden i den sesong som nå er i gang skal vare fra 2. januar til 7. april 1952. Maksimumfangsten, 16 000 blåhvalenheter, ble opprettholdt. Åpningsdagen for fangst av bardehval er således forskjøvet fra 22. desember til 2. januar, for på den måte å muliggjøre et bedre oljeutbytte av hvalen.

I fangsten i Antarktis i 1952 deltar de samme kokerier og de samme landstasjoner som i 1950—51-sesongen. Dessuten driver imidlertid 1 japansk kokeri med 5 hvalbåter spermfangst i Antarktis. Av hvalbåter bruker Norge 139, Storbritannia 70, Nederland 12, Japan 32, Sovjet-Samveldet 15, Argentina 7 og Panama 16. Det samlede fangstmateriell er således 20 flytende kokerier, 3 landstasjoner og 291 hvalbåter.

Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

Norsk industri som helhet har hatt et godt år også i 1951. Det har imidlertid vært store forskjeller mellom de enkelte bransjer, blant annet fordi prisutviklingen har hatt et ujamnt forløp både når det gjelder industriens råstoffer og de ferdige produkter. For eksportindustrien, og særlig for treforedlingsindustrien, har produktprisene steget langt sterkere enn råvareprisene. Etterspørselen etter eksportindustriens produkter har også vært stor, og enkelte norske eksportvarer har likefram vært mangelvarer på verdensmarkedet.

For den norske hjemmeindustrien har derimot utviklingen på det internasjonale marked i 1951 ikke hatt så gunstige virkninger. Denne industrien nytter for en stor del importerte råstoffer, og flere av disse er internasjonale mangelvarer. Den sterke stigning i råvareprisene har til dels skapt vansker for bedriftene når det gjelder finansieringen, særlig innenfor bransjer hvor avsetningsforholdene i 1951 var mindre gode. Stort sett kan en si at den del av produksjonsmidelindustrien som arbeider for hjemmemarkedet, har hatt lette

avsetningsforhold. Bedriftene har ikke alltid kunnet dekke etterspørselen; særlig har dette fortsatt vært tilfelle med varer som nyttes i bygningsindustrien. Etterspørselen etter konsumvarer har imidlertid vist svikt på enkelte områder. Sterkest har svikten vært for skotøy, men også for tobakksvarer og en del tekstil- og bekledningsvarer har den vært merkbar.

For industrien som helhet kan en imidlertid si at størrelsen av produksjonen i alt vesentlig fortsatt bare var begrenset av produksjonsutstyret, råvaretilgangen og arbeidskraften. De to siste faktorer er behandlet nærmere under avsnittene om vareomsetning med utlandet og sysselsetting, og de vil bare bli kort omtalt her.

Produksjonsutstyr. Bedriftenes produksjonsutstyr har også i 1951 vært gjenstand for sterk utbygging, dels ved modernisering i eldre bedrifter og dels ved anlegg av nye bedrifter. Av større bedrifter som har nye anlegg under arbeid kan nevnes A/S Syd-Varanger, A/S Norsk Jernverk og A/S Ardal Verk (aluminiumsverk på Sunndalsøra). På tross av de store investeringer som har vært foretatt i industrien etter krigen, er det ennå særlig i hjemmeindustrien et stort behov for utskifting av gammelt materiell. Frigjøringen av utenrikshandelen har ført til økt konkurranse med utlandet. Dette forhold vil gjøre seg enda sterkere gjeldende i 1952, i den utstrekning flere varer blir stilt på friliste. For bedre å kunne møte denne konkurranse, og også av hensyn til landets forsvarsberedskap, har hjemmeindustrien i 1951 fått tildelt valuta til import av maskiner i større grad enn tidligere.

Byrået henter hvert år inn oppgaver over bruttoinvesteringene i de bedrifter som er med i produksjonsstatistikken. I 1950 har en i tillegg innhentet oppgaver også fra bedrifter som har anlegg under arbeid, men ennå ikke er kommet i drift. For elektrisitetsverkene blir tilsvarende oppgaver innhentet i samband med elektrisitetsstatistikken. (Se tab. 1 neste side).

Etter krigen har den største del av investeringene gått til utbyggingen av kraftverk og til de store elektrisitetsforbrukende industrier som kjemisk industri, primær jern- og metallindustri og treforedlingsindustrien. I 1950 utgjorde disse næringers andel 63 % av de samlede bruttoinvesteringer i gruvedrift, industri og elektrisitetsverk. Tilsvarende tall for 1949 var 60 % og for 1948 58 %.

Byrået mangler oppgaver over størrelsen av investeringene i 1951 ved bergverk, industri og kraftforsyning. En regner med at bruttoinvesteringene vil utgjøre om lag 1 350 mill. kr., hvorav omlag 450 mill. kr. ved elektrisitetsverkene. Tallet er noe høyere enn i 1950, men en må her ta hensyn til den sterke prisstigning som har funnet sted.

Tabell 1. *Bruttoinvesteringene i gruvedrift, industri og kraftforsyning fordelt på industrigrupper. Millioner kroner.*

	1948	1949	1950
Bryting av malm	26,6	40,6 *	48,0
Steinbrott	0,2	0,2 *	1,1
Ekstraktiv jord- og steinindustri ellers ..	5,8	5,0 *	4,7
Næringsmiddelindustri.	38,0	38,2 *	37,6
Drikkevareindustri	10,8	12,0 *	13,3
Tobakkindustri	2,9	3,0 *	3,4
Tekstilindustri	50,1	57,4 *	63,1
Bekledningsindustri ...	16,3	18,3 *	18,8
Tre- og korkindustri ..	18,3	18,4 *	18,2
Møbel- og innredningsindustri	12,2	10,9 *	8,5
Treforedlingsindustri ..	104,6	125,3 *	147,5
Grafisk industri	19,7	19,1 *	17,2
Lærindustri	5,8	7,5 *	6,6
Gummivareindustri ...	11,2	12,3 *	10,2
Kjemisk industri	154,1	173,1 *	158,5
Produkter av petroleum og kull	0,7	0,3 *	3,4
Jord- og steinvareindustri	33,4	42,1 *	36,8
Primær jern- og metallindustri	58,9	77,9 *	97,5
Jern- og metallvareindustri	36,0	38,7 *	45,8
Maskinindustri (ikke elektrisk eller for transport)	17,0	19,5 *	18,4
Elektroteknisk industri	22,3	23,7 *	28,9
Transportmiddelindustri	67,2	84,9 *	70,9
Diverse industri	5,3	5,4 *	3,8
Gassverk	3,9	3,5 *	3,7
Elektrisicetsverk	249,4	318,0 *	387,1
Alle grupper	970,7	1155,3 *	1253,0

Råstoff. En stor del av industrien, spesielt hjemmeindustrien, er avhengig av innførte råstoffer. Det internasjonale marked har i 1951 vært meget stramt for de fleste råvarer, men tilgangen til vår industri har stort sett vært tilstrekkelig. Det har imidlertid vært vanskelig for bedriftene å komplettere sine råstofflagre. Særlig har det vært vanskelig med jern og annet metall.

Når det gjelder innenlandske råstoffer, var tilgangen på tømmer om lag den samme i 1951 som året før. Importen av kubb har imidlertid vært en del større. Vintersildfisket var rekordartet stort i året, mens brislingfangsten var noe mindre enn i et normalår. En nærmere behandling av råstofftilgangen blir ellers gitt under omtalen av de enkelte industrigrupper.

Sysselsetting. For industrien under ett var det mangel på arbeidere også i 1951, og knappheten var fortsatt størst for den faglærte arbeidskraften. Arbeidskraftsituasjonen var imidlertid lettere enn den har vært i de siste årene. Pr. 30. juni 1951 var 12 281, eller 4,8 pst., flere arbeidere sysselsatt i industrien enn på samme tid i 1950. Denne forskjellen var pr. 30. september redusert til 7 406 arbeidere, eller 2,6 pst.

Produksjon. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober 1951 var den månedlige produksjonsindeks (1938 = 100) 149 mot 140 i samme tidsrom 1950, dvs. en stigning på ca. 6 pst. Fra 1949 til 1950 steg indeksen med om lag 7 pst. Det gode produksjonsresultatet i 1951 er vesentlig oppnådd ved produksjonsøking i eldre bedrifter, idet ingen bedrifter av større betydning er kommet i drift i året. Sammenlikner en produksjonsøkningen i 1951 med økingen i tallet på sysselsatte i industrien har en grunn til å anta at produksjonen pr. sysselsatt har økt en del også i 1951. Det foreliggende tallmateriale gir imidlertid ikke grunnlag for å beregne størrelsen av denne økingen.

Tabell 2. *Månedlig produksjonsindeks. Gjennomsnitt av de månedlige indekstall. 1938 = 100.*

	Jan.— okt. 1949	Jan.— okt. 1950	Jan.— okt. 1951
Hele industrien	130,8	140,0	148,5
Produksjonsmiddelindustri i alt	133,2	142,5	150,9
Konsumvareindustri i alt	125,5	134,6	143,3
Eksportindustri i alt...	108,3	124,5	136,6
Hjemmeindustri i alt...	141,6	147,4	154,2
Malm- og metallutvinning	95,7	103,1	111,9
Jern- og metallindustri	156,9	157,8	163,6
Kjemisk og elektrokjemisk industri	128,3	166,1	171,2
Tremasse-, cellulose- og papirindustri	105,7	114,2	123,5
Tekstilindustri	127,8	137,8	154,4
Skotøyfabrikker	106,7	110,8	113,6
Hermetikkfabrikker	105,1	90,0	119,4
Annen nærings- og nytelsesmiddelindustri	125,4	131,1	134,0
Andre grupper	136,0	150,3	164,0

Sammenlikner en stigningen i produksjonsindeksen fra hvert enkelt kvartal i 1950 til de samme kvartaler i 1951, var den sterkest i 3. kvartal. Grunnen til det er i første rekke at produksjonen holdt seg bedre oppe i juli 1951 enn vanlig i denne måned i årene etter krigen.

Tabell 3. *Prosentvis stigning i den månedlige produksjonsindeks, beregnet for samme antall arbeidsdager i hver måned.*

	Hele indu- strien	Eks- port- indu- strien	Hjem- me- indu- strien
1949 til 1950	7,1	15,1	4,2
1950 til 1951	* 6,1	* 9,7	* 4,6
1. kv. 1949 til 1. kv. 1950	7,0	14,5	4,1
2. kv. 1949 til 2. kv. 1950	6,5	16,9	2,9
3. kv. 1949 til 3. kv. 1950	7,6	15,4	4,6
4. kv. 1949 til 4. kv. 1950	7,4	13,6	5,2
1. kv. 1950 til 1. kv. 1951	5,5	11,3	3,1
2. kv. 1950 til 2. kv. 1951	6,1	7,6	5,5
3. kv. 1950 til 3. kv. 1951	8,0	12,0	6,3

Også i 1951 var det eksportindustrien som hadde sterkest øking i produksjonen. I gjennomsnitt for de 10 første måneder av året steg indeksen med om lag 10 pst. i forhold til samme tidsrom 1950. Produksjonsøkningen var imidlertid mindre enn i de tidligere etterkrigsår. Dette skyldes delvis en relativt liten produksjonsøkning i 2. kvartal 1951 i forhold til 2. kvartal 1950. Store deler av eksportindustrien led da sterkt under kraft- og vannmangelen, særlig på Vestlandet og i Trøndelag.

Av de enkelte industrigrener var det sild-oljefabrikkene, hermetikkfabrikkene, olje- og fettraffineriene og den elektrometallurgiske industrien som økte produksjonen sterkest fra 1950 til 1951. Bergverkene er den eneste industrigruppen som fremdeles har lavere produksjon enn i 1938. Dette kommer av den sterke nedgangen i produksjonen av jernmalm. Gjenreisingsarbeidet ved gruvene i Sør-Varanger er imidlertid nå nesten fullført, og produksjonen vil komme i gang i begynnelsen av 1952.

Innen hjemmeindustrien økte produksjonen med om lag 5 pst. fra 1950 til 1951. Dette er en sterkere produksjonsøkning enn i de nærmest foregående år. Takten i produksjonsøkningen var stigende i de tre første kvartaler i 1951. For 4. kvartal regner en imidlertid med at denne utvikling vil stoppe på grunn av avsetningsvansker i enkelte av hjemmeindustriens bransjer.

Av de enkelte bransjer viste sementfabrikkene, såpefabrikkene, porselensfabrikkene, bomullsvarefabrikkene og gummivarefabrikkene sterkest oppgang i produksjonen i 1951. Nedgang i produksjonen hadde sagbrukene, garveriene, mineralvannfabrikkene og tobakkfabrikkene. Med unntak for sagbrukene var det svikten i etterspørselen som var skyld i nedgangen.

Produksjonsøkningen har i 1951 fordelt seg

omtrent likt på produksjonsmiddelindustrien og konsumvareindustrien.

I de tall som er gitt ovenfor over produksjonen er elektrisitetsverkens produksjon ikke med. Elektrisitetsproduksjonen vil sannsynligvis bli om lag den samme som i 1950 til tross for økt maskinkapasitet. Når produksjonen ikke viser nevneverdig stigning skyldes det vannmangelen i enkelte distrikter, særlig på Vestlandet og i Trøndelag. Vannmangelen var der så stor at enkelte verk måtte opprettholde kraftrasjonering gjennom hele året.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industrigrener.¹

Ved kullgruvene på Svalbard økte produksjonen med 24 pst. fra tidsrommet januar—oktober 1950 til samme tid i 1951. I 1951 regnes det med en produksjon på i alt 475 000 tonn kull mot 374 000 tonn i 1950. Produksjonen har holdt seg jamt oppe hele året uten større uhell. Avsetningsforholdene for kullene har vært tilfredsstillende. I alt ble det i 1951 skipet om lag 455 000 tonn kull eksklusive bunkers fra Svalbard.

Virksomheten ved bergverkene hadde i 1951 det samme omfang som i 1950, og produksjonen lå fremdeles langt under førkrignivået. Etter den månedlige produksjonsindeks var bergverksproduksjonen i gjennomsnitt for de 10 første måneder av året bare ca. 50 pst. av produksjonen i 1938. Avsetningsforholdene for gruveproduktene har vært gode i 1951.

Produksjonen av jernmalm var litt større i 1951 enn i foregående år, men ligger ennå langt under førkrignivået. Ved A/S Syd-Varangers anlegg har det i året vært utført en del forbedrende arbeider i gruvene. Anlegget begynner produksjonen på vårfarten 1952.

Svovelkisproduksjonen var mindre i 1951 enn i det foregående år. I alt regnes det med en produksjon på omlag 700 000 tonn mot 750 000 tonn i 1950. Før krigen lå produksjonen på ca. 1 mill. tonn pr. år.

Produksjonen av koppermalm og -konsentrat har vært som i 1950, men produksjonen av sinkkonsentrater og molybden har gått noe opp.

I steinindustrien økte produksjonen med ca. 10 pst. fra 1950 til 1951. Det er fortsatt liten tilgang av yngre arbeidskraft til faget. Eksporten gikk noe ned i 1951.

Nærings- og nytelsesindustrien sett under ett økte produksjonen med om lag 5 pst. fra 1950 til 1951. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober 1951 var indekstallet 132 (1938 = 100) mot 126 i samme tidsrom

¹ I tabellverket, side 97—98, er det gitt oppgaver over produksjonen av visse viktige varer.

1950. Utviklingen har imidlertid vært ujamn innen de forskjellige bransjer, og enkelte har hatt til dels sterk nedgang i produksjonen. Råstofftilgangen har stort sett vært tilfredsstillende.

Mjølkefabrikkenes produksjon var i 1951 omtrent den samme som i 1950. Mjølketilførselen var tilfredsstillende. Fabrikkene har i året vært i stand til å dekke det innenlandske behovet og kunne i årets siste måneder også sette i gang en viss eksport.

Ved hermetikkfabrikkene økte produksjonen med om lag 33 pst. fra 1950 til 1951. Oppgangen skyldes dels bedret tilgang på de viktigste råstoffer og dels det forhold at lagrene av de viktigste produktene var tomme ved sesongens begynnelse. Etterspørselen etter bransjens produkter har vært god også i 1951. Tilgangen på blikkemballasje har vært vanskelig i året, og spesielt når det gjelder hvitblikk er hermetikkfabrikkene avhengig av hva som blir frigitt for eksport fra U.S.A.

Som kippers ble det i 1951 pakket om lag 176 000 hl vintersild mot bare 103 000 hl i 1950. En regner med at et normalårs pakning ligger på om lag 140 000 hl.

Brislingpakkingen tok i 1951 til 11. juni. I alt regner en med at årets produksjon blir litt mindre enn et normalårs pakning. Pr. 20. oktober var det pakket i alt 451 000 kasser brislingsardiner mot 258 500 kasser på samme tid i 1950. Den langt største delen av årets brisling er pakket i olivenolje.

Også pakkingen av småsild har vist øking fra 1950 til 1951. Inntil 20. oktober 1951 var det lagt ned 613 000 kasser røykt småsild mot 491 000 kasser i 1950. Den overveiende del av småsilda ble lagt ned i norsk olje.

Eksporten av fiskehermetikk har holdt seg godt oppe i 1951, og verdimessig var den høyere enn i 1950. I månedene januar—oktober 1951 ble det eksportert 29 727 tonn fiskehermetikk til en verdi av 123,1 mill. kr. De tilsvarende tall for 1950 var 30 652 tonn til en verdi av 110,9 mill. kr. I hele 1950 var eksporten av fiskehermetikk 35 534 tonn til en verdi av 129,7 mill. kr. De største avtakere i 1951 var Sambandsstatene, Austral-Sambandet og Storbritannia.

Møllene. Handelsmøllene har heller ikke i 1951 hatt noen vansker med tilgangen på råstoff. Produksjonen gikk noe ned i forhold til 1950, men møllene dekker fullt ut etterspørselen etter matmjøl. Bygdemøllene nytter vesentlig norsk korn som råstoff. I enkelte distrikter, særlig på Sør- og Vestlandet, har korndyrkingen i den senere tid gått så sterkt tilbake at møllene må få tilført korn fra andre distrikter. Tørkekapasiteten ved møllene er økt fra 30 tonn pr. time i 1939 til 117 ¼ tonn

i 1951, men er ennå for knapp. Årsaken til dette er den stadig økende bruk av skurtreskere. Leveringen av kornet foregår derfor over et kortere tidsrom, samtidig med at vanninnholdet er høyere enn ved vanlig skur.

Kjeksfabrikkene har hatt uforandret produksjon fra 1950 til 1951. Stort sett har bedriftene vært i stand til å dekke etterspørselen etter produktene, men på grunn av sukkerasjoneringen er det ennå knapphet på søte kjeks.

Ved sjokolade- og dropsfabrikkene økte produksjonen 3 pst. fra 1950 til 1951. Etterspørselen etter spisesjokolade og drops har vært dekket i året. Rasjoneringen av kokesjokolade og kakao ble ophevet 1. desember.

Margarinfabrikkenes produksjon gikk opp med om lag 13 pst. fra 1950 til 1951, og ligger nå ca. 30 pst. over produksjonen i 1938. Fabrikkene har i året fått i gang en viss eksport. I tidsrommet januar—oktober 1951 ble det utført 960 tonn margarin til en verdi av 3,1 mill. kr. «Sweetened fat», dvs. sukret bakefett, har i de senere år blitt en stor eksportartikkel. Det meste av eksporten har gått til Storbritannia. Etter gjennomføringen av de nye britiske importrestriksjonene regnes det imidlertid med at denne eksporten vil gå kraftig ned.

Bryggeriene har hatt en liten oppgang i produksjonen i 1951. I likhet med foregående sommer var sommeren 1951 dårlig, og dette virket sterkt inn på den innenlandske etterspørselen. Eksporten av øl har imidlertid økt sterkt også i 1951, og en regner med et eksportkvantum på om lag 60 000 hl mot 39 000 hl i 1950 og 9 800 hl i 1949. De viktigste eksportlandene var Sudan og Britisk Vest-Afrika.

Mineralvannfabrikkene har hatt en nedgang i produksjonen på 10 pst. fra 1950 til 1951. Av råstoffene er sukker ennå rasjonert, slik at bedriftene må nytte kunstig søtningsstoff i tillegg til sukkeret i de fleste av sine produkter. Det er stort sett bare til produksjonen av Cola-drikker at bedriftene får tilstrekkelig sukker til å dekke etterspørselen uten å gjøre bruk av kunstig søtningsstoff.

Tobakkfabrikkenes produksjon har i årets 10 første måneder gått ned 2 pst. i forhold til samme tidsrom 1950. Årsaken til nedgangen er svikt i etterspørselen.

Innen tekstilindustrien økte produksjonen med 12 pst. fra tidsrommet januar—oktober 1950 til samme tid 1951. Produksjonsøkningen varierte nokså meget for de forskjellige bransjer. Mens den utgjorde nesten 20 pst. for bomullsvarefabrikkene i denne perioden, var de tilsvarende tall ca. 10 pst. for trikotasjefabrikkene og bare 7 pst. for ullvare-

fabrikkene. Produksjonen har i hele året vært høyere enn i 1950.

Etterspørselen har gått noe ned i forhold til tilgangen i løpet av 1951. Prisene har steget sterkt i året, og publikum er blitt mer tilbakeholdne med sine innkjøp. Denne utvikling har ført til en viss øking i lagrene av tekstilvarer. Tekstilrasjoneringen ble opphevet 1. desember.

Råstofftilgangen har vært tilstrekkelig. Bomullsallokeringen er opphevet av Sambandsstatene på grunn av den gode bomullshøsten. De store prissvingningene på råstoffene som har funnet sted i året, har imidlertid skapt finansieringsvansker for en rekke bedrifter. For i noen grad å avhjelpe dette fikk bedriftene på vårparten anledning til i en viss utstrekning å legge gjenanskaffelsesprisen til grunn for sine prisberegninger. Tilgangen på arbeidskraft har vært bedre, men det er fremdeles en viss knapphet på kvinnelig arbeidskraft i enkelte distrikter, særlig på Østlandet.

Skotøyfabrikkenes produksjon viste fortsatt stigning i 1951. Det var særlig i 1. halvår at produksjonen holdt seg på et rekordartet høyt nivå. De store lagre og svikten i etterspørselen tvang imidlertid en del fabrikker til innskrenkninger og delvis også produksjonsstans i 2. halvår. Råstofftilgangen har vært tilstrekkelig, men de høye prisene har gjort at enkelte bedrifter har hatt vansker med å finansiere innkjøpene. Tilgangen på arbeidskraft var stort sett bedre i 1951 enn i de foregående år.

I konfeksjonsindustrien gikk produksjonen opp med 2 pst. fra 1950 til 1951. Tilgangen på stoffer har vært god i året, men også innen denne bransjen har de høye råstoffprisene skapt vansker med finansieringen. Bedriftene har i året stort sett vært i stand til å dekke etterspørselen, og i enkelte tilfelle har produksjonen måttet innskrenkes fordi markedet har vært mettet.

Ved sagbrukene gikk produksjonen noe ned fra 1950 til 1951 på grunn av mangel på råstoff. Bedriftene har ikke vært i stand til å dekke etterspørselen.

Trevare- og møbelindustriens produksjon har i 1951 ligget på omtrent samme høye nivå som i 1950 og ligger ca. 50 pst. høyere enn produksjonen i 1938. Bedriftene har i 1951 lidd under mangel på trelast. For å avhjelpe denne ble det på vårparten gitt importlisens for et parti svensk trelast. Etterspørselen har stort sett vært god i 1951, og på enkelte områder har bedriftene hatt vansker med å dekke den. Spesielt gjelder dette for dører, vinduer og andre bygningsinnredninger. Av ny produksjon som er tatt opp i året kan

nevnes pressede halmplater som isolasjons- og lettveggsmateriale.

Sett under ett økte tremasse-, cellulose- og papirfabrikkene sin produksjon med om lag 8 pst. fra 1950 til 1951. I gjennomsnitt for årets 10 første måneder var indekstallet 124 (1938 = 100) mot 114 i tilsvarende tidsrom 1950. Næringen har i 1951 arbeidd under meget gode pris- og avsetningsforhold og nådde nesten opp til produksjonsnivået for rekordåret 1937.

Tremasse- og cellulosefabrikkene har i 1951 (tømmeråret 1950/51) hatt en tømmer-tilgang på ca. 3,9 mill. m³ tømmer. Dette er tilstrekkelig til at bedriftene kan opprettholde sitt nåværende høye produksjonsnivå.

Både tresliperiene og cellulosefabrikkene har økt produksjonen fra 1950 til 1951. For tresliperiene regnes det med en produksjon i 1951 på ca. 535 000 tonn tremasse (tørr beregnet) mot ca. 525 000 tonn i 1950. Produksjonen var størst i siste halvdel av året. På vårparten var produksjonen nedsatt på grunn av vann- og kraftmangelen i Trøndelag. Produksjonen av cellulose steg sterkere. I alt ble det produsert ca. 530 000 tonn cellulose (tørr beregnet) i 1951 mot 483 000 tonn i 1950, og 552 000 tonn i rekordåret 1937. Både tremasse og cellulose har vært mangelvare på det internasjonale marked, og prisene har steget sterkt. Mens bedriftene i september 1950 gjennomsnittlig oppnådde eksportpriser på kr. 351 for tremasse og kr. 890 for cellulose, var de tilsvarende eksportpriser steget til henholdsvis kr. 676 og kr. 2 040 i september 1951.

Ved papir- og pappfabrikkene regner en med en produksjon på ca. 500 000 tonn i 1951 mot 481 000 tonn i 1950.

En ny papirmaskin ble satt i drift i året, og en del maskiner er ombygd og modernisert. Dette har medført økt kapasitet. De bedrifter som ikke har egne tremasse- og cellulosefabrikker har hatt vansker med tilgangen på råstoff, spesielt cellulose. En del fabrikker har av denne grunn vært nødt til å legge om sin produksjon til mer treholdige kvaliteter, idet tremasse har vært lettere å skaffe. Tilgangen på arbeidskraft har vært bedre enn i 1950, men det er ennå knapt med fagarbeidere. Også i 1951 måtte en del bedrifter ta fellesferie på grunn av mangel på fagarbeidere.

Wallboardfabrikkene har økt produksjonen sterkt i 1951. Det regnes med en produksjon på 80 000 tonn mot 60 000 tonn i 1950. Etterspørselen innenlands er dekket, og bedriftene har utvidd eksporten. I januar-oktober 1951 ble det utført 20 422 tonn mot 11 330 tonn i tilsvarende tidsrom 1950.

Den polygrafiske industri har også i 1951 hatt vansker med å tilfredsstille

den store etterspørselen. Bransjen nytter vesentlig faglært arbeidskraft som det er mangel på. Tilgangen på papir har vært meget knapp, og bedriftene må regne med lange leveringstider.

Garveriene hadde i de 10 første måneder av året en produksjonsnedgang på 15 pst. I løpet av 1950 falt tilskottene bort, og sammen med den sterke prisstigningen på huder i slutten av 1950 og begynnelsen av 1951 har dette ført til sterkt økte priser på de ferdige produktene. Avsetningsforholdene har etter hvert blitt meget vanskelige for bransjen, og en rekke bedrifter har måttet innskrenke produksjonen.

Også lærvarefabrikkene har hatt avsetningsvansker i 1951, og en rekke bedrifter har måttet innskrenke.

Gummivarefabrikkene økte produksjonen med 16 pst. fra 1950 til 1951. Den er nå nesten tredoblet siden 1938. Etterspørselen holder seg fortsatt høyt for de fleste produkter.

Kjemisk og elektrokjemisk industri. I gjennomsnitt for de 10 første måneder av 1951 lå indekstallet på 171 mot 166 i tilsvarende måneder 1950. Stigningen i indekstallet skyldes vesentlig økt produksjon av kvelstoffprodukter.

I de 10 første måneder av 1951 var produksjonen av beregnet rent kvelstoff ved Norsk Hydro 140 380 tonn mot 132 805 tonn i tilsvarende tidsrom 1950. For hele 1951 regnes det med en produksjon på om lag 168 000 tonn mot 160 669 tonn i 1950 og 84 178 tonn i 1938. Produksjonen er således fordoblet siden 1938. Bedriften har hatt tilfredsstillende tilgang på elektrisk kraft. Ved anlegget i Glomfjord er det i året satt igang arbeid med å skifte ut elektrolysørene. Den nye typen bedriften er kommet fram til vil gi større produksjon med samme kraftforbruk. Til og med oktober 1951 var det eksportert 710 419 tonn kalksalpeter mot 645 139 tonn i tilsvarende tidsrom 1950 og 391 418 tonn i hele 1938.

Karbidproduksjonen var mindre i 1951 enn året før, nemlig 20 413 tonn i januar—oktober 1951 mot 22 240 tonn i samme tidsrom 1950. Avsetningsforholdene for karbid har vært gode i 1951, og det har igjen funnet sted en viss eksport til Storbritannia. I de 10 første måneder av året ble det eksportert 15 882 tonn karbid mot 20 527 tonn i samme tidsrom 1950 og 44 836 tonn i hele 1938. I de tallene som er nevnt ovenfor er ikke den karbid som er nytt til framstilling av cyanamid regnet med. Cyanamidproduksjonen er gått meget sterkt tilbake i 1951. I januar—oktober ble det produsert 23 826 tonn og eksportert 14 202 tonn. De tilsvarende tall for 1950 var henholdsvis

35 405 tonn og 34 401 tonn. Produksjonsnedgangen i 1951 skyldes vesentlig kraftmangel.

Produksjonen av superfosfat økte sterkt også i 1951. I månedene januar—oktober var den 62 385 tonn mot 53 988 tonn i tilsvarende tidsrom 1950 og 31 000 tonn i hele 1938. Fabrikkene er ennå ikke i stand til å dekke den innenlandske etterspørselen, slik at en fremdeles er avhengig av importert superfosfat.

Ved sprengstoffabrikkene har produksjonen gått noe tilbake fra 1950 til 1951. På grunn av de store innenlandske anleggsarbeidene holder avsetningen seg fortsatt over førkrignivået.

Sildoljefabrikkene har i 1951 hatt rekordproduksjon. For hele året regnes det med en produksjon på over 75 000 tonn sildolje og omlag 200 000 tonn sildmjøl. Dette er en produksjonsøkning på om lag 50 pst. fra 1950. Det rike fisket og den sterke utvidelse av bransjens kapasitet var årsaken til det gode produksjonsresultatet. En meget stor del av årets sildmjølproduksjon er eksportert. I tidsrommet januar—oktober 1951 ble det eksportert 106 917 tonn sildmjøl til en verdi av 88,1 mill. kr. Tilsvarende tall for 1950 var 48 843 tonn og 45,8 mill. kr.

Olje- og fettraffineriene har økt produksjonen med om lag 20 pst. fra 1950 til 1951. Avsetningsforholdene har fortsatt vært gode, og det er vanskelig å dekke etterspørselen etter enkelte produkter, særlig linolje. I løpet av året er det satt i gang byggearbeider for å øke kapasiteten ved sildoljeraffineriene. Eksporten av herdet fett var i januar—oktober 51 498 tonn mot 50 526 tonn i samme tidsrom 1950 og 59 000 tonn i hele 1938.

Såpefabrikkene økte produksjonen sterkt også i 1951. I forhold til 1950 steg den med vel 15 pst. Bedriftene er i stand til å dekke etterspørselen.

Ved teglverkene var produksjonen om lag den samme i 1951 som året før. Produksjonen ventes å utgjøre i alt ca. 115 mill. enheter, hvorav ca. 100 mill. murstein og lettveggstein. Bedriftene har fremdeles vansker med å dekke etterspørselen, spesielt etter takstein.

Heller ikke ved glassverkene har det vært noen særlige endringer i produksjonen fra 1950. Det er fremdeles mangel på serviseglass, men bedriftene er i stand til å dekke det innenlandske forbruket av flasker. Det må imidlertid importeres flasker til eksporten av øl.

Porselensfabrikkene økte produksjonen med vel 15 pst. fra 1950 til 1951. Det var særlig produksjonen av sanitærporselen som økte, men bedriftene er ennå ikke i stand til å dekke behovet. Det er fremdeles mangel på finere serviseporselen.

Sementfabrikkene har i 1951 økt sin produksjon med vel 100 000 tonn, fra 583 000 tonn i 1950 til om lag 700 000 tonn i 1951. I 1938 var produksjonen 331 601 tonn. Med den siste produksjonsøkning har fabrikkene stort sett klart å tilfredsstille etterspørselen, og det har også funnet sted en mindre eksport. I tiden januar—oktober 1951 ble det i alt eksportert 22 139 tonn. Eksporten i hele 1938 var 49 245 tonn.

Sementvarefabrikkene har i 1951 for første gang etter krigen hatt tilstrekkelig råstoff til full produksjon. På grunn av det store byggevolumet er det likevel fortsatt vanskelig for bedriftene å dekke etterspørselen etter enkelte produkter, spesielt gjelder dette produksjonen av lettbetong. På dette området foregår imidlertid en sterk utbygging av produksjonskapasiteten.

Den elektrometallurgiske industri har økt sin produksjon også i 1951. I gjennomsnitt for de 10 første måneder av året lå produksjonen om lag 12 pst. over nivået i 1950 og om lag 50 pst. høyere enn i 1938.

Rujernproduksjonen viste nedgang fra 1950 til 1951. I 1951 regnes det med en produksjon på om lag 50 000 tonn mot 61 093 tonn i 1950. Grunnen til nedgangen er for en stor del at en bedrift har lagt ned produksjonen av rujern til fordel for økt produksjon av ferrolegeringer. Den store kraftmangelen på Vestlandet på vårparten virket imidlertid også inn på produksjonsresultatet. Avsetningsforholdene har vært gode i 1951.

Produksjonen av ferrolegeringer har økt sterkt og utgjorde om lag 185 000 tonn i 1951 mot 158 610 året før. Etterspørselen har vært stor i 1951, og bedriftene har ikke hatt avsetningsvansker. Investeringsarbeider har pågått i året, og ved årsskiftet regner en med at en ny ovn vil bli satt i drift. Produksjonen er imidlertid avhengig av tilgangen på elektrisk kraft.

Årsproduksjonen av aluminium var om lag 51 000 tonn i 1951 mot 46 622 tonn i 1950. På vårparten ble enkelte bedrifter rammet av kraftmangel, og ved anlegget i Høyanger ble produksjonen av aluminiumoksyd innstilt et par måneder. Det planlagte aluminiumsverk på Sunndalsøra vil med tiden nesten fordoble produksjonskapasiteten.

I jern- og metallindustrien er det vanskelig å gi noe mål for produksjonsvolumet fra måned til måned. Den månedlige produksjonsindeks bygger på oppgaver over utførte timeverk vesentlig ved større bedrifter (medlemmer av De Mekaniske Verksteders Landsforening). I gjennomsnitt for de 10 første måneder steg indekstallet med 4 pst. fra 158 i 1950 til 164 i 1951. Disse tall kan imidlertid

ikke direkte nyttes som uttrykk for produksjonsvolumet. De store utvidelses- og rasjonaliseringsarbeidene som har pågått innen denne industri de siste årene har utvilsomt økt produksjonen pr. timeverk. Mangelen på jern og stål kan imidlertid ha trukket i motsatt retning i 1951. Stort sett kan det imidlertid regnes med en øking i produksjonen i året, som er minst like stor som økingen i sysselsettingen. Tilgangen på arbeidskraft bedret seg i de fleste distrikter i 1951, men det er fortsatt mangel på faglærte arbeidere.

Ved støperiene regner en med økt produksjon i 1951, og bedriftene klarer stort sett å dekke etterspørselen. Knapphet på råstoff har imidlertid voldt vansker for bedriftene, særlig har det vært mangel på simplere rujern til produksjon av alminnelig handelsstøpegods. Det har også vært knapt om jernskrap, selv om situasjonen ble noe lettere etter prisforhøyelsen på vårparten.

Ved jern- og metallvarefabrikkene har utvidelses- og rasjonaliseringsarbeidene fortsatt også i 1951. Bedriftene har i årets løp vært i stand til å skaffe bedre dekning for etterspørselen etter de fleste forbruks- og bygningsartikler. Det har imidlertid vært meget vanskelig for bedriftene å skaffe seg tilstrekkelig tilgang på råstoffer, og det er satt opp lister som forbyr eller begrenser bruken av bl. a. kopper, sink og aluminium til visse varer.

Den elektrotekniske industrien har vært meget viktig for elektrisitetsutbyggingen etter krigen, og industrien har vært prioritert ved tildeling av valuta og materialer. Produksjonen har derfor steget sterkt de siste årene. Bedriftene er nå stort sett i stand til å dekke etterspørselen. Den innenlandske omsetning av radioapparater anslås til vel 90 000 apparater i 1951 mot 95 000 i 1950.

Innen transportmiddelindustrien har skipsbyggeriene hatt større tilgang på arbeidskraft enn i 1950. Den leverte tonnasje er økt i forhold til 1950, og vil antakelig utgjøre om lag 78 000 brutto reg. tonn mot ca. 60 000 brutto reg. tonn i 1950. Stålmangelen har gjort at det er meget vanskelig for bedriftene å skaffe tilstrekkelig med skipsplater og -profiler, men dette har ikke hemmet årets nybygging vesentlig.

Båtbyggeriene har heller ikke i 1951 fått utnyttet sin kapasitet. Etterspørselen etter nybygginger har vært liten, og reparasjonsvirksomheten har ikke vært stor nok til å holde bedriftene fullt beskjeftiget.

Ved bilverkstedene har det også i 1951 vært mye å gjøre på grunn av den relativt høye alder på landets bilpark. Tilgangen på reservedeler har vært god. Bedriftene har i året fått adgang til å skaffe seg maskiner og annet ut-

styr i større utstrekning enn tidligere etter krigen.

Elektrisitetsverk. Helt siden krigen har etterspørselen etter elektrisitet vært stadig stigende. Til tross for den store kraftutbygging ser det ikke ut til at det ennå på flere år vil inntre balanse mellom tilbud og etterspørsel. Elektrisk strøm faller relativt billig både til industrielt og til annet bruk, og forbruket har bl. a. av denne grunn økt meget sterkt både i industri og jordbruk og i husholdningene.

Tilgangen på elektrisk energi er av stor betydning for våre viktigste eksportindustrier, elektrokjemisk og elektrometallurgisk industri og treforedlingsindustrien, som nå tilsammen avtar om lag halvparten av landets elektrisitetsproduksjon. Både av den grunn, og fordi elektrisitet i stor utstrekning erstatter importert brensel, har utbyggingen av elektrisitetsverkene fått særlig høy prioritet i investeringsprogrammene etter krigen. Således utgjorde de samlede bruttoinvesteringer i elektrisitetsverkene ca. 1 260 mill. kr. i årene 1946—50. Av dette faller 151 mill. kr. på vedlikehold.

Den utnyttbare vannkraft er utbygd i følgende tempo (årgangskraft):

	1 000 kW
1939.....	1 377
1949.....	1 885
1950.....	1 925
1951.....	2 000

Den installerte generatoreffekt ved utgangen av 1951 anslås til 3 945 000 kVA mot 2 636 000 kVA i 1939.

Følgende storanlegg er under bygging: Mår, Hol, Aura, Lyse, Røssåga, Vinstra og Abjøra. Ved Mår var fire av de planlagte fem aggregater og ved Hol to av de planlagte fire aggregater kommet i drift alt i 1949. Senere er det imidlertid ikke kommet til noen nye aggregater ved Mår og Hol. Abjøra ble satt i drift med ett aggregat den 31. juli og i september kom det annet aggregat i gang. Men alt i oktober ble begge aggregater skadd, det ene så alvorlig at det neppe kan komme i gang igjen i vinter. Det er også flere mellomstore og mindre anlegg under bygging.

Den samlede elektrisitetsproduksjon ved verk på 1000 kW og derover er for 1951 anslått til om lag 17 400 mill. kWh, mot 17 328 mill. kWh i 1950 (se for øvrig tabellen side 98).

Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september stiller seg slik:

	Østlands- området mill. kWh.	Landet ellers mill. kWh.	Riket mill. kWh.
1949	4 050	3 170	7 220
1950	4 402	3 274	7 676
1951	4 572	2 641	7 213

Magasinfyllingen på Østlandet var pr. 30. september 1951 litt mindre enn i 1950. Den potensielle energi av magasinbeholdningene var likevel noe større enn i 1950, idet det er kommet til flere kraftstasjoner i samme vassdrag. For landet ellers må magasinfyllingen betegnes som mer eller mindre dårlig. Tilsiget i Østlandsområdet ved månedsskiftet oktober/november var bare ca. 70 pst. av det normale. Det samme var tilfelle på Sørlandet og i Trøndelag, mens tilsiget på Vestlandet og i Nord-Norge var litt bedre enn normalt.

Gassverkernes produksjon av gass i 1951 var noe større enn i 1950, nemlig 37,9 mill. m³ i januar—oktober 1951 mot 36,2 mill. m³ i tilsvarende tidsrom 1950. Gassverkene har de siste årene fått tilstrekkelige tilførsler av kull, og produksjonen ligger nå over førkrignivået.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Omfanget av bygge- og anleggsvirksomheten var i 1951 som i tidligere etterkrigsår i første rekke bestemt av tilgangen på arbeidskraft og byggematerialer, innenfor rammen av den offentlige regulering.

Tabell 1. Sysselsatte syketrygdpliktige bygge- og anleggsarbeidere. Kvartalstall i % av tallet for tilsvarende kvartal foregående år.¹

	Bygg	Anlegg	Sum
1949 3. kvartal	109,2	112,4	110,7
4. »	110,3	114,3	112,1
1950 1. »	109,5	121,1	114,5
2. »	109,7	100,5	105,2
3. »	103,4	100,8	102,2
4. »	98,5	91,7	95,3
1951 1. »	93,5	89,0	91,4
2. »	93,4	89,9	91,8
3. »	96,6	91,8	94,3

¹ Tallene er beregnet i Byrået og korrigert for endringer som skyldes heving av inntektsgrensen.

I 1950 ble det satt i verk forskjellige tiltak for å redusere sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten. Som det framgår av tabell 1, ga dette seg utslag i sysselsettingstallene fra 4. kvartal 1950. Den samme politikken ble fortsatt i 1951, og i de to første kvartalene av året var sysselsettingen 8—9 prosent lavere enn i de tilsvarende kvartalene i 1950. Også i 3. kvartal 1951 lå sysselsettingen lavere enn i samme tidsrom 1950, men forskjellen var da mindre, nemlig 5—6 prosent. Arbeidsdirektoratet regner med at den vil bli enda mindre for de siste månedene av året. Dette

skyldes i første rekke den bevisste politikk som føres for å utjamne de sesongmessige endringene i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomhet, gjennom regulering av kvotetildelingene, jamn sysselsetting i statens anleggsvirksomhet m. v.

Tilgangen av enkelte viktige byggematerialer er gitt i tabell 2. Da det ikke er tatt omsyn til lagerendringer, gir tallene ikke uttrykk for det faktiske forbruk i løpet av de tidsrom som er ført opp i tabellen.

Tabell 2. *Tilgangen¹ av enkelte byggematerialer.*
(Boligdirektoratets tall.)

	1949	1950	3 første kvartaler av 1950	3 første kvartaler av 1951
Trelast, stds.	381 000	318 000	—	280 000 ²
Murstein, 1000 stk.	91 200	100 600	87 200	86 400
Sement, tonn	574 000	581 000	442 000	509 000
Armeringsstål, tonn	63 000	45 100	32 000	35 000
Trefiberplater, tonn	41 700	47 300	34 700	42 500
Spiker og stift, tonn	13 600	15 900	12 600	10 400
Radiatorer, 1 000 m ²	104	113 300	85 000	78 600
Vindusglass, 1 000 m ²	2 500	2 800	2 100	1 800

¹ Norsk produksjon pluss import minus eksport. ² Gjelder hele året.

For de fleste byggematerialer var tilgangen i 1951 omtrent den samme som i 1950 eller litt mindre. Det var imidlertid en sterk øking i tilgangen på sement, slik at den sesongmessige mangel på dette materiale uteble sommeren 1951. Det har til og med vært en del eksport. Tilgangen på trematerialer har vært betydelig lavere i 1951 enn i 1950, da den igjen var lavere enn i 1949. Dette skyldes nedgang i leveringen av skurtømmer til sagbrukene. Utover høsten 1951 er det oppstått en følelig mangel på trelast, til tross for betydelig økt import fra Sverige.

Det ble opprinnelig bestemt at det i 1951 skulle gis byggeløyver for i alt 1 300 000 m² boligflate. For å utnytte arbeidskraften og byggematerialene mest mulig ble det fastsatt arealbegrensning av leilighetene og forbud mot å bygge eneboliger. Utover våren ble det likevel gitt ytterligere byggeløyver, særlig til boligsøkende som hadde trelast på eget lager, til dem som kunne bruke tresporende konstruksjoner og endelig til de såkalte selvbyggerlag.

I 1. kvartal 1951 ble det gitt byggeløyver for 174 000 m², i 2. kvartal 1 016 000 m² og i 3. kvartal 757 000 m² boligflate. Dette tilsvarende ca. 25 400 leiligheter. Tabell 3 viser omfanget av de gitte byggeløyver sammenliknet med 1950. For de andre slags bygg har det ikke vært noen større endring i gitte byggeløyver i 1951 i forhold til 1950.

Tabell 3.
Byggeløyver gitt i 1950 og 1951. 1 000 m² flate.
(Boligdirektoratets tall.)

	1950	3 første kv. 1950	3 første kv. 1951
Boliger	1 210	918	1 900
Industribygg	291	210	214
Landbruksbygg..	246	240	282

Tallene for bygg under arbeid og for bygg tatt i bruk er gitt i tabellene 4 og 5.

Tabell 4. *Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal (flate 1 000 m²).*
(Boligdirektoratets tall.)

	Boligbygg		Landbruksbygg	Industribygg	Kontor- og forretn.-bygg	Andre bygg
	Leiligheter	Golvfl.	Grunnfl.	Golvfl.	Golvfl.	Golvfl.
1949 4. kvartal	17 400	1 622	321	342	113	288
1950 1. »	17 400	1 591	380	361	121	318
2. »	17 700	1 632	517	406	140	321
3. »	17 400	1 600	435	403	138	359
4. »	14 300	1 299	299	329	119	365
1951 1. »	12 100	1 038	284	407	103	389
2. »	16 700	1 324	384	425	106	384
3. »	25 200	1 900	346	439	115	477

Tabell 5.

Bygg tatt i bruk, fordelt kvartalsvis (flate 1000 m²).

(Boligdirektoratets tall).

	Boligbygg		Land- bruks- bygg	Industri- bygg	Kontor- og forretn.- bygg	Andre bygg
	Leiligheter	Golvfl.	Grunnfl.	Golvfl.	Golvfl.	Golvfl.
1950 1. kvartal	5 200	454	30	54	12	29
2. »	4 800	419	42	50	19	32
3. »	4 700	390	158	73	12	71
4. »	7 700	659	172	142	38	68
Sum 1.—4. kvartal.....	22 400	1 922	402	319	81	200
1951 1. kvartal	3 800	325	37	76	20	59
2. »	4 000	343	31	67	17	39
3. »	3 900	315	130	68	12	64
Sum 1.—3. kvartal.....	11 700	983	198	211	49	162

Ved utgangen av 1. og 2. kvartal 1951 lå tallene for boligbygg, landbruksbygg, kontor- og forretningsbygg som var under arbeid til dels betydelig lavere enn i de tilsvarende kvartaler i 1950. Den store nedgang i tallene skyldes først og fremst at det i 1950 ble foretatt sterk reduksjon av byggeøyvene. I løpet av 3. kvartal 1951 ble et betydelig større antall boligbygg satt i gang enn i de foregående kvartaler. Pr. 30. september 1951 lå derfor tallet på leiligheter under arbeid 50 % høyere enn pr. 30. juni 1951 og 45 % høyere enn pr. 30. september 1950. På grunn av den strenge arealbegrensning av leilighetene var imidlertid stigningen i golvarealet bare 19 % i forhold til utgangen av 3. kvartal 1950. Golvflatearealet av landbruksbygg og kontor- og forretningsbygg under arbeid var mindre i 3. kvartal 1951 enn til samme tid året før, men større for industribygg og andre bygg.

Tallet for boliger og industribygg tatt i bruk i de tre første kvartaler i 1951 var mindre enn i det tilsvarende tidsrom for 1950. Nedgangen i boliger tatt i bruk svarer til om lag 3 000 leiligheter. Dette kommer særlig av at det ved årsskiftet 1950—51 var vel 5 000 færre leiligheter under arbeid enn ved årsskiftet 1949—50. Boligdirektoratet regner med at vel 19 000 leiligheter vil bli tatt i bruk i 1951 mot 22 400 leiligheter i 1950.

Alt i alt regner Boligdirektoratet med at omfanget av nybyggingsvirksomheten var litt høyere i 1951 enn i 1950. På den annen side var det en nedgang i volumet av reparasjoner og vedlikeholdsarbeid. Det skyldtes vel i første rekke forskjellige tiltak som ble satt i verk fra myndighetenes side. Det ble blant annet skåret

kraftig ned på materialløyver til reparasjoner, og innført begrensninger i adgangen til å kreve inntektsfradrag ved skattelikningen for utførte reparasjons- og vedlikeholdsarbeider.

For omfanget av anleggsvirksomheten finnes det ingen andre statistiske oppgaver enn sysselsettingstallene. Disse tyder på en viss nedgang fra 1950 til 1951. Det var mindre virksomhet i 1951 enn året før på områder som veibygging og veireparasjoner, nyanlegg og ombygging av jernbaner, utbygging av telefon- og telegraflinjer.

Skipfsart.

Handelsflåten.

Ved begynnelsen av året 1951 utgjorde den norske handelsflåten 5 679 000 brutto tonn, hvorav 2 631 000 brutto tonn eller 46,3 % var tankskip.

Tabell 1. *Innførsel av ny og brukt tonnasje i de tre første kvartaler 1951.*

Land	I alt		Herav tankskip	
	Skip	Br.t.	Skip	Br.t.
Belgia	1	2 850	—	—
Danmark.....	1	2 162	—	—
Nederland	2	20 714	2	20 714
Storbritannia ...	31	270 841	20	254 766
Sverige	16	154 857	9	108 919
Vest-Tyskland ..	10	3 004	1	172
I alt.....	61	454 428	32	384 571

I løpet av de tre første kvartaler av 1951 har det vært en brutto tilgang til flåten på i alt 126 skip på 523 008 brutto tonn. Fra utlandet ble det innført 49 nye skip på 443 198 brutto tonn og 12 eldre fartøyer på 11 230 brutto tonn. Av den innførte tonnasje var 384 399 brutto tonn eller 84,6 prosent nybygde motortankskip, mens praktisk talt hele resten var nye eller second hand tørrlastskip.

Fra norske verft ble det i de tre første kvartaler av 1951 levert i alt 65 skip på 68 580 brutto tonn. Av denne tonnasje var 24 skip på 1 245 brutto tonn båter på mellom 25 og 99 brutto tonn, mens resten var skip over 100 brutto tonn. En ganske stor del av disse var imidlertid relativt små fartøyer. Gjennomsnittsstørrelsen av alle skip over 100 brutto tonn levert fra norske verft i de tre første kvartaler av 1951 var bare 1 640 brutto tonn, mot en gjennomsnittsstørrelse på 7 500 brutto tonn for alle skip som ble innført i samme tidsrom.

I de tre første kvartaler 1951 har utførselen av skip vært større enn noen gang etter krigen. Dette skyldes dels de meget gode priser som er blitt betalt for second hand tonnasje, og dels at rederne har måttet selge gammel tonnasje for å kunne finansiere byggingen av nye skip. Det har nok også spilt en rolle at de høye driftsomkostninger for små skip gjør lønnsomheten av disse temmelig liten for norske redere, selv med det nåværende fraktnivå.

Alt i alt ble det i de tre første kvartaler av 1951 utført 84 skip på 256 711 brutto tonn. De utførte skipene fordeler seg slik på de ulike typer:

Motortankskip ...	16 skip	96 653 brutto tonn
Damptankskip ...	4 »	31 943 —»—
Motor tørrlastskip	24 »	48 206 —»—
Damp tørrlastskip	40 »	79 909 —»—

Utført i alt 84 skip 256 711 brutto tonn

En mer detaljert undersøkelse av utførselstallene viser at fire av de solgte motortankskipene var små fartøyer bygd i årene 1943 til 1946. Størrelsen varierte fra 275 brutto tonn for det minste til 640 brutto tonn for det største. To av de utførte skip, som hadde en størrelse av vel 8 000 brutto tonn hver, var bygd i henholdsvis 1934 og 1935. De øvrige 10 motortankskipene var alle mer enn 20 år gamle.

Av de fire damptankskipene som ble utført, var tre krigsbygde fartøyer. To av dem var av liberty-typen og lite egnet til vanlig kommersiell fart, mens den tredje var av standard-typen på vel 10 000 brutto tonn. Det ble også solgt en gammel damptanker på 7 020 brutto tonn bygd i 1918.

Av motor tørrlastskip ble det i de tre første kvartaler av 1951 utført ikke mindre enn fem moderne båter bygd i årene etter 1947. Alle disse fartøyene var relativt små, to på mellom 500 og 999 brutto tonn, to på vel 2 500 brutto tonn og ett på 3 226 brutto tonn. Av skip som var bygd i årene 1942 til 1946, og som altså i 1951 var mellom 5 og 10 år gamle, ble det også solgt en rekke småbåter. Av de 13 skip i denne aldersgruppen som ble utført, var ikke mindre enn 11 fartøyer under 3 000 brutto tonn, mens bare ett skip var på over 5 000 brutto tonn. Av alle motor tørrlastskip som ble solgt, var bare tre mer enn 20 år gamle.

Salget av små dampskip til utlandet har fortsatt vært meget betydelig. I årene etter krigen har det stort sett vist seg vanskelig å drive disse skipene lønnsomt under norsk flagg fordi de norske driftsomkostninger ligger så høyt, blant annet som følge av bemanningsreglene. En komité nedsatt av regjeringen har høsten 1951 avgitt innstilling om norske småbåters driftsforhold.

I de tre første kvartaler av 1951 ble det solgt til utlandet i alt 40 dampskip på 79 909 brutto tonn. Av disse skipene var fem krigsbygde standardskip på vel 7 000 brutto tonn hver. Av de øvrige var 31 skip på under 3 000 brutto tonn. Det overveiende antall av disse, 28 skip, var imidlertid gamle skip bygd i årene fra 1858 til 1930, mens tre småbåter på under 500 brutto tonn var bygd i årene 1932 til 1936. Ser en på aldersfordelingen for de utførte småskipene, er det derfor ikke noe bemerkelsesverdig ved salgene. Det som gjør at salgene likevel har vakt så stor interesse, er at de små skipene som blir solgt til utlandet bare i liten utstrekning blir erstattet med moderne tonnasje i samme størrelsesgruppe. Som følge av salgene reduseres derfor den norske småskipflåten hurtig.

Bortsett fra salget av småbåter, som tross alt ikke betyr så meget regnet i tonn, kan en si at salget av tonnasje til utlandet vesentlig representerer utbytting av gammel tonnasje mot moderne skip. Salget har imidlertid som nevnt vært særlig stort i år, og nettotilveksten av tonnasje i de tre første kvartaler av 1951 er derfor mindre enn i de nærmest foregående år. Regner en også med avgangen av skip som er forlist eller kondemnert, i alt 29 skip på 19 234 brutto tonn, og tar en videre hensyn til de endringer som er foregått i tonnassen i denne perioden ved ommålinger o. l., blir resultatet en nettotilvekst til handelsflåten i løpet av de tre første kvartaler av 1951 på 249 151 brutto tonn. For hele året 1950 var nettotilgangen 379 000 brutto tonn, og i 1949 var den 621 000 brutto tonn.

Tabell 2. *Tilgang og avgang i handelsflåten i de tre første kvartaler 1951.*

	I alt		Over 100 tonn		Under 100 tonn	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Flåtens størrelse 1. januar 1951 .	5 452	5 679 457	2 214	5 530 230	3 238	149 227
<i>Tilgang i året:</i>						
Nybygg i utlandet	49	443 198	49	443 198	—	—
Eldre skip innkjøpt fra utlandet.	12	11 230	11	11 158	1	72
Innført i alt....	61	454 428	60	454 356	1	72
Nybygd i Norge	65	68 580	41	67 335	24	1 245
Tilgang i alt....	126	523 008	101	521 691	25	1 317
<i>Avgang i året:</i>						
Skip solgt til utlandet.....	84	256 711	84	256 711	—	—
Forlis, komdemn. etc.	29	19 234	13	18 516	16	718
Avgang i alt....	113	275 945	97	275 227	16	718
Ombygging, etc.	52	2 115	2	448	50	1 667
Netto tilgang i alt....	65	249 178	6	246 912	59	2 266
Flåtens størrelse 1. oktober 1951	5 517	5 928 635	2 220	5 777 142	3 297	151 493

Ved utgangen av tredje kvartal 1951 besto handelsflåten (inklusive fiske- og fangstflåten) av 5 517 skip på over 25 brutto tonn med en samlet tonnasje på 5 928 608 brutto tonn. Av disse var 2 220 fartøyer på 5 777 115 brutto tonn av størrelse over 100 brutto tonn. Av den samlede tonnasje var 49 prosent tankskip. I alt 75 prosent av tonnasje består nå av motorskip, mot 64 prosent i 1939.

En har ikke foretatt noen beregning over handelsflåtens alderssammensetning ved utgangen av 3. kvartal 1951, men tallene ved slutten av året 1950 viser at det har vært en jamn bedring i alderssammensetningen i de siste årene. I 1946 var bare 17 prosent av tonnasje under 5 år gammel, mot 25 prosent i 1939. Den store tilveksten av ny tonnasje økte prosenten av skip under 5 år til 29 prosent ved utgangen av 1948. Ved utgangen av 1950 var prosenten av skip under 5 år gamle økt ytterligere til 33 prosent.

Den overårige flåten, dvs. skip på 20 år og derover, viste mindre forandring. Den utgjorde 24 prosent av tonnasje mot 21 prosent i 1939. Den store tilveksten av ny tonnasje og den betydelige avgangen av overårige tonnasje i de tre første kvartaler av 1951 skulle tyde på at alderssammensetningen kan vise enda gunstigere tall ved utgangen av 1951 enn et år tidligere.

Tabell 3. *Flåtens aldersfordeling etter brutto-tonnasje ved utgangen av året. Prosent.*

	1939	1946	1949	1950
Under 5 år.....	25	17	31	33
5— 9 år.....	21	21	20	23
10—14 »	18	10	15	13
15—19 »	15	22	11	7
20—29 »	14	19	15	11
30 år og over ..	7	11	8	13
I alt.....	100	100	100	100

I 1949 og 1950 ble det ikke innvilget mange lisenser til nykontrahering i utlandet. Lisensieringen skjedde på selvfinansieringsbasis, slik at betalingen i utenlandsk valuta måtte dekkes av rederiets salg av eldre skip til utlandet eller av det nye skips egne frakttinntekter etterat det kom i drift, og lisensgivningen var sterkt begrenset. I 1949 og 1950 ble det bare gitt tillatelse til bestilling av om lag 150 000 brutto tonn i utlandet. I Nasjonalbudsjettet for 1951 uttalte regjeringen at den var forberedt på å gå til en utvidelse av lisensieringen på selvfinansieringsbasis. Det ble pekt på at det årlige behov for fornyelse av flåten er betydelig større enn 150 000 brutto tonn. Som en

forutsetning nevnte regjeringen samtidig at finansieringsproblemet for eksisterende kontrakter skulle løses. I denne sammenheng må en blant annet se den låneavtalen med Storbritannia som ble gjort i begynnelsen av 1951, da den norske stat opptok et lån tilsvarende 100 millioner kroner til finansiering av skipsbyggektrakter.

Det er i løpet av 1951 blitt gitt langt flere lisenser for kontraheringer i utlandet enn i de to foregående år. Prinsippet om valutamessig selvfinansiering er også delvis blitt oppgitt.

Den 12. mai 1951 ble det bestemt at tørrlastskip kunne kontraheres utenlands mot at rederen skaffet en kreditt i utlandet for 50 prosent av beløpet, tilbakebetalbar i løpet av 5 år. Resten ville da bli dekket ved valutatildeling fra myndighetene i Norge. I tiden fra 12. mai til 15. november ble det kontrahert 48 skip på 255 000 brutto tonn på dette grunnlag.

I løpet av første halvår 1951 ble det i alt tillatt kontrahert i utlandet 982 000 brutto tonn. Av denne tonnasje var 725 000 brutto tonn eller 74 prosent tankskip mens resten var tørrlastskip. For nybygde tankskip, likesom for all second hand tonnasje, gjelder fremdeles den bestemmelse at rederne ved kjøp eller bestilling utenlands må skaffe full valutamessig dekning for kjøpe- eller kontraktsummen. For en stor del er kontantbeløpene dekket ved salg av gammel tonnasje til utlandet. Av de skip som er kontrahert i 1951, vil de fleste først kunne bli levert i midten av 1950-årene.

Tabell 4 viser hvordan massen av norske nybyggingskontrakter er fordelt.

Tabell 4. Kontraktbestand pr. 15. november 1951 fordelt på byggeland og sannsynlig leveringsår. 1000 brutto tonn.

	1952	1953	1954	1955	1956 og senere	Sum
Belgia	3	16	—	—	—	19
Danmark	42	—	8	12	—	62
Hongkong	—	1	1	—	—	2
Nederland	13	4	28	—	20	65
Storbritannia og Nord-Island .	184	182	215	100	33	714
Sverige	236	133	253	195	57	874
Tyskland	64	63	20	—	—	147
Sum utland ...	542	399	525	307	110	1883
Norge	107	105	115	188 ¹	—	515
I alt	649	504	640	495	110	2398

¹ 1955 og senere.

Ved norske verft ble det i de ni første måneder av 1951 bestilt i alt 40 skip på tilsammen 209 000 brutto tonn. De aller fleste norske verft hadde allerede ved begynnelsen av året bestillinger nok til full drift i flere år framover. De nye bestillinger som er kommet til i 1951 vil derfor ikke resultere i økte leveranser i de nærmeste årene.

Beskjeftigelse.

Det har vært forholdsvis små endringer i handelsflåten beskjeftigelse i 1951. En oppgave utarbeidd av Fraktkontrollen i Rederforbundet viser fordelingen av tonnasje på de viktigste fartsgrupper den 1. november 1951. Fiske- og fangstflåten er her holdt utenfor. Oversikten gjelder bare skip på over 500 dødvækt tonn (ca. 350 brutto tonn) og er gitt særskilt for alminnelige lasteskip, herunder frukt- og passasjerskip, og for tankskip:

Alminnelige lasteskip:

I løsfart	380 000	brutto tonn
I linje- og rutefart	1 340 000	—»—
På tidscerteparti	740 000	—»—
På konsekutive reiser ..	30 000	—»—
I opplag eller under utrustning	20 000	—»—

I alt ca. 2 510 000 brutto tonn

Tankskip:

I løsfart	190 000	brutto tonn
På tidscerteparti	2 460 000	—»—
På konsekutive reiser ..	170 000	—»—
I opplag eller under utrustning	110 000	—»—

I alt ca. 2 930 000 brutto tonn

Skip som går på konsekutive reisecertepartier av mer enn 3—4 måneders varighet, er tatt med i gruppen «konsekutive reiser». Hvis varigheten er kortere, er de medregnet under «løsfart».

Av tørrlastskip var det den 1. november 1951 bare vel 15 prosent som gikk i ren løsfart mot 18 prosent den 1. desember 1950. Den andelen som gikk i linje- eller rutefart steg samtidig ubetydelig fra 51 til vel 52 prosent. Den delen av tørrlastskipene som gikk på tidscerteparti eller på konsekutive reiser steg også litt, fra 29 prosent den 1. desember 1950 til nesten 31 prosent den 1. november 1951.

For tankskipsflåten er den del av tonnasje som går i løsfart gått sterkt tilbake i de siste årene. I august 1948 var vel 18 prosent av tonnasje beskjeftiget i løsfart. Andelen

sank til 15,4 prosent den 1. desember 1949 og til 11,6 prosent den 1. desember 1950. I løpet av det siste året har det vært en ny sterk tilbakegang. Den 1. november 1951 var nemlig ikke mer enn 6,5 prosent av tanktonnasjen beskjeftiget i løsfart. Regnet i tonn er nedgangen ikke fullt så stor som prosenttallene skulle tyde på, fordi tankflåten jo har økt meget sterkt i de siste årene. Men tallene viser tydelig at løsfarten nå betyr lite for de norske tankrederne. Det er viktig å være oppmerksom på denne forskyvningen i beskjeftigelsen, fordi det først og fremst er skip i løsfart som kan dra fordel av den kortvarige sterke oppgangen i tankfraktene som i enkelte år gjør seg gjeldende i vintermånedene. Dels på grunn av selvfinansieringsbestemmelsene, som forutsetter langsiktige befraktningskontrakter, og dels fordi det følger større sikkerhet med de mer langsiktige kontraktene, har rederne i stadig større utstrekning beskjeftiget sin tonnasje på tidscerteparti og på konsekutive reiser. Det er ikke mulig med de oppgavene en har å dele opp den tonnasjen som er beskjeftiget på tidscerteparti på lange og korte perioder, men en kan regne med at størsteparten av den tidsbefraktede flåten er beskjeftiget på relativt langsiktige kontrakter.

Fraktmarkedet.

Høsten 1950 gjorde det seg gjeldende en sterk oppgang i fraktratene. Stigningen hang sammen med den økte etterspørsel etter tonnasje som følge av krigen i Korea og den alminnelige stigning i den økonomiske aktivitet som gjenopprustningen i verden førte med seg. Den plutselige kullmangelen i en rekke europeiske land og Storbritannias beslutning om å innføre betydelige mengder kull fra U.S.A. førte til en særlig sterk etterspørsel etter store trampskip for den nordatlantiske kullfarten. Til dette kom så behovet for tonnasje til å frakte ekstraordinært store mengder korn, blant annet til India.

Den stigning i fraktene som satte inn høsten 1950, fortsatte med uforminsket styrke utover vinteren og våren 1951. «Norwegian Shipping News» indeks for turfrakter, som lå på 75,9 poeng i juni 1950, og 98,3 poeng så sent som i september samme året, steg til 120,9 poeng i desember 1950 og til 190,3 i juni 1951. For tidscertepartirater var det en oppgang fra 64,2 poeng i juni 1950 til 117,5 poeng i desember samme året og til 238,0 poeng i juni 1951.

I sommermånedene var det igjen et lite tilbakeslag i ratene på de fleste markeder. Målt med indeksen for turfrakter var nedgangen fra juni til august ikke riktig 8 prosent, men fraktfallet varierte fra marked til marked.

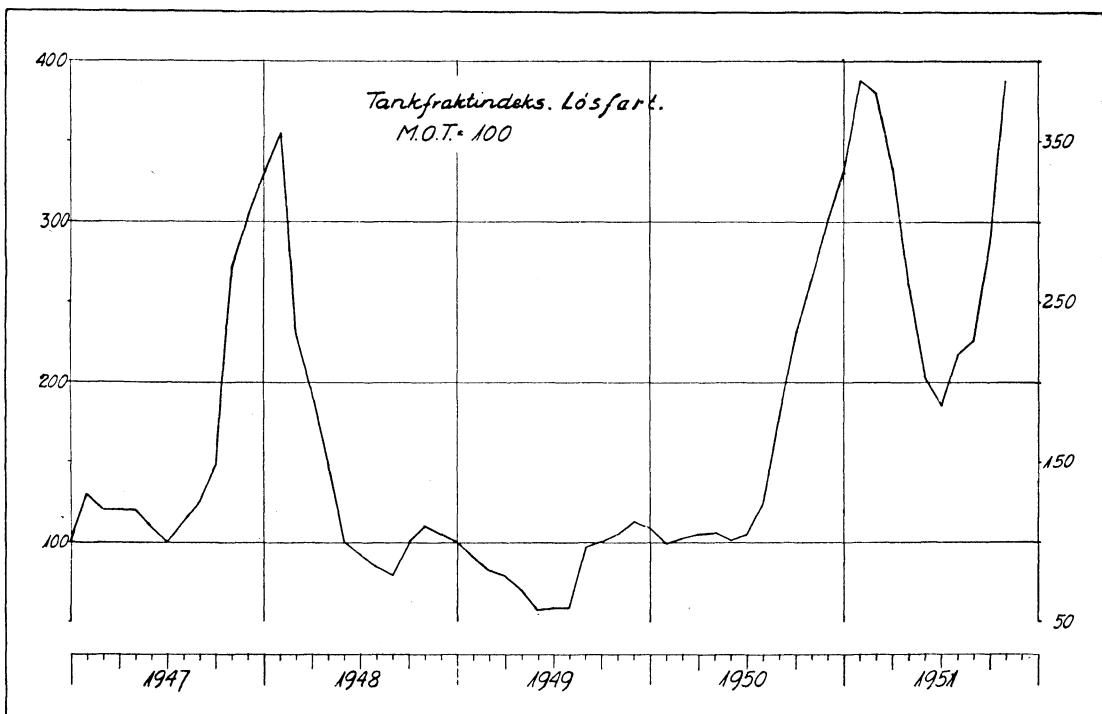
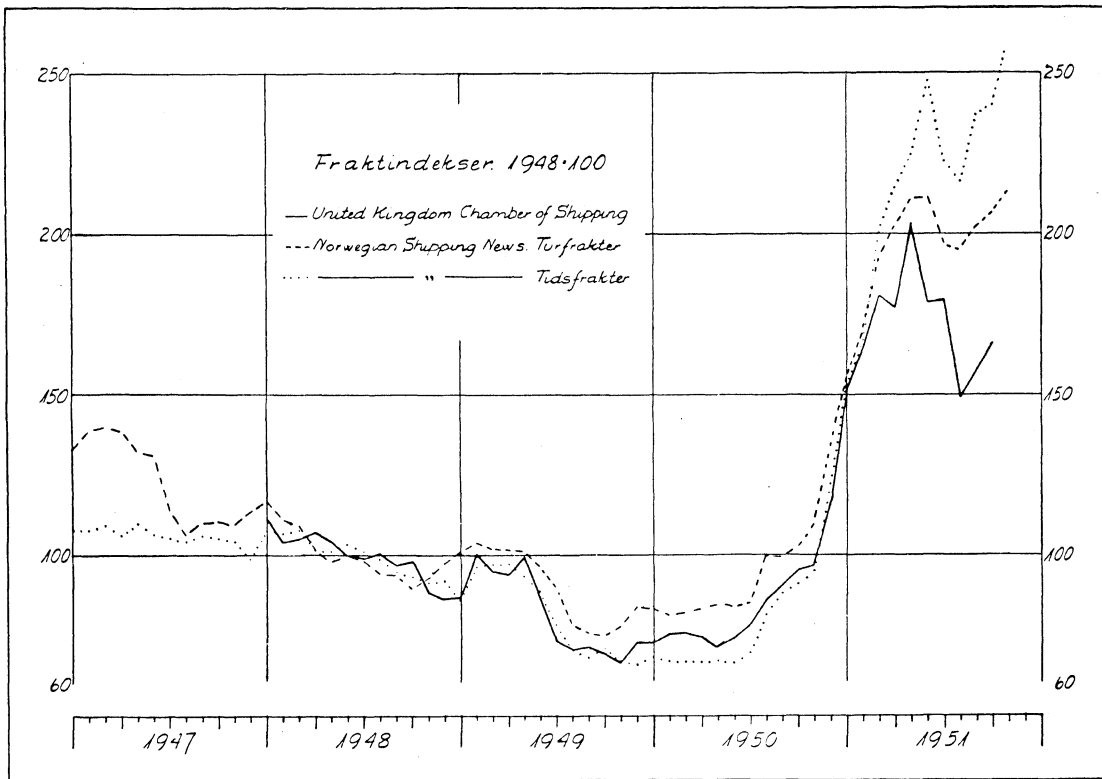
Svikten i sommermånedene var dels av sesongmessig karakter. Erfaringsmessig er etterspørselen etter tonnasje mindre om sommeren, og dette influerer naturlig nok på markedsraten.

Sist sommer kom den ting til at de amerikanske myndigheter stadig satte flere og flere opplagte skip i fart igjen. I løpet av de 14 månedene fra utgangen av juni 1950 til slutten av august 1951 ble det tatt ut av opplag 220 victoryskip og 356 libertyskip. Disse fartøyene representerer tilsammen en tonnasje på omtrent 6 millioner dødvekt-tonn. En stor del av skipene ble satt inn i farten fra Sambandsstatene til Europa og gjorde sitt til å bremse på fraktstigningen i dette området. Det er ikke lett å gi en eksakt vurdering av den virkning de amerikanske reserveskipene har hatt på fraktmarkedet, men det er liten tvil om at de har vært en vesentlig faktor i stabiliseringen av markedet.

Nedgangen i fraktene i sommermånedene ble av forholdsvis kort varighet. Allerede i september viste de fleste markeder igjen en oppgående tendens, og stigningen fortsatte i oktober. Senere utpå høsten ble tendensen mer ubestemmelig.

Som nevnt har etterspørselen etter tonnasje til transport av kull fra U.S.A. i høy grad påvirket markedet for store trampskip. For å bremse på fraktstigningen her fastsatte de amerikanske skipsfartsmyndigheter tidlig høsten 1951 maksimalrater for transport av kull bl. a. til tyske havner. Raten til Tyskland ble satt til 10,95 dollar pr. tonn, og den tilsvarende rate til Amsterdam og Rotterdam var omtrent 10,50 dollar pr. tonn. De frie ratene var våren 1951 oppe i 14 dollar eller mer. I løpet av høsten har det vært et stort antall slutninger av amerikansk tonnasje til kontrollerte rater, men det har vært vanskelig å skaffe tilstrekkelig tonnasje i det åpne marked til de samme ratene, fordi det er oppnådd bedre frakter i andre trades. Befrakterne har derfor i enkelte tilfelle måttet gå med på gunstigere betingelser overfor rederne enn det ellers er vanlig, slik at den faktiske inntekten har ligget noe høyere enn de fastsatte frakter skulle tyde på. Men stort sett kan en si at de amerikanske maksimalratene har ført til en senking av fraktomkostningene for kull fra Sambandsstatene til Europa.

Tankmarkedet har vist sterke svingninger i det siste året. Den oppgangen i løsfraktene som satte inn høsten 1950 var så sterk at sterlingratene steg med flere hundre prosent i løpet av noen få måneder. Som tidligere nevnt var det bare få norske båter som kunne nyte godt av de høye fraktene, fordi mesteparten av den norske tankflåten var beskjeftiget på mer langsiktige kontrakter.



Markedet kulminerte i februar 1951, og ratene sank igjen, til de i juli lå om lag 100 prosent over ratene våren 1950. Allerede i august begynte imidlertid en ny oppgang, som i løpet av høstmånedene igjen brakte ratene opp i mer enn 285 prosent over Ministry of Transport's standardrater. («Norwegian Shipping News»' indeks, jfr. figur side 55.)

Fraktene for linjeskip har steget i 1951. Linjeratene fastsettes ved avtale mellom medlemmene av hver enkelt linjekonferanse og holdes gjerne stabile for lengre perioder. På grunn av den alminnelige stigningen i linjerederienes omkostninger og fordi det stadig ble dyrere å leie den ekstra tonnasje linjene trengte om de skulle tilfredsstille det stigende behov for tonnasje, begynte mange linjekonferanser allerede høsten 1950 å øke sine fraktsatser, enten ved å legge på midlertidige prosentvise tillegg til de gjeldende rater eller ved å heve grunnsatsene. I løpet av 1951 har praktisk talt alle linjekonferansene økt sine rater, i noen tilfelle to ganger. Det fins ikke noen indeks for linjefrakter og det lar seg derfor ikke gjøre å fastslå noe gjennomsnitt for den alminnelige frakstigningen. For de fleste linjers vedkommende varierer imidlertid frakstigningen fra høsten 1950 til høsten 1951 mellom 15 og 40 prosent.

Det har i de siste år vært en stadig stigning i handelsflåtenes nettofraktinntekter i utenriksskipsfart, dvs. de opptjente bruttofrakter minus drifts- og reparasjonsutgifter i utlandet. Nettofraktinntektene utgjorde 887 millioner kroner i 1949 og 1 102 millioner kroner i 1950, derav 800 millioner kroner i de tre første kvartaler av året. I de samme tre kvartaler av 1951 utgjorde nettofraktinntektene 1 435 millioner kroner. (Disse tall bygger på Norges Banks valutastatistikk og er ikke helt sammenliknbare med Byråets skipsfartsstatistikk.)

Den sterke stigningen skyldes delvis veksten i den norske handelsflåte, men først og fremst skyldes den at bruttofraktinntektene for en stor del av flåten er steget langt sterkere enn skipenes driftsutgifter. Riktignok har bare de skip som går i løsfart, vel 10 prosent av flåten, kunnet utnytte frakstigningen fullt ut. Skip som er beskjeftiget på langsiktige tidscertepartier inngått i tidligere år har tvert om fått sine driftsutgifter noe forhøyd uten at inntekten er steget. Men det fins også en del tidsbefraktede skip som nylig har gått inn på sine nåværende certepartier til langt bedre rater enn de fikk i tidligere år. Samtidig har den store andel av flåten som går i linjefart fått betydelig høyere inntekter enn før, både fordi ratene er blitt satt opp det siste året og

fordi tilgangen på last har vært usedvanlig stor, mens linjebåtene for et par år siden langt fra kunne nytte kapasiteten fullt ut.

Annen samferdsel.

Etter Arbeidsdirektoratets beregninger har tallet på sysselsatte i annen samferdsel enn skipsfart økt fra ca. 79 200 i vintersesongen 1950—51 til ca. 80 400 vinteren 1951—52. Av disse regner en at 27 300 (mot 26 800 vinteren 1950—51) arbeider ved jernbane, sporveier og forstadsbaner, 25 700 (25 300) arbeider med forskjellig biltransport, 18 800 (18 600) med telekommunikasjoner etc., 1 400 (1 300) i sivil luftfart og 7 200 (7 200) ved dampskipsekspedisjoner, laste- og lossearbeid etc.

Norges Statsbaner.

Persontrafikken ved Statsbanene steg i etterkrigsårene meget sterkt fram til høsten 1949, da i første rekke den generelle takstforhøyelsen på ca. 15 pst. fra 1. juli samme år bidro til å redusere omfanget av passasjertrafikken. Trafikken i 1951 ser ut til å ha stabilisert seg på det nivå den hadde i 1950. For perioden januar—august 1951 var personkilometertallet 1 056 mill., dvs. det samme som for tilsvarende tidsrom året før. Trafikken i de enkelte måneder har også vært meget lik i de to årene.

Godstrafikken har steget jamt i etterkrigstiden. Trafikkytelsen (ekskl. malm på Ofotbanen) var i de første 8 måneder 724 mill. tonnkm eller 4 pst. mer enn i de samme måneder i 1950. Trafikken lå noe under fjorårets i vintermånedene, men den tok seg sterkt opp utover sommeren.

Fra 1. juli 1951 ble takstene for månedsbilletter og ukekort forhøyd med 25 pst. og takstene for soveplass-billetter forhøyd til kr. 12,—, kr. 24,— og kr. 48,— for henholdsvis 3., 2. og 1. klasse. Videre betales fra 1. juli et særskilt hurtigtogtillegg.

Fra 15. august 1951 ble takstene for fraktskykkogods klasse 3 forhøyd med 15 pst. for alle avstander over 200 km.

Kapasiteten av jernbanenes godsvogner var i 1950 185 000 tonn, sammenliknet med 179 500 tonn i 1945 og 147 200 tonn i 1938. Antall sitteplasser i personvognene var i 1938 55 600, i 1945 56 000 og ved inngangen til 1951 56 700. Jernbanenes kapasitet har imidlertid økt sterkere enn disse tallene gir uttrykk for, idet reparasjonsprosenten for alt rullende materiell er redusert, skinnegangen er i stor utstrekning fornyet og forbedret, omløpstiden for vognene er brakt ned fra vel 7 dager i 1946

til 6 dager i 1950, og nye 369 km er elektrifisert fra krigens slutt fram til september 1951. I 1951 ble Kongsvingerbanen ferdig elektrifisert fram til svenskegrensen, og ved utgangen av august var 1 018 km elektrifisert av landets jernbanenett på i alt 4 379 km.

Biltransporten.

Uthyggingen av landets rutebilnett fortsetter, om enn ikke i samme tempo som i de første etterkrigsårene. Ved inngangen til 1951 var det 2 470 ruter med en gjennomsnittslengde på 56,5 km. Rutebildriften, sett under ett, gikk med overskott i de første etterkrigsårene. 1950 brakte imidlertid en total endring i bildet, og det var dette året et underskott på 6,1 mill. kroner. Det er grunn til å anta at også 1951 vil vise et større underskott. Denne utviklingen må i første rekke ses i sammenheng med en synkende tendens i kapasitetsutnyttningen, og de sterkt økte driftsutgifter. Samferdselsdepartementet har pekt på noen mulige utveier for å skape et tilfredsstillende driftsresultat. Det kan bli spørsmål om å redusere rutenettet ved å innskrenke de ulønnsomme ruter, utgiftene kan reduseres ved mer rasjonell drift, eller inntektene kan økes, bl. a. ved takstforhøyelse.

Inntil 1950 har en hatt lite kjennskap til lastebiltrafikken i landet. Byrådet har i samarbeid med Samferdselsdepartementet satt i gang en månedlig statistikk for den del av lastebilene som er leiebiler, og resultatene for 1950 forelå høsten 1951. Transportvirksomheten med leiebiler viser en utpreget sesongsvingning med størst aktivitet i sommerhalvåret. Kapasitetsutnyttningen varierer sterkt fra fylke til fylke. Den er høyest i fylkene omkring Oslofjorden og lavest i Sogn og Fjordane og de tre nordligste fylker. På grunnlag av statistikken har en beregnet at leiebiler i 1950 transporterte 212 mill. tonnkm eller ca. 20 prosent av den samlede godstransportmengde på de norske statsjernbaner. Transporten med leiebiler kostet 145 mill. kr. Ved utgangen av 1950 var det 10 108 lastebiler med bevilling til å drive leiekjøring.

Mens tallet på registrerte lastebiler, busser og drosjer i 1945 var 36 190, var det pr. 1. januar 1951 registrert 56 068 slike kjøretøyer. Fra krigen sluttet og til utgangen av 1950 ble det innført 1 905 busser, 12 054 lastebiler og ca. 3 500 drosjer. I de ti første måneder av 1951 var innførselen 6 634 laste- og varebiler, 224 rutebiler og ca. 600 drosjebiler.

Postverket.

Den alminnelige brevposten vil for 1951 antakelig vise en mindre stigning, mens de bokførte sendingene (rekommanderte brev, verdi-

brev, pakker og anvisninger) fortsatt vil vise nedgang.

De nyere tjenestegrenene postgiro og postsparebank viser bra fremgang.

I løpet av de ti første måneder av 1951 utgjorde tallet på omsetninger over postgirokontiene ca. 11,6 millioner og det omsatte beløpet ca. 12 milliarder kroner. Sammenliknet med tilsvarende tidsrom 1950 var det for tallet på omsetninger en stigning på 23 pst. og for de omsatte beløp en stigning på 33 pst.

Etter knapt to års virksomhet har Postsparebanken i dag 158 000 kontohavere, og det beløp som inntreffer på disse kontiene utgjør 66 millioner kroner.

Telegrafverket.

Telegramtrafikken har sunket hvert år siden 1946. Den viste synkende tendens også i de 8 måneder av 1951 som en har oppgaver for. Derimot stiger fortsatt tallet på ekspederte telefonsamtaler. I de første 8 måneder av 1951 hadde Telegrafverket et overskott på 0,2 mill. kr., mens overskottet i tilsvarende periode året før var 4,3 mill. kr. Det lave overskottet i år skyldes for en vesentlig del indeksreguleringen av lønningene.

Offentlige finanser.

Kommunenes finanser.

Kommuneregnskapene og den vanlige kommunalstatistikk tar sikte på å gi en gruppering av utgiftene og inntektene etter deres formål. Disse regnskaper er ikke tilfredsstillende ut fra et nasjonalregnskapssynspunkt og gir ingen virkelig oversikt over kommunenes økonomiske virksomhet. Siden 1946—47 har Byrådet hentet inn oppgaver over nasjonaløkonomisk gruppering av inntektene og utgiftene på kommuneregnskapene. Resultatene av disse undersøkelsene må sies å være usikre, da sannsynligvis mange oppgaver er gitt mer på grunnlag av skjønn enn på nøyaktige undersøkelser. Hovedtallene for alle kommuner under ett gis i tabell 1. 1949/50-tallene er foreløpige da en bl. a. ennå ikke har fått endelig regnskap fra Oslo. Tallene omfatter kommunenes drifts- og kapitalregnskaper. Slike bedrifter som kommunene gjennomgående fører særregnskap for (bl. a. elektrisitetsverkene) er holdt utenfor. Overføringer innen regnskapet er ikke tatt med i oppstillingen. Derimot har en forsøkt å trekke inn bruk av overførte bevilgninger; disse går nemlig utenom kommunenes vanlige drifts- og kapitalregnskap.

Tabell 1. *Kommunenes samlede inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
Inntekter:				
Tilskott og refusjoner:				
Fra staten og offentlige trygder	235	272	308	331
Fra fylket og andre kommuner	83	97	112	128
Fra kommunale bedrifter	23	18	20	18
Fra private	11	7	10	13
I alt.....	352	394	450	490
Utliknede skatter og avgifter	701	951	1 121	1 239
Renter og aksjeutbytte	8	9	7	8
Salg av varer og tjenester	132	152	162	172
Løpende inntekter i alt	1 193	1 506	1 740	1 909
Inntektsførte overskott fra tidligere års regnskaper	48	41	43	42
Tatt av beholdninger og fonds	61	74	100	119
Salg av fordringer	8	30	15	6
Låneopptak	86	53	48	87
Underskott på årets driftsregnskaper	9	2	2	2
» » » kapitalregnskaper	2	2	2	1
Bruk av tilgodehavender, låneopptak m. v.	214	202	210	257
Bruttoinntekter i alt	1 407	1 708	1 950	2 166
Utgifter:				
Tilskott og refusjoner:				
Til staten og offentlige trygder	93	136	139	190
Til fylket og andre kommuner	82	96	112	128
Til kommunale bedrifter	18	14	15	15
Til private	209	260	302	316
I alt.....	402	506	568	649
Skattesvikt	35	43	46	50
Renteutgifter	21	15	11	12
Løpende utgifter til varer og tjenester.....	531	598	646	688
Løpende utgifter i alt	9 99	1 162	1 271	1 399
Nettokjøp av fast eiendom	12	22	13	18
Nybygg og nyanlegg	90	120	144	186
Reparasjoner og vedlikehold	75	93	108	125
Maskiner, inventar etc.	20	21	25	34
Bruttorealinvesteringer i alt.....	197	256	290	363
Dekning av underskott på tidligere års regnskaper	10	9	13	10
Fondsavsetninger	110	173	264	259
Avsetning til skatteavskrivningsfond utover årets virkelige skattesvikt	8	9	1	—
Kjøp av fordringer.....	22	20	14	11
Avdrag på gjeld	26	32	38	40
Overskott på årets driftsregnskaper	22	28	39	52
» » » kapitalregnskaper	23	19	20	32
Øking av tilgodehavender, nedbetaling av gjeld m. v. i alt	221	290	389	404
Bruttoutgifter i alt	1 407	1 708	1 950	2 166

Tabell 2. *Hovedtall fra den kommunale skattelikning.*

	Antatt inntekt ¹	Samlede skatter	Gj.sn. skattøre av skattbar inntekt	Gj.sn. skattøre av antatt inntekt
	Mill. kr.	Mill. kr.		
1940/41	3 087	439,0	16,32	11,23
1945/46	4 430	665,1	17,21	12,31
1946/47	4 558	691,7	17,53	12,50
1947/48	5 478	839,0	17,53	12,89
1948/49	6 521	1 017,1	17,37	13,28
1949/50	7 328	1 148,5	17,29	13,23
1950/51	7 972	1 246,4	17,35	13,22

¹ Antatt inntekt 1945/46 gjelder kalenderåret 1944 osv.

Kommunenes viktigste inntektskilde er skattene. I tabell 2 har en for 1940/41 og for årene etter frigjøringen stilt opp visse hovedtall for den kommunale skattelikning på grunnlag av skattestatistikken. Tallene er ikke helt sammenliknbare med oppgavene i tabell 1. Denne siste viser nemlig i motsetning til skattestatistikken de endelige utliknede beløp etter klagebehandlingen, videre inngår avgifter, sjømannsskatt og etterliknet kommuneskatt, mens renteskatten er regnet som tilskott fra staten.

Mellom inntektsårene 1948 og 1949 steg den antatte inntekt med 8,8 %. Stigningen fortsatte med omtrent samme styrke i 1950. Den foreløpige skattestatistikken — som ikke omfatter renter av bankinnskott og rederiselskapenes inntekt — viser en oppgang på 9,0 %.

Det gjennomsnittlige skattøret av den skattbare inntekt steg ganske svakt fra 1949/50 til 1950/51. Samtidig var det i det siste året bare 6 landkommuner som hadde et skattøre på 18,5 eller høyere, mens det tilsvarende tall i 1949/50 var 150. Det har således foregått en viss konsentrasjon i valget av skattøre. Det var også færre landkommuner som nyttet den ugunstigste reduksjonstabellen i 1950/51, nemlig 295 mot 343 i 1949/50. I byene har det vært en tendens til å bruke bedre reduksjonstabeller, mens skattøret i det vesentlige er uforandret.

Den nedgang i bruken av de høyeste skattører som har funnet sted, må ses i sammenheng med at Kommunaldepartementet har stilt som vilkår for tilskott av skatteutjamningsfondet at det brukes et skattøre på 18, og at reduksjonstabell II blir brukt i bygdene og tabell V i byene. De kommuner som ikke har kunnet balansere sine budsjetter på disse vilkår, har kunnet regne med tilskott.

Fra 1949/50 til 1950/51 gikk utliknet skatt opp med 8,5 %. Denne oppgangen skyldes foruten de høyere inntekter også at den kommunale tilleggsskatt på skattbar inntekt over 15 000 kroner for 1950/51 ble liknet ut i alle kommuner. Når økingen i utliknede skatter

er forholdsvis mindre enn økingen i antatt inntekt, må dette tilskrives de bedre reduksjonstabeller. Etter lov av 15. juni 1951 blir det liknet ut tilleggsskatt på større inntekter i 1951/52 etter de samme regler som før.

Ved lov av 25. mai 1951 ble det innført nye reduksjonstabeller for kommunene. Disse nye tabellene er mer familievennlige enn de gamle, idet stigningen i det skattefrie fradraget med skatteklassene er sterkere. Særlig er det gjort betydelige endringer i de strengeste tabellene. Reduksjonen i kommunenes skatteinntekter på grunn av de nye tabellene kan anslås til noe over 10 mill. kr.

Tilskottene til og fra staten viser i alle år en stigende tendens. De største postene her er overføringene mellom stat og kommune i forbindelse med de sosiale trygder. Andre store poster er tilskott til skolevesen og veivesen. Tilskott av skattefordelingsfondet utgjorde i 1949/50 8,8 mill. kr. 83 % av dette beløpet kom kommuner i Nord-Norge til gode.

Bruttorealinvesteringene kom i 1949/50 opp i 363 mill. kr., dvs. en stigning på 73 mill. kr. i forhold til året før. Av dette er 87 mill. kr. finansiert ved låneopptak, mens resten er dekket over driftsbudsjettene, ved bruk av fonds eller på annen måte.

På grunn av utilstrekkelig tilgang på varer og arbeidskraft har kommunene ikke kunnet sette i gang alle de nyanlegg de ønsker og har finansielle muligheter for å gjennomføre. I stedet har de benyttet de forholdsvis rummelige skatteinntektene til fondsavsetninger. Nettoøkingen i fondene var i 1949/50 140 mill. kr. Denne økingen i fondene må også ses i sammenheng med Kommunaldepartementets anmodning til kommunene om å planlegge reservearbeidstiltak og ha finansieringen av disse i orden, slik at arbeidene kan settes i gang på kort varsel hvis det skulle skje et tilbakeslag i virksomheten innenfor det private næringsliv.

De foreløpige tallene for 1949/50 viser at øking av tilgodehavender, nedbetaling av gjeld

m. v.» var 147 mill. kr. større enn «bruk av tilgodehavender, låneopptak m. v.» Differansen mellom disse to postene gir uttrykk for kommunenes øking av nettotilgodehavender. Av tabell 1 går det fram at nettooverskottet på regnskapene i samme år var 81 mill. kr. Det foregår således en betydelig bedring i kommunenes finansielle stilling som ikke kommer fram som overskott på regnskapene.

Det bildet som er gitt foran, dekker over mange ulikheter mellom de forskjellige kommuner. I 1950/51 fikk 141 kommuner i alt

9,3 mill. kr. i tilskott av skattefordelingsfondet for å kunne balansere sine budsjetter. Av dette beløpet gikk 8,1 mill. kr. til kommunene i Nord-Norge.

I det foregående er det vesentlig finansene i budsjettåret 1949/50 som er behandlet. Byrådet har imidlertid sett det som ønskelig også å gjøre visse beregninger for 1950/51, selv om disse nødvendigvis må bli svært usikre. I tabell 3 har en gitt et sammendrag av tabell 1 for årene 1946/47—1949/50 sammen med resultatene av beregningene for 1950/51:

Tabell 3. *Sammendrag av kommunenes inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50	1950/51*
Inntekter:					
Innbetalte skatter og avgifter	666	908	1 075	1 189	1 290
Tilskott og refusjoner	352	394	450	490	510
I alt....	1 018	1 302	1 525	1 679	1 800
Utgifter:					
Tilskott og refusjoner	402	506	568	649	670
Varer og tjenester:					
Løpende utgifter netto	412	452	488	520	560
Bruttoarealinvesteringer	197	256	290	363	400
I alt....	1 011	1 214	1 346	1 532	1 630
Saldo: Øking av nettotilgodehavender	7	88	179	147	170

Oversikten viser en betydelig øking både i inntekter og utgifter fra 1949/50 til 1950/51. Beregningene tyder også på at økingen i nettotilgodehavender har fortsatt i 1950/51.

En ikke liten del av kommunenes økonomiske virksomhet foregikk i de kommunale bedriftene med særregnskap som faller utenfor oppstillingen i tabell 1. Bearbeidingen av disse regnskapene er ikke kommet like langt som for selve kommuneregnskapene. En har likevel i tabell 4 gitt oppgaver for årene til og med 1948/49. Bruttoarealinvesteringene er økt fra år til år og var i 1948/49 kommet opp i 221 mill. kr. Samtidig var nedgangen i nettotilgodehavender 80 mill. kr.

Etter resultatene fra tellingen over kommunenes samlede gjeld og kontantbeholdning pr. 30. juni 1950 var lånegjelden inklusive særregnskaper og felleskommunale elektrisitetsverker 1 243 mill. kr. Dette betydde en stigning i forhold til året før. Samtidig var forvaltningsgjelden 92 mill. kr. Også denne har vist øking i årene etter krigen. Kommunenes garantiforpliktelser var kommet opp i 642 mill. kr. etter en stigning på 103 mill. kr. fra året før. I tillegg til dette kom ansvaret for lånegjelden til de felleskommunale elektrisitetsverker som var på 272 mill. kr.

Tabell 4. *Samlede inntekter og utgifter hos de kommunale (og felleskommunale) bedrifter med særregnskap.¹ Mill. kr.*

	1946/ 47	1947/ 48	1948/ 49 ²
Inntekter:			
Tilskott og refusjoner	26	34	41
Andre løpende inntekter ..	329	345	403
Bruk av tilgodehavender, låneopptak m. v.	109	152	234
Bruttoinntekter i alt	464	531	678
Utgifter:			
Tilskott og refusjoner	41	51	61
Varer og tjenester:			
Løpende utgifter	198	215	243
Bruttoarealinvesteringer ..	117	173	221
Øking av tilgodehavender m. v.	108	92	153
Bruttoutgifter i alt	464	531	678

¹ Kommunale aksjeselskap er i prinsippet holdt utenfor oppstillingen.

² I 1948/49 omfatter tallene også de kommunale havnekasser.

Kommunenes beholdninger steg fra 873 mill. kr. i 1949 til 1 122 mill. kr. i 1950. Økingen faller med 221 mill. kr. på kontantbeholdningen (i det vesentlige bankinnskott) og med 28 mill. kr. på beholdningen av verdipapirer.

For kommunenes gjeld og kontantbeholdning pr. 30. juni 1951 foreligger det ennå ingen oppgaver.

Statens finanser.

I tabell 5 vil en finne en sammenstilling av statens utgifter og inntekter fordelt etter deres nasjonaløkonomiske karakter. Foruten den egentlige statsforvaltning omfatter oppgavene også andre statsregnskap (deposita og forskott, krigsskadetrygdens regnskaper og statsregnskapets fond), Prisdirektoratets fond og de sosiale trygder. Tallene for de siste årene må i vesentlig utstrekning betraktes som foreløpige.

Som det framgår av tabellen er det de indirekte skattene som er statens viktigste inntektskilde. I 1951 utgjorde de over halvparten av de samlede statsinntektene. Den betydelige øking som har funnet sted i forhold til året før skyldes i første rekke at omsetningsskatten den 6. april ble satt opp fra 6,25 % til 10 % av salgsværdien inklusive skatten. Økingen må også ses på bakgrunn av den prisstigning en har hatt i det siste året. Ny av året er avgiften på elektrisk energi med 0,1 øre pr. kWh. Inntektene av denne avgiften skal brukes til kraftutbygging i strømløse distrikter.

I tillegg til de indirekte skattene som tas til inntekt over budsjettregnskapet kommer de som går inn i de offentlige fond. Av særlig betydning er her eksportavgiftene og de forskjellige utjamningsavgifter som forvaltes av Prisdirektoratet. Samtidig som prisene på flere av våre viktigste eksportprodukter er gått opp i det siste året, har en også økt eksportavgiftene betydelig, slik at den samlede inntekt på Prisdirektoratets fond steg med 145 mill. kr. Denne inntekt ble således mer enn fordoblet i forhold til året før. Ca. 2/3 av inntektene er brukt til subsidier for å holde levekostnadene nede. Dette innebærer en bremse på den omfordeling av realinntektene i samfunnet til fordel for eksportbedriftene som prisstigningen på verdensmarkedet har ført med seg.

Ifølge skattestatistikken var den utliknede inntekts- og formuesskatt til staten for budsjettåret 1950/51 780 mill. kr. før klagebehandlingen. Av dette falt 431 mill. kr. på personlige skattytere. I tillegg kommer den ekstraordinære formuesskatten på ca. 16 mill. kr. I budsjettet for 1951/52 var disse skattene ført opp med 866 mill. kr. under forutsetning av uforandrede skattesatser. Stortinget foretok

imidlertid visse endringer i skattesatsene for personlige skattytere for budsjettåret 1951/52. Motivet for disse endringene var å bøte på de produksjonshemmende virkninger som en antok at den progressive beskatning fører med seg. For det alt overveiende antall av skattytere innebar dette en nedsettelse av skatten. Den kom i første rekke i stand ved at første progresjonstrinn ble satt opp til 5 000 kr. for skattytere i klasse 1 og 2 og 8 000 kr. for skattytere i høyere klasser. Dessuten ble skattesatsene satt ned på de lavere progresjonstrinn, og de skattefrie fradrag for skatteklasse 2 og høyere klasser ble forhøyd.

De andre statsregnskapers inntekter av direkte skatter gjelder i første rekke engangsskatt og verneskatt som blir ført til inntekt på statens depositakonto. I 1950/51 var inntektene av disse henholdsvis 92 og 37 mill. kroner.

Anvendelsen av statens inntekter faller i tre hovedgrupper: inntektsoverføringer, kjøp av varer og tjenester og øking av nettotilgodehavender. I 1951 var fordelingen mellom disse tre gruppene slik:

	Mill. kr.	Pst.
Inntektsoverføringer.....	1847	47
Kjøp av varer og tjenester...	1212	31
Øking av nettotilgodehavender ¹	853	22
I alt....	3912	100

¹ Herunder kapitalutgifter til statens anlegg og bedrifter.

Inntektsoverføringene har holdt seg på samme nivå som i 1950, men utgjør en mindre del av de samlede statsinntektene. De direkte overføringer til bedrifter, private og utlandet har steget noe, mens prissubsidiene har sunket i de to siste år, samtidig som en stadig større del av dem blir finansiert av Prisdirektoratets fond.

Den stigning som har funnet sted i statens bruk av varer og tjenester faller for størstedelen på forsvaret. Tallene omfatter foruten utgiftene til det egentlige forsvar også utgiftene til sivilforsvaret og offentlige utgifter i samband med beredskapslagringen. Det sivile konsum holder seg på samme nivå som før, mens det har vært en stigning i statens bruk av varer og tjenester til investeringer i sivil konsumkapital.

Staten økte sine nettotilgodehavender med ca. 300 mill. kr. mer i 1951 enn i året før. Over halvparten av den samlede øking på ca. 850 mill. kr. har funnet sted over budsjettregnskapet.

Tabell 5. Nasjonaløkonomisk gruppering av statens inntekter og utgifter. Mill. kr.

	1949					1950*					1951*				
	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt	Bud- sjett- regn- ska- pet	And- re stats- regn- ska- per	Pris- dir. fond	So- siale tryg- der	I alt
Inntekter:															
Direkte overføringer fra bedrifter, private og utlandet	40	9	—	238	287	28	7	—	272	307	24	10	—	300	334
Direkte overføringer fra kommuner	92	19	—	27	138	113	21	—	35	169	126	23	—	42	191
Direkte skatter	757	312	—	—	1 069	837	162	—	—	999	939	153	—	—	1 092
Indirekte skatter	1 398	63	116	—	1 577	1 545	64	124	—	1 733	1 861	65	277	—	2 203
Renter (vesentlig av kapital nedlagt i statens bedrifter)	70	16	—	15	101	77	18	—	16	111	57	18	—	17	92
Utbytte og dividender (inklusive overskott av statens forretningsdrift)	÷ 47	16	—	—	÷ 31	÷ 30	17	—	—	÷ 13	÷ 15	15	—	—	0
Sum inntekter....	2 310	435	116	280	3 141	2 570	289	124	323	3 306	2 992	284	277	359	3 912
Utgifter:															
Direkte overføringer til bedrifter, private og utlandet	223	104	—	276	603	227	75	—	308	610	275	58	—	340	673
Direkte overføringer til kommuner	290	19	—	—	309	318	21	—	—	339	347	22	—	—	369
Subsidier	763	—	58	—	821	662	—	88	—	750	459	—	191	—	650
Renteutgifter (vesentlig av statsgjelden)	144	7	—	—	151	146	6	—	—	152	150	5	—	—	155
Sivilt konsum (fratrullet gebyrer)	433	5	1	17	456	427	4	1	18	450	486	4	1	19	510
Forsvarsmessig bruk av varer og tjenester	361	—	—	—	361	347	—	—	—	347	642	—	—	—	642
Korreksjon: Netto-overføringer avgitt til (+) eller mottatt fra (÷) andre statssektorer	÷ 42	+ 93	+ 4	÷ 55	0	÷ 20	+ 74	—	÷ 54	0	+ 35	+ 16	—	÷ 51	0
Sparing (saldo)	138	207	53	42	440	463	109	35	51	658	598	179	85	51	913
Av dette: Nettorealinvestering i sivil konsumkapital	78	5	—	—	83	88	6	—	—	94	54	6	—	—	60
—»— Øking av nettotilgodehavender ¹	60	202	53	42	357	375	103	35	51	564	544	173	85	51	853
Sum utgifter....	2 310	435	116	280	3 141	2 570	289	124	323	3 306	2 992	284	277	359	3 912

¹ Herunder kapitalutgifter til statens anlegg og bedrifter.

Budsjettregnskapet for 1950/51 er gjort opp med et regnskapsmessig overskott på 544 mill. kr. på driftsregnskapet. Overskottet på totalregnskapet var 196 mill. kr. Byråets gruppering av statsbudsjettet 1951/52 på side 100 i tabellverket viser et overskott i driftsbudsjettet på 519 mill. kr. I den form budsjettet er vedtatt av Stortinget er overskottet på 476 mill. kroner. Når tallet ligger høyere i Byråets gruppering, skyldes dette at en her også har trukket inn de offentlige fond.

De overførte bevilgninger er i løpet av budsjettåret gått ned med 77 mill. kr., slik at de pr. 30. juni 1951 utgjorde 227 mill. kr. Disse beløpene står til statsforvaltningens disposisjon og vanskeliggjør således en politikk fra Stortingets side som tar sikte på å innordne statens finanser i samfunnsøkonomien i sin helhet. De overførte bevilgninger er i løpet av de senere år brakt betydelig ned, og sett i forhold til regnskapets totalbalanse ligger de i dag på omtrent samme høyde som før krigen.

Skatteinntangen i første kvartal av budsjettåret 1951/52 har vært jamt god. Dette framgår av statsregnskapets månedsoppgjør over en del større inntekstposter, som i budsjettet utgjør 87 % av de samlede driftsinntekter. Av de utliknede beløp var det i månedene juli—september 1951 innbetalt 711 mill. kr. eller 25,3 %, mot 25,1 % i tilsvarende tidsrom året før.

I tabell 6 er gitt en oppstilling av den egentlige statsgjeld. Gjeldsbevisene til Den internasjonale bank og Det internasjonale valuta-fond og den ikke innbetalte del av grunnfondene i de statsgaranterte banker er ikke med i oppstillingen.

Tabell 6. Statens lånegjeld. Mill. kr.

	Opp-tatt uten-lands	Opptatt innenlands			I alt
		Faste lån	Stats-(kasse)veksler	Andre midler-tidige lån	
31/12—46	543,1	2 825,8	3 176,8	110,2	6 655,9
31/12—47	702,1	3 385,8	1 876,3	153,1	6 117,3
31/12—48	904,3	3 338,0	1 684,0	164,1	6 090,4
30/6 —49	1 096,4	3 311,8	1 445,8	311,5	6 165,5
31/12—49	1 081,1	3 283,7	539,7	248,5	5 153,0
30/6 —50	1 073,8	3 251,6	83,7	295,9	4 705,0
31/12—50	1 056,1	3 316,8	81,7	315,6	4 770,2
30/6 —51	1 151,5	3 306,9	72,6	342,3	4 873,3

I denne oppstillingen er den utenlandske statsgjeld ført opp til de kurser som gjaldt da lånene ble tatt opp. Etter dagens kurser ville den utenlandske statsgjeld være på 1594,7 mill. kr. I løpet av året er de midlertidige

utenlandske lån blitt konsolidert slik at hele den utenlandske statsgjeld nå består av faste lån.

I løpet av budsjettåret er den bokførte statsgjeld økt med 168,3 mill. kr., til tross for at statsregnskapet viser overskott. Dette skyldes endringer i andre poster på statens balanse-konto. Noen full oversikt over dette kan en ikke få før statsregnskapet for 1950/51 fore-ligger.

Den 30. juni 1951 gjensto det bare 2 mill. kr. i statsveksler, som da satt hos utenlandske banker. Senere er også disse innløst. Fra 1. juli 1950 har staten utstedt 12 måneders stats-kasseveksler. Mens motverdien av statsvekslene ble satt på separatkonto i Norges Bank, går provenyet av statskassevekslene inn i statens vanlige finanshusholdning. Den 30. juni var det utstedt for 70,6 mill. kr. i slike statskasse-veksler.

Sammenlikner en de oversiktene som er gitt foran over statens finanser i 1951 og kommunenes finanser i 1950/51, ser en at overføringene og økingen av nettotilgodehavender betyr langt mer både absolutt og relativt sett hos staten enn hos kommunene. Samlet kjøp av varer og tjenester utgjorde omtrent like mye for stat og kommuner.

Kan en anta at kommunenes øking av netto-tilgodehavender vil være noenlunde det samme i kalenderåret 1951 som i budsjettåret 1950/51, vil vi få en samlet øking av de offentlige nettotilgodehavender på ca. 1000 mill. kr. En betydelig del av dette beløpet er brukt til investeringer i de offentlige bedrifter. Det er ennå vanskelig å si hvor mye dette kan være, men det vil antakelig dreie seg om 200—250 mill. kr. De offentlige inntekter regnet netto, dvs. etter fradrag for overføringer, betyr en reduksjon av de private disponible inntekter. Samtidig innebærer det offentliges kjøp av varer og tjenester at den vare- og tjenestetilgang som står til disposisjon for private blir tilsvarende redusert. Reduksjonen i de private disponible inntekter som følge av den offentlige finanshusholdning i 1951 er således 700—800 mill. kr. større enn reduksjonen i den tilgang på varer og tjenester som står til disposisjon for private.

I avsnittet om penge- og kredittmarkedet (side 65) er det gjort rede for likviditetsvirkningen av statens finanshusholdning. En kom der til at den antakelig har bidratt til å øke likviditeten i samfunnet noe. Kommunene plasserer det meste av sine midler i bankene, og heller ikke deres øking av nettotilgodehavender vil derfor virke likviditetsreduserende. Det som er sagt om likviditetsvirkningen av statens finanspolitikk kan derfor sies å gjelde den offentlige finanspolitikk i det hele.

Penge- og kredittmarkedet.

I «Økonomisk Utsyn» i fjor ble det gjort rede for utviklingen på penge- og kapitalmarkedet i årene etter frigjøringen. Det ble der vist hvordan det var blitt suget opp likvider fra bankene dels gjennom statens og Norges Banks valutasalg, dels gjennom den offentlige finanspolitikk.

I 1950 var denne utviklingen kommet så langt at den begynte å føre til en mangel på likvider i enkelte av bankene. Beholdningene av sterkt likvide midler i aksje- og sparebankene (med dette forstås det her kassabeholdning, folioinnskott i Norges Bank og beholdning av statsveksler) sank fra 1 915 mill. kr. ved utgangen av 1949 til 1 052 mill. kr. ved utgangen av 1950 eller med 45 %. Samtidig førte det høye aktivitetsnivå her hjemme, devalueringen og prisstigningen på verdensmarkedet til at næringslivets kredittbehov økte sterkt. Den effektive rente på langsiktige obligasjoner begynte å stige og var ved utgangen av året kommet opp i vel 3 %.

Statsbankene, som skaffer seg sine midler ved salg av obligasjoner, ble ikke lenger i stand til å selge sine 2,5 %-obligasjoner og kom dermed i en vanskelig stilling. Inntil videre kunne de imidlertid fortsette sine utlån dels ved å trekke på tilgodehavender og dels ved hjelp av midlertidige lån i Norges Bank og aksje- og sparebankene.

Det ble fra statsmaktenes side i 1950 gjort forskjellige tiltak for å redusere investeringene. Et ledd i denne politikken var det lovforslag som ble lagt fram i Odelstingsproposisjon nr. 82 av 1950 om en øking av de kassareserver som banklovene forlanger. Gjennom en slik øking ville en begrense bankenes kredittgivning til nye investeringstiltak.

Men selv om myndighetene ville bruke pengepolitikken til å bremse på investeringene, så ønsket en ikke at finansieringsvansker skulle komme i veien for gjennomføringen av de realøkonomiske mål en hadde satt seg. En ville også unngå en rentestigning som bl. a. kunne føre til en kostnadsøking i boligbyggingen. Med den betydelige reduksjon i bankenes likvide midler som hadde funnet sted innen utgangen av 1950, måtte en ut fra slike vurderinger unngå en ytterligere innskrenking. Det nevnte lovforslaget ble derfor stilt i bero, og i desember 1951 vedtok Stortinget at det ikke skulle behandles.

Likviditetsnedgangen fortsatte også i de første månedene av 1951. Etter initiativ fra Finansdepartementet lempet Norges Bank i februar på reglene for belåning av stats- og statsgaranterte obligasjoner, slik at disse nå kan belånes mot 2½ % rente med

inntil 95 % av pålydende verdi, likevel ikke over kursverdien. Dette fikk imidlertid praktisk talt ingen betydning, for andre tiltak skulle snart bedre bankenes likviditet så mye at de slapp å låne på sine verdipapirer.

Det første av disse var frigivingen av riksinnskottene. Pr. 9. mars ble de 498 mill. kr. i riksinnskott som ennå sto igjen i Norges Bank ført tilbake til aksje- og sparebankene. Der ble de stående som sperrede innskottskonti til 9. september, da de ble frigitt til innskyterne. Tidligere på året var det frigitt 17 mill. kr. i riksinnskott, slik at den samlede frigiving av riksinnskott i 1951 var 515 mill. kr. Det er vanskelig å si hvor sterk innflytelse frigivingen av riksinnskottene hadde på bankenes utlånspolitikk. Deres folioinnskott i Norges Bank økte riktignok, men bankene måtte regne med i noen utstrekning å betale ut disse pengene når de senere på året ble frigitt til innskyterne. Det er grunn til å tro at dette har påvirket deres disposisjoner. Det viste seg også at folioinnskott i bankene gikk ned med 145 mill. kr. fra august til september. For publikum svarte frigivingen ikke til en tilsvarende øking i deres likviditet. Ca. 70 mill. kr. av riksinnskottene var allerede tidligere belånt, og ca. 100 mill. kr. er blitt holdt tilbake som sikkerhet for iliknede, men ikke betalte skatter.

For å skaffe statsbankene midler til å fortsette sin virksomhet vedtok Stortinget den 23. mai å føre 400 mill. kr. over fra Statens reguleringskonto i Norges Bank til en nyopprettet «Statens konto for lån til statsbankene». Av denne kontoen har Finansdepartementet gitt lån både til konsolidering av den midlertidige gjeld som statsbankene hadde tatt opp og til fortsatt utlånsvirksomhet.

Disse tiltakene har naturligvis ikke bare hatt virkninger for statsbankenes likviditet. De penger som statsbankene på denne måten settes i stand til å låne ut, strømmes gjennom forskjellige kanaler i det vesentligste til aksje- og sparebankene som innskott.

Som nevnt har det i årene etter frigjøringen foregått en kraftig likviditetsinnndraging gjennom statens og Norges Banks valutasalg. Men i de tre første kvartaler av 1951 hadde vi et overskott på driftsbalansen overfor utlandet eksklusive ytelser under det europeiske gjenreisingsprogram på 50 mill. kr. Dette vil si at den likviditetsinnskrenkende effekt som underskottet på driftsbalansen har hatt i tidligere år, i det vesentligste er falt bort. Riktignok foregikk det også i denne perioden et nettosalg av valuta gjennom Norges Bank, men samtidig har både bankene og rederne hatt en tilvekst i nettofordringene på utlandet. Dette drar i retning av å styrke deres

Tabell 1. Norges Bank. Status. Mill kr.

	31. des. 1949	31. des. 1950	31. mars 1951	30. juni 1951	30. sept. 1951
Aktiva:					
Valuta og gull	609	760	846	874	995
Utlån	85	43	47	59	44
Norske verdipapirer	48	47	46	46	46
Okkupasjonskonto (netto)	7 114	6 202	6 202	6 202	6 202
Andre aktiva	92	79	96	130	156
I alt	7 948	7 131	7 237	7 311	7 443
Passiva:					
Sedler og skillemyntsedler	2 334	2 416	2 308	2 376	2 478
Folioinnskott i alt	4 095	3 301	4 007	3 923	3 942
Innenlandske banker	1 326	739	977	1 044	1 153
Staten ¹	1 935	1 600	2 113	1 899	1 903
Reguleringskonto	654	733	744	351	358
Konto for lån til statsbankene	—	—	—	188	109
Motverdi av ERP-midler	317	355	642	742	813
Motverdi av EPU-lån	—	—	96	71	71
Motverdi av statsveksler på uten-					
landske hender	89	11	7	2	—
Andre statskonti	875	501	624	545	552
Andre offentlige konti	793	806	737	781	680
Andre ²	41	156	180	199	206
Riksinnskott	580	515	—	—	—
Rederoppgjør	166	144	139	139	138
Valutagjeld ²	458	459	462	508	457
Andre passiva	315	296	321	365	428
I alt	7 948	7 131	7 237	7 311	7 443

¹ Her er forskottskonto og konto for innløsning av aksjer i Norges Bank trukket fra.

² Fra og med 1950 inkluderer «andre folioinnskott» 5 % avsetning av motverdien av ERP-midler for ECA-misjonen i Oslo og Det internasjonale valutafonds kontotilgodehavende. De tilsvarende beløp er trukket ut av posten «Valutagjeld».

likvide stilling om enn ikke på samme direkte måte som en øking av deres kassabeholdning eller folio i Norges Bank.

En vurdering av hvilke virkninger statens¹⁾ finanspolitikk har hatt på likviditeten er ikke lett å foreta. I tabellen på side 62 er den statlige sparing i 1951 beregnet til 913 mill. kr. Bare i den utstrekning dette ikke er brukt til realinvesteringer, vil det medføre en reduksjon i bankenes og publikums nettofordringer på staten. Men heller ikke denne reduksjonen er avgjørende for likviditetsvirkningen av statens finanspolitikk. Litt forenklet kan en si at likviditeten bare blir redusert i den utstrekning statens sparing medfører en øking i dens seddelbeholdning og folioinnskott i Norges Bank. I de tre første

kvartaler av 1951 har antakelig statsfinansene bidratt til å øke likviditeten i samfunnet en del, men det er ennå ikke mulig å si hvor sterk denne virkningen har vært.

Studerer en utviklingen i Norges Banks status, vil en der finne igjen virkningene på pengemarkedet av de faktorer som er nevnt foran. Bankens beholdning av valuta og gull er steget, mens gullbeholdningen har vært konstant. Samtidig har valutagjelden vært noenlunde fast, mens motverdien av de utenlandske valutatilskottene er steget noe sterkere enn beholdningen av valuta og gull. Det nye i situasjonen er, om en sammenlikner den med tidligere år, at det meste av de utenlandske tilskottene finnes igjen i en økt valutabeholdning i Norges Bank, mens importørene bare har lagt beslag på en mindre del for finansieringen av sin import.

¹ Med «staten» forstås her både statsforvaltningen, de offentlige fond og de sosiale trygder.

Seddelomløpet lå i hver enkelt måned høyere i 1951 enn samme måned året før, og bankenes folioinnskott i Norges Bank er steget. Når begge disse postene har steget samtidig, skyldes det frigivelsen av riksinnskottene og de nye likvider som er tilført næringslivet gjennom lånene til statsbankene. Statens folioinnskott i Norges Bank har steget til tross

for at utlånene til statsbankene er finansiert av disse midlene. Dette skyldes at motverdien av valutatilskottene fra utlandet blir ført til inntekt på statens foliokonto. Blir disse beløpene anvendt til en ytterligere nedskrivning av okkupasjonskontoen, vil statens foliokonti vise en nedgang uten at det dermed er skjedd noe som helst nytt på pengemarkedet.

Tabell 2. *Aksje- og sparebanker. Status.¹ Mill. kr.*

	31. des. 1949	31. des. 1950	31. mars 1951	30. juni 1951	30. sept. 1951
Aktiva:					
I kasse, Norges Bank og på postgiro	1 502	978	1 170	1 248	1 346
Stats(kasse)veksler	413	68	61	52	83
Sterkt likvide midler i alt.....	1 915	1 046	1 231	1 300	1 429
Verdipapirer	2 831	2 967	2 921	2 862	2 808
Pantobligasjoner	1 642	1 874	1 891	1 922	1 966
Andre utlån	3 086	3 599	3 901	4 207	4 126
Andre aktiva	1 412	1 505	1 780	1 913	2 107
I alt.....	10 886	10 991	11 724	12 204	12 436
Passiva:					
Innskott: Folio og termin.....	2 574	2 371	3 104	3 348	3 213
Tid	5 912	6 152	6 221	6 268	6 424
Innskott i alt	8 486	8 523	9 325	9 616	9 637
Andre passiva	2 400	2 468	2 399	2 588	2 799
I alt.....	10 886	10 991	11 724	12 204	12 436

¹ Kvartals- og månedstallene er beregnede tall for alle banker.

De to første måneder av året var preget av en fortsatt nedgang i *aksje- og sparebankenes* beholdninger av sterkt likvide midler. Med frigivelsen av riksinnskottene slo denne utviklingen om, og senere har de likvide beholdninger stadig steget. Stigningen fra 31. oktober 1950 til 31. oktober 1951 var på 403 mill. kr. eller 38 %. Utviklingen i de sterkt likvide midler kan imidlertid bare gi en antydning av likviditetsutviklingen i sin helhet i bankene. For en fullstendig bedømmelse av denne må en se på sammensetningen av aktiva på *mer* og *mindre* likvide verdier og sammensetningen av krav på bankene. Nettofordringene på utlandet har i den perioden som er nevnt ovenfor steget med 159 mill. kr. I den utstrekning bankene kan selge sine utenlandske fordringer til Norges Bank kan slike fordringer betraktes som meget likvide.

Folio- og termininnskott i bankene har steget fra 31. oktober 1950 til 31. oktober 1951 med 892 mill. kr. eller med 38 %. Disse innskottene stiller langt sterkere krav til bankenes kassareserve enn innskott på tid som bare viser en moderat stigning. Denne sterke

stigningen skyldes i første rekke at riksinnskottene i mars ble ført over til kundenes foliokonti i bankene. Tabell 3 viser bevegelsen i bankenes utlån og i innskottene i de siste årene.

Tabell 3. *Aksje- og sparebanker. Mill. kr.*

	1949	1950	Jan.— okt. 1951
Utlånsøking, i alt ..	598	744	665
Aksjebanker	367	452	185
Sparebanker	231	292	480
Innskottsøking, i alt	219	37	1 183
Aksjebanker	11	÷ 75	989
Sparebanker	208	112	194
Utlånsoverskott, i alt	379	707	÷ 518
Aksjebanker	356	527	÷ 804
Sparebanker	23	180	286

En ser at det betydelige utlånsoverskott en har hatt i tidligere år nå er slått om i et innlånsoverskott. Selv om en ser bort fra frigjøringen av riksinnskottene, er tendensen tydelig til stede.

Oppgaver over skattefrie bankinnskott tyder på at kommuner, statsinstitusjoner og offentlige fond økte sine innskott i aksje- og sparebankene med ca. 250 mill. kr. i 1950. Mer enn hele innskottsøkingen i 1950 skrev seg således fra offentlig oppsparing. For 1951 har en ennå ikke tall som kan belyse dette forholdet.

Verdipapirbeholdningen i aksje- og sparebankene steg etter frigjøringen til og med 1950. Men i løpet av det siste året har denne utviklingen slått om, og en har hatt en nedgang i den bokførte verdi på 155 mill. kr. Av dette skyldes en del avskrivninger på grunn av kursnedgang, men det meste skyldes innløsning av obligasjoner ved amortisasjon og kan hende også i noen grad ordinært salg av verdipapirer. Både absolutt og relativt har nedgangen vært størst i sparebankene, som også sitter med de største beholdningene.

De større banker sitter vanligvis med for-

holdsvis større reserver av kasse, folioinnskott i Norges Bank og statsveksler enn de mindre bankene. Oversikten nedenfor viser slike sterkt likvide midler i prosent av forvaltningskapitalen for banker av forskjellig størrelse:

	Aksje- banker	Spare- banker
Forvaltningskapital over 200 mill. kroner	18,9	—
100—200 mill. kroner	16,8	} 6,8
50—100 —»—	7,6	
20—50 —»—	9,5	
5—20 —»—	5,9	
Under 5 —»—	6,5	2,2
Gjennomsnitt	16,7	4,8

Den forskjell mellom de enkelte grupper av banker som denne oversikten viser, forklares for en vesentlig del ved at folioinnskottene utgjør en forskjellig andel av deres innskottsmasse. Også før krigen var denne forskjellen til stede.

Tabell 4. Offentlige banker og kredittforeninger. Statusutdrag. Mill. kr.

	31. des. 1949	31. des. 1950	31. mars 1951	30. juni 1951	30. sept. 1951
Aktiva:					
Ymse verdipapirer	52	60	47	47	47
Til gode i Norges Bank og aksje- og sparebanker.	112	55	56	98	57
Verdipapirer og bankinnskott	164	115	103	145	104
Beh. av egne ihendehaverobligasjoner	90	96	94	94	100
Utlån	2 174	2 670	2 751	2 877	2 985
Til gode i statskassen	22	35	37	27	35
Passiva:					
Ihendehaverobligasjonsgjeld	1 871	2 138	2 131	2 137	2 159
Gjeld til Norges Bank og aksje- sparebanker....	75	189	248	236	228
Gjeld til statskassen	14	50	59	213	261

Innskottene i *Postsparebanken* økte med 28 mill. kr. i løpet av de tre første kvartaler av 1951 og innskottsmassen var dermed kommet opp i 63 mill. kr.

I *statsbankene* preges året av at deres salg av ihendehaverobligasjoner totalt er opphørt, og at finansieringen av deres utlån nå bygger på den kreditt staten stiller til rådighet. Pr. 3. november var det disponert følgende beløp til de enkelte banker av Statens konto for lån til statsbankene:

Husbanken	290 mill. kr.
Kommunalbanken	58 —»—
Hypotekbanken	18 —»—
Fiskarbanken	8 —»—
Industribankene	9 —»—
I alt	383 mill. kr.

De reserver disse bankene hadde å trekke på pr. 30. september var ikke særlig store, og det gjensto da bare 109 mill. kr. på Konto for lån til statsbanker i Norges Bank. Sam-

tidig utgjorde mengden av gitte, men ennå ikke innfridde lånetilsagn fra Husbanken alene 667 mill. kr. Statsbankenes finansieringsproblemer vil derfor snart melde seg på nytt. Så lenge den effektive rente på obligasjoner ligger vesentlig høyere enn disse bankenes utlånsrente, vil de være avhengige enten av å bli skaffet midler på annen måte enn ved salg av obligasjoner i det åpne marked, eller av at staten betaler differansen mellom deres renteutgifter og deres renteinntekter.

I 1951 fant det sted en nedgang i utlånsøkningen for pantelån, til tross for det stigende prisnivå for nyanlegg av forskjellig art.

Tabell 5. Årlig utlånsøkning. Mill. kr.

	1949	1950	30/9 1950- 30/9 1951
Pantelån:			
Husbanken	209	238	279
Andre statsbanker	168	189	81
Kredittforeninger	90	79	79
Aksje- og sparebanker.	293	231	173
Forsikringsselskap	51	78	..
Pantelån i alt.....	811	815	..
Andre utlån:			
Aksje- og sparebanker.	305	513	675
Forsikringsselskap	33	7	..
Andre utlån i alt	338	520	..
Alle utlån	1149	1335	..

Utviklingen i gruppen «andre utlån», som i det alt vesentlige omfatter driftskreditt, viser en motsatt tendens. Det er naturlig å søke forklaringen til dette i prisstigningen og kanskje også i den øking i lagrene som har foregått. I de seneste årene har statsbankene overtatt en stadig større del av de nye pantelånene, slik at privatbankenes oppgave i første rekke er blitt å sørge for driftskreditten.

I løpet av 1950 steg ihendehaverobligasjonsgjelden med 258 mill. kr., en stigning som i første rekke skrev seg fra de offentlige banker. Det aller meste av denne stigningen fant sted i begynnelsen av året. I 1951 har det ikke vært mange større nyemisjoner av obligasjoner. Markedet har vært preget av det høyere rentenivå, og stat og kommuner har derfor ikke lagt ut noen nye lån. Av de offentlige banker har bare Industribanken lagt

ut lån, dels til 2 % med en løpetid på 6—7 år og dels til 2,5 % med 10 års løpetid. Av kredittforeningene er det lagt ut et lån med 11 års løpetid til 3 % og flere med 20 års løpetid og mer til 3,5 %. Næringslivet har også lagt ut noen lån til stort sett de samme betingelser. Selv om en foreløpig bare har oversikt over en del av de viktigste nyemisjoner, kan en nok gå ut fra at stigningen i obligasjonsgjelden i 1951 ikke vil bli særlig sterk.

Norges Banks diskonto har i hele året vært holdt på 2,5 % i likhet med tidligere år etter krigen. Likeledes har bankenes innlåns- og utlånsrentesatser for kortsiktige lån vært holdt faste.

For obligasjonsrenten har utviklingen vært en annen. Oversikten nedenfor viser den effektive rente under forutsetning av amortisasjon ved uttrekning og ved oppkjøp. Tallene gjelder 2,5 % statsobligasjoner av 1946 med 30 års løpetid:

	1950	Ved uttrek- ning	Ved oppkjøp
1. kvartal gj.snitt	2,47	—	—
2. —»—	2,55	2,51	—
3. —»—	2,81	2,70	—
4. —»—	2,95	2,78	—
1951			
1. kvartal gj.snitt	3,05	2,84	—
2. —»—	3,16	2,91	—
3. —»—	3,43	3,07	—
4. —»—	3,55	3,14	—

Etter hvert som likviditetsstramningen både hos bankene og hos publikum begynte å gjøre seg gjeldende, førte dette til et ønske om å realisere langsiktige verdipapirer for å skaffe seg likvider. Samtidig ble det særlig fra statsbankenes side lagt ut flere nye obligasjonslån på markedet. Følgen var at den effektive rente på langsiktige obligasjoner begynte å stige i vårmånedene 1950, og ved utgangen av året var den kommet opp i vel 3 %. I 1951 er som tidligere nevnt likviditetsforholdene blitt rommeligere. Likevel har den effektive rente fortsatt å stige.

Dette kan neppe bare skyldes et økt tilbud av obligasjoner på grunn av knapphet på likvide midler. Det ligger nær å tro at det i stor utstrekning skyldes at de som vanligvis kjøper obligasjoner (i det vesentlige banker og forsikringsselskaper) ikke tror at den lave renten vil bli holdt i tiden framover. Renteutviklingen i utlandet, hvor det ene land etter det andre har hevet renten, er et av de forhold som har påvirket forventningene. Det har vel også virket i samme retning at slike oppgaver for den økonomiske politikk som begrensning av investeringene og balanse i utenriks-

økonomien på lengre sikt, etter manges mening vanskelig vil kunne gjennomføres uten en heving av rentesatsene. Det later da ikke til å ha hatt noen særlig virkning at det fra myndighetenes side fra tid til annen er blitt forsikret at en vil holde fast ved den lave rente. I brev til Penge- og finansrådet i oktober ba Finansdepartementet rådet om å utrede spørsmålet om «hvordan en mest hensiktsmessig kan bringe renten tilbake til det lave nivå som den lå på i fjor vår, eller i det minste hindre en ytterligere stigning». Heller ikke dette later til å ha fått nevneverdige virkninger på obligasjonsmarkedet.

Priser og levekostnader.

Den sterke prisstigningen som fant sted i de tre siste kvartalene av 1950 fortsatte i første halvdel av 1951. I de siste månedene har prisene på enkelte varer gått noe ned, mens andre varer har holdt seg noenlunde uforandret i pris eller har fortsatt å stige en del. Mens prisoppgangen i Norge i 1950 for en stor del skyldtes nedskjæringen av pristilskottene, kan prisoppgangen i 1951 for størstedelen føres tilbake til den sterke internasjonale prisstigningen som satte inn etterat Korea-krigen brøt ut i juni 1950, og som varte et stykke ut i 1951. Det kan også nevnes at kostnadsnivået i Norge er blitt økt ved de generelle lønnstillegg som ble gitt høsten 1950 og våren og høsten 1951. Dessuten ble omsetningsskatten satt opp i 1951.

Stigningen i prisene på verdensmarkedet har påvirket det norske prisenivå både gjennom det som er blitt kalt en vertikal og det som er blitt kalt en horisontal prisspredning. Når prisene på importerte råvarer stiger, vil også de ferdige norske produkter som lages av vedkommende råstoff bli dyrere. På denne måten kan en si at de økte importkostnader sprer seg vertikalt opp gjennom prissystemet. Tilsvarende kan en tale om horisontal prisspredning, når et vareslag, som produseres i Norge også blir utført, eller en liknende vare blir innført fra utlandet. Det vil i slike tilfelle være vanskelig i lengre tid å opprettholde noen betydelig forskjell mellom prisen på en innført vare og en liknende norskprodusert, liksom det er vanskelig i lengden å opprettholde en lav pris på hjemmemarkedet for norske eksportvarer, når disse har steget sterkt i verdi på det internasjonale marked.

Prisutviklingen i Norge siden begynnelsen av 1950 har ikke vært ensartet på alle om-

råder. Subsidiereduksjonen for visse varer førte til at disse steg sterkere i pris enn andre. Liknende virkninger fikk den ujamne prisutvikling for varer som går inn i vår utenriks-handel. Innholdet av importerte råstoffer i de forskjellige varer er også høyst varierende. Alt dette har virket til å forskyve konsumentenes etterspørsel etter ulike slags varer. Blant annet av denne grunn forekom det i 1951 på enkelte områder begrensede prisnedsettelse i forbindelse med salg av konsumvarer for lagerreduksjon.

Det skal nedenfor først bli gitt en oversikt over norsk prispolitikk, og deretter vil forandringene i priser og levekostnader i løpet av året bli gjennomgått i detalj.

Prispolitikk og prisregulering.

I regnskapsåret 1949—50 ble det utbetalt pristilskott for et samlet beløp av om lag 850 mill. kr. I begynnelsen av 1950 ble det klart at subsidiebeløpet ville komme opp i over 1 000 mill. kr. pr. år, hvis levekostnadsindeksen fortsatt skulle holdes stabil. Dette skyldtes devalueringen i september 1949 sammen med prisstigningen på verdensmarkedet og den økende tilgang av subsidierte varer. Det ble da bestemt at pristilskottene skulle reduseres. Nedskjæringen ble for størstedelen gjennomført i løpet av perioden april—august 1950, og det ble vedtatt å gjøre den så pass kraftig at det totale subsidiebeløp kunne bringes ned et godt stykke under nivået for regnskapsåret 1949—50. Pristilskottene ble tatt helt bort på tekstilvarer, kjøtt og flesk, mens pristilskottene på kunstgjødsel, kraftfôr, brødmjøl, smør, margarin og kaffe ble betydelig skåret ned. De utbetalte subsidiene ble der- ved redusert til 613 mill. kr. for regnskapsåret 1950—51. Av dette ble 508,3 mill. kr. utbetalt over Statsregnskapet og 104,7 mill. kr. dekket av Prisdirektoratets fond. Senere har prisstigningen på en del importvarer ført til nye forhøyelser, og subsidiebeløpet for 1951—52 er anslått til i alt 660,2 mill. kr., derav 450 mill. kr. over Statsregnskapet og 210,2¹⁾ mill. kr. over Prisdirektoratets alminnelige prisreguleringsfond. Midlene til Prisdirektoratets fond skal hovedsakelig skaffes til veie ved konjunkturavgifter på treforedlingsprodukter.

¹ I tillegg til dette forutsettes det utbetalt 8,6 mill. kr. til dekning av underskott i Norsk Brenselimport A/S for regnskapsåret 1950/51. Videre 8,4 mill. kr. til nedskrivning av prisene på fiske-redskaper.

Tabell 1. Utbetalte subsidier over Statsregnskapet og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.

	1946—47	1947—48	1948—49	1949—50	1950—51
<i>Statsregnskapet:</i>					
Kunstgjødsel og AIV-væske	24,6	34,7	35,8	56,0	38,8
Kraftfôr og fettstoffer	109,6	204,7	170,3	141,6	102,5
Brødmjøl	108,6	150,5	200,1	101,6	95,6
Mjølke og mjølkeprodukter	103,5	131,4	151,4	180,8	163,0
Kjøtt og flesk	46,8	56,7	47,5	114,5	30,3
Sukker	49,5	54,0	39,4	62,7	57,3
Kaffe	—	22,3	27,0	31,3	— ¹
Ved	6,2	11,3	12,2	16,5	14,6
Bomull, ull og bomullsgarn	19,6	33,3	41,9	47,8	—
Fiskeredskaper	9,4	3,0	23,7	26,6	0,1 ²
Annet	0,1	—	—	—	6,1 ³
I alt	477,9	701,9	749,3	779,4	508,3
<i>Prisdirektoratets fond</i>					
I alt	60,0	49,0	45,4	70,9	104,7
I alt	537,9	750,9	794,7	850,3	613,0

¹ Subsidiene på kaffe er for terminen 1950—51 dekket av Prisdirektoratets fond og utgjør i alt 64,1 mill. kr. ² Til dette 12,7 mill. kr. som dekkes av Prisdirektoratets fond. ³ Av dette 6,0 mill. kr. til dekning av underskott på investeringsfondet for skogbruket.

Subsidiebeløpets størrelse pr. vareenhet for en del av de viktigste subsidierte matvarene i gjennomsnitt for 1. halvår 1951 framgår av følgende:

	Detalj- pris i øre pr. kg	Tilskott ¹ i øre pr. kg uten om- setnings- skatt
Mjølke, nysilt, på flasker (liter)	50,7	16,3
Fløte, 35 pst. (liter)	513	157,0
Smør, meierismør	775	237,0
Geitmysost B. G. 28	456	114,0
Gaudaost H. 30	348	78,0
Margarin	232	50,0
Rugmjøl, finsiktet	69	27,0
Hvetemjøl, finsiktet	72	28,0
Havregryn	89	38,1
Husholdningsbrød	79	20,6
Hveteloff	109	21,7
Farin	64	95,4
Raffinade	83	109,7
Kaffe	818	541,0

¹ Beregnet på grunnlag av de tilskott som ytes over Statsregnskapets kap. 1166 og over prisreguleringsfond som administreres av Prisdirektoratet. Tilskottene for kraftfôr og kunstgjødsel er ikke tatt med. For mjølke og mjølkeprodukter er det sesongmessige variasjoner i tilskottet. Her er regnet med gjennomsnittstilskott for året.

Pristilskottet på farin, som for 2. og 3. kvartal 1950 gjennomsnittlig var 82 øre pr. kg, steg til 95,4 øre pr. kg i gjennomsnitt for 1. halvår 1951. Kaffetilskottet gikk i det tilsvarende tidsrommet opp fra kr. 4,08 pr. kg til kr. 5,41 og tilskottet på husholdningsbrød fra kr. 0,15 pr. kg til kr. 0,21.

Prisreguleringen, som på flere områder var gjort mere lempelig i siste halvdel av 1949 og første halvdel av 1950, ble skjerpet igjen ved kgl. resolusjon av 17. november 1950 som følge av lønnsoppgjøret i oktober og den sterke internasjonale prisoppgang i annet halvår av 1950. Resolusjonen bestemte at ervervsdrivende som hadde fått adgang til å fastsette sine priser selv uten å søke om prismyndighetenes godkjenning, ikke måtte forhøye prisene som følge av øking av dyrtidstillegg til arbeidere og funksjonærer uten at de fikk samtykke til det av prismyndighetene. De måtte heller ikke uten slikt samtykke regne med øking av dyrtidstilleggene ved fastsetting av priser for nye ting eller ytelser. Resolusjonens bestemmelser fikk også anvendelse på den kostnadsøking som fulgte av det nye dyrtidstillegget fra april 1951.

Under forhandlingene om lønnskompensasjon etter levekostnadsindeksen for september 1951 ble den kgl. resolusjon av 17. november 1950 trukket tilbake. De næringsdrivende skulle imidlertid ikke på egen hånd gis adgang til å gjøre tillegg til de priser eller fortjenestesatser som er fastsatt eller godkjent av prismyndighetene, men det skulle gis en-

lere regler ved behandling av saker om pris-kompensasjon for nye lønnstillegg.

For enkelte varer har imidlertid Prisdirektoratet også i 1951 funnet å kunne oppheve maksimalprisbestemmelsene forsøksvis. Dette gjelder spisesjokolade, makrell, honning, røykt storsild og vårsild, frossen fiskefilet og kjøtt-hermetikk av hval. For disse varer har de næringsdrivende selv fått høve til å fastsette prisen på sine produkter i samsvar med de alminnelige prisforskrifter.

Importpriser.

Den sterke internasjonale prisoppgangen i annet halvår av 1950 og i de første måneder

av 1951 har i det siste året ført til stigning i prisene på praktisk talt alle våre viktigste importvarer. Det prisomslaget som har funnet sted på verdensmarkedet siden februar—mars måned 1951 har hittil bare delvis slått igjennom for enkelte råvarers vedkommende i de norske innførselspriser. Pristallet for innførselen (eksklusive skip) som i august 1950 var 116 (1949 = 100) var i september 1951 steget til 150.

Prisstigningen for enkelte av de viktigste varene går fram av tabell 2.

Tabell 2. Gjennomsnittlige importpriser. Kr. pr. kg.

	1939	1949	1950				1951			Prosentvis stigning	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	1949-3. kv. 1951	3. kv. 1950-3. kv. 1951
Hvete	0,12	0,54	0,54	0,55	0,52	0,53	0,56	0,57	0,58	7,4	11,5
Rug	0,10	0,43	0,47	0,47	0,46	0,46	0,53	0,65	0,58	34,9	26,1
Mais	0,12	0,41	0,46	0,49	0,46	0,54	0,59	0,65	0,63	53,7	37,0
Sukker, farin	0,22	0,86	1,00	0,99	0,94	0,97	1,01	1,01	1,28	48,8	36,2
Kaffe, rå	0,87	2,83	4,61	6,49	7,48	7,70	7,91	8,19	8,17	188,7	9,2
Kakaobønner	0,53	3,60	3,72	4,31	3,83	5,55	5,76	5,90	6,02	67,2	57,2
Rå tobakk, usauset, med stilk ...	2,49	7,42	8,38	9,07	8,87	8,93	9,02	9,51	9,70	30,7	9,4
Kopra	0,22	1,34	1,32	1,58	1,56	1,80	1,84	1,88	2,24	67,2	43,6
Soiabønner	0,16	0,71	0,75	0,69	0,76	0,81	—	1,39	1,44	102,8	89,5
Linfrø	0,23	1,08	2,18	1,21	1,75	1,12	1,17	1,16	1,68	55,6	÷ 4,0
Sinkhvitt	0,44	1,78	0,86	1,49	1,85	4,35	3,28	4,02	3,81	114,0	105,9
Superfosfat	0,05	0,23	0,27	0,21	0,20	0,17	0,21	0,22	0,31	34,8	55,0
Rågummi	1,66	2,30	2,80	3,03	4,57	5,51	8,67	10,03	9,22	300,9	101,8
Ull (vasket)	3,59	10,07	12,88	14,47	16,91	23,61	32,49	37,22	31,90	216,8	88,6
Rå bomull	0,92	4,42	5,15	5,59	5,95	6,83	7,55	8,23	7,41	67,6	24,5
Ullgarn, ufarget	6,01	21,96	21,52	26,83	26,74	33,44	42,11	46,37	48,76	122,0	82,3
Bomullsgarn, enkelt, ubleikt	2,14	10,20	11,31	11,86	12,79	13,24	14,44	16,26	17,74	73,9	38,7
Steinkull	0,03	0,09	0,10	0,09	0,09	0,10	0,14	0,13	0,14	55,6	55,6
Bensin	0,11	0,23	0,29	0,30	0,31	0,32	0,31	0,32	0,32	39,1	3,2
Sinkmalm	0,08	0,43	0,36	0,49	0,70	0,88	0,89	1,00	1,15	167,4	64,3
Valsetråd	0,21	0,63	0,64	0,51	0,53	0,51	0,61	0,76	0,99	57,1	86,8
Jernplater (over 3 mm)	0,22	0,67	0,65	0,65	0,65	0,61	0,76	0,90	1,00	49,3	53,8
Kopper, rått	1,09	2,69	2,94	2,90	2,91	3,98	3,33	4,27	4,40	63,6	51,2
Bly, rått	0,36	2,00	1,80	1,71	1,79	2,30	2,50	3,07	2,87	43,5	60,3

Fra 1949 til og med 3. kvartal 1951 er innførselsprisen for gummi gått opp med ca. 300 pst. og for ull med 217 pst. Prisnoteringene på New York børs for disse varer er i samme tidsrom steget med henholdsvis 168 pst. og 25 pst. Gumminoteringen gikk opp 322 pst. fra 1949 til februar 1951, men har så gått ned igjen. Noteringen på ull steg med 164 pst.

fra minimum i april 1949 til maksimum i januar 1951, men falt så ca. 50 pst. til og med september 1951.

De norske innførselspriser på råbomull lå 68 pst. høyere i 3. kvartal 1951 enn i 1949. På verdensmarkedet steg bomullsprisene med ca. 43 pst. fra oktober 1949 (minimum) til mars 1951 (maksimum) og har så gått ned

22 pst. Noteringen i Sao Paulo viser større stigning, i alt 122 pst. fra juni 1949 til februar 1951, og har så gått ned 24 pst. Importprisen på rå kaffe har i alt økt med ca. 190 pst. siden 1949. På verdensmarkedet steg kaffeprisen 96 pst. fra minimum i april 1949 til februar 1951, men falt så igjen ca. 3 pst.

Importprisene for korn påvirkes ikke av prisene på det frie verdensmarked. Korn fra Øst-Europa får vi i bytte med våre eksportvarer, og importprisen avhenger her av våre eksportpriser. Resten av vår kornimport skjer etter den internasjonale hveteavtale, som fastsetter at importprisene ikke må gå over avtalens maksimumspris.

Tabell 3. *Utenlandske prisnoteringer. Prosentvise endringer.*

	Juni 1949— februar 1951	Februar 1951— sept. 1951
Fett, Chicago.....	62,0	÷ 10,6
Hvete, Chicago		÷ 4,5
Hvete, Minneapolis.....	19,5	÷ 6,9
Kaffe, Santos, New York ...	91,9	÷ 2,5
Mais, nr. 2, gul, New York .	30,2	÷ 0,3
Rug, Chicago	37,6	÷ 8,9
Soiabønner, Chicago	46,7	÷ 15,5
Bomull, nr. 4, Sao Paulo ...	122,4	÷ 23,9
Bomull, New Orleans	37,8 ¹	÷ 22,0 ²
Bomull, New York	37,3 ¹	÷ 21,5 ²
Ull, Grease Wool, New York	176,1 ³	÷ 51,6 ⁴
Ull, Wooltops, New York ...	149,5 ³	÷ 48,7 ⁴
Aluminium, eksport, London	33,6	÷ 0,2
Aluminium, eksport, New York	11,8	—
Bly, engelsk, London	57,7	32,0
Bly, New York	41,7	—
Kopper, elektrolytisk, London	66,8	13,9
Kopper, elektrolytisk, eksport, New York	48,6	12,2
Sink, engelsk, London	88,8	25,8
Sink, East St. Louis, New York	84,8	—
Stål, no. 1, Heavy melting, Pittsburg	96,0	÷ 2,4
Tinn, London.....	157,3	÷ 35,4
Tinn, Straits, New York ...	77,4	÷ 43,6
Gummi, New York	350,7	÷ 36,4
Huder, New York.....	97,6	÷ 33,9

¹ Stigning fra juni 1949 til mars 1951.

² Fall fra mars 1951 til september 1951.

³ Stigning fra juni 1949 til januar 1951.

⁴ Fall fra januar 1951 til september 1951.

Engrosprisnivået.

Etterat nedskjæringen av pristilskottene tok til i begynnelsen av april 1950, har engrosprisindeksen steget i alt 41,3 %. Av dette faller 18,7 pst. i første halvdel av 1951. I de siste måneder har prisutviklingen kommet inn i et roligere leie. Engrosprisindeksen gikk litt ned fra juli til august, men steg så igjen, slik at indekstallet for oktober var det samme som for juni, 266,1.

Devalueringen i september 1949 og den sterke prisstigningen på verdensmarkedet i 1950—51 har ført til at de innførselsvarene som er med i Byråets engrosprisindeksberegninger har steget i pris med i alt 45,9 pst. fra august 1949 til oktober 1951. Av dette faller vel 31 pst. i tiden fra juli 1950 til juli 1951.

Gjennomgående er det jern og metaller som har steget mest i det siste året, tynne stålplater med 89 pst., rujern med 67 pst., galvaniserte plater med 61 pst. jern og ståltråd og tykke stålplater med 52—55 pst., stangjern med 44 pst. og formstål og bly med 37 pst. Jern- og stålør og koppertråd har steget noe svakere, med henholdsvis 18 og 14 pst., og utenlandske elektromotorer med bare 5 pst.

Kull og sinders har hatt en prisstigning på 37 pst. og brenselolje og lysolje på 10 pst.

Tekstilvarene viste prisstigning til ut på sommeren 1951, men tok så til å falle i juli og august. Fra juni 1950 til juni 1951 steg innførte tekstilvarer (som er med i engrosprisindeksberegningene) med i alt gjennomsnittlig ca. 56 pst. For bomullsgarn steg prisene med 177 pst., for ulltøyer med 96 pst., for ullgarn med 87 pst., for lintøyer med 50 pst., for bomullstøyer med 32 pst. og for kunstsilketøyer med ca. 5 pst. Prisene på hampegarn holdt seg uforandret, da fiskeredskaper er subsidiert. Fra juni 1951 til oktober 1951 har prisene på ullgarn gått ned med 10 pst., på ulltøyer med 20 pst. og på bomullstøyer med 8 pst.

Innførte huder steg fra juni 1950 til februar 1951 med 100 pst., men har så falt igjen med ca. 12 pst.

Innført overlær har i alt steget omkring 11 pst. i det siste året.

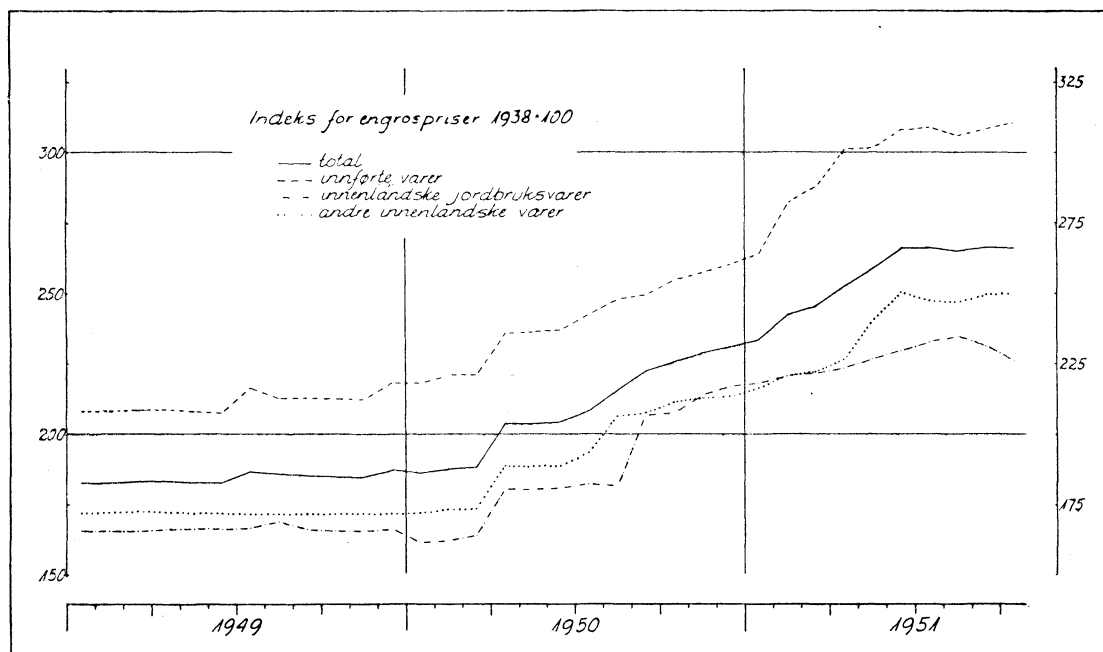
Prisene på rosiner og svisker har gått opp 35—40 pst. og på salt vel 28 pst.

På grunn av prisstigningen på verdensmarkedet ble kraftfôrprisene forhøyd med ca. 5 pst. fra 1. januar 1951, da det bevilgede statstilskott til nedskrivning av prisene på kraftfôr og kunstgjødsel ellers ikke ville ha vært tilstrekkelig.

Den sterke stigningen i importprisene på sukker og kaffe har på grunn av de økte

Tabell 4. *Indekstall for engrospriser. 1938 = 100.*

		General- indeks	Inn- førsels- varer	Innenlandske varer				
				I alt	Ani- malske jord- bruks- produkter	Vege- tabilske jord- bruks- produkter	Jord- bruks- varer i alt	Andre innen- landske varer
August 1939.....		98,4	99,3	98,0	98,2	87,9	95,1	99,5
April 1945.....		178,1	230,3	149,3	150,4	113,3	139,4	154,7
August 1949.....		185,8	212,8	170,6	174,2	156,7	169,0	171,5
Mars 1950.....		188,3	220,8	170,2	168,8	153,1	164,1	173,6
April »		203,5	235,8	185,6	175,3	191,6	180,2	188,5
Mai »		203,7	236,1	185,7	175,3	191,6	180,2	188,8
Juni »		204,3	237,1	186,1	175,3	193,9	180,8	188,9
Juli »		208,2	242,2	189,4	177,2	193,9	182,2	193,4
August »		215,5	247,8	197,6	181,6	181,6	181,6	206,4
September »		222,3	249,3	207,3	216,1	184,1	206,6	207,7
Oktober »		225,7	254,4	209,9	217,3	184,1	207,4	211,3
November »		228,9	257,3	213,2	225,4	186,5	213,8	212,9
Desember »		230,8	260,3	214,5	228,1	190,2	216,8	213,3
Januar 1951.....		233,8	263,9	217,0	228,6	192,7	217,9	216,6
Februar »		242,3	281,8	220,4	232,0	192,7	220,2	220,6
Mars »		245,3	287,8	221,8	233,7	192,7	221,4	222,0
April »		252,5	301,0	225,6	236,6	192,7	223,4	226,7
Mai »		258,9	301,4	235,4	241,0	192,7	226,6	240,2
Juni »		266,1	308,1	242,8	245,1	192,7	229,5	250,2
Juli »		266,2	309,0	242,5	249,9	192,7	232,8	247,8
August »		265,1	306,0	242,5	252,0	192,7	234,3	247,0
September »		266,3	308,3	243,0	248,9	189,0	231,0	249,6
Oktober »		266,1	310,5	241,5	242,7	186,5	225,9	250,1
Prosentvis stigning:								
August 1949—mars 1950 .		1,3	3,8	÷ 0,2	÷ 3,1	÷ 2,3	÷ 2,9	1,2
Mars 1950—oktober 1951 .		41,3	40,6	41,9	43,8	21,8	37,7	44,1
Juni 1950—juni 1951		30,2	29,9	30,5	39,8	÷ 0,6	26,9	32,5
Okt. 1950—okt. 1951		17,9	22,1	15,1	11,7	1,3	8,9	18,4



subsidier ikke slått ut i de innenlandske engrospriser.

Prisindeksen for de innenlandske varene har i alt gått opp 15,1 pst. i det siste året fra oktober 1950 til oktober 1951. Størsteparten av denne stigningen — i alt 13 pst. — faller i første halvdel av 1951. Oppgangen har vært minst for jordbruksvarene med i alt 8,9 pst., mot 18,4 pst. for andre innenlandsvarer. Siden nedskjæringen av prisstilskottene tok til (i begynnelsen av april 1950) har jordbruksvarene i alt gått opp 37,7 pst. og de andre innenlandsvarene 44,1 pst. En gjør merksam på at prisindeksen for jordbruksvarer bare viser hvor mye prisene på jordbruksproduktene har steget ved engrossalg. Produsentprisene har ikke på langt nær steget så sterkt (jfr. side 95). Av de animalske jordbruksproduktene var det prisene på oksehuder og kalveskinn som steg sterkest

i det siste året. Prisnoteringene på disse varer gikk gjennomgående opp vel 100 pst. fra oktober 1950 til oktober 1951. I samsvar med prisavtalen for jordbruket av desember 1950 ble prisene på kalv av klasse 1 satt opp med 68 øre pr. kg, fra kr. 4,82 til kr. 5,50. Klasse 2 ble samtidig delt i klasse 2 og klasse 3 og prisen satt til henholdsvis kr. 4,75 og kr. 4,00 mot tidligere kr. 4,32. Produsentprisene for sau og lam ble samtidig satt opp med 25 øre pr. kg. Som et ledd i kompensasjonsordningen etter indeksreguleringen i april 1951 ble prisene på kalvekjøtt ytterligere forhøyd med 20 øre pr. kg og prisene på gris av klasse 1 satt opp med 30 øre pr. kg og av klasse 2 og 3 med 40 øre pr. kg.

Osteprisene steg i alt omkring 20—30 pst. i det siste året. Som følge av prisavtalen i desember 1950 steg således prisen på halvfeit gauda og nøkkelost med 35 øre pr. kg,

Tabell 5. *Indekstill for engrospriser. 1938 = 100.*

	Tre- varer	Tre- masse, cellu- lose og papir	Jern og metal- ler og jern- og metall- varer	Stein, leir- varer og lik- nende	Tekstil- varer	Lær og skotøy	Gum- mi- pro- dukter	Kje- miske og tek- niske varer	For- skjel- lige næ- rings- midler	Øl og tobakk
August 1939.....	105,5	88,5	98,2	100,7	98,2	94,5	109,7	97,2	107,5	100,0
April 1945.....	154,8	144,4	168,7	147,2	171,4	154,0	183,1	205,7	147,9	132,3
August 1949.....	250,7	215,0	188,9	185,6	159,2	164,3	150,4	310,0	89,4	155,5
Mars 1950.....	250,7	215,0	200,9	186,5	159,9	167,2	161,1	333,4	90,4	155,5
April »	250,7	216,2	203,3	186,5	159,9	170,0	161,1	333,4	168,1	155,5
Mai »	250,7	216,2	204,3	186,5	160,2	170,0	161,1	335,2	168,7	155,5
Juni »	250,7	216,2	207,2	186,5	160,2	170,0	161,1	335,2	168,7	155,5
Juli »	250,7	216,2	207,2	186,5	160,2	170,0	161,1	335,2	168,7	157,7
August »	256,1	216,2	207,2	186,5	199,9	218,6	161,1	335,2	168,7	171,3
Sept. »	256,1	216,2	208,3	186,5	205,3	218,5	161,1	335,2	168,7	171,3
Oktober »	256,1	216,2	227,2	186,5	215,5	229,9	161,1	335,1	168,7	171,3
Nov. »	256,1	217,0	227,2	186,5	222,6	232,4	178,5	358,6	169,6	171,3
Des. »	256,1	217,0	227,2	186,5	223,2	232,4	182,5	359,0	170,8	171,3
Januar 1951.....	260,2	217,0	235,2	186,5	223,2	266,6	182,5	359,0	170,9	171,3
Februar »	260,2	217,0	236,5	186,5	231,3	303,0	182,5	365,5	170,9	171,3
Mars »	260,2	217,0	236,5	186,7	233,2	319,1	182,5	365,9	171,1	171,3
April »	260,2	217,0	244,6	198,2	233,2	367,8	182,5	377,9	172,5	171,3
Mai »	260,9	272,4	244,6	205,2	254,0	367,8	201,3	377,7	174,2	171,3
Juni »	328,8	290,6	247,3	208,6	254,0	367,8	201,3	377,7	175,4	174,7
Juli »	328,8	290,6	251,4	211,3	249,7	335,6	201,3	377,7	175,4	174,7
August »	330,9	290,6	258,5	212,4	243,4	335,6	201,3	377,4	175,4	174,7
Sept. »	330,9	290,6	258,5	214,3	236,7	335,6	201,3	383,9	175,8	197,3
Oktober »	330,9	290,6	260,1	214,3	237,3	334,7	201,3	387,1	175,8	197,3
Prosentvis stigning:										
Aug. 1949–mars 1950	0	0	6,4	0,5	0,4	1,8	7,1	7,5	1,1	0
Mars 1950–okt. 1951	32,0	35,2	29,5	14,9	48,4	100,2	25,0	16,1	94,5	26,9
Juni 1950–juni 1951	31,2	34,4	19,4	11,8	58,6	116,4	25,0	12,7	4,0	12,3
Okt. 1950–okt. 1951	29,2	34,4	14,5	14,9	10,1	45,6	25,0	15,5	4,2	15,2

kvartfeit gauda og nøkkelost med 30 øre pr. kg, blandet geitmysost med 70 øre pr. kg og kumysost med 15 øre pr. kg. Osteprisene ble satt ytterligere opp ut på sommeren 1951, gauda og nøkkelost med 35 øre pr. kg, kumysost med 10 øre pr. kg og blandet geitmysost med 20 øre pr. kg. Samtidig ble mjølkeprisen ved salg til detaljist satt opp med 1,8 øre pr. liter. Disse forhøyelsene var også et ledd i justeringen av jordbruksprisene.

Videre ble ullprisene satt opp. Prisnoteringen på helårsull klasse A 1 gikk opp fra kr. 10,50 til kr. 14,50 fra 16. desember 1950 og ytterligere til kr. 16,20 fra 2. mai 1951. Fra 24. august ble så noteringen satt ned igjen til kr. 10,00, således at prisnoteringen i oktober 1951 lå 4,8 pst. lavere enn i oktober 1950.

Prisnoteringen på egg på Oslo Børs gikk en del ned i begynnelsen av året, men steg så igjen og lå pr. 15. oktober 1951 70 øre høyere pr. kg enn pr. 15. oktober 1950.

Av de vegetabiliske jordbruksprodukter som er med i engrosprisindeksberegningene, gikk bare poteter opp i pris i det siste året. Levert Oslo var produsentprisen 19 øre pr. 15. oktober 1951, mot 17 øre året før.

Blant de andre norske matvarer var det prisen på kokesjokolade som steg mest. Som følge av oppgang i sjokoladefabrikkens innkjøpspriser på kakaobønner og andre råvarer har sjokoladeprisen steget ca. 22 pst. i løpet av året. Prisen på klippfisk har gjennomgående steget ca. 12 pst. og prisen på hermetiske fiskeboller ca. 7 pst.

På grunn av stigning i innkjøpsprisen på råtabakk og andre kostnader ble prisene på tobaksvarer satt opp fra 1. september 1951. For å begrense stigningen ble samtidig krise-tilleggsavgiften satt ned fra 45 pst. til 30 pst. for sigaretter og røyketobakk og fra 20 til 17,5 pst. for skråtobakk. I alt utgjorde prisstigningen 20—23 pst. for sigaretter og røyketobakk og 14 pst. for skråtobakk.

Maksimalprisene på øl ble satt opp med 3 øre pr. halvflaske fra 8. juni 1951 som følge av økte produksjonskostnader.

Prisen på tremasse har steget ca. 64 pst. på det innenlandske marked i løpet av året, cellulose 23—30 pst., trykkipapir og annet papir utenom avispapir ca. 33—38 pst. Prisene på avispapir har holdt seg uforandret på grunn av subsidieordningen.

I gruppen lær og skotøy var det prisene på bokskalp som steg mest i det siste året, bokskalp av gjøkalvskinn med 105 pst. og av spekalvskinn med 128 pst. Sålelær, fettlær og sportslær hadde meget svakere stigning, ca. 32—50 pst. Skotøyprisene har gått opp omkring 50—60 pst.

Innen gruppen stein- og leirvarer o. l. har prisen på sement steget mest med ca. 22 pst., og prisen på takstein og murstein 12—15 pst. Prisene på fajanseartikler har holdt seg uforandret. Av innenlandske jern og metaller og jern- og metallvarer som er med i engrosprisindeksberegningene har trådstift steget mest i det siste året, nemlig med 52 pst. Deretter kommer aluminium med 40 pst., jernspiker og elektriske kabler med vel 20 %, kopper med 16 pst., ovner og kaminer med 12 pst., elektromotorer med 6 pst. og råoljemotorer med vel 1 pst. Sink, sinkplater, aluminiumskjøkkentøy og elektriske komfyrer har holdt seg uforandret.

Levekostnadene.

Fra nedskjæringen av pristilskottene begynte i april 1950 til oktober 1951 steg levekostnadsindeksen med i alt 24,4 pst. I det siste året har stigningen vært 15,2 pst., fra 108,9 i oktober 1950 til 125,5 i oktober 1951 (1949 = 100). I månedene juli—oktober holdt totaltallet seg så godt som uforandret. For en del varer steg prisene også i dette tidsrommet, men denne stigningen ble motvirket av sesongfall i prisene på poteter, grønnsaker, storfekjøtt og sauekjøtt og av nedgangen i prisene på en del tekstilvarer.

Av de enkelte utgiftsgrupper er det beklenningsposten som har hatt den sterkeste stigningen fra mars 1950 til oktober 1951 med hele 38,9 pst. I det siste året har stigningen vært 28,5 pst. For beklenningsposten under ett stanset stigningen i august måned med indekstall 140,5, deretter var det nedgang til 139,7 for oktober. Prisene på ullgarn og ulltøyer hadde gjennomgående den sterkeste stigningen i 1950 og 1. halvdel av 1951. Det var disse prisene som så falt mest, fra juli til oktober med gjennomsnittlig 10 pst. Det har også vært litt nedgang i prisene på en del trikotasjevarer, mens prisene på konfeksjonsvarer og skotøy gjennomgående viser fortsatt stigning.

Brenselsutgiftene har steget hele 35 pst. i det siste året. Stigningen har vært størst for kull med hele 42,4 pst. Prisene på ved har gjennomsnittlig gått opp ca. 35 pst., koks ca. 31 pst. og petroleum 11,6 pst.

Matvareutgiftene har i alt steget 31 pst. fra mars 1950, og 14,8 pst. i løpet av det siste året. Stigningen fra mars 1950 til oktober 1950 på 14,1 pst. skyldtes så godt som utelukkende høyere priser for subsidierte varer. Av stigningen fra oktober 1950 til oktober 1951 falt 4,6 pst. på forhøyelsen av om-

Tabell 6. *Indekstall for levekostnadene. 1949 = 100.*

	Mat- varer	Drikke- varer og tobakk	Brensel og petro- leum	Gass og elek- trisitet	Be- kledning	Hus- leie	Andre utgifter	Total
September 1939.....	68,0	44,2	35,2	98,9	46,7	108,6	59,0	63,8
April 1945.....	104,2	76,6	116,2	100,8	91,2	99,7	85,1	97,6
August 1949.....	105,6	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,8	102,7
Mars 1950.....	100,1	102,4	99,9	100,1	100,6	100,3	102,3	100,9
April »	106,9	102,4	99,8	100,1	100,9	100,3	102,8	103,7
Mai »	108,5	102,4	99,8	100,1	100,8	100,3	102,9	104,4
Juni »	109,0	102,4	99,6	100,1	100,7	100,3	102,9	104,5
Juli »	109,7	103,0	99,7	100,1	100,6	100,3	102,9	104,8
August »	108,4	106,6	99,7	100,1	101,5	100,3	103,3	104,7
September »	115,0	106,6	99,8	100,4	105,9	100,3	104,4	108,3
Oktober »	114,2	112,4	99,3	100,4	108,7	100,3	104,8	108,9
November »	116,7	112,8	99,3	100,4	111,1	100,3	105,4	110,5
Desember »	118,4	112,8	99,2	100,4	113,7	100,3	105,7	111,6
Januar 1951.....	118,7	112,8	99,3	100,4	116,2	100,3	107,4	112,6
Februar »	119,8	112,8	104,1	100,4	118,3	100,3	108,0	113,6
Mars »	121,0	112,8	104,7	100,4	120,9	102,7	108,9	115,0
April »	127,1	116,6	108,5	100,4	128,4	102,7	112,3	119,8
Mai »	129,9	116,6	111,8	100,4	134,3	102,7	113,5	122,2
Juni »	130,5	117,1	115,0	100,4	139,1	102,7	115,3	123,8
Juli »	132,7	117,1	130,2	100,4	140,3	102,7	116,5	125,5
August »	132,3	117,1	131,9	100,4	140,5	102,7	116,8	125,5
September »	131,8	121,8	133,7	101,2	140,3	102,7	117,4	125,8
Oktober »	131,1	121,8	134,2	101,2	139,7	102,7	117,9	125,5
Prosentvis stigning:								
Aug. 1949—mars 1950	÷ 5,2	2,4	÷ 0,2	0,1	0,7	0,3	1,5	÷ 1,8
Mars 1950—okt. 1951	31,0	18,9	34,3	1,1	38,9	2,4	15,2	24,4
Juni 1950—juni 1951.	19,7	14,4	15,5	0,3	38,1	2,4	12,1	18,5
Okt. 1950—okt. 1951.	14,8	8,4	35,1	0,8	28,5	2,4	12,5	15,2

Tabell 7. *Indekstall for matvarer. 1949 = 100.*

	April 1945	Mars 1950	Oktober 1950	Oktober 1951	Stigning i prosent fra okt. 1950 til okt. 1951
Kjøtt og kjøttvarer.....	93,3	100,5	132,1	144,7	9,5
Flesk	95,2	100,0	129,7	168,1	29,6
Fisk og fiskevarer	105,0	102,3	105,6	124,9	18,3
Mjøl, smør, ost og egg.....	104,7	97,2	114,2	129,9	13,7
Poteter, grønnsaker, frukt og bær.....	95,8	102,9	90,5	109,4	20,9
Mjøl, gryn m. v.		100,0	111,9	117,9	5,4
Brød og andre bakervarer	104,9	100,0	118,9	132,6	11,5
Kolonialvarer	144,2	102,0	133,2	155,0	16,4
Matvarer ellers	104,2	100,1	114,7	130,8	14,0
Matvarer i alt	104,2	100,1	114,2	131,1	14,8

setningsskatten. Prisen på ferskt fleisk og skinkesteik gikk opp med kr. 1,14 pr. kg (inkl. forhøyelsen av omsetningsskatten) fra oktober 1950 til oktober 1951 og prisen på saltet fleisk med kr. 3,16¹) pr. kg. Gjøkalvprisene har steget med kr. 1,50—1,67 pr. kg og prisene på spekalv med kr. 0,59—0,68. Prisene på storfekjøtt viser bare små endringer når en ser bort fra økingen i omsetningsskatten. Prisene på sauekjøtt er derimot steget en del; med den økte omsetningsskatt utgjør stigningen kr. 0,45—0,53 pr. kg for ferskt sauekjøtt og kr. 1,92²) pr. kg for saltet sauekjøtt.

Stigningen i utgiftene til fisk og fiskevarer i det siste året, i alt 18,3 pst., skyldtes for størstedelen at gjennomsnittsprisen på torsk gikk opp med 33 øre pr. kg, sei med 26 øre pr. kg, makrell med 38 øre pr. kg, fersk seifilet og torskefilet med henholdsvis 47 og 58 øre pr. kg, fersk sild med 20 øre pr. kg og saltet torsk med 40 øre pr. kg, spekesild med 24 øre pr. kg, fiskepudding med 37 øre pr. kg og hermetiske fiskeboller med 30 øre pr. boks. Prisene på småhermetikk har gått opp 20—30 pst.

Stigning i gruppen mjølk, smør, ost og egg, med i alt 13,7 pst., skyldtes for størstedelen at eggprisen har steget med kr. 1,72 pr. kg, prisen på kremfløte med kr. 0,75 pr. liter og mjølkeprisen med 4 øre pr. liter. Dessuten har osteprisene gått opp 25—40 pst.

Prisene på poteter lå gjennomsnittlig 5 øre høyere pr. kg i oktober 1951 enn i oktober 1950, prisen på hodekål 14 øre høyere pr. kg og på gulrøtter 36 øre høyere. Likeledes lå prisene på bær og tomater høyere i 1951 enn i 1950.

Gruppen kolonialvarer har steget 16,4 pst. i det siste året. Vel halvparten av denne stigningen skyldtes oppgang i prisene på sjokolade og kakao. Prisen på alminnelig kokesjokolade har således gått opp med 27 pst. og kakao med 66,4 pst. Dessuten har pri-

sene på sukkertøy steget 32 pst. og på te 13,7 pst.

Brødpriene har også steget en del mer enn det som svarer til økingen i omsetningsskatten. Fra 5. desember 1950 ble således maksimalprisen på husholdningsbrød forhøyd med 5 øre, grovbrød og kneipbrød med 8 øre og 520 grams hveteloff med 2 øre. Fra 29. mai ble maksimalprisen på husholdningsbrød, grovbrød og kneipbrød satt ytterligere opp med 3 øre og hveteloff med 2 øre.

Utgiftsposten drikkevarer har gått opp med 2,9 pst. i løpet av året. (En regner da med forhøyelsen av omsetningsskatten på øl. Omsetningsskatten på brennevin ble ikke forhøyd, da den tidligere var 10 pst.) Ølprisene gikk opp med 3 øre pr. halvflaske fra 8. juni 1951 på grunn av økte produksjonskostnader.

Utgiftene til tobakk steg 13,2 pst. fra oktober 1950 til oktober 1951. Forbrukerprisen på røyketobakk har steget med 40 øre pr. pakke à 50 gr og store sigaretter med 15 øre pr. pakke à 10 stk.

Posten «andre utgifter» har steget 12,5 pst. i det siste året. Oppgangen skyldes bl. a. stigning i prisene på møbler, tekstilvarer til huset, såpe og andre vaskemidler. Dessuten har det vært stigning i trikk-, buss-, jernbane- og portotakster og oppgang i prisene på aviser, fyrstikker og hårklipping.

Stigningen i husleieindeksen i det siste året med 2,4 pst. skyldes den høyere husleie for de nybygde leiligheter.

Byrået har også foretatt levekostnadsberegninger for familiegruppene mann og kone, mann, kone og 1 barn og mann, kone og 2 barn. Beregningene er utført på samme måte som for indeksfamilien. For å få sammenlikningsgrunnlaget så riktig som mulig er den totale utgiftssum for hver av familiegruppene brakt i samsvar med indeksfamiliens totale utgiftssum i 1947—48. (Se tabell 8, side 78.)

Fra 1949 til september 1951 har levekostnadene steget 26,3 pst. for familier som består av mann, kone og 2 barn, mot 23,8 pst. for familier som består av mann og kone.

¹ Usubsidiert saltet fleisk kom først i handelen i november 1950.

² Usubsidiert saltet sauekjøtt kom først i handelen i begynnelsen av 1951.

Tabell 8. *Indekstall for leviekostnadene september 1951 (1949 = 100) for forskjellige grupper etter familiens størrelse sammenholdt med «indeksfamilien».*

Varegrupper	Mann og kone	Mann, kone og 1 barn	Mann, kone og 2 barn	«Indeks- familien» på 3,61 personer
I. Matvarer:				
Kjøtt og kjøttvarer	146,7	147,5	149,1	148,2
Flesk	168,3	168,0	168,0	168,1
Fisk og fiskevarer	124,8	123,8	123,7	124,0
Mjøl, smør, ost og egg	128,1	129,2	130,0	129,8
Poteter, grønnsaker, frukt og bær	110,4	110,6	111,1	110,9
Mjøl, gryn m. v.	118,1	116,9	117,5	117,5
Brød og andre bakervarer	129,9	131,3	133,2	132,6
Kolonialvarer	163,7	157,1	153,6	155,0
Matvarer ellers	133,2	131,6	131,3	131,4
Matvarer i alt	131,3	131,4	132,0	131,8
II. Drikkevarer og tobakk	122,1	121,2	122,3	121,8
III. Lys og brensel:				
1. Kull, koks, ved og petroleum	133,9	133,6	133,7	133,7
2. Gass og elektrisitet	101,3	101,2	101,1	101,2
IV. Bekledning	137,9	139,6	140,7	140,3
V. Husleie	102,7	102,7	102,7	102,7
VI. Andre utgifter	117,2	117,2	117,5	117,4
Hovedsum	123,8	125,1	126,3	125,8

Lønninger.

Lønnsutviklingen 1950—51.

I Økonomisk Utsyn for 1950 ble det gitt en oversikt over lønnsutviklingen for en del større arbeider- og funksjonærgrupper fra 1939 til 1949. Den viktigste tendens i denne utvikling var en meget sterkere øking i lønningene for arbeidere i jordbruk, skogbruk og sjøfart enn for de fleste arbeidere og funksjonærer i industri, forretningsdrift, landtransport og offentlig virksomhet. Ved denne utvikling skjedde det en avgjørende utjamning av den betydelige lønnskinnad som en hadde før krigen mellom de første grupper og de sistnevnte.

Tallene for 1950 (se tabell 1), som stort sett gir fortjenesten ved utgangen av året, viser at det i løpet av dette året bare fant sted mindre endringer i forholdet mellom gruppene. Lønningene økte med 7—12 pst. for menn og med 8—15 prosent for kvinner for de grupper som tabellen omfatter.

For 1951 foreligger fortjenestetall for arbeidere i industri, privat bygge- og anleggsvirksomhet og i privat landtransport (se tabell 2). Disse tallene viser en øking fra 1. halvår 1950 til 1. halvår 1951 på fra 10 til 16 pst.

Den lønnsøking som fant sted fra 1950 til 1. halvår 1951 skyldes først og fremst 18-øres tillegget fra oktober 1950 og 17-øres tillegget fra april 1951. Til dette kommer imidlertid ulike former for lønnsstigning i bedriftene, som individuelle tillegg i minstelønnsfag, økt omfang av akkord- og premielønt arbeid, økt fortjeneste på slikt arbeid, økt overtid o. l. Uttrykket «lønnsglidning» er brukt som en fellesbetegnelse for disse former for lønnsøking i bedriftene.

I tabell 3 har en søkt å beregne hvor stor del av den totale lønnsøking i etterkrigsårene som skyldes tariffrevisjoner og dyrtidstillegg og hvor stor del som er lønnsglidning. Tabell 4 gir en tilsvarende beregning for de enkelte år etter krigen. Selv om slike beregninger må være preget av atskillig usikkerhet, synes tallene å vise at lønnsglidningen i perioden 1. kv. 1950—1. kv. 1951 har vært større enn i noe annet år etter krigen, bortsett fra 1947. Statistikkens tall for 2. kv. 1951 synes å vise at lønnsglidningen har fortsatt også etter 17-øres tillegget i april 1951, men da forskjellige sesongbevegelser gjør en slik beregning enda mer usikker og spesielt fordi den gjelder så kort tidsrom, er den ikke tatt inn her.

Den viktigste årsak til lønnsglidningen etter

Tabell 1. Gjennomsnittsførtjenesten for en del viktige lønnstakergrupper.

	Absolutte tall — kroner				Relative tall 1939 = 100		
	1939	1944	1949	1950	1944	1949	1950
Menn:							
Jordbruk, tjenestegutter, driftsår ¹ ... pr. år	624	1 366	2 783	2 994	219	446	480
Jordbruk, dagarb., egen kost, sommer » dag	5,64	11,50	18,42	19,71	204	327	349
Skogsarbeidere, egen kost, vinter.... » dag	5,87	11,98	19,63	21,39	204	334	364
Industri, voksne arbeidere ² » time	1,68	1,93	3,10	3,44 ³	115	185	205
Privat bygge- og anleggsvirksomhet, voksne arbeidere ² pr. time	2,22	2,34	3,97	4,44	105	179	200
Sjøfart, matros i utenriksfart pr.md. ^{1,4}	—	—	651	669	—	298 ⁵	314 ⁵
Privat landtransport, sjåfører, lagerarbeidere og liknende ² pr. time	1,61	1,77	2,82	3,15	110	175	196
Statstjenestemenn, ⁶ jernbanekonduktører pr. år	3 950	—	6 980	7 700	—	177	195
Statstjenestemenn, ⁶ telefonteknikere I, pr. år..	4 490	—	7 380	8 100	—	164	180
Statstjenestemenn, ⁶ sekretær I og II, pr. år ..	5 540	—	8 540	9 340	—	154	169
Kvinner:							
Jordbruk, tjenestejenter, driftsåret .. pr. år ¹	411	845	1 678	1 829	206	408	445
Jordbruk, dagarb., egen kost, sommer » dag	3,74	7,44	12,39	13,31	199	331	356
Industri, voksne arbeidere ² » time	0,97	1,13	1,98	2,25	117	204	232
Statstj.menn, ⁶ telegraf-, telefonass. ... » år	3 290	—	6 180	6 900	—	188	210
Statstjenestemenn, ⁶ assistent I og II » år	3 440	—	5 780	6 500	—	168	189
Hushjelp i byer ¹ » år	588	996	1 740	1 944	169	296	331

¹ Til dette kost og losji. — ² Bedrifter i N.A.F. For 1939 3. kvartal, for 1950 4. kvartal, ellers gjennomsnitt for året. — ³ Tallet viser timefortjenesten når en regner om til normal arbeidsuke time-tallet for arbeidere med kortere fastsatt arbeidstid enn 48 timer pr. uke. — ⁴ November måned. — ⁵ Beregnet etter tariffens hyresats + krigsrisikotillegg — for 1939 kr. 170 pr. måned, fra 1. desember 1950 kr. 533 pr. måned. — ⁶ Statens lønnsregulativ. Gjennomsnitt av lønnsklassenes begynner- og toppsatser. Inklusive pensjonstrekk. For 1950 etter 15. oktober, ellers årsgjennomsnitt.

Tabell 2. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og privat bygge- og anleggsvirksomhet.

	1939 3. kv.	1944	1949	1950	1950 1ste halv- år	1951 1ste halv- år	Øking 1. halvår 1950— 1. halvår 1951
Absolutte tall i kroner:							
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	2,22	2,34	3,97	4,11	3,92	4,32	40
Voksne menn i industrien	1,68	1,93	3,10	3,26 ¹	3,19 ¹	3,61 ¹	42
Voksne kvinner i industrien	0,97	1,13	1,98	2,12	2,07	2,41	34
Voksne menn i privat landtransport	1,61	1,77	2,82	2,99	2,97 ²	3,30	33
Relative tall:							
3. kvartal 1939 = 100.							
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	100	105	179	185	177	195	Pst. 10
Voksne menn i industrien	100	115	185	194	190	215	13
Voksne kvinner i industrien	100	117	204	219	213	248	16
Voksne menn i privat landtransport	100	110	175	186	184	205	11
Voksne menn i industri de enkelte år = 100							
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet	134	121	128	126	123	120	
Voksne kvinner i industrien	58	59	64	65	65	67	
Voksne menn i privat landtransport	96	92	91	92	93	91	

¹ Tallene viser timefortjenesten når en regner om til normal arbeidsuke timetallet for arbeidere med kortere fastsatt arbeidstid enn 48 timer pr. uke.

² Korrigert for det ulike antall betalte fridager i 1ste halvår 1950 og 1951.

Tabell 3. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning innen en del industrigrener 2. halvår 1944—2. kvartal 1951.¹*

	Absolutte tall i øre			Prosenttall		
	Øking i alt	Tariffbestemt øking	Lønns- glidning	Øking i alt	Tariffbestemt øking	Lønns- glidning
Voksne menn i alt	172	120	52	89	62	27
Voksne kvinner i alt	131	105	26	115	92	23
Menn:						
Elektrokjemisk-elektromet. industri	182	115	67	90	57	33
Metallindustri	162	103	59	79	50	29
Papirindustri	205	161	44	129	101	28
Tekstilindustri	166	139	27	98	82	16
Hermetikkindustri	152	137	15	101	91	10

Tabell 4. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning i industrien de forskjellige år i perioden 1944—1951.¹ Prosent.*

	1944-1951 2. halvår 1. kvartal	1944-1946 2. halvår 1. kvartal	1946-1947 1. kvartal	1947-1948 1. kvartal	1948-1949 1. kvartal	1949-1950 1. kvartal	1950-1951 1. kvartal
Menn:							
Lønnsøking i alt.....	80	24,9	10,8	7,1	5,2	5,0	9,8
Tariffbestemt øking	55	24,4	7,9	3,0	2,4	2,3	6,3
Lønnsglidning	25	0,5	2,9	4,1	2,8	2,7	3,5
Kvinner:							
Lønnsøking i alt.....	100	25,4	16,1	9,6	5,5	6,8	12,2
Tariffbestemt øking	80	27,2	14,7	4,8	4,4	3,1	8,8
Lønnsglidning	20	÷ 1,8	1,4	4,8	1,1	3,7	3,4

¹ Ved beregningen av den totale lønnsøking har en korrigert lønnsstatistikkens tall for virkningen av at tallet på betalte fridager kan variere fra år til år i samme kvartal, og for virkningen av nedsettelse av arbeidstiden.

krigen er knappheten på arbeidskraft, som har øvd et stadig press på lønningene. Det er imidlertid ikke noe som tyder på at etterspørselen etter arbeidskraft har vært større i 1950—51 enn i de tidligere år. Når lønns-
glidningen siden 1. kv. 1950 har vært så stor, samtidig med at også de tariffbestemte tillegg har vært større enn på mange år, henger dette sansynligvis sammen med at den relativt store stigning i leviekostnadene siden våren 1950 har forsterket presset på lønningene. Til dette kommer at prisutviklingen siden samme tidspunkt har gitt økt lønnsomhet i mange industrigrener, særlig i eksportnæringene. Det er således karakteristisk at papirindustrien viser både den største tariffbestemte lønnsøking og en meget stor lønns-
glidning i perioden 1. kv. 1950—1. kv. 1951.

Tabell 2 viser at lønningene for voksne menn i privat landtransport (sjåførere, lagerarbeidere o. l.) har steget vesentlig mindre enn for industriarbeidere fra 1. halvår 1950

til 1. halvår 1951, nemlig med 33 øre mot 42 øre pr. time. Lønns-
glidningen har altså vært betydelig mindre for denne gruppe, som vanligvis ikke har akkordlønnt arbeid. En må regne med at det samme er tilfelle for de fleste grupper av funksjonærer, som også har mindre muligheter enn akkord- og premielønnte arbeidere i industrien til å øke sin lønn utover de regulære tariff tillegg.

Tabellene 5 og 6, som viser forholdet mellom timefortjeneste i en rekke viktigere industrigrener, synes ikke å tyde på at det har skjedd noen vesentlig endring gruppene imellom fra 1. halvår 1950 til 1. halvår 1951. De dyrtidstillegg som er gitt som et likt øre-
tillegg for alle grupper, har altså ikke ført til en relativt sterkere øking for de lavest lønte grupper enn for de høyere lønte. Det ser heller ut til at de to lavere gruppene, tekstilindustri og hermetikkindustri, har hatt en relativ nedgang i forhold til industrigjennomsnittet siden 1. halvår 1950.

Tabell 5. *Voksne menn. Gjennomsnittlig timefortjeneste i enkelte viktige industri-grupper i prosent av gjennomsnittsfortjenesten for hele industrien.*

	1939 3. kv.	1944	1949	1950 1. halvår	1951 1. halvår
Bryggerier	105	110	94	95	94
Elektrokjem. og elektromet. industri .	101	105	109	109	106
Mek. verksteder ¹	99	104	101	101	99
Skotøyindustri	98	110	103	104	103
Tobakkindustri	95	92	92	93	95
Bergverk	87	104	101	103	101
Papirindustri	86	82	95	95	100
Tekstilindustri.....	82	89	90	92	92
Hermetikkindustri	78	78	83	84	83
Hele industrien.....	100	100	100	100	100

¹ Bedrifter tilsluttet Mekaniske Verksteders Landsforening.

Tabell 6. *Voksne kvinner. Gjennomsnittlig timefortjeneste i enkelte viktige industrigrupper i prosent av gjennomsnittsfortjenesten for hele industrien.*

	1939 3. kv.	1944	1949	1950 1. halvår	1951 1. halvår
Bryggerier	122	112	100	100	99
Mek. verksteder ¹	122	116	111	107	106
Tobakkindustri	112	96	102	101	102
Konfeksjonsindustri	108	113	100	101	101
Papirindustri	99	97	103	100	107
Skotøyindustri	98	104	104	104	104
Tekstilindustri.....	88	91	97	97	96
Hermetikkindustri	84	88	91	89	89
Hele industrien.....	100	100	100	100	100

¹ Bedrifter tilsluttet Mekaniske Verksteders Landsforening.

Tariffrevisjoner 1951.

På grunnlag av avtale mellom hovedorganisasjonene i oktober 1950 ble det fra 15. april 1951 gitt en generell øking av dyrtidstillegget for voksne arbeidere med 17 øre pr. time. Økingen kom som en følge av avtalens bestemmelse om automatisk regulering med 2,6 øre pr. indekspoeng etter stigning eller fall i levekostnadsindeksen på 5 poeng eller mer siden september 1950. Indekstallet var 15. mars økt til 115,0 poeng fra 108,3 i september 1950.

Avtalen inneholdt også bestemmelse om at ytterligere stigning eller fall i indekstallet på 5 poeng eller mer etter 6 måneder skulle gi partene rett til å forlange forhandling om ny lønnsregulering. Pr. 15. september 1951 var indekstallet steget til 125,8 poeng. På

dette grunnlag ble forhandlinger tatt opp mellom hovedorganisasjonene. Da forhandlingene ikke førte til enighet, ble tariffavtalene sagt opp av Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon samtidig med en alminnelig plassoppsigelse som skulle tre i kraft i begynnelsen av desember. Etter resultatløs mekling i tvistespørsmålet vedtok Stortinget en lov om spesiell lønnsnemndbehandling av spørsmålet om dyrtidkompensasjon for å hindre en omfattende arbeidsnedleggelse. Lønnsnemndas kjennelse falt 7. desember og gikk ut på en generell øking av de alminnelige dyrtidstillegg med 21 øre for voksne arbeidere og 11 øre for unge fra 15. oktober 1951.

Bestemmelsene om dyrtidstillegg i 1950 og 1951 ble tatt inn i praktisk talt alle lønnsavtaler også for bedrifter og institusjoner uten-

for Norsk Arbeidsgiverforening, og en må regne med at også storparten av uorganiserte lønnstakere fikk tilsvarende tillegg.

Omtrent alle de tariffavtaler som opprinnelig hadde utløp i 1951, ble ved oktoberavtalen 1950 forlenget til 1952. Ordinære tariffoppgjør hadde en derfor i 1951 bare for enkelte grupper som falt utenfor de generelle dyrtidsordninger. Dette gjaldt arbeidere i skogbruk, hvor lønnsavtalen med Skogbrukets Arbeidsgiverforening ble revidert med virkning fra 1. september, og hvor de viktigste akkordsatser ble økt med 16 prosent og timesatsene med 20—30 ore. For mannskap på hvalfangst ble tariffavtalen for sesongen 1951—52 fastsatt av Lønnsnemnda med en rekke endringer som gjennomgående representerte ca. 16 pst. tillegg sammenliknet med avtalen for 1950—51.

Lønns- og prisutvikling.

Gjennom stabiliseringspolitikken ble levekostnadsindeksen holdt om lag konstant fra 1946 til 1. kvartal 1950. Den betydelige

lønnsøking for alle grupper av arbeidere og funksjonærer i disse årene førte til en alminnelig stigning i reallønningene. For voksne menn i industrien steg således den gjennomsnittlige timefortjeneste 30 pst. fra 1. kvartal 1946 til 1. kvartal 1950, mens indeksen steg med 2 pst. En kan regne med at nesten alle lønnstakergrupper hadde høyere realinntekt i begynnelsen av 1950 enn i 1938.

Fra og med april 1950 tok levekostnadsindeksen til å stige, og stigningen fortsatte stort sett uten avbrott til juli 1951. I høstmånedene 1951 viste indeksen igjen bare en ubetydelig tendens til oppgang (juli = 125,5, november = 126,3).

Hvis en ser på timefortjenesten for mannlige industriarbeidere, har de tre forhøyelser av det ordinære dyrtidstillegg som er blitt gitt i dette tidsrom (oktober 1950, april 1951, oktober 1951), sammen med den lønnsglidning som har funnet sted i reguleringsperiodene, på hvert reguleringsstidspunkt representert en prosentvis lønnsøking av praktisk talt samme størrelse som stigningen i indeksen (se tab. 7).

Tabell 7. Reallønnsutvikling 1950—51. Voksne menn i industri. 1. kv. 1950 = 100.

	Oktober 1950		April 1951		Oktober 1951	
	1. halvdel ¹	2. halvdel ²	1. halvdel ¹	2. halvdel ²	1. halvdel ¹	2. halvdel ²
Levekostnadsindeks	108,4	108,4	119,2	119,2	124,7	124,7
Timefortjeneste	104,7	110,4	111,1	116,5	116,5	123,1
Reallønn ³	96	102	93	98	93	99

¹ Før øking av dyrtidstillegget. ² Etter øking av dyrtidstillegget. Lønnstallene for oktober 1950 og april 1951 er beregnet etter gjennomsnittsfortjenesten for henholdsvis 4. kvartal 1950 og 2. kvartal 1951, korrigert for sesongvirkninger på grunn av betalte helgedager og helgedagsskift. Tallene for oktober 1951 er beregnet uten omsyn til den lønnsglidning som eventuelt kan ha funnet sted etter 2. kvartal 1951. ³ Beregnet som forholdet mellom den relative øking i timefortjenesten og levekostnadsindeksen.

Velger en å betrakte forholdet mellom den relative bevegelse i gjennomsnittsfortjenesten og i levekostnadsindeksen som uttrykk for bevegelsen i reallønnen, og ikke trekker inn virkningen av andre faktorer, har reallønnen for mannlige industriarbeidere de fleste måneder i perioden april 1950—oktober 1951 ligget noe lavere enn i 1. kvartal 1950. Reallønnen er imidlertid ved hver indeksregulering blitt brakt opp på stort sett samme nivå som i 1. kvartal 1950. Det er sannsynlig at reallønnen også ved utgangen av 1951 vil være omtrent den samme som i 1. kvartal 1950. Ser en på reallønnen som et årsgjennomsnitt for 1951, vil den ligge noe lavere enn gjennomsnittet for 1950.

En kan også få et uttrykk for reallønnsbevegelsen ved å sammenlikne lønnsøkingen be-

regnet som en årsrate med økingen i det gjennomsnittsbudsjett som ligger til grunn for levekostnadsindeksen. En lønnsøking fra kr. 3,12 i 1. kv. 1950 til kr. 3,89 i oktober 1951 gir 77 øre eller kr. 1 771 pr. år, regnet etter 2 300 timer. Økingen i indeksfamiliens budsjett i samme periode er kr. 1 765,- (ett indekspoeng motsvarer kr. 71,17). Resultatet blir nesten nøyaktig det samme som ved beregningen ovenfor.

Ved en vurdering av reallønnsutviklingen er det imidlertid nødvendig også å ta omsyn til den inntektsreduksjon som til enhver tid finner sted gjennom de direkte skatter og til de tillegg som ulike sosiale trygder gir til den løpende inntekt.

Selv om det i perioden 1. kv. 1950 til 2. halvår 1951 er gjennomført visse endringer i

reglene for skatteberegningene til fordel for skattyterne, og det er skjedd en forhøyelse av barnetrygden, vil den prosentvise reduksjon av den gjennomsnittlige lønnsinntekt som de direkte skatter representerte i siste halvår 1951, være større enn i 1. kvartal 1950.

Tar en omsyn til virkningen av disse faktorer (beregnet f. eks. for skattekasse 4. i Oslo), vil reallønnen, utregnet på tilsvarende måte som i tabell 7, ligge 2—3 pst. lavere i siste del av 1951 enn i 1. kvartal 1950.

De beregninger som er nevnt her, må bare tas som et meget omtrentlig uttrykk for reallønnsutviklingen i sin alminnelighet, da de gir et noenlunde riktig bilde bare for en familie med en inntekt og et forbruk som faller sammen med indeksfamiliens til en hver tid. De vil således f. eks. ha liten gyldighet for de enslige lønnstakere og for lønnstakere som ligger enten betydelig lavere eller betydelig høyere i fortjeneste enn indeksfamilien.

Som nevnt tidligere har den relative lønnsøkning i den senere tid for store grupper av funksjonærer og ikke-akkordlønnte arbeidere trolig vært mindre enn gjennomsnittet for industrien. En må derfor gå ut fra at reallønnsutviklingen har vært ugunstigere for disse gruppene enn for industriarbeiderne.

Sluttord.

Den økonomiske utvikling i etterkrigsårene inntil 1950 var blant annet kjennetegnet ved store importoverskott av varer og tjenester, stigende reallønninger, økende privat konsum og et relativt stabilt innenlandsk prisnivå. I 1950 begynte imidlertid nye trekk å gjøre seg gjeldende i bildet. Fra og med april 1950 tok det innenlandske prisnivå til å stige, i første omgang vesentlig som følge av subsidiereduksjonen og oppgangen i importprisene etter devalueringen høsten 1949. Den internasjonale utvikling etter utbrøttet av Koreakrigen førte til ny stigning i importprisene. Samtidig begynte fraktsatsene og prisene på våre eksportvarer å stige så vidt kraftig at bytteforholdet overfor utlandet bedret seg betydelig i løpet av annet halvår 1950.

Prisutviklingen i 1950 skapte tendenser til en nedgang i importoverskottet og til endringer i fordelingen av nasjonalinntekten. I siste halvdel av dette året gikk importoverskottet forholdsvis sterkt ned. Samtidig økte eksportbedriftenes fortjeneste, mens lønningene viste en tendens til å bli hengende etter prisene. I 1951 ble disse utviklingstendensene forsterket. Importoverskottet av varer og tjenester ble erstattet av et eksportoverskott, og en-

dringen i fordelingen av nasjonalinntekten bidro til at det private konsum gikk noe ned.

Den økonomiske politikk har til dels virket i samme retning som prisutviklingen. Statsmaktene har således søkt å legge forholdene tilrette for en reduksjon av importoverskottet fordi støtten under Det europeiske gjenreisningsprogram etter hvert ville avta. Importvolumet i 1951 var fremdeles sterkt preget av lisensieringspolitikken. Dessuten har staten søkt å opprettholde et forholdsvis stort budsjettoverskott trass i økingen i beredskapsutgiftene. Dette har nødvendiggjort en skjerpet skattlegging som i første rekke har rammet konsumentene.

I de fleste næringer var produksjonen i 1951 større enn året før, og etter foreløpige beregninger steg den samlede produksjon av varer og tjenester med om lag 3 pst. fra 1950. Sysselsettingen økte fra sommeren 1950 til sommeren 1951 med bare 6 700 eller ca. ½ pst. Produksjonen pr. sysselsatt steg således noe.

Bortsett fra vintermånedene var arbeidsløysa lav. Det gjorde seg fortsatt gjeldende en merkbart knapphet på arbeidskraft i mange yrker, om enn noe mindre enn året før. Tallet på sysselsatte i jordbruk og skogbruk fortsatte å falle, mens industrien som helhet økte sin sysselsetting noe sterkere enn i 1950. I motsetning til tidligere år gikk sysselsettingen ned i bygge- og anleggsvirksomhet.

Naturforholdene lå i 1951 ikke like godt til rette for et gunstig produksjonsresultat innenfor alle næringer. Fisket hadde svært gode vilkår å arbeide under i 1951, og det samlede oppfiskede kvantum var 1,6 mill. tonn mot 1,3 mill. tonn året før. Planteproduksjonen derimot ble hemmet av uheldige værforhold. Regnet i føreheter lå planteavlingene ca. 11 pst. lavere enn året før, og husdyrproduksjonen sank også noe. For jordbruket som helhet gikk produksjonen ned med ca. 5 pst. Også i skogbruket vanskeliggjorde naturforholdene driften, men det avvikede kvantum av salgstømmer kom likevel opp på omtrent samme nivå som sesongen før, ca. 6,5 mill. kbm. Elektrisitetsproduksjonen holdt seg på samme nivå som i 1950, men på Vestlandet og i Trøndelag førte vannmangelen våren 1951 til produksjonsinnskrenking, særlig i den elektrometallurgiske industri.

Tilgangen på råvarer og hjelpestoffer har stort sett vært tilstrekkelig. Sildolje- og sildmjølfabrikken hadde visse vansker med å avta den store råstofftilgangen fra sildfiskeriene.

For de fleste av våre eksportnæringer har

den internasjonale høykonjunktur skapt uvanlig lette avsetningsforhold. Samtidig har nytt kapitalutstyr og økt sysselsetting i disse næringer gitt grunnlag for større produksjon. — Den gjennomsnittlige tonnasje i utenriksfart steg således med 6—8 pst. fra 1950 til 1951.

I eksportindustrien steg produksjonen med ca. 10 pst. fra månedene januar—oktober 1950 til samme tidsrom i 1951. Denne økingen må ses på bakgrunn av de betydelige investeringer i disse industrigruppene i årene etter krigen, selv om nye anlegg ikke fikk så stor betydning for produksjonen i 1951 som i 1950.

Heller ikke på hjemmemarkedet har avsetningsvansker lagt vesentlige hindringer i veien for produksjonen, men forholdene skifter likevel en del fra næring til næring. Den del av næringslivet som arbeider for investeringsformål har delvis stått overfor en etterspørsel som har vært langt større enn det har vært mulig å tilfredsstille. Dette gjelder i særlig grad bygge- og anleggsvirksomheten. På konsumvaremarkedet for hjemmeproduserte varer er derimot de etterspørselsoverskott en har hatt tidligere i etterkrigsperioden på få unntak nær forsvunnet, og på enkelte områder har det funnet sted en svikt i etterspørselen. Dette siste gjelder særlig bekledningsindustrien. Også i hjemmeindustrien steg imidlertid produksjonen. Ser en denne industrigruppen under ett, steg gjennomsnittet av produksjonsindeksen for månedene januar—oktober fra 147 i 1950 til 154 i 1951.

Tall fra slutten av året kan tyde på at stigningen i industriproduksjonen nå er i ferd med å stanse opp.

Sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten har gått ned med ca. 4 pst., mens produksjonsvolumet har falt med ca. 2 pst. Produksjonen har således holdt seg bedre oppe enn sysselsettingen. Etter alt å dømme har det foregått en forskyvning fra anleggsarbeid til boligbygging.

I årets tre første kvartaler hadde vi et eksportoverskott av varer og tjenester på vel 100 mill. kr. Foreløpige beregninger tyder på at vi vil få et overskott på vare- og tjenestebalansen for hele året på vel 200 mill. kr., mens vi i 1950 hadde et underskott på 800 mill. kr.

Verdien av vareinnførselen uten skip økte med ikke mindre enn en tredjedel fra 1950 til 1951. Imidlertid var stigningen enda sterkere for utførselen, idet verdien av vareeksporten uten skip økte med nesten 50 pst. Samtidig steg nettofraktinntektene med om lag 70 pst. Vi kan også se det slik, at vare-

utførselen uten skip og nettofraktinntektene i 1951 dekket henholdsvis 75 pst. og 35—40 pst. av vareinnførselen uten skip, mens de tilsvarende tall for 1950 var 67 pst. og 30 pst. Endelig gikk nettoimporten av skip ned med vel 35 pst., som følge av at skipseksporten ble mer enn tredoblet, mens innførselen av skip var nærmest uforandret i verdi.

Den sterke oppgangen i verditalle fra 1950 til 1951 skyldes i første rekke prisstigningen. Gjennomsnittsprisene i vareutførselen uten skip steg med 35 pst., mens importprisene i gjennomsnitt økte med 25 pst. I skipsfarten finner vi en liknende utvikling, idet fraktratene steg langt sterkere enn prisene på de varer og tjenester som rederiene kjøper i utlandet. Rundt regnet hadde vi en bedring i vårt samlede bytteforhold overfor utlandet på vel 10 pst. fra 1950 til 1951.

Om vi tenker oss at importen og eksporten hadde vært betalt med 1949-priser, ville vi fremdeles hatt et importoverskott av varer og tjenester i 1951. Dette overskottet ville imidlertid ha vært betydelig mindre enn i 1949 og også mindre enn i 1950. Regnet i 1949-priser svarer nedgangen i importoverskottet fra 1950 til 1951 trolig til om lag to tredjeparter av økingen i vår produksjon av varer og tjenester i dette tidsrom.

Overskottet på den samlede driftsbalanse gikk opp fra 190 mill. kr. i 1950 til 5—600 mill. kr. i 1951. Bedringen i driftsbalansen var således atskillig mindre enn bedringen i vare- og tjenestebalansen. Dette skyldes i alt vesentlig nedgangen i gaver mottatt under Det europeiske gjenreisningsprogram. — Holder vi disse gaver utenfor driftsbalansen, viser den et underskott på 848 mill. kr. i 1950 og et overskott på 100—200 mill. kr. i 1951.

Omslaget i utenriksøkonomien har også fått innflytelse på penge- og kredittmarkedet. Utviklingen her var i årene før 1951 dominert av den nedgang i aksje- og sparebankenes sterkt likvide aktiva som fulgte med de store nettosalg av valuta fra staten og Norges Bank til publikum. Også i 1951 har det funnet sted et visst nettosalg av valuta gjennom Norges Bank trass i overskottet på vare- og tjenestebalansen. De likviditetsmessige virkningene av dette var imidlertid ikke større enn at de ble mer enn oppveid av frigjøringen av riksinnskottene i mars 1951. Aksje- og sparebankenes likvide aktiva er også blitt økt ved at statsbankene har kunnet finansiere sine utlån ved bruk av midler som staten hadde stående i Norges Bank. Ved utgangen av november 1951 var derfor aksje- og spareban-

kenes likvide aktiva om lag 175 mill. kr. større enn ett år tidligere.

Frigivingen av riksinnskottene og overskottet på vare- og tjenestebalansen har virket i retning av å styrke likviditeten også hos publikum. Dette gir seg blant annet uttrykk i at innskottene i aksje- og sparebankene i 1951 økte sterkere enn utlånene, mens alle tidligere etterkrigsår har vist betydelige utlånsoverskott. Eksportbedriftene har bedret sin likviditet i 1951. Som helhet har de trolig økt sine innskott i norske banker sterkt. Dessuten har rederiene fått en tilvekst i sine likvide tilgodehavender i utlandet. På den annen side er det grunn til å tro at prisutviklingen har strammet likviditeten i hjemmebedriftene.

Trass i den økte likviditet i aksje- og sparebankene fortsatte den effektive renten på statsobligasjoner å stige. For langsiktige obligasjoner steg den effektive rente ved oppkjøp til om lag 2,8 pst. i løpet av 1950, og ved utgangen av 1951 var den om lag 3,1 pst.

Som følge av stigningen i den effektive obligasjonsrente har statsbankene ikke lenger kunnet finansiere sine utlån ved å selge obligasjoner til 2,5 pst. rente. Stortinget ga derfor Finansdepartementet fullmakt til å låne statsbankene inntil 400 mill. kr., som ble tatt fra statens reguleringskonto. Ved hjelp av disse midler har statsbankene kunnet holde sine utlån på stort sett samme nivå som i 1950. Ved utgangen av året var hele det nevnte beløp disponert.

Nedskjæringen av pristilskottene i april 1950 utløste en kraftig stigning i det innenlandske prisnivå. Prisoppgangen ble forsterket av stigende importpriser, av lønnsøkning og annen inntektsøkning, og av forhøyelsen av omsetningsavgiften og andre indirekte skatter. I alt gikk engrosprisindeksen opp med vel 40 pst. fra mars 1950 til juli 1951, og levekostnadsindeksen steg i samme tidsrom med bortimot 25 pst. Fra sommeren av viste prisstigningen en tid tendens til å stoppe opp, blant annet som følge av at importprisene stort sett var uforandret fra våren til høsten 1951. Mot slutten av året førte imidlertid indeksreguleringen av lønningene til nye prisforhøyelser, i første omgang på jordbruksvarer.

Den nye bevegelse i prisnivået som derved er kommet i gang, vil ha en tendens til å fortsette, idet forskjellige kostnadshevende faktorer etter hvert vil kunne utløse hverandre. Det kan imidlertid godt hende at bevegelsen litt etter litt vil ebbe ut, så sant den ikke blir forsterket av stigende importpriser.

Prisoppgangen siden mars 1950 har ført til

betydelige endringer i de relative priser. Subsidiereduksjonen rammet således bare et begrenset utvalg av varer. Også importprisstigningen har virket i samme retning, for det første fordi den har vært svært ujamn og dessuten fordi ulike varer kan ha et høyst forskjellig innhold av importerte råvarer og hjelpestoffer. Ser vi på levekostnadene, har utviklingen vært preget av en relativt sterk prisoppgang på bekledningsvarer og matvarer. I november 1951 lå prisene på bekledningsvarer ca. 40 pst. høyere enn i mars 1950, mens det tilsvarende tall for matvarer var vel 30 pst. Prisene på enkelte matvarer er fremdeles holdt nede ved subsidier. Kaffesubsidiene var betydelig høyere høsten 1951 enn i mars 1950, trass i at detaljprisene på kaffe var satt opp til det dobbelte i løpet av samme tidsrom.

Bruttonasjonalinntekten økte med om lag 20 pst. fra 1950 til 1951. En forholdsvis stor del av denne samlede inntektsoppgang tilfalt det offentlige. Fra 1950 til 1951 økte de offentlige inntekter regnet netto, dvs. etter fradrag av subsidier og inntektsoverføringer til private, med vel 700 mill. kr. eller med nærmere 30 pst. Over halvparten av denne inntektsoppgang skyldes endringer i indirekte skatter og subsidier. Omsetningsskatten alene har brakt inn om lag 300 mill. kr. mer enn i 1950. Økingen i den offentlige inntekt har således i første rekke rammet konsumentene. Den offentlige finanspolitikk har derfor ikke bare påvirket størrelsen av den samlede private inntekt, men også fordelingen av denne inntekt mellom bedrifter og konsumenter.

Endringen i den private inntektsfordeling fra 1950 til 1951, må imidlertid først og fremst sees i sammenheng med prisutviklingen ute. En alminnelig internasjonal prisoppgang vil vanligvis medføre at inntektsfordelingen endres til fordel for eksportnæringene. I tiden etterat Koreakrigen brøt ut, har dette forhold gjort seg gjeldende i særlig høy grad, både fordi prisoppgangen har vært forholdsvis sterk, og fordi våre eksportpriser har stegget mer enn våre importpriser. Sett under ett har bedriftene i utenriksnæringene økt sin andel av bruttonasjonalinntekten forholdsvis sterkt fra 1950 til 1951, til tross for at en del av deres fortjenesteøkning er trukket inn til staten i form av eksportavgifter. De største fordeler er blitt høstet av bedrifter i skipsfart og treforedlingsindustri.

Hjemmebedriftene har stått i en annen stilling. Deres kostnader har økt, mens deres priser har vært holdt nede ved offentlig kontroll. Likevel er det ikke utelukket at også hjemmebedriftene i industri, handel og transport, sett under ett, har økt sin bruttofortje-

nestefra 1950 til 1951. Deres samlede inntektsøking har imidlertid vært beskjedent sammenliknet med stigningen i eksportbedriftenes fortjeneste. Det er ellers på det rene at inntektsutviklingen blant hjemmebedriftene har vært ujamn. Produksjons- og produktivitetsøkingen har således vært forskjellig på de ulike områder. Dessuten må en regne med at den offentlige prisregulering ikke har vært like streng og like effektiv over alt, blant annet fordi kontrollvanskene er særlig store i en tid da hele pris- og kostnadsnivået er i bevegelse.

Lønsmottakernes pengeinntekt lå i gjennomsnitt for 1951 vesentlig høyere enn året før. Dette var i første rekke en følge av dyrtidstilleggene høsten 1950, våren 1951 og høsten 1951. Det foreligger ikke statistiske oppgaver over inntektsutviklingen for hele året for noen lønnsgruppe, men for voksne menn i industrien kan det sannsynligvis regnes med at fortjenesten i gjennomsnitt lå om lag 12—13 pst. høyere i 1951 enn i 1950. Levekostnadsindeksen lå i gjennomsnitt for 1951 vel 15 pst. høyere enn i gjennomsnitt for 1950. Disse tall tyder på at reallønnen for industriarbeidere i gjennomsnitt for 1951 var noe lavere enn gjennomsnittet for 1950. Ser vi på utviklingen fra måned til måned, har reallønnen for mannlige industriarbeidere i de fleste måneder i tiden april 1950—oktober 1951 ligget noe lavere enn i 1. kvartal 1950. Etter hvert nytt dyrtidstillegg kom den imidlertid opp på omtrent samme nivå som i 1. kvartal 1950. Ved begynnelsen av 1952 ligger reallønnen sannsynligvis over gjennomsnittet for 1951, trass i oppgangen i matvareprisene mot slutten av året.

En må være merksam på at disse tallene gir et noenlunde riktig uttrykk for reallønnsutviklingen bare når det gjelder en industriarbeider med en familie som svarer til indeksfamilien både med omsyn til inntekt og forbruk. For store grupper av funksjonærer og ikke-akkordlønnte arbeidere har lønnsutviklingen trolig vært ugunstigere enn for industriarbeidere. Alt i alt viser oppgavene over lønns- og prisutviklingen at realinntekten for de fleste lønsmottakere sank noe fra 1950 til 1951. Dette betyr imidlertid ikke uten videre at levestandarden har gått tilsvarende ned. Bedringen i vareutvalget har nemlig gjort det mulig for konsumentene å legge om sine innkjøp i retning av relativt billigere varekvaliteter enn de som er representert i levekostnadsindeksen.

Regnet i 1949-priser økte både brutto- og netto-nasjonalinntekten med om lag 3 pst. fra 1950 til 1951. Ved denne beregning har vi imidlertid sett bort fra bedringen i vårt

bytteforhold overfor utlandet. Denne bedringen innebærer at vi for en gitt mengde av våre eksportvarer og tjenester kan kjøpe en større importmengde enn i tidligere år. Tar vi omsyn til dette, finner vi at vår reale nasjonalinntekt har økt med 6—8 prosent fra 1950 til 1951.

Mesteparten av produksjonsstigningen fra 1950 til 1951 ble oppveid av nedgangen i importoverskottet av varer og tjenester. Tilgangen på varer og tjenester til innenlandsk bruk viste derfor bare en beskjedent øking sammenliknet med 1950. Da det sivile konsum og de sivile investeringer regnet i 1949-priser tilsammen var like store i 1951 som året før, kan vi regne med at økingen i vare- og tjenestetilgangen fra 1950 til 1951 stort sett svarer til oppgangen i forsvarsutgiftene i løpet av dette tidsrom. Det offentlige sivile konsum holdt seg på om lag samme nivå som i 1950. Det private konsum og investeringene i fast realkapital gikk noe ned, men til gjengjeld fikk vi en forholdsvis sterk oppgang i lagrene.

Det er sannsynlig at svikten i etterspørselen etter enkelte konsumvarer var den viktigste årsak til lagerøkingen i 1951. Det fant således sted store lageropplegg av tekstilvarer og skotøy. Likevel var tekstillagrene trolig fremdeles lavere i forhold til omsetningen enn de var før krigen. Lageroppleggene kan også mer generelt sees i sammenheng med import- og produksjonsutviklingen. Importvolumet steg nemlig atskillig sterkere relativt sett fra 1950 til 1951 enn vår samlede produksjon av varer og tjenester.

Investeringene i fast realkapital var trolig 1—2 pst. mindre i 1951 enn året før. Riktignok var investeringene i maskiner og andre transportmidler enn skip noe større enn i 1950, men dette ble sannsynligvis mer enn oppveid av reduksjonen i importoverskottet av skip og av nedgangen i bygge- og anleggsvirksomheten. Investeringene i offentlig konsumkapital holdt seg på om lag samme nivå som i 1950.

Nedgangen i investeringene i fast realkapital i 1951 skyldes neppe noe fall i etterspørselen på dette området. Det var et betydelig etterspørselsoverskott overfor boliger, og utenriksnæringenes etterspørsel etter produksjonsutstyr har sannsynligvis steget i løpet av året som følge av de gunstige konjunkturer. Selv om mange hjemmebedrifter har fått sin likviditet redusert og enkelte bransjer har møtt avsetningsvansker, må en regne med at den samlede investeringsetterspørsel var minst like stor i 1951 som året før.

Etter foreløpige beregninger falt det private konsum regnet i 1949-priser med om lag 3 pst. fra 1950 til 1951. Selv om dette tallet er nokså usikkert, er det god grunn til å tro at det gir et brukbart uttrykk for utviklingens retning. Året 1951 er det første etterkrigsår som viser nedgang i det samlede private konsum. På en rekke områder var imidlertid konsumet om lag like stort som i året før. Dette gjelder blant annet reiseutgifter, husleie, lys og brensel. Derimot var det en betydelig mengdemessig nedgang i konsumentenes kjøp av klær og skotøy. Dessuten gikk konsumet av matvarer og drikkevarer og tobakk noe ned fra 1950 til 1951. Fallet i konsumentenes kjøp av klær og skotøy skyldes til dels at prisene på disse varer har steget forholdsvis sterkt i løpet av det siste halvannet år. Endringene i de relative priser har nok også påvirket både størrelsen og sammensetningen av matvarekonsumet i 1951. Kjøttkonsumet falt således forholdsvis sterkt mengdemessig sett fra 1950 til 1951.

Nedgangen i konsumet fra 1950 til 1951 må videre sees i sammenheng med utviklingen av konsumentenes realinntekter. Store konsumentgrupper fikk sannsynligvis redusert sine disponible realinntekter i løpet av dette tidsrommet. Konsumutviklingen i 1951 må imidlertid også i noen grad sees som en ettervirkning av den sterke oppgangen i konsumet som fant sted i 1950. Regnet i faste priser økte det private konsum med over 8 pst. fra 1949 til 1950, bl. a. som følge av økt tilgang på varer som det tidligere hadde vært mangel på og av forventningene om stigende priser. Det ble således kjøpt betydelig større mengder klær i 1950 enn i 1949.

Det kan tenkes at fri import av biler og husholdningsutstyr ville ha ført til en forholdsvis stor øking i det samlede private konsum i 1951, fordi disse varer i første rekke ville ha blitt kjøpt av de mer velstående befolkningslag. Bortsett fra dette har imidlertid størrelsen av det samlede private konsum i 1951 i alt vesentlig vært bestemt av konsumentenes kjøpeevne og kjøpelyst. Den siste blir påvirket av folks forventninger og kan dermed lett bli gjenstand for store svingninger selv i løpet av kort tid.

Fra 1950 til 1951 har det funnet sted en vesentlig endring i fordelingen av nasjonalinntekten mellom konsum og sparing. Konsumet regnet i forhold til bruttonasjonalinntekten falt fra 71 pst. i 1950 til vel 66 pst. i 1951. Den tilsvarende bruttosparekvote gikk altså opp fra 29 til nærmere 34 pst. Regner vi netto og trekker kapitalslit fra både inntekt

og investering, får vi et enda sterkere utslag. Nettosparekvoten økte nemlig fra 15 pst. i 1950 til 21 pst. i 1951. Selv om tallene er usikre, gir de utvilsomt et riktig bilde av tendensene i utviklingen.

Det er i første rekke overgangen fra et import- til et eksportoverskott av varer og tjenester som har vært forutsetningen for den sterke økingen i den samlede sparing, en øking som igjen har sitt motstykke i endringene i inntektsfordelingen til fordel for bedrifter i utenriksnæringene. Det meste av oppgangen i sparingen faller på den private sektor. Også det offentlige har imidlertid økt sin sparing fra 1950 til 1951.

Den offentlige inntekt regnet netto var i 1951 om lag 1 350 mill. kr. større enn de offentlige kjøp av varer og tjenester til sivilt og militært konsum. Dette tall som representerer den offentlige nettosparing, var vel 200 mill. kr. større enn det tilsvarende tall for 1950. Både i 1950 og i 1951 ble om lag 300 mill. kr. av den offentlige sparing nyttet til investering i offentlig konsumkapital.

Tilveksten til vår nasjonalformue var betydelig større i 1951 enn året før, fordi økingen i vår egen sparing mer enn oppveide nedgangen i gaver mottatt under Det europeiske gjenreisingsprogram. Dette gjelder også dersom vi tar omsyn til prisstigningen. Sammenliknet med 1950 har imidlertid en vesentlig større del av tilveksten til nasjonalformuen gått seg uttrykk i lageropplegg og i en reduksjon av vår nettogjeld til utlandet. Beholdningene av likvid utenlandsk valuta økte med 600—700 mill. kr. i løpet av 1951.

Ved slutten av året 1950 var det klart at vårt land sto overfor en økonomisk omstillingsprosess av betydelig rekkevidde, både fordi beredskapsutgiftene ville øke og enda mer fordi en måtte regne med at støtten fra Sambandsstatene etter hvert ville opphøre. Importoverskottet måtte derfor bringes raskt nedover. Dette har latt seg gjøre vesentlig hurtigere enn det ble regnet med; og takket være prisutviklingen på verdensmarkedet har elimineringen av importoverskottet hittil ikke ført til noen nedgang i vår samlede disponible vare- og tjenestemengde.

I Økonomisk utsyn over året 1950 ble det pekt på at vi ville bli stilt overfor omstillingsproblemer selv i tilfelle av en slik gunstig utvikling, fordi stigningen i nasjonalproduktet ville innebære en samtidig øking i de private inntekter og dermed en tendens til økt konsum. Enten måtte denne vekst i inntektene skjæres bort gjennom større skatter, eller in-

vesteringene måtte reduseres — såfremt ikke inntektsfordelingen endret seg, slik at konsumet ble begrenset av den grunn. Det er for en stor del en begrensning av konsumet gjennom endringer i inntektsfordelingen til fordel for bedriftene som har funnet sted i 1951.

Dersom importprisene ikke viser ny stigning i 1952, er det trolig at konsumentenes inntekter reelt sett vil bli større enn siste år. Ved begynnelsen av året 1952 ligger reallønnene sannsynligvis høyere enn i gjennomsnitt for 1951, og ved tariffoppgjørene utover våren kan det hende at de nominelle lønninger blir satt videre opp. Under stabile importpriser kan derfor konsumet på ny vise tendens til å stige. Hvilke følger en slik utvikling skal få, vil for en stor del avhenge av den økonomiske politikk.

Skulle derimot importprisene fortsette å stige også i 1952, vil dette virke i retning av å begrense konsumet. Samtidig vil tenden-

sene til oppgang i det innenlandske prisnivå bli forsterket. I så fall vil lønns- og prisproblemene bli av sentral betydning for vår indre økonomi også i 1952.

Ikke mindre viktig enn importprisutviklingen vil avsetnings- og prisforholdene for våre eksportnæringer på verdensmarkedet komme til å bli. Dette er ikke bare en av de viktigste faktorer i norsk økonomi, men også en av de mest usikre. Vi kan nok regne med at det i alt vesentlig bare blir vår egen produksjonsevne som vil sette grensene for eksportens volum også i året som kommer. Men det er ikke mulig å si hvordan vårt bytteforhold overfor utlandet vil bli. Vi har ingen garanti for at det blir like gunstig for oss som siste år. Dette hindrer likevel ikke at det gode bytteforholdet for norske varer og tjenester overfor utlandet i 1951 har gjort oss bedre rustet enn vi var for et år siden til å klare de påkjenninger som måtte komme.

Tabellverk.

Register.

	Side		Side
I Vareomsetningen med utlandet	91	VII Skipsfart	98
A Verdien av vareomsetningen med utlandet	91	A Handelsflåten størrelse	98
B Innførsel fordelt på viktigere varegrupper	91	B Skip i utenriksfart	98
a) Verdi	91	C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	98
b) Volumtall	91	D Fraktindeks	98
c) Pristall	91	E Skip med last mellom Norge og utlandet	98
C Utførsel fordelt på viktigere varegrupper	92	VIII Annen samferdsel	99
a) Verdi	92	A Jernbanedrift	99
b) Volumtall	92	B Rutebiltrafikk	99
c) Pristall	92	C Ruteflytrafikk	99
D Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land ..	93	D Post, telefon, telegraf	99
II Sysselsetting	93	E Innreiste utlendinger	99
A Sysselsatte pliktig syketrygdede ..	93	IX Offentlige finanser	99
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene ..	93	A Den kommunale skattelikning ...	99
III Jordbruk og skogbruk	93	B Utlånte kommunale skatter og avgifter	99
A Areal av dyrket jord	93	C Statsskatt	99
B Høstutbytte av jordbruksprodukter ..	94	D Kommunenes skatterestanser	99
C Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår	94	E Kommunenes lånegjeld	99
D Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni	94	F Statens lånegjeld	99
E Forbruk av kunstgjødsel	94	G Statens utgifter og inntekter	100
F Omsetning av kraftfôr til grossist ..	94	X Penger og kreditt	102
G Kontrollerte slakt	94	A Norges Bank	102
H Meieridrift	94	B Aksje- og sparebanker	102
I Engrospriser på meieriprodukter ..	94	C Postgiro	102
J Salg av faste eiendommer i rikets bygder	94	D Postsparebanken	102
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi ..	94	E Statsbanker og kredittforeninger ..	102
L Norges Landbrukshøgskoles prisindeks	95	F Bankklarerer	102
M Produsentpriser på jordbruksprodukter	95	G Omsetning av verdipapirer	102
N Priser på produksjonsmidler	95	H Emisjoner av aksjer	102
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk ..	95	I Registrerte nyinnbetalinger i norske aksjeselskap	102
P Hogst av tømmer og ved	95	J Obligasjoner	102
Q Basispriser for tømmer og ved ...	95	K Aksjekursindeks	102
R Tømmerfløting	95	L Betalingsforhold	102
IV Fiske og hvalfangst	96	M Valutakurser	102
A Oppfisket mengde	96	XI Priser og innenlandsk vareomsetning ..	103
B Verdi av oppfisket mengde	96	A Levekostnader i Norge	103
C Hvalfangst	96	B Levekostnader i forskjellige land ..	103
V Gruvedrift, industri og kraftforsyning ..	96	C Engrospriser i Norge	103
A Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi	96	D Engrospriser i forskjellige land ...	103
a) Utførte timeverk	96	E Utenlandske prisnoteringer	103
b) Bruttoproduksjonsverdi	96	F Indeks for verdien av detaljomsetningen	103
c) Bearbeidingsverdi	96	G Indeks for verdien av engrosomsetningen	103
B Årlig produksjonsindeks	97	H Verdien av omsetningen i samvirke-lagene	103
C Produksjon av visse varer	97	XII Lønninger	104
D Elektrisitetsproduksjon	98	A Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet	104
VI Byggevirksomhet	98	B Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri	104
A Bygg under arbeid	98		
B Bygg tatt i bruk	98		

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

- = null eller mindre enn $\frac{1}{2}$
- .. = oppgave mangler
- . = logisk umulig
- * = foreløpig tall; beregnet tall
- = horisontal strek markerer brudd i en serie

I. Vareomsetningen med utlandet.¹

A. Verdien av vareomsetningen. Mill. kr.

	Innførsel					Utførsel					Innførsels- overskott
	I alt	Råstoff og halv- fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks- varer	I alt	Råstoff og halv- fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks- varer	
			I alt	Skip				I alt	Skip		
1938	1 193	687	295	151	211	787	596	51	40	140	406
1946	2 193	1 329	477	253	387	1 201	800	51	37	350	992
1947	3 817	2 109	1 180	746	528	1 820	1 215	127	90	478	1 997
1948	3 721	2 245	1 178	688	298	2 061	1 477	85	47	499	1 660
1949	4 221	2 400	1 476	836	345	2 137	1 574	81	46	482	2 084
1950	4 846	2 908	1 527	845	411	2 788	2 078	153	120	557	2 058
Jan.-sept.											
1950	3 622	2 135	1 185	666	302	2 001	1 498	106	83	397	1 621
1951	4 523	2 842	1 312	641	369	3 121	2 327	303	268	491	1 402

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Animalske matvarer	Korn og kornvarer ²	Frukt og grønnsaker	Kolonial- varer	Drikke- varer og tobakk	Før- stoffer ²	Oljefre og fete oljer	Kjemi- kaller m. v.	Gjødnings
--	-------------------	--------------------	-----------------------	-----------------------------------	------------------------	--------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------------------	---------------------------	-----------

a) Verdi. Mill. kr.

1938	1 193	1 042	8	75	36	41	21	26	52	54	9
1946	2 193	1 940	30	209	50	108	45	8	36	97	35
1947	3 817	3 071	7	256	59	124	53	58	76	144	35
1948	3 721	3 033	9	348	32	151	44	39	108	138	46
1949	4 221	3 385	21	272	34	144	46	16	80	130	71
1950	4 846	4 001	7	333	52	220	52	56	159	163	59
Jan.-sept.											
1950	3 622	2 956	5	265	31	158	40	44	115	116	45
1951	4 523	3 882	11	249	29	200	43	2	172	198	43

b) Volumtall. 1949 = 100

1938	85	93	..	94	278	127	..	..	..	..	..
1946	67	73	..	86	169	90	..	..	..	..	..
1947	101	97	..	73	181	86	..	..	..	..	..
1948	85	88	..	108	97	104	..	..	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	103	106	* 26	118	147	101	*107	*135	*155	*115	* 78
Jan.-sept.											
1950	103	105	..	127	119	101	..	..	160	..	..
1951	116	119	57	117	107	102	107	48	194	131	79

c) Pristall. 1949 = 100

1938	33	34	..	31	35	22	..	..	21	..	..
1946	73	82	..	92	97	82	..	..	57	..	..
1947	90	96	..	130	96	100	..	..	87	..	..
1948	103	103	..	124	95	102	..	..	106	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	110	113	* 94	106	104	149	*110	*119	102	*106	*106
Jan.-sept.											
1950	111	112	..	105	102	145	..	..	101	..	..
1951	131	137	98	116	113	181	120	134	131	156	102

	Tre og trefor- edlings- pro- dukter	Spinne- stoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre fer- dige manu- faktura- varer	Skinn, lær og arbeider herav	Brensels- stoffer	Ikke-me- talliske mi- neraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle me- taller, rå og halvfor- arbeidde	Arbeider av uedle metaller ²	Maskiner og appa- rater ²	Transport- midler unntatt skip
--	---	--	--	------------------------------------	----------------------	--	--------------------	--	---	--	---

a) Verdi. Mill. kr.

1938	30	39	103	17	130	31	25	97	43	106	45
1946	63	96	226	43	246	54	35	179	60	141	79
1947	103	159	408	69	371	92	72	306	133	292	115
1948	94	205	150	49	428	88	82	358	123	352	75
1949	66	243	248	54	409	91	101	529	137	477	86
1950	89	359	271	90	488	97	136	444	157	500	104
Jan.-sept.											
1950	62	250	212	64	349	71	95	329	116	382	82
1951	147	367	297	75	485	86	130	464	137	430	176

¹) Omfatter den inn- og utførsel som inngår i handelsstatistikken. Utenfor denne faller blant annet forsvarsimport, fløtningstømmer og fiske- og fangstprodukter levert direkte fra feltet. Se ellers Norges Handel. Svalbard er fra 1. januar 1951 i statistikken regnet som en del av Norge. ²) Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske Meldinger nr. 5 1951.

I. Vareomsetningen med utlandet (forts.)

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper (forts.)

	Tre og treforedlingsprodukter	Spinne-stoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brensels-stoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	Arbeider av uedle metaller ¹⁾	Maskiner og apparater ¹⁾	Transportmidler umtatt skip
b) Volumtall. 1949 = 100											
1938	..	56	120	..	85	..	85	47	..	..	..
1946	..	59	117	..	73	..	36	48	..	..	..
1947	..	77	149	..	96	..	71	74	..	..	..
1948	..	87	61	..	100	..	77	69	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	*142	124	100	*146	105	105	110	80	*109	*103	*125
Jan.-sept. 1950	..	121	103	..	102	..	101	79	..	..	..
1951	226	119	115	123	122	124	109	88	105	114	362

c) Pristall. 1949 = 100											
1938	..	28	31	..	38	..	47	34	..	..	..
1946	..	64	72	..	84	..	97	72	..	..	..
1947	..	86	98	..	97	..	101	82	..	..	..
1948	..	99	95	..	105	..	104	95	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	*100	121	110	*116	115	* 96	118	104	*101	*101	* 96
Jan.-sept. 1950	..	116	110	..	112	..	125	102	..	..	..
1951	144	168	137	151	140	105	156	132	113	106	107

C. Utførsel fordelt på viktigere varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra landbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Dyre- og plante-fett, olje og voks	Gjødning	Tremasse og cellulose	Papir og papp	Huder, skinn og lær	Malmer og slagg	Metaller, rå og halvforarbeidde
a) Verdi. Mill. kr.												
1938	787	747	11	85	30	50	55	104	67	50	49	140
1946	1 201	1 164	1	253	64	110	100	73	245	36	20	126
1947	1 820	1 730	7	324	114	256	98	136	337	36	33	199
1948	2 061	2 014	12	329	120	301	95	224	361	29	44	279
1949	2 137	2 091	9	324	104	361	143	258	281	22	46	296
1950	2 788	2 668	44	325	130	381	210	309	326	31	60	477
Jan.-sept. 1950	2 001	1 918	35	222	101	298	160	215	227	27	44	327
1951	3 121	2 853	30	301	107	388	167	439	469	34	51	434

b) Volumtall. 1949 = 100												
1938	119	115	455	87	91	104	79	130	82	233	323	108
1946	73	71	5	80	81	55	80	40	104	109	68	57
1947	96	91	9	101	131	84	72	53	109	174	90	85
1948	96	97	132	103	116	90	68	74	110	167	106	102
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	132	126	555	84	120	142	137	122	115	112	110	145
Jan.-sept. 1950	130	125	607	78	126	148	140	119	113	132	101	138
1951	148	131	430	104	117	119	146	120	114	144	98	142

c) Pristall. 1949 = 100												
1938	33	34	31	30	32	19	50	31	29	98	38	43
1946	82	82	71	95	76	73	90	69	85	147	68	77
1947	92	93	95	98	86	93	93	97	109	93	84	82
1948	103	103	117	98	99	103	100	116	117	96	94	94
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	102	105	100	120	104	91	110	98	101	125	121	113
Jan.-sept. 1950	100	102	100	118	103	91	109	93	95	125	118	110
1951	131	138	110	120	117	115	106	188	195	136	153	136

¹⁾ Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske Meldinger nr. 5 1951.

I. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

D. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord-Amerika		Sør-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	853	630	21	26	194	69	37	21	84	35	3	6
1946	1 345	880	27	62	661	96	108	75	41	78	14	10
1947	2 261	1 380	51	55	1 158	144	213	103	117	98	20	38
1948	2 500	1 518	92	73	755	186	178	63	163	141	33	78
1949	3 072	1 635	65	66	802	176	92	66	160	137	30	57
1950	3 346	2 034	141	117	821	322	192	133	276	113	70	69
Jan.-sept. 1950	2 485	1 468	114	80	625	228	129	96	214	83	55	46
1951	3 074	2 200	163	130	816	368	162	167	234	146	74	110

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Tyskland ¹⁾		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	42	34	137	69	193	194	36	52	²⁾ 220	²⁾ 122	119	61
1946	107	130	225	143	425	125	65	86	123	64	477	63
1947	183	141	322	194	737	264	152	115	70	49	950	89
1948	185	122	492	180	682	325	169	136	101	113	497	158
1949	182	150	593	194	900	388	217	130	163	155	553	149
1950	185	198	701	217	1 073	505	314	129	232	338	589	273
Jan.-sept. 1950	118	156	507	151	837	367	244	78	147	257	459	197
1951	139	169	532	253	1 051	623	221	154	322	294	564	245

II. Sysselsetting.

A. Sysselsatte pliktig syketrygdede³⁾

	I alt		Jordbruk, skogbruk, gartneri	Fiske og fangst	Sjøfart og annen transport	Industri	Bygge- og anleggs-virksomhet	Forrettings-virksomhet	Husarbeid og ren-gjøring	Offentlig administrasjon og annen tjenestevirksomhet	Uviss næring	B. Arbeidsløse ved arbeidskontorene ³⁾	
	Relative tall, 1949 = 100	Absolutte tall										I alt	I industrien
1948													
Mars	96,3	857 993	103 390	12 926	81 192	284 212	78 577	120 664	76 670	95 524	4 838	17 091	2 218
Juni	99,4	885 430	104 230	8 257	83 493	292 670	97 203	122 181	75 450	97 216	4 730	3 279	235
Sept.	99,0	881 822	101 642	7 735	82 882	292 161	102 575	121 247	72 566	96 429	4 585	5 185	520
Des.	98,1	874 026	104 622	9 441	82 857	292 880	87 730	121 628	73 548	96 866	4 454	9 925	1 071
1949													
Mars	99,4	885 117	106 031	12 206	84 981	300 033	84 070	121 375	74 203	97 675	4 543	12 746	1 712
Juni	100,7	896 818	98 465	6 568	87 710	302 902	103 072	123 096	71 732	99 062	4 211	2 377	234
Sept.	100,9	898 420	94 149	6 492	87 997	302 139	113 276	122 800	69 492	97 799	4 276	4 645	445
Des.	99,6	886 662	95 598	9 451	87 523	301 134	95 236	123 989	70 890	98 622	4 219	12 039	1 241
1950													
Mars	100,8	897 914	98 011	12 718	89 421	306 765	89 972	125 019	72 193	99 511	4 304	14 933	2 526
Juni	102,6	913 865	93 793	6 592	90 991	311 462	108 584	127 832	69 857	100 367	4 387	2 823	353
Sept.	102,4	912 166	90 876	7 991	91 103	310 375	114 678	126 442	67 657	98 837	4 207	4 806	425
Des.	100,4	893 785	93 234	9 211	89 939	309 806	91 117	127 414	68 385	100 498	4 181	14 565	1 908
1951													
Mars	101,2	901 057	92 636	14 285	91 824	312 979	83 280	127 996	69 885	103 855	4 317	22 524	4 284
Juni	⁴⁾ 104,2	955 701	92 961	9 369	95 716	332 750	102 298	136 985	67 427	113 979	4 216	3 515	305
Sept.	103,7	951 070	91 428	8 351	95 114	327 037	110 323	135 318	65 604	113 958	3 937	4 617	987

III. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord i rikets bygder. Dekar

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Bland-korn	Erter	Korn og orter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker og hage	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1939	412 131	31 761	467 742	870 243	48 943	5 921	1 836 741	506 927	602 000	2 945 668	5 296 360	8 242 028
1945	480 293	26 680	414 643	855 772	54 369	11 819	1 843 576	646 333	615 459	3 105 368	4 619 026	7 724 394
1946	382 851	25 015	405 325	835 653	47 089	8 594	1 704 527	623 853	600 714	2 929 094	5 047 569	7 976 663
1947	291 569	13 431	391 109	757 207	38 292	9 428	1 501 036	568 589	600 271	2 669 896	5 354 591	8 024 487
1948	327 217	13 442	367 554	737 545	40 616	10 119	1 496 493	648 830	556 789	2 702 112	5 353 787	8 055 899
1949	308 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1950	316 147	11 556	417 932	778 449	38 296	5 313	1 567 693	589 605	560 460	2 717 758	5 414 332	8 132 090
1951	242 666	6 386	546 546	774 161	38 614	5 256	1 613 629	585 166	583 718	2 782 513	5 373 684	8 156 197

¹⁾ Vest- og Øst-Tyskland. ²⁾ Inkl. Østerrike. ³⁾ Arbeidsdirektoratets tall ved utgangen av måneden. ⁴⁾ Bare de relative tall er korrigert for økingen av inntektsgrensen fra kr. 9 000 til kr. 15 000.

III. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rot- vekster	Høy	I alt i føreheter
1939	77 844	6 158	103 476	200 788	11 912	1 182	401 360	806 949	828 646	2 863 198	1 936 179
1945	85 795	4 536	80 667	165 093	11 040	1 870	349 001	1 112 187	776 166	2 466 233	1 773 551
1946	79 885	5 003	93 917	185 813	11 611	1 599	377 828	1 204 434	616 924	2 528 727	1 852 097
1947	46 199	2 001	80 940	131 539	7 401	1 364	269 444	918 546	524 612	2 488 579	1 619 648
1948	75 632	2 963	89 188	176 926	10 323	1 992	357 024	1 454 457	734 789	2 955 670	2 060 841
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1950	66 218	2 471	98 934	179 816	9 560	1 007	358 006	1 115 685	723 852	3 205 352	2 083 835
1951*	..	..	..	..	..	..	369 726	1 138 400	741 600	2 580 000	1 855 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1939	88	95	96	99	100	98	96	77	77	99	94
1945	88	87	88	89	88	84	88	84	77	98	92
1946	98	94	101	98	102	89	99	92	78	93	94
1947	74	71	89	75	79	72	78	76	74	87	83
1948	106	107	102	103	103	99	104	104	96	101	101
1949	96	98	87	90	92	93	90	86	90	103	97
1950	94	97	97	97	97	87	96	86	94	108	102
1951*	88	92	100	99	98	92	95	89	96	91	91

D. Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne høns	Sølvrev (riket)	E. Forbruk av kunstgjødsel. Tonn verdstoff		
		1 alt	Mjølkekyr						Kvelstoff (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1939	203 931	1 455 016	864 336	361 953	1 743 802	248 916	3 422 368	493 190	10 270	6 464	12 305
1945	*231 000	*1 220 000	..	*195 000	*1 760 000	*204 000	*1 200 000	..	21 500	567	14 967
1946	237 974	1 266 980	801 497	256 660	1 706 801	177 666	1 432 690	217 034	18 988	7 327	12 854
1947	224 545	1 225 024	795 488	258 635	1 698 026	154 956	2 046 575	..	20 905	9 890	24 053
1948	206 121	1 175 089	767 664	248 345	1 629 463	144 862	2 725 487	..	23 302	11 754	27 588
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906	113 049	25 216	14 108	35 056
1950	190 514	1 236 600	766 268	422 156	1 811 748	130 045	3 911 996	..	36 864	16 171	41 837
1951	183 828	1 230 532	754 591	386 120	1 928 948	118 828	3 320 489	..	30 699	14 949	34 433

F. Omsetning av kraftfôr til grossist. Tonn

	Eggehviterikt		Kullhydratrikt		G. Kontrollerte slakt						
	Innført	Norsk	Innført	Norsk	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjølkalv
1939	96 513	87 017	245 925	101 034	197 045	5 779	320 164	354 820	15 719	205 664	55 491
1945	21 605	60 360	39 442	38 163	54 656	13 564	11 068	102 626	5 000	105 024	3 272
1946	14 554	69 147	93 578	75 988	126 747	16 986	28 421	219 261	17 905	170 533	7 780
1947	63 080	84 810	138 139	47 771	164 844	12 991	86 449	273 368	20 880	193 789	9 402
1948	26 035	135 370	206 383	46 458	109 819	5 610	55 351	180 381	13 572	167 673	7 231
1949	31 720	119 185	190 281	56 425	126 596	6 516 ¹⁾	202 773 ²⁾	356 431	20 352	180 134	8 333
1950	75 877	114 960	241 794	57 514	163 276	5 320	476 691	304 475	23 099	171 167	10 328
Jan.-okt. 1950	71 380	106 645	218 330	49 923	123 988	3 484	401 700	235 757	18 116	148 633	9 027
1951	—	94 661	131 561	54 027	184 890	5 506	241 029	300 928	18 456	151 562	17 035

H. Meieridrift

							Kr. pr. kg			rikets bygder		snittlig skyld- marks- verdi
	Innveld mjølk	Tilbake- levert skummet mjølk	Produksjon av			Netto- utbytte av mjølka Øre pr. kg	Smør	Helfeit gandaost	Blandet geit- mysost	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.	Kr.
			Smør	Hvit ost	Brun ost							
1938	710 217	225 320	14 521	10 836	7 805	18,38	3,02	1,65	1,55	28 195	182 425	5 617
1945	341 892	34 460	4 107	1 917	1 937	37,11	4,10	2,35	2,50	13 680	84 662	8 524
1946	567 610	75 989	6 393	4 562	5 021	42,14	4,50	2,56	2,61	29 972	220 895	8 178
1947	647 352	94 731	7 949	5 797	5 892	45,75	5,35	2,90	2,90	36 258	370 364	9 184
1948	734 076	97 435	8 881	7 087	6 847	46,74	5,35	2,90	2,90	32 324	262 226	9 027
1949	890 569	171 341	10 716	11 245	10 040	47,30	5,35	2,90	2,90	36 214	274 201	10 344
1950	991 411	233 837	11 532	14 128	11 401	47,83	6,28	2,90	2,90	36 600	287 133	10 625
Jan.-okt.												
1950	853 518	221 680	10 647	12 928	10 055	..	3) 6,60	3) 2,90	3) 2,90	..	..	..
1951	872 083	221 489	10 396	14 445	11 783	..	3) 6,60	3) 3,85	3) 3,80	..	..	..

¹⁾ Av dette 5 163 innførte. ²⁾ Av dette 59 774 innførte. ³⁾ Oktoberpriser.

III. Jordbruk og skogbruk (forts.).

L. Norges Landbrukshøgskoles prisindeks. ¹⁾ Driftsåret 1.april 1938—31. mars 1939 = 100					M. Produsentpriser på jordbruksprodukter									
Jordbruksprodukter				Produk-sjons-midler	Partisalg i 6 av landets større byer. Fra Landbrukets Priscentral						Statens Kornforretnings grunnpriser			
I alt	Plante-produkter	Husdyr-produkter			Høy	Poteter	Egg	Okse-kjøtt	Saue-kjøtt	Flesk	Hvete	Rug	Bygg	Havre
1939	103	107	102	106	7,42	9,21	1,44	1,44	1,54	1,50	24,00	22,00	20,00	18,19
1945	196	195	197	167	16,76	20,37	3,20	2,64	3,15	2,78	39,60	38,00	35,00	32,00
1946	224	215	227	175	17,33	18,94	4,00	3,37	3,67	3,41	44,00	41,60	37,00	33,20
1947	241	240	242	179	20,18	22,03	4,00	3,67	4,20	3,78	47,00	47,00	40,00	35,00
1948	247	212	255	183	20,28	20,18	4,00	4,07	4,50	4,18	51,00	51,00	43,50	38,00
1949	250	232	254	188	18,76	20,68	3,95	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1950	262	267	261	257	18,15	22,29	3,55	4,30	4,79	4,47	60,00	60,00	51,50	45,00
Okt.														
1950	262	239	267	257	18,17	17,92	4,33	4,25	4,70	4,50	65,00	65,00	56,00	49,00
1951	283	267	286	270	27,17	20,17	5,18	4,10	4,80	4,80	73,00	73,00	63,00	54,00

N. Priser på produksjonsmidler

Kraftfôr				Kunstgjødsel			Maskiner og redskap					
Maisgrop	Jord-nettmjøl	Rugggris	Sildmjøl	Kalk-salpeter 15,5 % N.	Fosfor-syre-gjødsel 8,7 % P.	Kalium-gjødsel 33,2 % K.	Plog (norsk 11")	Harv (9 t.)	Slåmaskin (2 h.)	Arbeids-kjerre	Høyvogn	
Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. 100 kg			Kr. pr. stk.					
1939	19,86	23,28	14,28	29,05	15,10	6,78	13,75	176,00	92,00	420,00	175,00	280,00
1945	32,00	39,00	22,50	35,72	13,90	12,00	15,00	240,13	148,12	912,71	253,00	385,00
1946	32,00	39,00	22,50	36,00	13,90	12,00	15,00	256,94	155,53	912,71	253,00	385,00
1947	31,92	38,92	22,50	35,92	14,60	12,80	15,90	244,00	148,00	1 033,00	250,00	550,00
1948	31,79	38,79	22,50	35,79	14,35	12,63	15,80	298,50	176,00	1 033,00	400,00	650,00
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 020,00	435,00	660,00
1950	43,83	57,53	34,78	64,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 173,00	435,00	660,00
1951	55,80	..	41,00	77,20	16,00	12,91	19,35	310,94	183,33	1 200,00	469,00	709,00

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

	Årslønn (til dette kost og losji)		Daglønn i sommerhalvåret på egen kost						Daglønn for skogsarbeid i vinterhalvåret		Gjennomsnittlig dagsfor-tjeneste for skogs-kjøring (mann og hest)
	Tjenestegutter	Tjenestejenter	Vårønn		Slåttønn		Skurønn		På arbeidsgliverens kost	På egen kost	
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner			
1939/40	624	411	5,55	3,68	6,05	3,89	5,65	3,82	4,13	5,87	9,65
1945/46	1 580	974	12,12	8,00	12,84	8,40	12,30	8,25	10,04	13,18	21,99
1946/47	1 981	1 170	14,34	9,42	15,06	9,79	14,27	9,55	11,92	15,63	24,69
1947/48	2 312	1 347	16,06	10,56	17,08	11,02	16,16	10,75	13,87	17,60	27,76
1948/49	2 599	1 535	17,44	11,49	18,44	12,01	17,53	11,72	14,90	19,10	29,44
1949/50	2 783	1 678	18,27	12,32	19,25	12,80	18,44	12,52	15,59	19,63	29,88
1950/51	2 994	1 829	19,62	13,26	20,59	13,77	19,64	13,42	16,97	21,39	31,10

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål.

	Bartretømmer					Lauvtræ-tømmer	Barved	Lauvved	Salgsvirke i alt	Husbe-hovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Skur-tømmer	Sliperi-og cellu-lose-tømmer	Spesial-tømmer	Diverse tømmer	Bartre-tømmer i alt						
1939/40	2 710	2 618	102	..	5 430	36	604	503	6 573	2 787	9 360
1945/46	2 255	2 080	126	..	4 461	32	1 124	368	5 985	2 787	8 772
1946/47	2 642	3 096	319	..	6 057	46	770	353	7 226	2 787	10 013
1947/48	2 742	3 185	231	266	6 424	33	682	307	7 446	2 787	10 233
1948/49	3 244	4 314	307	285	8 150	46	573	248	9 017	2 787	11 804
1949/50*	2 841	3 170	257	117	6 385	37	465		6 887	2 787	9 674
1950/51*	..	..	..	..	6 550	..	..	..	..	2 787	..

Q. Basispriser²⁾ for tømmer (levert vassdrag) og ved. For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

Skurtømmer				Sliperi- og celluloseelast				Østl. og Trøndel.		R. Tømmerfløting		
Østlandet		Trøndel.		Østlandet		Trøndel.		Barved	Bjørke-ved		1 000 stokker	1 000 m ³
Gran	Furu			Gran	Furu							
1939/40	19,50	18,50	15,40	15,80	11,00	14,25	13,20	21,00	29,00	1939	16 625	2 223
1945/46	35,00	35,00	32,05	30,75	27,00	29,50	27,45	44,00	58,00	1945	10 344	1 732
1946/47	41,50	41,50	37,65	35,00	31,00	34,50	32,25	47,00	61,00	1946	17 382	2 658
1947/48	45,50	45,50	41,75	39,00	35,00	38,50	35,75	53,00	66,00	1947	24 557	3 468
1948/49	46,50	46,50	42,95	40,00	36,00	39,50	36,80	55,00	68,00	1948	26 922	3 768
1949/50	46,00	45,00	42,45	39,50	33,00	36,50	36,30	55,00	68,00	1949	35 694	4 713
1950/51	65,50	66,00	61,15	57,00	51,50	55,00	51,30	55,00	68,00	1950	27 429	3 663
1951/52	74,00	74,00	69,55	62,50	57,50	60,50	58,50	70,00	90,00	1951	..	..

¹⁾ Årstallene gjelder driftsårene 1939/40 osv. ²⁾ Til dette kommer tillegg for investerings- og pensjonsavgift.

IV. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.¹⁾ Tonn

	I alt	Skrei ²⁾	Lodde- torsk ³⁾	Bank- torsk	Fjord- torsk	Sei	Lange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1939	1 001 522	182 945	28 302	45 265	14 232	36 375	6 348	5 539	18 624	1 951	358	412 426
1945	716 622	94 974	1 923	8 043	14 617	19 006	8 568	2 478	3 484	1 936	936	349 600
1946	818 671	172 190	12 505	12 286	17 256	28 877	12 230	4 904	9 377	2 526	1 059	357 633
1947	1 031 521	206 025	23 093	21 203	19 461	41 750	9 739	5 647	14 645	2 105	788	494 270
1948	1 317 811	110 552	25 239	23 380	19 577	58 757	5 276	4 683	25 209	1 891	365	819 583
1949	1 084 298	90 947	22 431	34 669	28 018	61 412	3 508	4 131	21 020	1 843	296	567 467
1950	1 278 668	108 612	22 553	44 245	20 192	67 682	6 791	4 864	18 285	1 868	251	771 306
1951*	1 595 000	146 990	22 352	50 000	20 000	60 000	..	..	..	..	..	888 006

	Feitsild	Småsild	Nordsjø- sild	Islandssild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Flyndre	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1939	25 750	122 750	1 861	16 042	5 406	1 189	6 767	3 240	2 826	998	3 125	9 321
1945	29 321	124 294	—	4 927	6 324	745	3 231	1 488	623	615	1 217	3 251
1946	28 243	64 636	681	12 414	10 967	938	7 370	3 889	1 194	941	2 053	3 957
1947	20 319	47 121	4 169	21 694	7 645	961	12 810	5 172	1 474	850	1 920	8 915
1948	17 945	87 832	23 911	5 598	7 246	929	9 994	5 209	1 264	721	1 855	6 574
1949	21 766	101 086	3 204	25 897	9 453	944	12 570	5 705	1 403	862	2 092	7 611
1950	29 662	72 947	3 589	11 214	5 613	727	10 206	6 089	1 663	969	2 312	8 858
1951*	65 000	180 000	1 300	16 800	8 900	..	13 000	..	..	980	2 000	..

B. Verdi av oppfisket mengde.¹⁾ 1 000 kr.

	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Hummer	C. Hvalfangst	
											Oljeproduksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. mill. kr.
1939	100 902	36 706	3 937	2 706	29 827	1 477	2 683	1 934	3 134	2 078	³⁾ 735	³⁾ 37,9
1945	189 213	43 564	7 482	1 897	90 468	3 595	4 105	2 615	2 923	3 148	149	25,5
1946	217 575	62 261	8 944	4 279	68 528	7 646	5 022	5 313	7 024	6 035	537	129,7
1947	299 537	88 030	12 445	7 267	108 570	5 324	5 279	7 084	9 688	5 264	991	⁴⁾ 294,9
1948	336 270	62 888	16 726	12 217	163 365	5 521	5 043	5 908	10 840	4 529	1 064	⁴⁾ 333,8
1949	312 343	69 926	17 312	10 379	126 694	7 539	5 820	6 155	11 867	5 680	1 120	⁴⁾ 313,1
1950	346 039	89 156	17 246	9 260	142 008	4 208	5 090	4 490	13 453	6 625	1 122	⁴⁾ 291,6
1951*	350 000	129 200	16 800	..	193 000	8 400	..	6 600	..	6 700	1 116	⁴⁾ 358,0

V. Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi

	Alle grupper	Bryting av malm	Stein- brott ²⁾	Ekstraktiv jord- og steinindu- stri ellers	Nærings- middel- industri	Drikke- vare- industri	Tobakk- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Tre- og kork- industri	Mobel- og inn- rednings- industri	Trefor- edlings- industri
--	-----------------	--------------------	-------------------------------	---	---------------------------------	------------------------------	---------------------	----------------------	-------------------------------	------------------------------	--	---------------------------------

a) Utførte timeverk. Mill.

1938	313,2	14,8	0,4	2,1	23,5	4,5	3,3	26,7	28,7	26,6		33,5
1948	420,6	7,0	0,4	1,8	29,0	5,5	3,4	31,1	36,1	23,5	19,1	41,0
1949	433,9	7,2	0,3	1,8	29,7	5,5	3,2	33,6	38,5	24,5	20,3	40,0
1950*	442,6	7,0	1,0	1,7	27,4	5,5	3,1	36,1	41,0	23,0	20,9	41,1

b) Brutttoproduksjonsverdi. Mill. kr.

1938	2 138,2	57,4	0,9	6,4	234,5	125,9	69,6	130,5	108,2	140,9		277,7
1948	6 816,5	58,3	1,5	12,1	553,0	410,4	283,3	416,1	374,4	344,3	166,0	1 096,4
1949	7 328,5	64,6	1,3	12,6	587,3	390,8	277,1	507,5	427,4	389,0	192,6	993,4
1950*	8 601,5	86,3	6,1	14,8	705,5	383,2	275,2	664,4	523,0	396,4	211,1	1 144,7

c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.

1938	1 043,6	48,4	0,8	5,6	87,3	91,6	46,3	55,7	54,9	48,1		95,3
1948	3 378,5	53,9	1,3	10,3	252,6	335,0	216,7	170,7	171,6	118,1	93,0	454,0
1949	3 636,9	59,6	1,2	11,0	264,6	318,4	217,8	220,8	190,6	129,2	106,0	395,9
1950*	4 005,2	80,4	5,1	12,2	284,8	327,3	213,9	213,0	225,5	126,7	116,7	467,3

¹⁾ Omfatter de mengder som er brakt i land. ²⁾ Vekten gjelder sløyd fisk. ³⁾ Fangsten for 2 kokerier bortleid til utlandet er ikke tatt med. ⁴⁾ Hvalolje levert til innenlandsk forbruk er regnet med etter den pris som gjaldt for slike leveringer. ⁵⁾ For 1950 omfatter tallene også pukkverk.

V. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi (forts.)

	Grafisk industri	Lær- industri	Gummi- vare- industri	Kjemisk industri	Framstil- ling av prod. av petroleum og kull	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- vare- industri	Maskin- industri	Elektro- teknisk industri	Trans- port- middel- industri	Diverse industri	Gassverk
--	---------------------	------------------	-----------------------------	---------------------	--	------------------------------------	---	--	---------------------	---------------------------------	--	---------------------	----------

a) Utførte timeverk. Mill.

1938	14,0	3,1	3,5	15,8		12,4	16,6	79,1				3,1	1,5
1948	17,3	4,1	6,4	24,3	0,2	18,0	21,7	26,1	14,2	13,6	69,2	6,4	1,2
1949	17,2	4,7	6,3	24,2	0,2	18,3	25,0	27,3	15,2	14,3	68,3	7,2	1,1
1950*	17,3	4,9	6,3	25,2	0,3	18,9	25,8	28,2	16,5	15,8	66,9	7,6	1,1

b) Brutttoproduksjonsverdi. Mill. kr.

1938	60,2	23,2	20,3	234,8		46,7	189,1	388,3				14,0	9,6
1948	142,8	77,6	89,8	807,6	7,5	159,0	476,0	316,5	145,6	204,3	587,4	66,4	20,0
1949	158,3	91,9	86,2	876,4	6,7	189,2	561,1	365,7	187,6	242,4	623,5	77,6	18,3
1950*	166,2	105,6	97,5	1 174,7	11,5	210,0	740,3	412,8	218,4	288,9	652,1	93,8	19,3

c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.

1938	41,4	9,1	12,3	107,0		32,3	69,5	223,5				8,3	6,2
1948	100,0	25,1	51,8	270,9	2,2	99,8	181,2	172,1	89,9	100,9	357,9	42,4	7,1
1949	110,4	34,7	54,0	330,6	2,0	119,9	218,8	202,5	115,0	116,8	361,3	49,6	6,2
1950*	107,7	32,4	54,0	376,7	3,9	126,4	290,0	218,3	135,5	141,0	381,2	58,8	6,4

B. Årlig produksjonsindeks. 1938 = 100

	Hele indus- trien	Produksjonsmiddelindustri			Konsumvareindustri			Eksport- industri i alt	Hjemme- industri i alt	Malm- og metall- utvinning	Jern- og metall- industri	Kjemisk og elek- tro- kjemisk industri	Trefor- edlings- industri
		I alt	For eksport- marked	For hjemme- marked	I alt	For eksport- marked	For hjemme- marked						
1939	107,1	105,7	102,9	107,5	109,6	119,7	107,7	106,1	107,6	100,6	104,0	111,1	117,7
1945	56,9	50,6	37,2	59,0	67,8	60,1	69,3	41,6	63,5	18,5	57,0	78,3	46,5
1946	97,2	90,7	62,9	108,1	108,6	119,5	106,5	73,8	107,4	47,5	109,0	104,5	91,8
1947	115,0	109,4	75,9	130,4	124,5	138,1	121,9	87,9	126,7	62,2	130,0	117,4	107,4
1948	128,3	124,5	88,4	147,1	134,5	150,5	131,4	100,4	140,3	76,1	148,0	116,4	123,5
1949	137,7	137,0	102,0	158,9	138,3	148,2	136,4	110,9	149,1	84,7	160,0	146,7	125,2
1950*	147,5	146,7	121,2	162,1	147,8	149,7	147,6	127,6	155,4	93,4	162,0	187,2	135,5
1951*	156,5	155,4	132,0	169,1	157,4	169,8	155,1	140,0	162,5	101,3	168,0	193,0	146,5

B. Produksjonsindeks (forts.)

C. Produksjon av visse varer. Tonn¹

	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Herm- tikk- industri	Annen nærings- og nyttelses- middel- industri	Andre industrier	Kull	Jernmalm og titan- jernstein	Kopper- malm og -konsen- trat	Molyb- denglans	Sink- malm og blyerts	Svovelkis	Rujern
1939	113,6	105,0	96,7	106,0	108,7	311 592	1 395 435	32 169	722,0	11 823	1 024 953	43 599
1945	64,0	45,6	62,2	80,8	61,5	6 007	106 850	9 785	130,0	2 483	247 465	31 839
1946	101,1	80,8	86,7	119,4	102,1	96 434	112 546	15 688	16,0	6 935	539 850	73 061
1947	123,8	102,4	113,4	132,8	120,0	336 499	197 509	19 154	172,0	8 960	720 015	74 602
1948	144,4	125,0	125,4	133,5	134,8	436 130	289 316	21 064	142,0	10 462	735 021	63 404
1949	167,8	137,7	133,1	137,8	135,2	456 542	374 305	21 870	127,8	11 287	744 762	61 686
1950*	180,2	158,9	119,0	142,6	145,7	373 926	403 568	22 617	111,4	10 647	748 793	63 408
1951*	201,8	162,6	157,9	145,7	160,9	..	..	..	..	..	..	..
Jan.-okt. 1950	..	..	..	..	..	305 718	328 419	18 684	82,7	8 744	619 731	53 534
1951	..	..	..	..	..	378 589	362 586	18 421	173,0	9 920	567 407	41 083

	Ferrosili- cium ²⁾	Andre ferrole- geringer ²⁾	Alumi- nium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Murstein tegl 1 000 stk.	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)
1939	39 538	107 648	31 130	10 458	9 121	45 917	90 692	390 284	106 327	469 754	494 974
1945	15 987	3 169	4 608	1 692	1 555	9 228	21 772	141 800	43 849	104 914	148 720
1946	30 579	35 901	16 692	7 549	5 191	30 210	71 886	436 211	82 593	279 857	230 309
1947	36 892	53 826	21 725	7 920	7 796	34 580	82 423	472 612	97 195	310 261	319 811
1948	44 473	94 542	31 041	8 935	8 401	42 000	79 236	526 187	74 011	431 469	383 843
1949	64 613	107 311	35 697	9 306	9 915	41 090	81 184	592 812	91 184	458 311	434 880
1950*	63 875	99 217	47 056	9 035	10 003	43 173	96 190	581 704	97 222	524 247	481 607
Jan.-okt. 1950	54 102	74 270	37 912	7 675	8 040	35 607	76 311	496 921	93 686	439 551	394 696
1951	58 255	99 219	42 605	7 114	9 135	34 699	78 650	584 632	93 539	455 997	438 059

¹⁾ Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene. ²⁾ Basis 45 % beregnet fra 1946 av. ³⁾ Produkter til videre foredling i samme bedrift er ikke medregnet fra og med 1947.

V. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh		
	Sildher- metikk	Sildolje	Ullgarn	Bomulls- garn	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spise- sjokolade	Ved elektrisitetsverk på 1 000 kW eller over		
									I alt	Ved elek- trokemisk og elektro- metallur- gisk ind.	Ved den al- minnelige elektrisi- tetsfor- syning
1939	29 456	19 769	4 536	3 040	55 357	516	908,9	8 119	10 210	5 022	4 535
1945	22 000	15 342	3 789	795	26 390	470	516,7	1 337	9 845	3 238	6 008
1946	23 013	15 533	5 485	2 513	54 379	520	1 287,7	4 983	11 261	4 103	6 389
1947	30 434	23 126	6 449	2 901	62 330	550	1 547,9	5 494	11 260	4 378	6 175
1948	33 870	42 750	6 678	3 305	61 196	502	1 505,8	5 740	12 445	4 597	7 034
1949	31 877	26 643	7 349	3 443	64 090	578	1 396,5	7 599	15 183	5 953	8 304
1950*	27 065	51 862	7 687	3 914	63 316	623	1 144,8	8 968	17 328	7 241	9 137
Jan.-okt. 1950	19 678	52 657	6 547	3 068	55 018	498	989,3	7 379	14 094	5 935	7 377
1951	27 397	75 500	6 390	3 674	61 794	530	965,9	7 438	14 215	6 005	7 412

VI. Byggevirksomhet.

	A. Bygg under arbeid ved utgangen av året ¹⁾						B. Bygg tatt i bruk ¹⁾					
	Boligbygg		Verk- steds- og fabrikk- bygninger	Drifts- bygninger i land- bruket ²⁾	Kontor- og forret- ningsbygg	Andre bygg	Boligbygg		Verk- steds- og fabrikk- bygninger	Drifts- bygninger i land- bruket ²⁾	Kontor- og forret- nings- bygg	Andre bygg
	Leilig- heter	Golvflate m ²					Leilig- heter	Golvflate m ²				
1946 ³⁾	13 176	1 018 683	²⁾ 116 074	102 284	²⁾ 61 654		6 649	518 084	..	..	..	
1947 ³⁾	17 179	1 570 333	308 404	201 552	108 110	82 665	14 905	1 307 287	²⁾ 79 108	212 304	²⁾ 49 633	
1948	14 253	1 279 252	290 420	292 674	159 360	216 820	16 411	1 408 352	298 395	279 043	96 149	97 776
1949	17 419	1 621 523	341 683	320 548	112 960	287 791	17 658	1 533 950	194 229	377 523	113 574	158 754
1950*	14 264	1 299 339	328 663	298 988	118 762	365 060	22 400	1 922 000	319 000	402 000	81 000	200 000
Jan.-sept. ⁴⁾												
1950*	17 403	1 600 077	402 788	435 039	138 239	358 625	14 700	1 263 000	177 000	230 000	43 000	132 000
1951*	25 175	1 890 000	439 373	345 750	114 618	476 537	11 700	973 400	211 000	197 600	49 700	161 600

VII. Skipsfart.

A. Handelsflåten størrelse ved utgangen av året

	I alt ⁵⁾		Motortørrestskip		Dampertørrestskip		Motortankskip		Damp tankskip		Nettoeking eller min- sking (+/-) i alt 1 000 br.tonn
	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	
1939	4 391	4 846	2 504	1 345	1 546	1 440	233	1 738	44	318	+ 90
1940	4 269	4 433	2 548	1 206	1 399	1 273	229	1 692	36	258	- 413
1945	4 142	3 028	2 865	939	1 053	720	171	1 195	25	172	+ 137
1946	4 475	3 437	3 120	1 067	1 086	763	198	1 271	44	333	+ 409
1947	4 857	4 174	3 427	1 312	1 154	1 142	209	1 365	44	353	+ 737
1948	5 136	4 679	3 687	1 507	1 152	1 202	230	1 555	50	413	+ 505
1949	5 398	5 300	3 951	1 782	1 124	1 245	261	1 877	48	395	+ 621
1950	5 467	5 681	4 037	1 869	1 082	1 179	284	2 231	49	400	+ 381
1951 ^{1/10}	5 532	5 931	4 116	1 933	1 055	1 113	301	2 515	45	368	+ 250

	B. Skip i utenriks- fart ved utgangen av året ⁶⁾	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. 1 000 kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» Juli—desember 1947 = 100	E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn			
		I alt		Tørrelastskip		Tankskip			Turfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått ⁷⁾
		Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt					
1937	3 980	560 800	184 500	362 000	101 700	198 800	82 800	..	..	5 268	4 324	
1938	4 234	478 300	219 300	350 000	98 300	128 300	121 000	..	..	5 435	5 044	
1939	4 345	573 000	203 200	458 300	90 900	114 700	112 300	..	..	5 732	4 888	
1945	2 080	..	..	..	..	..	..	..	..	1 378	589	
1946	2 510	1 044 300	132 100	719 600	102 200	324 700	29 900	..	..	2 896	2 148	
1947	3 338	1 378 600	262 600	1 011 000	178 600	367 600	84 000	111,0	102,1	4 052	2 729	
1948	3 904	1 494 400	476 000	1 038 300	266 700	456 100	209 300	90,4	96,3	4 509	3 266	
1949	4 520	..	..	..	..	..	..	81,7	78,7	4 482	3 576	
1950	..	..	..	..	..	..	..	84,9	78,6	4 941	3 796	
Jan.-sept. 1950	..	..	..	..	..	..	..	78,5	71,9	3 716	2 928	
1951	..	..	..	..	..	..	..	173,8	201,1	4 068	3 001	

¹⁾ Boligdirektoratets tall. ²⁾ Grunnflate. ³⁾ For bygg under arbeid er Finnmark og Nord-Troms ikke regnet med. ⁴⁾ For bygg under arbeid ved utgangen av september. ⁵⁾ Registreringspliktige skip, dvs. damp- og motorskip på over 25 br.tonn og seilskip på over 50 br.tonn. ⁶⁾ Skip på over 500 br.tonn. ⁷⁾ Skip med jernnalm fra Narvik ikke regnet med.

VIII. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift			B. Rutebiltrafikk	C. Ruteflytrafikk.			D. Post, telefon, telegraf			E. Innreiste utlendinger
	Gods-transport. Ekskl. Ofotbanen	Opplastede vogner (statsbanene)	Reisende	Passasjer-kilometer	Kilometer fløyet	Passasjer-kilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte post-sendinger Ekskl. postgiro	Riks-telefon-samtaler	Telegrammer	
	1 000 tonn										
1938	5 271	634	21 822	460 613	722	2 370	103	9 332	17 767	3 907	..
1945	3 907	582	47 661	475 052	..	..	..	18 982	29 512	7 816	..
1946	4 866	553	47 409	686 847	2 381	33 125	438	17 005	32 905	7 965	194
1947	5 826	567	42 207	959 060	6 072	85 422	1 528	16 306	33 973	8 269	303
1948	6 357	643	40 600	1 214 708	7 013	98 560	1 680	16 130	35 096	7 518	361
1949	*6 100	673	*41 200	1 396 348	6 576	134 765	3 376	15 650	35 735	7 291	390
1950	*5 900	669	*38 400	1 502 543	7 790	160 258	5 884	14 725	36 699	6 969	534
Jan.-sept. ¹⁾ 1950	3 766	442	25 542	..	6 033	125 096	4 019	10 359	27 549	5 022	462
1951	4 028	460	25 386	..	..	..	..	10 139	28 680	4 967	430

¹⁾ For jernbanedriften jan.-aug.

IX. Offentlige finanser.

Skatteår (og inntektsår)		A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.								
		Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt		
		Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer
1939/40 (1938)	8 840,5	4 944,0	3 896,5	2 897,3	1 455,2	1 442,1	1 940,1	947,5	992,6	
1940/41 (1939)	9 678,1	5 320,9	4 357,2	3 087,2	1 553,9	1 533,3	2 102,1	1 026,4	1 075,7	
1946/47 (1945)	14 202,0	8 758,5	5 443,5	4 557,5	2 487,3	2 070,2	3 207,3	1 702,4	1 504,9	
1947/48 (1946)	14 361,7	8 746,9	5 614,8	5 477,9	3 070,3	2 407,6	3 993,4	2 184,1	1 809,3	
1948/49 (1947)	15 626,0	8 335,0	7 291,0	6 521,0	3 247,3	3 273,7	4 951,9	2 408,9	2 543,0	
1949/50 (1948)	17 869,3	9 226,0	8 643,3	7 328,2	3 687,5	3 640,7	5 573,7	2 758,1	2 815,6	
1950/51 (1949)	18 711,4	9 782,4	8 929,0	7 971,6	4 036,7	3 934,9	6 038,2	3 041,1	2 997,1	
1951/52 (1950)	20 000,0	..	..	*8 800,0	..	..	..	..	..	

Skatteår	B. Utlånte kommunale skatter og avgifter. Mill. kr.								C. Statsskatt ¹⁾ . Mill. kr.			
	Bygder				Byer				I alt	Utlånt formues- og inntektskatt	Innbetalte	
	I alt	Formues- og inntektskatt. Renteskatt	Eiendoms- skatt (matrikelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Formues- og inntektskatt Renteskatt	Eiendoms-skatt (matrikelskatt)	Andre skatter og avgifter			Forbruks- skatter	Verne- skatt, andre skatter og avgifter
1939/40	193,6	173,4	5,5	14,7	226,4	186,7	22,3	17,4	560,4	177,8	348,3	34,3
1940/41	209,7	188,6	5,5	15,6	243,7	202,7	22,6	18,4	910,7	264,2	609,5	37,0
1946/47	356,1	322,4	4,9	28,8	343,6	293,2	24,5	25,9	1 730,7	334,4	1 332,7	63,6
1947/48	446,1	406,7	5,0	34,4	401,1	345,0	25,1	31,0	1 856,3	423,6	1 354,6	78,1
1948/49	483,1	441,9	4,9	36,3	542,2	475,0	26,2	41,0	2 187,0	576,4	1 284,7	326,9
1949/50	555,1	502,5	5,0	47,6	601,9	523,8	26,3	51,8	*2 214,7	627,3	1 485,3	102,1
1950/51	608,5	551,5	5,1	51,9	646,5	562,6	29,6	54,3	..	794,7	..	..

Pr. 30. juni	D. Kommunenes skatte- restanser. Mill. kr.			E. Kommunenes lånegjeld. Mill. kr.						F. Statens lånegjeld Mill. kr.		
	Riket	Bygder	Byer	Riket		Bygder		Byer		I alt	Opptatt innen- lands	Opptatt uten- lands
				Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.- vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.- vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.- vesenet			
1938	104,8	65,4	39,4	1 212,0	485,7	543,9	297,0	668,1	188,7	1 428,7	775,1	653,6
1939	105,9	66,2	39,7	1 202,7	470,8	528,0	289,2	674,7	181,6	1 464,2	867,8	596,4
1945	218,6	115,4	103,2	730,4	288,7	292,5	192,9	437,9	95,8	6 544,8	6 121,4	423,4
1946	270,4	142,0	128,4	764,8	284,6	281,1	187,9	483,7	96,7	6 958,2	6 452,9	505,3
1947	274,6	138,9	135,7	834,9	329,6	319,7	201,6	515,2	128,0	6 693,1	5 991,0	702,1
1948	265,8	124,1	141,7	917,2	369,6	290,4	212,9	626,8	156,7	6 304,5	5 502,7	801,8
1949	272,9	134,0	138,9	963,8	467,3	320,7	239,9	643,1	227,4	6 165,5	5 069,1	1 096,4
1950	281,2	140,7	140,5	1 242,6	715,5	448,0	347,7	794,6	367,8	4 705,0	3 631,2	1 073,8
1951	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4 873,3	3 721,8	1 151,5

¹⁾ Eksklusive engangsskatt på formuesstigning og krigsskadeavgift (tilsammen innbetalt: 1946/47: 35,2 mill. kr., 1947/48: 500,7 mill. kr., 1948/49: 235,9 mill. kr., 1949/50: 120,2 mill. kr., 1950/51: 100,9 mill. kr.).

IX. Offentlige finanser (forts.).

		G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
		1938/39	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50	Sist salderte budsjett 1950/51	Opp- rinnelig budsjett 1951/52
Driftsregnskapet.								
<i>A. Driftsutgifter.</i>								
I. Statens politiske organer	4 800	11 655	12 067	13 164	12 918	14 032	13 995	
II. Utenrikstjeneste	5 330	17 000	23 742	27 132	33 248	35 689	35 476	
III. Forsvar	66 906	351 648	206 178	314 653	338 448	435 488	653 327	
Herav: Hær	37 519	169 915	100 634	150 782	137 984	178 301	276 72	
Marine	27 207	129 834	54 579	74 794	81 932	92 087	136 388	
Luftforsvar	—	49 482	46 600	74 861	92 675	120 349	172 833	
IV. Retts-, politi- og fengselsvesen	19 328	83 052	75 433	70 199	69 069	64 293	63 333	
Herav: Rettsvesen	10 999	24 720	24 052	23 316	21 915	17 844	17 392	
Politi	5 019	30 613	28 346	29 413	32 400	33 707	34 083	
Fengsels- og tvangsarbeidsvesen ...	2 806	25 849	21 197	15 233	12 608	11 158	10 270	
V. Fylkesmannsembetene og komm.kontoret .	946	2 099	2 406	2 430	2 470	2 554	2 615	
VI. Kirken	4 418	8 416	9 526	9 696	8 714	8 673	9 937	
VII. Skole, vitenskap, kunst etc.	68 694	122 835	137 694	153 505	167 618	174 777	173 389	
Herav: Høgskoler	7 112	17 335	21 006	23 171	24 684	28 615	24 733	
Høgre almenkskoler	3 761	8 508	10 539	10 739	11 842	12 690	13 503	
Folkeskolen og ungdomsskoler	43 859	60 999	67 102	77 409	82 177	82 906	86 403	
Vitenskapelige formål utenom høg- skolene og litterære og kunstner- iske formål	2 423	5 699	6 733	6 901	6 039	7 719	5 959	
VIII. Sosiale formål	74 148	126 250	215 188	254 128	270 423	312 363	352 353	
Herav: Andel i syketrygdpremier	7 010	11 518	13 445	15 636	17 031	21 500	22 000	
Alderstrygd ¹⁾	37 087	54 783	67 654	65 737	85 942	99 690	110 878	
Barnetrygd	—	22 384	63 540	63 504	64 335	66 000	89 800	
IX. Helsestell	20 828	49 131	47 801	56 952	60 567	57 971	55 761	
Herav: Medisinalvesen	7 311	21 438	17 759	23 367	25 023	24 628	22 987	
Sinnssykevesen	8 011	15 528	16 617	18 792	19 870	18 522	18 148	
Tuberkulosevesen	4 446	8 462	9 552	10 393	11 248	10 426	10 323	
X. Statens anlegg	51 212	125 626	133 509	140 394	153 761	128 611	142 461	
Herav: Veiarbeider	41 810	100 511	106 728	104 395	114 709	90 295	100 088	
Vassdrags- og elektrisitetsvesen ...	2 207	11 854	11 947	21 240	22 396	20 138	23 050	
XI. Landbruk	35 208	30 230	38 030	52 654	62 520	70 328	74 316	
Herav: Tilskott til bureising, jorddyrking etc.	16 467	9 419	9 398	10 257	12 065	9 900	12 150	
XII. Handel, industri, sjøfart og fiske	31 852	63 938	65 249	62 204	76 266	77 036	85 120	
Herav: Saltvannsfiske	12 423	10 571	15 484	16 687	18 883	14 638	13 374	
XIII. Forsyning, rasjonering og prisregulering ...	—	492 200	713 545	756 054	784 224	529 880	456 395	
Herav: Tilskott til regulering av prisene ...	—	477 920	701 814	749 145	779 391	520 000	450 000	
Herav: 1. Kunstgjødsel og A.I.V.-væske (inkl. fraktlette)	—	24 586	34 687	36 489	56 007	520 000	450 000	
2. Kraftfôr og fettstoffer	—	109 615	204 673	170 352	141 519			
3. Brødmjøl	—	108 550	150 500 ²⁾	199 396	101 633			
4. Mjølke og mjølkeprodukter	—	103 534	131 444	151 381	180 812			
5. Kjøtt og flesk	—	46 808	56 742	47 504	114 500			
6. Andre varer	—	84 827	123 768	144 023	184 920			
XIV. Skattelikning og skatteinnkreving	19 016	40 092	52 034	59 687	62 173	58 952	62 499	
XV. Gjeldsrenter og pensjoner	13 183	111 858	108 974	106 844	132 177	125 719	189 192	
Herav: Renter og kurstap	70 942	153 595	142 228	143 273	168 829	177 609	184 080	
÷ Renter av kapital i Statens bedr. ..	÷ 70 322	÷ 64 596	÷ 56 182	÷ 60 107	÷ 65 751	÷ 70 277	÷ 25 340	
Pensjoner	12 561	22 859	22 928	23 678	29 099	18 387	30 452	
XVI. Underskott av Statens forretningsdrift ³⁾ ...	56 843	97 456	67 888	98 474	50 477	70 963	29 706	
Herav: Statsbanene	65 515	103 632	80 249	102 056	86 238	99 858	57 838	
Postverket	÷ 3 359	÷ 3 200	÷ 4 035	÷ 2 357	÷ 5 442	÷ 3 000	÷ 5 300	
Telegrafverket	÷ 3 773	÷ 5 480	÷ 9 625	÷ 176	÷ 5 681	÷ 6 650	÷ 6 000	
XVII. Utgifter i samband med krigen og fri- gjøringen	—	184 787	51 090	21 631	23 232	1 010	500	
XVIII. Ymse utgifter til gjenreisningen	—	183 781	145 418	275 485	62 913	61 114	80 664	
Herav: Lån og tilskott til Finnmark og Nord-Troms	—	166 633	66 083	7 077	5 164	÷ 14 020	÷ 8 000	
Krigsskadetrygden for løsøre	—	—	60 000	78 000	23 000	25 400	86 478	
Krigsskadetrygden for bygninger ..	—	—	—	176 000	22 000	45 800		
XIX. Andre utgifter	10 222	43 370	48 668	71 718	71 038	143 728	162 800	
Overskott på driftsregnskapet	106 807	31 269	175 185	145 722	226 590	451 931	519 444	
Driftsutgifter i alt	589 741	2 176 693	2 329 625	2 692 726	2 668 846	2 825 112	3 163 288	

Merknad: Etter Statistisk Sentralbyrås oppstilling av regnskapene. Deposita, forskottskonti og Prisdirektoratets fond er holdt utenfor.

¹⁾ Avsetninger til aldersfondet er tatt med under avsetninger til Statens fond. ²⁾ Av dette vedr. 58,9 mill. kr. 1947/48. ³⁾ Inkl. rente av nedlagt kapital beregnet etter 5 % i 1938/39, 3,6 % i 1946/47 og 3 % for de siste år.

IX. Offentlige finanser (forts.).

	G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
	1938/39	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50	Sist salderte budsjett 1950/51	Opp- rinnelig budsjett 1951/52
<i>B. Driftsinntekter.</i>							
I. Skatter og avgifter	559 573	1 815 358	2 107 887	2 552 893	2 549 911	2 735 193	3 084 349
a) Inntekts- og formuesskatter	174 725	410 895	675 155	1 172 028	984 497	1 030 925	1 050 878
Herav: Ord. inntekts- og formuesskatt....	142 503	335 124	497 649	687 525	694 362	840 000	850 000
Ekstraordinær formuesskatt.....	8 176	15 769	18 210	17 086	16 478	16 000	1 000
Alderstrygdavgift	24 046	43 029	52 857	64 745	87 094	80 000	90 000
Inntektsført krigsskadeavgift	—	—	65 850	281 804	32 866	62 515	76 878
Inntektsført verneskatt	—	—	—	76 801	117 560	—	—
b) Forbruksskatter	355 188	1 332 743	1 354 607	1 284 675	1 485 291	1 619 050	1 945 850
Herav: Tollinntekter	154 278	218 398	178 994	151 417	178 964	170 000	175 000
Skatt på tilvirkn. og omsetn. av:							
1. Brennevin og vin ¹⁾	51 572	231 417	338 335	300 338	276 895	281 000	276 000
2. Øl	16 358	45 713	54 476	53 373	66 350	71 000	71 000
3. Tobakk	26 282	130 503	157 242	171 710	182 275	178 000	175 000
4. Sjokolade og sukkervarer	9 289	21 419	27 749	32 643	51 054	105 000	108 000
Midl. omsetn.avg. til kriseformål ..	37 810	530 705	448 023	429 670	478 595	575 000	880 000
Veiavgifter	33 783	57 106	60 670	67 904	70 641	63 500	68 200
Ekstraord. bensinavgift.....	—	—	—	—	95 325	82 500	85 300
Luksusskatt	7 137	23 803	22 652	20 901	18 640	18 000	18 000
c) Andre skatter og avgifter	29 660 ²⁾	71 720	78 125	96 190	80 123	85 218	87 621
Herav: Arveavgift	7 186	25 701	28 972	14 476	14 121	15 000	15 000
Stempelavgift av dokumenter	7 640	9 803	9 773	8 826	9 790	9 000	10 000
Avg. av skipslønn og skipsfrakter .	—	—	—	37 300	20 600	30 000	30 000
II. Formues- og ervervsinntekter	18 146	18 368	16 184	24 762	25 186	26 509	28 881
a) Renter.....	17 801	18 760	15 212	17 443	22 236	22 123	23 419
b) Utbytte av aksjer o.l.	438	435	581	7 662	3 841	4 811	6 890
c) Inntekter av forskj. eiendommer	÷ 93	÷ 827	391	÷ 343	÷ 891	÷ 425	÷ 1 428
III. Andre inntekter	12 022 ³⁾	342 967 ⁴⁾	205 554	115 071	93 749	63 410	50 058
Herav: Inntekt av totalisatorspill	1 427	3 303	2 392	2 244	2 438	2 250	2 500
Inntekt av lotterimidler	8 740	13 371	13 102	13 845	15 332	13 000	14 000
Direktoratet for fiendtlig eiendom	—	68 496	15 506	21 208	25 291	5 500	10 500
Erstatningsdirektoratet	—	55 889	36 620	21 981	14 303	12 000	10 000
Driftsinntekter i alt.....	589 741	2 176 693	2 329 625	2 692 726	2 668 846	2 825 112	3 163 288
Kapitalregnskapet.							
<i>A. Kapitalutgifter.</i>							
I. Statens forretningsdrift og fond	107 246	5 ⁵⁾ 633 348	283 230	252 189 ⁶⁾	442 093	330 520	238 060
Herav: Jernbaneanlegg	32 146	58 103	73 122	72 957	78 877	60 646	61 835
Telefon- og telegrafanlegg	15 753	43 890	35 062	32 577	39 624	28 150	27 600
Kraftverk og reguleringsanlegg	1 310	52 070	68 051	47 812	62 630	82 260	62 960
Avsatt til Statens fond	54 971	62 061	69 918	72 407	66 417	40 000	40 000
II. Avdrag på statsgjeld	33 351	57 650	77 610	88 998	102 247	127 877	305 408
Herav: Utenlandske lån	23 943	21 580	22 814	30 562	38 343	51 034	50 500
III. Utlån.....	—	19 625	5 000	30 910	10 081	15 101	94
Kapitalutgifter i alt	140 597	710 623	365 840	372 097	554 421	473 498	543 562
<i>B. Kapitalinntekter.</i>							
Overskott på driftsregnskapet	106 807	31 269	175 185	145 722	226 590	451 931	519 444
I. Av statens formue	7 337	29 808	64 153	29 416	211 429	71 567	24 118
Herav: Avdrag på utestående fordringer	3 008	10 294	10 654	6 029	9 104	1 300	1 200
Inndratt av fondskapital	3 676	13 731	48 309	16 340	⁷⁾ 20 039	17 000	17 000
II. Anvendte lånemidler	26 453	649 546	126 502	196 959	116 402	÷ 50 000	—
Kapitalinntekter i alt	140 597	710 623	365 840	372 097	554 421	473 498	543 562
Totalsum (utgifter = inntekter) ⁸⁾	623 531	2 856 047	2 520 280	2 919 101	2 996 677	2 846 679	3 187 406

¹⁾ Overskott av A/S Vinmonopolets drift tatt med her. ²⁾ Krisetilskott fra kommunene 8,1 mill. kr. ³⁾ Sanering av pengevesenet 53,4 mill. kr. ⁴⁾ Overtakelse av tyske og amerikanske skip 64 mill. kr. ⁵⁾ Innbetalt til Det internasjonale valutafond 248,1 mill. kr. og til Den internasjonale bank 49,6 mill. kr. ⁶⁾ Overtatt aksjer i Norges Bank. 50,6 mill. kr. Jfr. note 7. ⁷⁾ Tatt av fondenes kapital til kjøp av aksjer i Norges Bank. Jfr. note 6. ⁸⁾ Overskott (resp. underskott) på driftsregnskapet er trukket ut i totalbalansen.

X. Penger og kreditt.

A. Norges Bank. Mill. kr.

	Dis- konto Pst.	Seddel- dek- nings- gull	Valuta	Clea- ring- tilgode- havende	Utlån og diskon- tering	Foljoinnskott									
						I alt	Staten					Andre stats- konti	Andre offentlige konti	Aksje- og spare- banker	Andre
							I alt	Regule- rings- konto	Mot- verdi av ERP- midler	Stats- veksler på utenl. hender					
1939	4½	120	186	..	308	83	7	—	.	—	7	1) ..	—	*29	1) 47
1945	3	240	211	..	23	6 309	4 832	—	.	—	4 832	1) ..	—	679	1) 798
1946	2½	240	920	..	81	5 980	4 432	—	.	46	4 386	613	742	193	
1947	2½	185	636	..	94	5 444	3 079	—	.	85	2 994	679	1 315	371	
1948	2½	185	474	9	72	5 113	3 282	—	137	45	3 100	761	819	252	
1949	2½	185	410	14	85	4 205	1 935	654	317	89	875	807	1 324	139	
1950	2½	185	563	12	43	3 301	1 600	733	355	11	501	804	740	157	
Okt.															
1950	2½	185	550	25	34	4 389	2 342	717	1 016	77	531	724	1 167	157	
1951	2½	185	795	50	41	3 983	1 925	358	836	— ^{2, 3)}	730	710	1 133	216	

A. Norges Bank (forts.). Mill. kr.

B. Aksje- og sparebanker. Mill. kr.

	Okku- pasjons- konto (netto)	Sedler i omlop Ekskl. skille- mynt- sedler	Gjeld til utlandet	Clea- ring- gjeld	Innskott		Utlån		Likvide midler			Forvalt- nings- kapital	Fordrin- ger på ut- landet	Gjeld til utlandet
					I alt	Folio og termin	I alt	Pante- lån	Kontan- ter og stats- veksler, post- giro	Norges Bank	Ihende- haver- obl. og aksjer			
1939	.	575	11	..	2 911	205	2 632	786	85		926	4 122	..	..
1945	8 002	1 474	8	..	7 656	2 948	1 624	689	4998		1 780	9 508	..	..
1946	7 941	1 933	70	..	7 260	2 398	2 457	882	3 152	744	1 892	9 476	..	..
1947	7 923	2 088	29	43	7 934	2 777	3 373	1 010	1 853	1 302	2 442	10 222	..	..
1948	7 924	2 159	109	75	8 267	2 744	4 130	1 349	1 702	845	2 589	10 451	..	..
1949	7 114	2 308	217	132	8 486	2 574	4 728	1 642	582	1 333	2 831	10 886	334	404
1950	6 202	2 397	382	77	8 523	2 371	5 473	1 874	276	770	2 967	10 991	364	423
Okt.														
1950	7 112	2 228	361	66	*8 936	*2 764	*5 274	*1 804	*250	*1 184	*2 993	*11 403	*379	*408
1951	6 202	2 479	3)413	60	*9 706	*3 262	*6 138	*1 983	*299	*1 156	*2 838	*12 493	*538	*438

C. Postgiro

D. Post-
sparebankenE. Statsban-
ker og kre-
dittforeningerF. Bank-
kla-
reringG. Om-
setn.
av ver-
dipa-
pinerH. Emi-
sjoner
av aksjerI. Registrerte ny-
innbetalinger i nor-
ske aksjeselskaper

J. Obligasjoner

			sparebanken		dittforeninger		Bank- kla- rering	Om- setn. av ver- dipa- pirer	Emi- sjoner av aksjer	ske aksjeselskaper			Obligasjoner	
Konto- elernes tilgode- havende	Om- setning	Inn- skott	Inn- skytere 1 000 stk.	Obliga- sjons- gjeld netto	Utlån	I alt				I nye sel- skaper	I eldre selskaper	Kurs	Øye- blik- kelig rente	
Mill. kr.											Pst.			
1939			.	.	..	..	4 251	587	23,8	48,0	25,6	22,4	98,6	4,58
1945	37	1 939	.	.	..	..	5 837	1 316	15,4	37,5	18,0	19,5	102,4	3,42
1946	61	1 996	.	.	..	..	9 320	1 298	78,3	122,0	73,3	48,7	..	..
1947	80	3 745	.	.	1 243	1 388	11 430	1 607	36,1	132,4	67,8	64,6	100,1	2,50
1948	116	6 072	.	.	1 418	1 659	12 144	1 754	41,9	132,3	33,5	98,8	100,6	2,49
1949	137	8 328	.	.	1 780	2 174	12 667	1 792	46,6	84,7	41,8	42,9	100,0	2,50
1950	163	11 030	35	93	2 043	2 670	12 995	1 449	15,7	100,0	24,6	75,4	97,1	2,58
Okt.														
1950	145	4) 8 636	34	85	5) 2 036	5) 2 546	5) 10 601	6) 856	4) 15,3	6) 62,8	6) 14,2	6) 48,6	95,7	2,61
1951	173	4) 11 954	65	155	5) 2 059	5) 2 985	5) 12 273	6) 719	4) 36,7	6) 34,6	6) 11,1	6) 23,4	89,8	2,82

K. Aksjekursindeks.

Kjøperkurs i pst. av pålydende

L. Betalings-
forhold

M. Valutakurser. Gjennomsnitt

	Kjøperkurs i pst. av pålydende						L. Betalings- forhold		M. Valutakurser. Gjennomsnitt					
	Total	Industri	Skips- fart	Hval- fangst	Banker	For- sikring	Åpnede konkurser og ak- kordfor- hand- linger	Ut- leggs- forret- ninger 2)	D. kr.	Sv. kr.	£	Fr. fres.	T. mark	\$
1939	114,7	95,3	132,7	124,1	126,4	160,2	417	5 365	88,07	103,65	19,110	11,090	174,09	4,315
1945	172,0	141,5	216,1	237,2	140,6	194,6	105	1 012	99,60	113,73	19,219	9,990	..	4,764
1946	162,7	135,6	199,5	204,7	145,5	173,7	116	989	103,75	127,76	20,034	4,184	..	4,970
1947	151,7	130,5	176,3	213,9	139,1	154,7	118	1 490	103,64	138,30	20,020	4,180	..	4,970
1948	167,3	143,7	195,9	279,9	143,7	151,6	169	2 301	103,60	138,30	20,020	2,360	..	4,970
1949	157,9	139,4	177,3	247,3	144,6	155,3	211	2 611	103,60	138,30	20,020	1,912	..	5,596
1950	167,7	151,1	184,6	289,0	144,7	162,3	236	3 756	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7 150
Okt.														
1950	177,0	160,0	197,0	314,3	144,2	165,8	5) 193	5) 2 675	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1951	191,8	171,6	223,9	376,3	133,7	156,8	5) 188	5) 2 870	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150

1) «Andre offentlige konti» tatt med under «Andre foljoinnskott». 2) 400 mill. kr. overført i mai 1951 til «konto for lån til statsbankene». 3) 157 mill. kr. overført i juni 1951 til «konto for gjeld til EPU». 4) Januar—oktober. 5) September. 6) Januar—juni. 7) Etter tidskriftet «Creditreform». 8) Januar—september.

XI. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Levekostnader i Norge. 1949 = 100									B. Levekostnader i forskjellige land. 1949 = 100			
	Total	Mat-varer	Drikke-varer	Lys og brensel		Bekled-ning	Husleie	Andre utgifter	Danmark	Sverige	Stor-britannia	Sambands-statene
				Kull, koks ved og petroleum	Gass og elektrisitet							
1939	63,8	67,9	44,4	36,9	99,1	46,7	107,5	59,1	61	66	..	59
1945	97,6	104,3	72,2	117,4	100,8	91,5	99,7	85,6	94	91	..	76
1946	100,1	104,8	88,5	112,2	100,7	96,0	99,7	90,5	94	91	..	82
1947	100,6	103,8	96,1	106,3	100,0	96,6	99,7	95,7	97	94	1) 92	94
1948	99,9	101,2	99,5	98,3	100,0	98,7	99,7	97,8	99	98	97	101
1949	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100	100	100
1950	105,3	108,8	105,3	99,7	100,2	103,8	100,3	103,4	106	101	103	101
Okt.												
1950	108,9	114,2	112,4	99,3	100,4	108,7	100,3	104,8	2) 108	3) 101	3) 103	3) 103
1951	125,5	131,1	121,8	134,2	101,2	139,7	102,7	117,9	2) 119	3) 120	3) 115	3) 111

C. Engrospriser i Norge. 1938 = 100									D. Engrospriser i forskjellige land. 1938 = 100				
	Total	Jordbruksvarer			Kolonial-varer	Førstoffer og gjødning	Industrivarer			Dan-mark	Sverige	Stor-britannia	Sam-bands-statene
		I alt	Ani-malske	Vegeta-bilske			I alt	Råvarer, halv-fabrikata	Hel-fabrikata				
1939	101,7	96,6	99,2	90,6	113,2	98,9	102,8	103,0	102,6	105	104	102	97
1945	177,1	141,7	152,5	116,4	194,8	135,8	191,5	188,4	194,2	190	175	167	134
1946	169,0	150,6	160,8	126,6	151,6	143,5	178,7	200,5	160,5	188	168	173	153
1947	175,2	164,0	174,0	140,7	122,1	146,2	185,7	217,4	159,2	207	179	190	192
1948	181,3	166,4	174,0	148,5	111,1	146,7	194,9	234,4	161,9	227	193	217	209
1949	184,3	166,3	174,1	148,0	105,9	148,0	199,9	239,7	166,6	232	195	228	196
1950	208,8	186,5	189,6	179,1	141,1	196,6	222,5	255,2	195,2	262	205	261	205
Okt.													
1950	225,7	207,4	217,3	184,1	153,1	235,1	236,5	273,5	205,7	273	207	277	214
1951	266,1	225,9	242,7	186,5	159,3	244,6	290,4	362,0	230,6	337	276	325	228

E. Utenlandske prisnoteringer.4)

	Hvete	Sukker	Kaffe	Gummi	Tremasse	Avispapir	Ull	Bomull	Rujern	Stål	Aluminium	Kull
	Kansas City No. 2. Hard Winter \$ pr. 60 lb	New York Farin fob. \$ pr. lb	New York Santos no. 4. fob. \$ pr. lb	New York Ribbed smoked sheet \$ pr. 100 lb	New York Sulfit bleket, fob. \$ pr. short ton	New York Ruller cf. \$ pr. short ton	Boston Uvasket 56's \$ pr. lb	Liverpool American Middling 15/16" d pr. lb	U. K. Innenlandsk grunnpris £ pr. long ton	U. K. Valseemner, ulegert U.T. £ pr. long ton	New York Rå barrer 99 % \$ pr. lb	Cardiff Innenlandsk pris, fob. £ pr. long ton
1937	1,22	0,047	0,111	19,37	62,92	42	0,437	6,21	4-15-2	12- 6-8	0,201	1- 2-6
1938	0,78	0,045	0,078	14,56	57,42	50	0,295	4,93	5- 9-0	13- 5-0	0,200	1- 4-4
1939	0,76	0,046	0,075	17,47	52,00	50	0,362	5,95	5- 0-6	12- 6-8	0,200	1- 2-1
1947	2,602	0,081	0,264	20,97	120,96	89	0,550	21,21	8- 3-8	13- 1-3	0,150	2- 9-5
1948	2,417	0,076	0,268	22,01	130,50	98	0,538	23,23	9- 5-3	14- 0-0	0,158	2-16-4
1949	2,149	0,078	0,318	17,56	124,25	100	0,552	25,03	9-15-8	16- 3-0	0,170	2-18-4
1950	2,226	0,078	0,509	41,12	122,75	101	0,746	35,77	10- 6-4	16-16-6	0,177	2-18-10
Sept.												
1950	2,192	0,081	0,561	55,98	123,50	100	0,892	39,68	10-11-6	16-16-6	0,177	2-19-2
1951	2,354	0,083	0,542	52,00	140,00	116	0,730	38,00	11-15-6	22- 1-6	0,190	3- 3-4

F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1938 = 100									G. Grossistforbundets indeks for verdien av engrosomsetningen 1938 = 100		H. Ver-dien av omsetningen i sam-virke-lagene 1938 = 100	
	Riket	Land-distrikter	Forstads-strek	Bygder i alt	Byer					Nærings-midler	Jern, stål, bygnings-artikler etc.	
					I alt	Nærings- og nytel-sesmidler	Bekled-ning og tekstil-varer	Isen-kram, sports-artikler m. v.	Diverse			
1939	105	105	106	105	104	103	103	122	97	108	..	107
1945	120	132	136	133	112	117	82	118	184	168	..	116
1946	182	183	171	180	185	183	179	207	203	177	..	172
1947	223	212	203	210	233	211	274	286	228	181	303	230
1948	223	217	208	215	230	219	232	319	246	170	334	249
1949	240	242	238	241	243	226	262	332	249	189	429	289
1950 ⁵⁾	259	263	328	272	250	245	253	278	263	248	469	337
Jan.-sept.												
1950	246	251	314	260	238	235	243	262	229	218	465	..
1951	272	279	360	291	259	261	256	286	249	239	529	..

¹⁾ Juli—desember. ²⁾ Oktober kvartal. ³⁾ September. ⁴⁾ Se F.N.s Monthly Bulletin of Statistics. ⁵⁾ Korreksjon av beregningene. Tallene for 1950 og senere er ikke direkte sammenliknbare med tidligere år.

XII. Lønninger.¹A. Gjennomsnittlig timefortjeneste²) for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet. Kr.

	Industri i alt	Malm- og metallutvinning			Nærings-og nytel-sesmiddelindustri		Baker-og kondi-torfaget	Slakter-og pølse-maker-faget	Tekstil-industri	Beklednings-industri		Tre-industri	Papir-industri	Papir-vare-industri (Kar-tonnasje)
		I alt	Gruve-og hytte-drift	Elektro-met.-industri	I alt	Hermetik-k-industri				I alt	Skotøy-industri			
1938 ³⁾	*1,64	..	1,46	..	..	1,30	..	..	..	..	1,58	..	⁴⁾ 1,42	..
1945	2,19	2,16	2,15	2,16	2,10	1,73	2,16	2,21	1,86	2,28	2,31	..	1,85	2,02
1946	2,54	2,55	2,49	2,59	2,40	2,09	2,49	2,52	2,24	2,51	2,52	2,27	2,30	2,40
1947	2,80	2,85	2,79	2,89	2,57	2,30	2,72	2,66	2,53	2,79	2,82	2,57	2,59	2,76
1948	2,96	3,01	2,96	3,04	2,70	2,45	2,79	2,69	2,68	3,01	3,09	2,74	2,77	3,04
1949	3,10	3,16	3,14	3,17	2,83	2,58	2,92	2,93	2,79	3,13	3,20	2,90	2,94	3,12
1950	3,28	3,41	3,45	3,39	2,98	2,71	3,03	3,14	2,99	3,30	3,38	3,04	3,18	3,39
1950 1. kv.	3,12	3,17	3,12	3,21	2,86	2,64	2,94	3,08	2,88	3,17	3,24	2,91	2,95	3,26
2. »	3,28	3,45	3,46	3,45	3,03	2,72	3,09	3,07	3,00	3,30	3,38	3,02	3,10	3,54
1951 1. kv.	3,49	3,64	3,72	3,60	3,18	2,89	3,27	3,18	3,21	3,47	3,56	3,18	3,53	3,67
2. »	3,76	3,93	4,09	3,83	3,45	3,10	3,44	3,35	3,43	3,75	3,85	3,47	3,79	3,96

	Grafisk industri			Lær- og gummivareindustri		Kjemisk og elektrokjemisk ind.		Olje- og fett-industri	Jord- og stein-industri	Jern- og metall-industri		Bygge- og anleggs-virksomhet		
	I alt	Bok-trykke-rier	Bok-binde-rier	I alt	Gummi-varefabrikker	I alt	Elektrokjemisk industri			I alt	Mek. verk-steder	I alt	Bygge-virk-somhet	Anleggs-virk-somhet
1938 ³⁾	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,64	2,16	..	..	
1945	2,63	2,56	2,31	2,22	2,30	2,39	2,47	2,04	..	2,29	2,28	2,46	..	..
1946	3,08	3,00	2,65	2,59	2,70	2,75	2,84	2,34	2,47	2,63	2,64	3,05	..	..
1947	3,30	3,22	2,86	2,94	3,08	3,07	3,17	2,65	2,78	2,86	2,86	..	..	..
1948	3,41	3,33	3,02	3,20	3,34	3,20	3,30	2,81	2,96	3,02	3,02	..	..	..
1949	3,56	3,42	3,25	3,27	3,34	3,49	3,60	2,79	3,16	3,14	3,13	3,97	3,80	4,86
1950	3,77	3,59	3,50	3,35	3,41	3,59	3,71	3,04	3,37	3,29	3,27	4,11	3,92	4,91
1950 1. kv.	3,61	3,47	3,29	3,24	3,31	3,44	3,57	2,92	3,18	3,16	3,15	3,86	3,68	4,74
2. »	3,79	3,60	3,49	3,31	3,38	3,64	3,77	3,09	3,35	3,30	3,27	3,96	3,81	4,59
1951 1. kv.	3,99	3,81	3,69	3,61	3,68	3,79	3,90	3,36	3,55	3,47	3,46	4,15	3,91	5,26
2. »	4,25	4,07	3,97	3,86	3,97	4,09	4,20	3,43	3,84	3,73	3,72	4,46	4,23	5,45

B. Gjennomsnittlig timefortjeneste²) for voksne kvinner i industri. Kr.

	Industri i alt	Nærings- og nytelsesmiddelindustri			Tekstilindustri	Bekledningsindustri		Papirindustri	Papirvareindustri	Grafisk industri	Lær- og gummivareindustri		Kjemisk industri	Jern- og metallindustri
		I alt	Hermetikkindustri	Sjokoladefabrikker		I alt	Skotøyfabrikker				I alt	Gummivarefabrikker		
1938 ³)	0,97	..	0,80	1,13	..	..	0,94	..	..	..	..	..	..	..
1945	1,31	1,35	1,23	1,59	1,20	1,40	1,36	1,29	1,25	1,31	1,34	1,35	1,33	1,46
1946	1,52	1,52	1,42	1,71	1,46	1,55	1,52	1,55	1,46	1,50	1,56	1,54	1,60	1,68
1947	1,75	1,75	1,61	1,94	1,70	1,74	1,73	1,79	1,71	1,68	1,82	1,82	1,82	1,97
1948	1,88	1,87	1,75	2,09	1,83	1,87	1,91	1,96	1,92	1,77	1,97	1,95	1,88	2,10
1949	1,98	1,93	1,81	2,14	1,91	2,00	2,05	2,04	1,96	1,96	2,04	1,99	2,01	2,25
1950	2,12	2,04	1,90	2,37	2,04	2,16	2,22	2,19	2,13	2,15	2,14	2,07	2,13	2,36
1950 1. kv.	2,02	1,95	1,85	2,20	1,95	2,06	2,09	2,04	2,08	2,03	2,05	1,98	2,05	2,26
2. »	2,11	2,06	1,86	2,41	2,03	2,16	2,22	2,12	2,19	2,14	2,12	2,05	2,15	2,34
1951 1. kv.	2,30	2,24	2,06	2,63	2,21	2,34	2,40	2,46	2,33	2,34	2,32	2,26	2,32	2,52
2. »	2,52	2,43	2,24	2,82	2,43	2,55	2,61	2,70	2,58	2,56	2,56	2,50	2,60	2,76

¹) Statistikken omfatter bare bedrifter som er medlemmer av Norsk Arbeidsgiverforening og Papirindustriens Arbeidsgiverforening. ²) Gjennomsnittsfortjeneste på tid, akkord og overtid. ³) 3. kvartal. ⁴) 4. kvartal.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS 60637

WILLIAM J. H. WATSON, JR.

Dr. William J. H. Watson, Jr., is a member of the faculty of the Department of Chemistry, University of Chicago, 5712 South University Avenue, Chicago, Illinois 60637. He received his B.S. degree from the University of Chicago in 1958, and his M.S. and Ph.D. degrees from the University of California, San Diego, in 1960 and 1962, respectively. He was a postdoctoral fellow at the University of California, San Diego, from 1962 to 1964, and then joined the faculty of the University of Chicago. He is currently an Associate Professor of Chemistry. His research interests are in the field of organic chemistry, particularly in the synthesis of complex organic molecules. He has published numerous papers in this field, and is the author of several books. He is also a member of the American Chemical Society and the American Association of University Professors.

